

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:15 SAYI:89 EKİM - KASIM 2018

ISSN 1304-7604

Rasim Özdenören • Selçuk Azmanoğlu • Cahit Zarifoğlu • Necati Mert
Mehmet Kahraman • Emin Gürdamur • Müzeyyen Çelik • Safiye Gölbaşı
Zeynep Sati Yalçın • Yunus Nadir Eraslan • Hatice Bildirici • Hâle Sert
Sema Bayar • Sercan Ceylan • Mehmet Doruk Kandemir • Ali Necip Erdoğan
Selma Aksoy Türköz • Soner Oğuz • Zeynep Arpacı • Özlem Metin
Aynur Dilber • Dürdane İsra Çınar • Handan Acar Yıldız • Mehmet Aycı
Rüveyda Durmaz Kılıç • Müjde Ülfet • Umut Başar • Hüseyin Akın
Musa Effendi • Segah Gümüş • Gülay Ünsal Bulduk • Cahit Efgan Akgül
Murat Mahya Gürses • Abdülbaki İşcan • Fatma Sürer • Gamze Zeyneb Kaya
Korkut Kabapalamut • Ömer Vural • Banu Altınova • Fatma Aydar

Ayın Söyleşisi:

Aykut Ertugrul ile *Başlangıçların Sonsuz Mutluluğu* Üzerine

Dosya: Öyküde İlk Kitaplar 2

Selma Aksoy Türköz / *Ölmek İçin İyi Bir Gün Değil*,
Soner Oğuz / *Eksik Bir Seremoni*, Özlem Metin / *Alametifarika*,
Aynur Dilber / *Az Hüzünlü Bir Yer*

Toplantı: *Dokuzdolambaç* Üzerine

Bir Cahit Zarifoğlu Öyküsü: Kişinin İç

89

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:15 SAYI:89 EKİM-KASIM 2018

ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

E K İ M
K A S I M
89

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 15 SAYI: 89

Ekim-Kasım 2018

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Ulvi Temel, Dinçer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

twitter.com/hecedergi

facebook.com/hecedergisi

Son Okuma : Beyza Nur Demirci

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Dumat Ofset www.dumat.com.tr

2018 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 100 TL.

Kurumlar İçin: 300 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 250 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 30.09.2018

İÇİNDEKİLER

ÖNYAZI

Rasim Özdenören/*İstiarenin Düşünsel Değeri* / 5

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu / 7

ÖYKÜ

Cahit Zarifoğlu/*Kişinin İçi* / 8

Necati Mert/*Bir de Kızımız Var Bizim* / 11

Mehmet Kahraman/*Hayal Kurmayan Erkekler* / 14

Emin Gürdamur/*Cazu* / 17

Müzeyyen Çelik/*Büyüme* / 24

Safiye Gölbaşı/*Üçümüz* / 26

Zeynep Sati Yalçın/*Botlarımın Göttürdüğü Yer* / 28

Yunus Nadir Eraslan/*Pencereden* / 35

Hatice Bildirici/*Deli Derler* / 37

Hale Sert/*Kimlerdensin?* / 39

Sema Bayar/*Cemile* / 42

ÖYKÜ ÜZERİNE

Sercan Ceylan/*'Kör Bakış'ı Aşan Yazarın Öteyi*

Görebilme İş: Öykü ve Romanda Detay / 48

Mehmet Doruk Kandemir/*Öyküyü Denemek:*

Ayışığında Çalışkur / 53

AYIN SÖYLEŞİSİ

Ali Necip Erdoğan/*Aykut Ertuğrul ile Başlangıçların*

Sonsuz Mutluluğu Üzerine / 58

DOSYA: ÖYKÜDE İLK KİTAPLAR-2

Selma Aksoy Türköz/*Tövbeler Tövbesi* / 64

Sema Bayar/*Selma Aksoy Türköz ile Ölmek İçin*

İyi Bir Gün Değil Üzerine Söyleşi / 66

Sema Bayar/*Ölmek İçin İyi Bir Gün Değil Üzerine* / 71

Soner Oğuz/*Silinmeyen Numaralar Servisi* / 74

Emin Gürdamur/*Soner Oğuz ile Eksik Bir Seremoni*

Üzerine Söyleşi / 78

Zeynep Arpacı/*Eksik Bir Seremoni* / 83

Özlem Metin/*Bırakma Kendini İfakat* / 85

Hâle Sert/*Özlem Metin ile Alametifarika Üzerine Söyleşi* / 89

Hâle Sert/*Alametifarika Üzerine* / 94

Aynur Dilber/*Limon Küfü* / 96

Dürdane İsra Çınar/Aynur Dilber ile Az Hüzünlü Bir Yer
Üzerine Söyleşi / 100

Dürdane İsra Çınar/Az Hüzünlü Bir Yer'den
Çok Hüzünlü Öyküler / 104

ANIT ÖYKÜLER

Handan Acar Yıldız/Maupassant'ın "Yağ Tulumu"
Öyküsü Üzerine / 106

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Aycı/Gözler Sürmeli Meryem / 110

TOPLANTI

Dokuzdolambaç Üzerine/Yöneten: Rüveyda Durmaz Kılıç
Katılanlar: **Emin Gürdamur, Sema Bayar,**
Ali Necip Erdoğan, Yunus Nadir Eraslan,
Banu Altınova, Tuba Dere, Fatma Aydar / 112

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Müjde Ülfet/Çev: Umut Başar/Duvar / 122

ÖYKÜ

Mehmet Aycı/Ne Eksik Ne Fazla / 127

Hüseyin Akın/Yol Oğlu / 129

Musa Effendi/Yanlışlıkla Ömür Dediğimiz O Perişanlık / 133

Ali Necip Erdoğan/Sıkışan Zaman / 136

Segah Gümüş/Yağmur Çağıran / 138

Gülay Ünsal Bulduk/Çengel / 141

Cahid Efgan Akgül/Omzumdaki Eğrilik / 144

Murat Mahya Gürses/Günlükteki Fotoğraf / 147

Abdulkaki İşcan/Yanık Kokusu / 150

HECE ÖYKÜDE İLKLER

Fatma Sürer/Hafızada Oyalanan Zaman / 154

Gamze Zeyneb Kaya/Dağlara da Kırınım / 158

Korkut Kabapalamut/Bir Otobüs Yolculuğu / 162

Ömer Vural/Süveyda / 165

KİTAPLIK

Banu Altınova/Hikâye Kuran Nesneler / 167

Mehmet Doruk Kandemir/Sevincini Bulmak / 169

Yunus Nadir Eraslan/Kapıdaki Yüzler / 170

Fatma Aydar/40 Soruda Postmodern Edebiyat / 172

RASİM ÖZDENÖREN

İSTİARENİN DÜŞÜNSEL DEĞERİ

Herkesin her şeyi anlamasını beklememeliyiz.

Herkes her şeye açık da bulunmaz.

Benim ilk gençlik arkadaşlarımdan biri aşk duygusuna aşına değildi. Yok böyle bir şey, derdi. Bu duyguya yakalanmış olanları alaya alırdı, onları küçümser, kendilerini aldattığını söyler, kendilerini aldattıkları için başkalarını da aldatmaya yeltendiklerini, aldatma eğiliminde olduklarını ileri sürerdi.

Böyle bir kaniya sahip olan biriyle elbette bir tartışma ortamı yakalama imkânı bulunmazdı. Tartışmanın başlayabilmesi için, en azından bir ortak temelde buluşmak gerekir. Aşkın mahiyeti üzerinde konuşabilmek için öncelikle onun varlığını tanımış olmak lazım. Aynı durum başka konular için de geçerli... Örneğin kurban, bir canlıyı yatırıp kesmeden ibarettir, diyen birisiyle neyi tartışacaksınız?

İmdi, diyelim ki, Hz. İbrahim aleyhisselam için söylenen menkıbenin tarihsel hiçbir geçerliği yoktur. Diyelim ki, bu olay tümüyle *uydurmadır*. Böyle bile olsa, bu menkıbeden (onda içkin olan istiare: metafor) çıkarılabilecek kimi dersler, sonuçlar bulunmaz mı?

Nitekim bütün bir Grek esatiri için kütüphaneler dolusu yorumlar yapılmadı mı? Bundan sonra da yapılmayacak mı? Şayet işbu esatirin aslı esası yoktur diye dudak bükerek olaya yaklaşırsak ondan doğan muazzam bir düşünce hazinesini de elden geçiririz.

Gerek Grek mitoslarının gerekse başka kültürlerle ilişkin mitosların istiare (metafor) olarak değeri paha biçilmez düşünsel ürünlerin kaynağını oluşturmuştur; hem de salt metafor değeri olarak...

Platon'un mağara istiaresini düşünün örneğin... O istiare, gerek Platon'dan önceki dönemlerin düşünüyü gücünü özetleme bakımından, gerekse kendisinden sonra günümüze kadar uzanan düşünce silsilesi bakımından kaynak olma değerini asla yitirmemiştir.

Platon'dan Aristo'ya, ondan İmam Gazali'ye, İbni Rüşt'e, ondan Descar-

tes'a, Descartes'tan Kant'a, Hegel'e, Marx'a, Kierkegaard'a ve günümüze kadar gelen insanoğlunun düşünsel geleneğinin kökeninde Platon'un mağara istiare-
sinin zengin çağrışımlarını bulmak zor değildir.

Ama bir istiarenin düşünsel yaşamdaki değerini kavramayı reddeden bi-
rinin değindiğimiz düşünsel zinciri izlemesi neredeyse imkânsız sayılabilir.

Hız. İbrahim'e izafe edilen oğlunu kurban etme olayındaki istiare değeri de
kavranmadan onun derin anlamına nüfuz etmek imkân dışı kalır.

Bu istiarenden hareket etmek suretiyle biz hukukla ahlakın, suç olanla suç
olmayanın, insanın trajik olan karşısındaki pozisyonunun özüne nüfuz etme
fırsatını yakalayabiliriz. Ama bu menkıbenin istiare değerini fark etme basi-
retine sahip olmayanla bir yere gitmek daha baştan insanın kendini bir kör
kuyuya fırlatmasından başka bir anlam taşımaz.

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu

CAHİT ZARİFOĞLU

KİŞİNİN İÇİ¹

Bunu size demeyecektim oysa. Akşam tam üç şişe yuvarladığımı, sokaklarda, şehrin dışında dolaştığımı filan. Ama edemedim. Edemedim çünkü bildiğiniz gibi değildim. Alıştığınız yönüm yoktu akşam. Sarhoşluğumdan değil. Başka yönümden. Günlerdir Tanrı'nın yaşama düzeninin içine girmeye çabalayan, ne olduğunu, neden olduğunu zorlayan bir baş kazanmıştım. Değil yıldızlara, bulutlara, göğe, bir ağaca bile bakarken ürküp duruyordum. Bir kedinin, bir böceğin yürümesi, durup soluklanması, etrafını kollaması beni alıkoyuyordu her işimden. Neye baksam böyle oluyordum. Baktığım nenlerin görünüşleri, öz biçimleri hiç mi hiç zorlamıyordu beni, yalnız hepsinin beni alıp götürdüğü bir yer vardı. Bir nen daha vardı, işte onun üzerine günlerden beri başımı yaslıyordum. Başım diyecek, duyuracak gibi değil, bir kıpırdanıyor, bir huysuzlanıyor. Daha böylesini görmediydim. Konuşamaz olmuştum. Tüm yaratıklardan ayrı, onların dışında, ama onların her nenlerini görerek yaşamak çekiyordu içim. Başka bir şey değil. Bu öyle anladığınız gibice değil yalnız. Örneğin pencereden bakıyordum. Bir serçe habersiz bir ayak ötme kondu. Lip lip başını öteye beriye çevirdi. İncecik bacakları üzerinde sıçradı. Tüyleri, çeşit çeşit renkleri iyice gözlerimin içinde bütünleniyordu. Ona böyle bakabilmeyi, hiç olumsuz bir nen sayıyordum. Alışıldığından ayrı, yanına kişilerin yaklaştığını sezen bir serçenin uçuvermemesinden çok çok ayrı bir oluşumla, bir serçeyle böyle bir adımlık yerde yan yana durmak. Serçe her şeyden habersiz. Kendini kimseciklerin görmediği saplantısında, istese bir günah işleyebilir. Serçe yanımda duruyordu böyle. Günlerden beri tuhaf, derin bir düşünüyü dağınmış (değinmiş) kafam, böyle oluklar arıyor, daha derinleşmek için böyle oluşumlar kolluyordu sanki. Serçe oldukça, onun ötüşlerini, yem arayışlarını, etrafını kollayışlarını, renklerini bilincime sürmüyordum hiç. İçi görünmez yönünden ele alıyor, büyütüyordum. Büyütmek zorundaymışım gibi. Yalnız serçe ile olacaktı bu. Onun uçvermesi korku salıyordu yüreğime. İşte bir, ara sıra zıp-

1 İlk kez yayımladığımız bu öykü merhum Cahit Zarifoğlu'nun Serdar Yakar arşivinde bulunan defterinden alınmıştır. Sayın Yakar'a teşekkür ederiz.

layışları, uçacakmış sanısıyla hop ettiriyordu yüreğimi. İşi büyütüyor. Büyütmek, değerlendirmek, gizli anlamlar bölümünde yerine koymak istiyordum.

Serçe benden habersiz olsa da benden kaçmasa, kımıldanışları sanki öyle olmayacak. Daha bir düzen, belki müeyyideleri çağırmayacak sosyal bir düzen, bir çizgi verecek. Bakışlarına varıncaya dek bilinçli olacak sanki. Benden habersiz olduğunca, serbest, belki tam anlamıyla daha özgür, özgürlüğün tam kendisi bir davranış içinde...

Ya da oğlan erkek odada geziyordu. Masanın üzerindeki sürahiden su içiyordu. Gidip sırtüstü yatağına atıyordu kendini. Sonra kalkıp yine su içiyordu, hiç yoktan içini yoklayan sebepsiz anlamsız bir sevincin dürtmesiyle zıplıyordu. Her şeyi yapıyordu vesselam. Her şeyi olduğundan hiç ayrı görmeden içtenliğince yapıyordu. Gidip pencereden aşağılara bakıyordu. Karşı evlere bakıyordu. Bir eve daha baksın ki bir pencereden bir kadınla göz göze. Adamın odada olduğundan beri yaptıklarını kafasında bir anda bir de kadının gözleri önünde yapıverir. Bakışları, yüz anlamı değişirir. Biraz önceki hareketleri hatta kadının göremeyeceği mimikler bile kimi eğri, kimi düz, kimi zikzaklı anlama, bir değere bağlanıverir. Kimisinden kendi kendine yakınır. “Şunu şöyle yaptığım da iyi olmuş” der. Daha kafasını buna sarmış gider işte. Kadını görmeseydi oysa... Kendi hâline koyulurdu yine.

İşte bu neydi. Utanmak, sıkılmak mı diyeceğim. Yok. Böylesi bir düşüncem, kestirmem olsaydı dün gece o kadar içmezdim. Bunları tersine büyütüyorum. Genişletiyorum. Evrensel bir genişliği olmasına dayanıyorum.

Serçe yüreğimi hop ettiren zıplamalarının birinde pır dedi gitti. Bir dala kondu. Daha sonra konduğu dallar görünmez olduğum yerden serçe şu anda ne yapıyor da diyorum kendime. Ama bunu şuraya, sonradan işlemek üzere koyuyorum yine.

Serçeyle bana geliyorum. Ondan uğrun onu gözleyişime. Düşünüm büyü-
dükçe, sonunda Tanrı ile bir bağıntı kuruyorum. Tanrı ve salt kişiler. Tanrının
her şeyi ama her şeyi görürlüğü önünde kişiler.

Günahın günahını işleyen, filanca kişinin avludaki altınları, paraları ya da
kızları, kadınları, delikanlıları düşüren, doğanın içini dışını inceleyen, felsefe ya-
pan, evinde soyunan, herkesin önünde yapamadıklarını tek başlarına oldukları
zaman yapabilen, ayıp yerlerine bakan, gülen, günah işleyen, iyilik kuran, daha
her şey her şey yapan kişilerin hiç ama hiç düşünmedikleri bir gözleyenlerinin,
görenlerinin olması. Tanrının hepsini görmesi, uğrun uğrun değerlendirmesi,
ince ince en koyu dindarın bile düşünemeyeceği bir oluşu bile katması bunlar.

Böyle bir şeye ilk defa mı kafamı salıyordu. Öyle değil. Bundan değil. Her
zaman, böyle evrenlik düşünülerim oldu benim. Ağzımdaki bir et lokmasınının,
hatta mideme indikten, bilmem ne olduktan sonra bile onun bir süre evvel can-
lı bir kısmı olduğunu, iğne batırılsa sakınabilecek bir et parçası olduğunu çok
düşünmüşümdür.

Seneler sonra bir okula gidip de, vaktiyle delicek sevdiğim bir kızı, orda,
oralarda, koridorlarda gezerken, merdivenlerden çıkıp inerken sevdiğim bir
kişi düşünmüşümdür. Şuraya, demişimdir içimden, “elleri değdi” ayakları yü-
rüdü. Şu pencereden gözü gördü. Şu sınıfa girdi. Şurada otururdu. Bu kapının
ağzından geçerken, başını çevirip camların ardından bakışı şöyleydi. Burun
kıvrıması şöyleydi. Dudak uzatması şöyleydi. Ya şöyle gülerdi kele. Daha her
şeyi. Tutar, duvarların, merdivenlerin, sıraların, sınıf tahtalarının yakalarına
sarılırım. Biterim ama konuşmazlar ki... Daha diyeceklerim bunun gibi işte.
Böyle şeyler her kişide olur. Olmayan olmaz bir kişi.

Gel gör ki bu kez ben başka oldum. Size dün içtiğimi, üstelik üç şişe devir-
diğimi söylemeyecektim. Beni bu kadar, hem ilk kezinde bu denli çok içirtecek
tutumdaydı bu.

Dün ne dedim. Bunu ilk kez yaptığım için söylemeyecektim. Söyledim ma-
dem anlatayım. Deli olacaktım da korktum. Bilincimle, dünkü birkaç günden
beri atılış, anlamların anlamlarını kovalayan “kafamın istediklerini daha çok
yapmak, -ki bunu yapmaya mecburdum- beni deli eder mi ederdi. Kafamdakini
unutmak için üç şişe aldım: Bir kere söyledim ya çekinmiyorum artık. -Hem
onca gün arasında- içebildiğim kadar. Üç şişe devirmem sırf bunun için. Deli
olacaktım yoksa. Şimdi iyiyim. Sayesinde içkilerin. Bu böyle olur muydu de-
mezdim zaten.

Bir serçe gelip burnumun ucunda dursa, benim yaşama gücümü tepkiler
ancak. Düşünüyorum da...

12 Mart-Pazarcık 959
imza

NECATİ MERT

BİR DE KIZIMIZ VAR BİZİM

Sesi hep o kırılgan ses. Sözcükleri, cümleleri de yine öyle. İnsana değen, içe dokunan bir şey var onlarda. Sağlığını sorarken ortaya daha çok mu çıkıyorlardı?

Öykülerimi kahramanlar üzerinden ele aldığı bir çalışması olmuş, hemen her öykümde farklı bir kişiyi/kişiliği kaleme getirdiğimi söylemişti. Az mutluluk mudur! Şimdi de öykümüzün genelinde hangi kahramanların yer bulduğunu, onların hâl ve gidişlerini, kimlerden olduklarını, nasıl anlatıldıklarını merak edip merakını gidermeye koyulmuş. Çalışıyormuş.

Dediklerine dediklerim oldu, bir de Abdullah Harmancı'nın, benim *Zamansız*'daki öykülerimden "Ne Güzel, Ne Mübarek!" için, daha doğrusu öyküdeki Muhsin Hoca tiplemesi için yazdıklarını hatırlattım ki bir yazı adamının gönlünü hayli okşayan değerlendirmelerdir.

Öyküye bakacağını söyledi. İstanbul'a sık gidiyorlarmış; uçakları sandım, kendi arabaları ileymiş. Adapazarı'ndan geçerken uğramayı, eşimle de tanışmayı, bir kahvemizi içmeyi çok istemişler, ama olmamış, bir türlü gerçekleşmemiş ziyaretleri. "Büyüğümüzsünüz, çok mahcubuz size!" dedi. Zaman zaman Köksal'ın da bu soy özür dilemeleri oldu. "Yapmayın çocuklar, neyin özü bu, beni zorda bırakıyorsunuz. Hem görüşmek yüz yüze mi olur sadece! Mağripten maşrıka beş kıtada kendilerine kalp gözümüzle baktığımız, kendilerinin de bize kalp gözleriyle baktıklarını bildiğimiz cihan yârânı bunca ehli kalp var, bunca uzaktan görüşebileceklerine mi inanılmıyor şimdi de? O inananlara sormalı ki toprağa verdiklerini ânında unutmuşlar mı? Öyleyse odada, mutfakta, sokakta, okulda, bahçede, giyinirken, yatarken, kitap okur, mektup yazarken, su içer, su dökerken, sular kesikken konuştukları kimlerdir? Kimlerle konuşur onlar?

Oğlunu, kızını, ikizini, küçüğünü kaybetmiş dost ve arkadaşlarıma başsağlığı dileyemiyorum. Allah sabırlar versin, diyemiyorum. Hangi söz, hangi cümle bu kadersizleri avutabilir? Vakitsiz ölümler bunlar! Böyle güçlü sözüm,

güçlü dilim yok benim. Ne söylersem söyleyeyim eksik bir şey kalacaktır. Budur beni engelleyen. Susarım ben. Kıpırdamam. Gözlerim değil sadece, bütün bedenim doluksanır, ağladığım da olur. Uzaklardaki ölümler için de bu böyle. Telefon bile edemem. Ancak sevdiğim, saydığım insanlardır geride kalanlar, bir sempozyumda karşılaştığımız olur, gönül koymuşlar gibi gelir bana. Yahut bir nedenle telefon ederler, ne zor anlardır; harfler, heceler çıkar ağızımdan, hatta kısa kısa sözcükler... Yutkunurum. Gırtlığım sancır. Gecikmiş taziyemdir bu. Sağ olsunlar, kabul ederler.

Köksal'la 2003 yazında tanıştım. Büyük oğlum kadar mıydı? Öykü yazıyordu, ayrıca açık bakışlı genç bir akademisyendi. Konya Öykü Sempozyumu'na Afyon'dan gelip katılmıştı. Aradan beş yıl kadar geçti, "Necati Bey, merhabalar!" diye başlayan bir mesajını aldım. Uzun zamandır göndermek istediği resimlerden söz ediyor, "Bugüne kısmetmiş!" diyordu. Çocukları Aziz Taha, babasının kimselere dokundurtmadığı kitaplarını kitaplık rafından üçer beşer alıp onlarla kâh masa, kâh merdiven, kâh park, illaki duvarı, kapısı, çatısı, bahçesi tamam, hatta komşusu da olan evler yapıyor, sürekli oyun yaratıyormuş.

Köksal bunları hikâye de etmiş: "Oğlumun Kitapları". Onlarca yazarın, ev olan onlarca kitabı... Neler neler... Kimler kimler... Bu öyküde buluşmuşlar. Biri de benim ilk göz ağrım *Gramofonlar*...

Önceki günlerin birinde bir gün, saat sabah sekiz suları, Köksal sabah mahmurluğunda öykü okumakta iken çocukları Aziz Taha da dinlemeye koyulmuş. Köksal yazıyor: "Elinde sizin kitabınız. Kitaplıktan çekip almış. Sımsıkı tutuyor. Bir an/anı olsun diye eline biz tutuşturmadık. Gayet doğal. Onun için sizinle paylaşmak istedik resimleri." Sağ olsunlar! Hazır, öyküsü de Hecceöykü'de çıkmışken...

Mesaja ekli beş resmi açtım hemen! Aman ya Rabbi, nasıl sarmış Aziz Taha beni! Nasıl da derinden dinliyor babasını. Sanki çocukluğuna yeniden dönmüş bir yetişkin. Eğer unutmuşsam, bu mesaj, bu resimler neyin nesidir, niçindir dememem için de ayrıca uyarıyor Köksal: "Aziz Taha, Hüseyin Su'nun torunudur aynı zamanda." Biliyorum Köksal, hiç unutmur muyum?

Zamansız'daki öykülerim için de yazdı. Güzeldi. Teşekkür etmek için aradım. Fakat şunun da merakındayım: Önceki dört öykü kitabımın erkek egemenliğinde bir dille yazıldıklarına şöyle bir değinmiş fakat açmamıştı. Allah Allah! Nasıl olur! Erkek egemen dile ben düşünce olarak karşıyım ya, bunun öykülerimde de görüldüğünü zannediyordum, bir iki örnekle bunun böyle olmadığını gösterdi. *Zamansız*'da nasıldım acaba? Güldü. Bu hasta dilden kurtulduğumu söyledi, "Ay Gibi Geçmiyor" başta olmak üzere birkaç öykü adı da verdi. Tekrar teşekkür ettim, Köksal için de ayrıca selamlar, sevgiler dedim. Aziz Taha'yı unutmur muyum? Sordum. Annesi sevinçler içinde "Necati hocam,

bir de kızımız oldu, adı Elif Neva” dedi, “Aziz Taha’ya kardeş. Ellerinizden öperler.” Analı, babalı büyüsünler; ömürleri uzun, zihinleri açık olsun! Allah acılarını göstermesin, dedim.

O gün de sesi hep o kırılgan sesti. Kırmayan, kırılmayı da hiç mi hiç istemeyen... Yahut çabuk kırılan... “Nasılsınız Necati hocam, sağlığını?” diye sorarken de, daha kırılganlaşıyordu sanki. İyi olduğumu, haplarla yaşadığımı söyledim. “Aman hocam, dikkatli olun, kendinizi koyuvermeyin!” dedi.

Öykü kahramanları konuşuldu; Abdullah Harmancı, *Zamansız*, Muhsin Hoca... Yazısı için tekrar teşekkür ettim, Köksal’a selamlar, sevgiler gönderdim. Aziz Taha, kitabımı nasıl sarmış, sarmalamıştı, onun da gözlerinden öptüm.

Tam telefonu kapatacağım, o ses, bütün kırılganlığıyla, “Necati hocam! Bir de kızımız var bizim: Elif Neva. Yine unuttunuz!” dedi. Hay Allah! Doğru, yine unuttum. Hem annenin de sonradan öğrendim küçük oğlumdan, birkaç ay kadar da küçük olduğunu. Demek bu kadar erken! Çocukların bırakılmayacağı, çocuklara -hele ki kuzucuklara- hiçbir nedenle kıyılmayacağı, bu kadar erken de öğreniliyordu demek!

Ya bunca yaş yaşayıp bu dili hâlâ öğrenememiş olmak... Bu nedir? Açıkla-nabilir mi bu?

MEHMET KAHRAMAN

HAYAL KURMAYAN ERKEKLER

Bendeki av merakının babamdan geçtiğini söylemeliyim. Belki de ondan bana kalan tek şey bu. Erkek olabilmem için bir şeyler öğretmesi gerekiyordu bana, fakat bunu nasıl yapacağını bilmiyordu. Öğretilbilir olduğunu da düşünmüyordu zaten. Herkes nihayetinde bir şeyler öğrenir. Babalar öğretme konusunda isteksiz ve başarısızlar, arkadaşlar da olmasa her şeyi el yordamıyla öğrenecek oğullar. Kadınlar öyle mi? Kızlarını daha doğumlarından itibaren kanatları altına alıyor, bildikleri ne varsa anlatıyorlar. Kızlar doğuştan bir sıfır önde başlıyorlar hayata.

Öğrendiklerimin dünyada bir karşılığının olmadığını çok sonraları anladım. Sanırım bunu babam da anlamamıştı. Her şeyin iyi gideceğini, düzeninin bozulmayacağını sanıyordu. İlerisi için hiçbir yatırım yapmamıştı. Sadece ekonomik olarak anlamayın yatırımı, aklınıza gelebilecek ne varsa onlar da dâhil. Güçlü kuvvetliydi, karizmatikti, çalışkandı, taşı sıkça suyunu çıkarırdı. Ekmeğini de taştan çıkarıyordu. İşler o kadar iyi gidiyordu ki, herkes mutluydu. Annemin deyişiyle variyetliydik. Babamın avlarına bile ses etmezdi, sadece birkaç sitemkâr söz o kadar. Çocukluk dönemimde pek görmezdim babamı. Gündüz çalışır, gece ava giderdi. Erkeklik adına ilk öğrendiklerim anemdendir. “Baban gibi ol, güçlü, kuvvetli, mert.” der çalışmaktan bahsederdi. Günümü inşaatçılık oynayarak geçirirdim avluda. Çekiçle taşa vururdum saatlerce.

İyi bir duvar ustasıydı babam, taş duvarda üstüne yok. Herkes kapısını çalıyor, bey gibi forsu var. Bu söylediklerim yetmiş yılları. Her şeyin kuyruğa girilerek alındığı zamanlar. Ben daha dünyada değilim. Babamsa yirmili yaşlarda ve gücünün zirvesinde. Günlük on iki saat çalışıyor da yorulmuyor. Gündüz inşaat, gece av. Sabaha karşı eve geliyor, birkaç saat uyuyup gidiyor. İnsanlar sıra bekliyormuş evini yaptırabilmek için. İşini temiz yapıyor, hile hurda yok. Annem de o zamanlar genç ve güzel, üstelik bana hamile. İlk çocuklarıyım. Heyecanlı elbette. Kocasını işten gelince yanında istiyor. Bir gece de tavşanları

değil beni düşün diyor. Kadın haklı. Karnının okşanmasını, bebeğiyle baba olarak konuşmasını istiyor; asıl isteği eşiyle birlikte olmak. Babam iyi bir duvar ustası olabilir ama duygusallıktan uzak olduğu bir gerçek. Yanında kalsa bile karısının ne istediğini anlayamıyor. Hangi erkek anlayabilmiş ki. Bana verdiği ender nasihatlerden biri, “he de geç,” olmuştu. “Kadınları anlamaya çalışma, sadece tamam de, yapmazsan yine yapma, ama tamam demeyi unutma. Çünkü onlar unutmaz.” Bunu söylediğinde o kırk beş, ben on sekiz yaşındaydım. Liseyi bütünlemelerle zar zor bitirmiştım. Hayatta ne olacağım hakkında hiçbir fikrim yoktu. Nedense bu yaşa kadar meslek hayalim bile olmamıştı. Evde en çok konuşulan kelime taş ve av idi. Ne yapacaksam bu ikisi ile yapacaktım. Sanki ilahi bir işaret gibi sürekli önüme geliyordu bu kelimeler. Babam gibi olabilmek için okuldan kaçıp yanına gidiyordum. Usta olacaksam okumama gerek yoktu. “Ne olur ne olmaz sen yine de oku.” Dediği gibi de oldu. Her şey hazır dönerdi, kalıbı çak, beton gelsin, dök, aralara tuğla koy. Oysa o, iyi bir yağma ustasıydı, taşları kanaviçe gibi işlerdi, çalışırken görmeliydiniz, ibadet edercesine huşu içindeydi. Şimdi herkes karkas yapıyor, harcı döküp bitiriyor, ne kanaviçe kaldı, ne emek.

Her şey seksenli yıllarda değişmeye başladı. Öncesi de var ama seksenden sonra hızlı oldu ne olduysa. Türkiye’nin kaderi de babaminkine benziyor. İyi gidiyor derken tepetaklak dönüyor. İlçeye büyük bir kâğıt fabrikası yapılmıştı ve herkes işçi olmak için müracaat ediyordu. Neredeyse bütün akrabalar girmişti işe. Annem, onun da girmesi için ısrar etmiş fakat babam, diğerlerinden iki kat fazla ücret aldığını söyleyerek reddetmiş. “Sigortası olacak, çalışma saatin belli olacak” dediyse de, “el işinde çalışmam” diyerek kapıyı kapatmış babam. İktidarının zirvesinde, kimseye hesap verecek durumda değil henüz. Kâğıt fabrikasına başlayanlarla dalga geçiyor, “Ben,” diyor “amelelere veriyorum o parayı.” Adamlar servisle ve tertemiz kıyafetlerle işe gidip geliyorlar. Hepimiz imreniyoruz onlara. “Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz” diyor annem, “çocuklarımız var, sigortamız olacak, gel gir şu işe.” Babam, annemin dırından kurtulmak için av sürelerini uzatıyor. Bazı günler beni de götürüyor. O, avcı yeleği, çantası ve tüfeğiyle âdeta komandoya dönüyor. Büyüdüğümde onun gibi olmayı hayal ediyorum. Vuracağım tavşanları, keklikleri, bıldırcınları düşünüyorum. Eve dönerken nasıl heybetli yürüyorum, sanki büyük tarrazu kazanmışım. Babam kekliğin birini indiriyor, hemen koşup alıyorum, sonra bir tane daha, yine koşuyorum. Tazı gibiyim, av kokusunu içime çekiyorum. Vurduklarını koşup almak bile bana yetiyor. Dönüş yoluna geçince bir el de bana atıyor babam. Eskisi kadar iş olmadığından hemen her gün ava gidiyor. Keyfi iyi olursa beni de götürüyor ama çoğunluk yerinde değil. Her şey hazır betona dönünce arayan soran yok. Kalıp ustası olmayı önerdiler fakat

kabul etmedi, bildiği tek iş taşlara şekil vermek. Annemin taşları kıskandığı kadar vardı, karısından çok onlara dokunuyordu çünkü.

Annem bir yere kadar tahammül edebildi. Kötü gidişi kadınlar erkeklerden daha çabuk görebiliyordu, kabulleniyordu da diyebiliriz. Babam yine düzeleceğini düşünüyor ve dert etmiyordu. Annemse gelen afeti görmüştü. Akşam vaktiydi, babam tüfeği almış, çıkmak üzere. Tartışmaya başladılar. “Seka’ya girmedin, kendine iş bulmadın ama avından da geri durmuyorsun.” Lafı babama söyledi ama benim elimdeki tüfeği aldı, kırdı. “Av mav yok, oku kendini kurtar.” diye bağırdı. “Bunun gibi aylak aylak dolaşma.” Artık iktidar anneme geçmişti. Eski güzel günler yerini dar gelirli aileye bırakmıştı. Allahtan zamanında biçki dikiş kursu almış annem. Gelinlik kızlara çeyiz hazırlayarak evi çekip verdi. Babam devrik kral olarak günlerini avda geçiriyordu. Tarih dersinde Osmanlı sultanlarının av merakını öğrendiğimde babamı sultan olarak hayal etmiştim. O sultandı, ben şehzade; fakat hanım sultanın borusu ötüyordu hanedanda. Bana verdiği ve tecrübeyle sabit olan hayati nasihat bu döneme denk geliyor. “İktidar sende değilse tamam diyeceksin.”

Okul bitince beni karşısına aldı annem, Seka’ya girenlerin yaşamını anlatmaya başladı. Babamdan kat kat fazla kazanıyorlardı işçiler. Evlerini, arabalarını almışlardı. Eşlerinin kollarındaki bilezikler çıldırtıyordu onu. Çocukları daha güzel oyuncaklarla oynuyorlardı. Fabrikada işçi olmak statü meselesiydi. Veresiye bir şey alacak olduğunuzda Seka’dan kefil şartı getirmişti esnaf. Sözün değeri düşmüş yerini senet almıştı ve üstelik iki kefil gerekiyordu. Annem çamaşır makinesi almak istiyordu, komşumuzun kefil olması için rica etmişti eşinden. Kadın annemi süzerek “Ödeyebilecek misiniz?” demiş annemin anlatışına göre. Eve girişini hatırlıyorum, dokunsan patlayacaktı. Odasına geçip saatlerce ağladı.

Dedim ya okul bitmişti ve bir karar vermem gerekiyordu. Fantezilerle ve rüyalarla geçen ergenlik dönemi bitmiş, gerçek hayatla karşı karşıya kalmıştım. Annem karşısına oturttu beni. Belgesel seslendirmesi yapıyor gibi erkek tabiatını anlatmaya başladı. Ne demek istediğini anlamıştım. Komşu hanımdan rica edecekti. Eşi vardiya amirine söylerse tamamdı. Onun nasıl döneceğini az çok biliyordum. “Erkekler hayal kurmazlar anne” diyecektim lakin öyle güzel bir gelecek anlatıyordu ki diyemedim. Ben başlıyordum işe, iyi para alıyordum, evim arabam oluyordu, evleniyordum, çocuklarım oluyor ve annem onlarla oyunlar oynuyordu... Sanki hiçbir sorunla karşılaşmayacaktık. “Ben komşuya söyleyeyim, sen de git başvurunu yap” dedi. O konuşurken babamın tüfeği çarptı gözüme. Babanın kaderi oğula diyerek evden çıktım.

EMİN GÜRDAMUR

CAZU

Remzi Usta'nın karısı cazu taifesindendi. Her akşam sütün içine doğradığı ekmekle torunlarını doyurup yataklarına yerleştirdikten sonra tavanda yalazlanıp duran gaz lambasının fitilini tükürdüğü parmağıyla söndürür ve çelimsiz bedeniyle kocasının yanına kıvrılırdı. Karanlık onun gözüne herkesten ziyade çökerdi. Kocasının ve iki torununun uyuduğuna kanaat getirince de yatağından kalkar, parmak uçlarına basarak, belki de basmayarak, önceden aralık bıraktığı kapıdan ses etmeden, nefes almadan çıkıp giderdi. Çemberiyle, fistanıyla, çarığıyla birdenbire karanlığa ulanırdı Asiye. Irmağın tekinsiz kenarlarında gezinir, تنها patikalarda eğleşir, ahır yanlarında havayı koklar, avlu taşlarına dilini sürter, kendisini fark edip hırslayan köpekleri duyulmadık lisanların duyulmadık tekerlemeleriyle teskin eder ve dilerse anahtar deliklerinden evlere girerdi.

Köylüler kundakta bebeleri, ahırda buzağıları onun şerrinden korumak için hocalara okutur, kapılarını muskalarla donatırlardı. Muskalar, üflemeler, düğümler onun için karanlıkta yüzüne yapışan örümcek ağlarından farksızdı. Gözünü kısıp eliyle hepsini dağıtırdı. Çam ormanlarının en tepesinde yaşayan cazu melikesi Mayisa için yapmayacağı şey yoktu. Mayisa kimin son nefesini isterse hiç tereddüt etmeden o gece kurbanın son nefesini koltuğunun altına alır, onun huzuruna götürürdü. Ne var ki azmi ve gayretiyle Mayisa'nın gözüne girerken beş senedir kıvrırcık sakallarına iyiden iyiye bağlandığı kocası Remzi Usta'nın gözünden düşüvermişti.

Remzi Usta on parmağında on marifet taş ustasıydı. Çevre civar bütün hanelerin ocak taşlarında onun adı yazılıydı. Şimdilerde kamburlaşan bedenini, seferberliğe gidip gelmeyen oğlundan ve yeniden kocaya varan gelininden geriye kalan iki yavrucak için ha gayret ayakta tutmaya çalışıyordu. Çok haneler kurmuşluğu, garibanın gönlünü mamur etmişliği vardı. Zaten ikide bir nükseden veremini, kurduğu evlerin tüten bacalarını seyrederken aldığı hazla sağaltırdı. Dere kenarlarında bulduğu kalın taşları balyozla, çekiçle kırar, köşelerini demir taraklarla tırmıklardı. Sahibi, evin yapılacağı araziye gösterse

de oturuşunu Remzi Usta tespit eder, bu mühim kararı kimseye bırakmazdı. Güneş nerden doğar, rüzgâr ne yönden eser, kible ne yanda kalır ölçüp biçer, kazmayı ona göre vurur, temel taşlarını o istikamette toprağa gömerdi. Hâlâ rüzgâra teşne cephe kaldıysa, iş güç arasında o cepheye kendi elleriyle birkaç karayemiş fidanı dikmeyi de ihmal etmezdi. Çarık gibi yaprakları yaza kışa meydan okuyan karayemişler, yaptığı evleri kardan, borandan korurdu da içini kemiren şüpheyi zehirli rüzgârdan esirgemezdi. Taşı şöyle bir kucaklayıp tartar, altını üstünü yoklar, işe yarayıp yaramayacağını, haneyi ayakta tutup tutamayacağını anlardı. Taşı anlardı anlamasına lâkin karısını anlamaz, tartamaz, kuru etinin altında neler gizlediğini bilemezdi.

Çisenin, dumanın eksik olmadığı dağlarda evler ağaçtan, ahırlar taştan yapılırdı. Bu da taş ustalarına her dem iş demekti. Zeminden yukarıya bir adam boyunu birkaç karış geçtikten sonra usta, tasını tараğını toplayıp giderdi. Gerisi iyi bir döşeme ustasına kalırdı. Kurt boğazı salmalar döşenir, ağaç çiviler mungenenin açtığı deliklere geçirilirdi. Ama asıl hüner dış cephede teşhir edilirdi. Ahşap gözeneklerde işlenen nakışlar ustanın maharetine burhan olurdu. Sonradan taşla, çamurla doldurulan baklava dilimi aralıklar ne kadar küçük olursa seyredene o kadar sefa verirdi. Remzi Usta köy seçmez, adamı sıkboğaz etmez diye de pek tutulurdu. Yumuşak yüzlüydü. Alacak defterinin satırları çoğalıp alına fazladan çizgi olarak yansımaya başlayınca babadan miras zanaatını bırakmak zorunda kalmıştı. Hem Balkan Harbi'nden beri köyün tadı tuzu kalmamış, ahali meteliğe kurşun atar duruma gelmişti. Zihnini kurcalayıp duran alacaklardan tamamen kurtulmak için bir sabah köy kahvesine varıp, "Duyan duymayana haber versin, alacaklarımın cümlesini sildim, hepsi helaldir." dediğinde borçlulardan çok kendisi rahatlamıştı. O gün bugündür herkes gibi sadece kendir eker, kendir biçer Remzi Usta. Ancak herkes gibi bir kadınla yatıp bir kadınla kalkmadığını bilir.

İlk karısı salgın senesi taundan ölmüştü. Peşinden aldığı ikinci hanımı ise ilkinin aksine yıllar geçtikçe gözünün önünde sislere karışan bir varlığa dönüşmüştü. İçinde bir ur gittikçe büyüyordu. Asiye gelin geldiği sene mahallede buzağılara bir şeyler olmaya başlamış, ahırda ölü bulunan buzağı sayısı yedi olunca da bir kocakarı Remzi'yi yolda çevirip ona bu uğursuzluğun yeni karısı Asiye geldikten sonra başladığını ima etmişti. Derken aynı sene komşulardan Hurşit'in bebese kundağında ölü bulununca dağların iptidai korkusu hortlayıvermişti: Köyde cazu var! Remzi Usta, ahalinin kendisine olan ihtiramından ötürü sustuğunu, işi rezillığe vardırmadığını seziyor ama bacak kadar torunlarına bakacak başka kimsesi olmadığından Asiye'ye ilişmiyordu. Gün boyu hareketlerini izliyor, ellerine dikkat kesiliyor, bu ellerin bir bebeği boğup boğamayacağını anlamaya çalışıyordu. Karısının yük taşıırken yüzüne konup

kalkan yorgunluk ifadesini cazuluğuna tabir ediyor, ahır hızlıca görmesini, ocağı bir üfürüşte yakmasını, fındık dallarıyla çarçabuk sepet örmesini, tek çöp zayi etmeden kendir ayıklamasını hep bu zehirli ağacın dallarına asıyordu.

Söylentiler kocakarı mırıltısı olmaktan çıkıp çeşme başı, değirmen önü kadın meclislerinde aşikâr konuşulur olunca Remzi Usta'nın yayla köyüne kocaya giden kızı Muteber, bütün bilmişliğiyle çıkageldi. Baba ocağındaki musibet yaylalarda sümüklü gelinlerin bile ağzına sakız olmuşken onun gibi kurumlu birinin konuşulanları duymazdan gelmesi, kulağının üstüne yatması olacak iş değildi. Kadın irisi Muteber, Asiye'nin değirmene gittiği bir zamanı fırsat bilip kurulduğu ocağın başında kış armudu gibi sağa sola sallanarak babasına gün yüzü görmemiş masallar anlattı. Nasihatler etti. Evhamlar aşıladi. Konuşurken çemberinin kenarını çiğneyip durdu. Sonra da yeğenlerine bakmak bahanesiyle bir hafta evde misafir kalacağını söyledi. O gece Remzi Usta, beş senelik karısının kuyruk sokumunda serçe parmağı büyüklüğünde cadı kuyruğu aradı. İlk alamet yoktu. Ama sonraki gecelerde karısını yataкта buz gibi bulmaya başlayınca korkmuştu. Güya nöbet tutmak için gelen ama geceleri horul horul uyuyan kızına bir şey söylemedi Remzi Usta. Karısının buz sarkıtlarını andıran ayaklarına dokunmamak için yatağın kenarına gitti, ürpererek, sakallarını ısırarak içli içli ağladı. Kızı bir hafta dolmadan, biraz da rahatlamış, korkularından arınmış olarak yayladaki evine geri dönünce Remzi Usta için asıl korkulu günler başlamış oldu.

Hep tetikte bekliyor ama yine de uykuya yenik düşüyordu. Gece yarısı karısını yatağında soğuk buldukça, "Beter olasıca!" diye mırıldanıyor, bildiği bütün duaları okuyup aralarındaki boşluğa üflüyordu. Asiye ise ses etmiyor, kurbanlık koyunlar gibi siniyor, yastığının içindeki kuru otların kokusunu içine çeke çeke uyuyordu. Ya da Remzi Usta onun uyuduğunu sanıyordu. Asiye, kocasının kendisinden şüphelendiğini anladıktan sonra, geceleri ahır ahır dolaşıp ineklerin memelerini kurutuncaya kadar sağmaktan ve gün doğmadan diğer cazularla beraber dağın ardına götürmekten vazgeçti. Mayıs ona bir müddet gelmemesini hatta gece dışarı çıkmamasını salık verdi. Bu telkinden sonra köylüyle iyi geçindi Asiye. Hakkındaki dedikoduları güleç yüzüyle silip süpürdü. Şenlik maskesi takındı. Değirmende sıra bekleyen kadınları güldürdü, derdi olanla dertlendi, gelinlerin başlarını süsledi, imdat diyenin yardımına koştu. Herkesle hoş geçinmesinin altında sadece kocasının gördüğü bir fazlalık vardı. Remzi Usta onun her işinde bir kusur, her sözünde bir hainlik buluyordu. Gün boyu yüzünde dalgalanan neşenin, akşamları ecinnilerin avlularda içtiği kovalar gibi suyunu çektiğini gözleriyle görüyordu çünkü.

Remzi Usta bir gece camiden erken geldi. Akranlarıyla cami odasında oturup yalan yanlış haberlerle cihan harbi üzerine mükâlemde bulunmadı. To-

runlarıyla biraz şakalaştıktan sonra yatağına uzandı. Karısına hınç doluydu. Bu hınç baktığı, dokunduğu her şeye sirayet ediyordu. Tavan tahtalarını gözleriyle yontup durdu bir zaman. Asiye her zamanki gibi entari niyetine masumiyet perdelerini giyinip yatağa girdi. Remzi Usta, yorganın üstünde kalan sakallarının, nefes alışverişine muvazi hareketi esnasında çıkardığı hıştırtıdan cesaret alarak karısını öldüresiye dövmeyi aklından geçiriyordu. Başka türlü nefes alacağı yoktu. Ama onun zayıf, kemikli yüzüne bir fiske bile vuramayacağını da adı gibi biliyordu. Keşke diye geçirdi içinden, Kalaycı Rüştü'nün gaddarlığından bir parça olsaydı içimde. Deli Hüseyin'in kanlı ellerinden biri benim olsaydı. Hayatı boyunca tiksinti duyduğu adamlar bir bir gelip geçti gözlerinin önünden. Ah dedi usulca, kendi içine doğru, harap ömrüne bakarak, bu yufka yürek yerine cehennemlik bir taş taşısaydım göğsümde. Lambayı söndürmeyi unutmuştu Asiye. Geri kalktı. Duvara asılı lambaya doğru yürürken kocasının hınç dolu bakışlarının kalçalarında gezindiğini hissetti. Fitili söndürüp yatağa döndü. Birlikte tavana baktılar. İki de birbirinin ter kokusunda ihtiyarlık sezmişti. Bu kokuyla kart bir sarmaşık filizlendi aralarında. Filizleri Remzi Usta'nın damarlarına yürüdü. Sarmaşık bir zaman sonra onun bütün bedenini kapladı. Sarmaşığın yabancı dikenlerini karısının kuru etlerine geçirdi. Avludan bir kedi miyavlaması duyuldu. Sarmaşık döşekten yere, yerden duvarlara, kapıya ve pencerelere yürüdü. Gök gürlése iyiydi diye geçirdi içinden Remzi Usta. Çocuklar duymadan feci bir yağmur yağsa iyiydi. Rüzgâr çatıyı zangırdatsa, inekler böğürse, çakallar evin üst yanında ulusa. Hiçbiri olmadı. Çamlıktan uzun bir çığlık duyuldu belli belirsiz. Varla yok arası bir çınlama. Torunlarının birbiri ardına patlayan ağlama sesleri geceye kör bıçak gibi saplandı. Oda ağzına kadar sarmaşıkla dolmuştu. Asiye kalktı, köşedeki güğümü ocağın zincirine astı. Sonra eliyle sarmaşıkları sağa sola iterek çocukların yanına geçti. Remzi Usta damarlarından çekilen dikenlerin sızısıyla uzanmış, bir saat evvel göğsünü kemiren hıncı yerinde bulamamanın, onun yerine yosunlu duvarlarından içine damlalar damlayan karanlık bir kuyu bulmanın, hayvansı bir iştiyakın teskin edilmiş şaşkınlığını bulmanın sessizliği içinden bakıyordu tavana.

O sabah Asiye'nin dudağının kenarındaki titreme, gözündeki seğirme çoğaldı. Avluya çıkınca ilk iş elini gözüne siperleyip dağlara baktı. Mayisa, her zamanki tahtında, iri çam ağacının dibinde oturmuş uzun tırnağıyla ağacın göğsünden söktüğü çamsakızını çiğniyordu. Bir ara dönüp Asiye'ye baktı. Uzun işaret parmağıyla ona gel diyordu. Asiye başını gizlice öne doğru sallarken ilk kez Mayisa'dan korktuğunu duyumsadı.

Gece dağın kuzey yamacında cazu taifesi toplandı. Mayisa toprağa sürünen eteğini hafifçe çırpıp bir kahkaha attı. O çırpma cazuların kulağını yepyeni ve ürpertici bir telkinle doldurdu. Hepsı birden ellerindeki bakraçları geti-

rip Asiye'nin önüne bıraktılar. Mayisa, Asiye'den evdeki iki çocuğun nefesini getirmesini istiyordu. Karşılığında bu dağların melikeliğini ona bahşedecekti. Gözlerini yumdu Asiye. Kalbinden hiçbir şey geçirmemeye çalıştı. Mayisa karşısındayken içinden geçireceği en ufak hoşnutsuzluk onu canından edebilirdi. O gece dağdan eve yılana dönüşmeden, kendi kılığında geldi. Omuzlarına çarpan ağaç dallarını, ellerine sürtünen otları dinlemiyordu. Genç kızlık çağından beri hayalini kurduğu şey ona altın tepsi içinde sunulmuştu. Ama o tepsiyle arasına çok şey girmişti. Damarlarına hırs körükleyen gençliği yoktu artık. Taşa bile selam verir, karınca basmaz kocası girmişti söz gelimi. Kendi kanını taşımaları da artık çok alıştığı torunları girmişti. Hem Remzi Usta onu sırf o çocuklara bakmasının hatırına nikâhında tutuyordu, bunun da farkındaydı Asiye. Şimdi Mayisa ondan, dağlara hükmetme karşılığında bütün hayatını istiyordu. O gece ilk kez yüzüne sevecen bir maske takmadan açtı kapıyı, gıcırtya aldırış etmeden doğruca çocukların uyuduğu odaya yürüdü. Pencereden odaya dolan ay ışığının altında uzun uzun seyretti yüzlerindeki masumiyeti. İçinde bir değirmen taşı dönmeye başladı, saatlerdir sıkıldığı dişlerinden sızan kan ağzını mayhoş bir tatla doldurdu. Bir an kendisini çocukların başlarını koltuk altına almış boğarken hayal etti. Korkuyla kendine geldi. İki yana açtı kollarını. Gerdi. Şarktan garba kanatlar takındı. Bağını iki yana sallayıp hayır dedi. Can havliyle koşarak çıktı odadan. Kapıları kapadı kapıları açtı. Kocasının yattığı odada onu başka bir korku bekliyordu. Remzi Usta iki yana gidip gelen bir siluet olarak pencerenin önünde oturmuş, elindeki taşı demir tarakta tırmıklıyordu. Hareketlerinde bir tuhafılık, gayriihtiyari bir yan vardı. Karısının yüzüne bakmadan odayı hırıltılı sesiyle doldurdu: Gavurun soyu! Elinde yontup durduğu taş parçasını dişlerinin arasına aldı, ıkındı sıkındı, kırılan birkaç dişiyle birlikte kopardığı parçayı karısının karanlık yüzüne doğru tükürdü. Gavurun soyu, dedi yine. Sesi bu kez peltek çıkmıştı. Başka da bir şey demedi. Dış kapaklarını çektikten sonra açık pencereyi indirdi. Oturduğu döşeğe boylu boyunca uzandı. Asiye hıçkırarak çıktı odadan, alışkanlıkla çocukların odasına yönelince kendisini durdurdu. Ellerini pençe yapıp acı bir kedi miyavlamasıyla kendi yüzünü tırmaladı. Balkona çıktı. Olduğu yere yığılıp içli içli ağlamasına devam etti.

O ağustos sabahı bütün köy yine dünyanın ilk günüyümüş gibi telaşlı bir güne uyandı. Dağlar günlerdir içinde gizlendikleri ince dumanı yırtıp güneşin berrak ışığıyla kucaklaştı, ormanlar ılık rüzgârla yemyeşil titremelere durdu. Hafif tombul, omuz omuza vermiş dağların yamacında bazıları bitişik ama çoğu birbirinden uzak mesafedeki evler, sık ormanların çevrelediği açık alanlarda, dikenli yeşilin tehditkâr kuşatması altında insanî meşgalelerle dolup taşı. Dereleri, tepeleri ucuca eklenen bu yeşil dünyada oturmak neredeyse imkânsızdı.

Nemli ve doğurgan toprak, insanları durmadan, durup dinlenmeden çalışmaya, daima çalışmaya teşvik ediyor ve nihayet bir sözü tamamlamadan diğerine başlayan acemi yağmurlara benzetiyordu. Erkenden kalkıp avlu başlarına tüneyen kaynanalar ayağı birbirine dolanan gelinlere peş peşe işler buyuruyor, tam o ara kundaktaki bebelerin ağlayacakları tutuyor, böylesi karışık anları kaçırmayan köpekler havlamaya, göstermelik bir telaşla evlerin çevresinde dönmeye başlıyordu. Kimi baltasını omuzlayıp selamsız sabahsız ormanın yolunu tutuyor, kimi ucuna pelit kavını geçirip tütsülediği sırıkla kara kovan hasadına başlıyordu. Ama bu avuç içi kadar köyde arzı endam eden hayat telaşı, hayli zamandır bir başka telaşın, bir başka endişenin üstünü örtmek içindi aynı zamanda. Seferberliğin, harbe gidip gidip gelmeyen delikanlıların, kulakları tırılmalayan havadislerin, adım adım yaklaşan Rusların ve neredeyse köşesinden kenarından her haneyi yakalayan iflah olmaz bekleyişlerin üstünü örtmek için.

Evleri tarlalara, tarlaları derelere bağlayan patikalardan çise henüz kalkmış, günlerdir yediği yağmurla iyice gevşeyen toprak, güz boyu kazmalarla çapalarla bağrını deşip duran insanlara asırlardır yaptığı gibi cömertçe karşılık vermişti. Bununla birlikte toprak sadece bereketin adı değildi artık. Bir göğsünden bereket öbür göğsünden kan fışkıran bir kocakarıya benziyordu. Uzak cephelerde çocuklarının kanını içiyor, burada kendirleri büyütüyordu. Remzi Usta bu düşüncelerle doğruldu yatağından. Pencereyi açtı, tahta kapaklarını geriye itti. Ağzında pıhtılaşan kanı ocağın içine tükürdü. İbrikten eline su dökerek yüzünü sildi. Kirli su ocaktaki küllerin içine damladı. Küle su dökmenin uğursuzluğu artık onu ilgilendirmiyordu. Artık hiçbir uğursuzluk umurunda değildi. Oyalanmadan taş merdivenlerden ahıra inip terekteki nemli orağı eline aldı. Aç da değildi.

Bahçeye vardığında yol boyu düşündüklerinin tesiriyle iyice yorulduğunu hissetti. Bu sabah sanki yılların yorgunluğu omuzlarına çökmüştü Remzi Usta'nın. Önce adam boyunu aşan kendirlere, sonra iyiden iyiye mavi damarlara, ihtiyarlık lekelerine teslim olan ellerine baktı. Tam kendine acımaya başlayacakken, bunun hiçbir zaman hiçbir işe yaramadığını ona öğreten uzun ömrünü düşündü ve vazgeçti. Bismillah diyerek hasada başladı. Orağı kendirlerin dibine vurdukça açıldı, iştahı geldi. Elleri terleyene, nefesi kesilene kadar durup dinlenmeden devam etti. Alnından akıp sakallarına karışan terleri koluyla sildi. Taze toprak ve kendir kokusu onu yorduğu kadar tam da şimdi buruk bir özlemle andığı çocukluk yıllarına götürdü. Sanki Remzi Usta ciğerine çekip durduğu nefesten değil, alnından dökülen ter taneleri gibi gözlerinin önüne sarkan sisli ama kuvvetli, uzak ama sımsıcak hatıralardan takat devşiriyordu.

Çocukluğundan aşınaydı toprağa. Bu toprak başka topraklara, hele askerlik yıllarında gördüğü o uçsuz bucaksız çorak topraklara hiç benzemezdi. İncecik tohumlardan birkaç ayda devasa kendirler bitirirdi. Kendir, mısır ekip biçmekten

zordu ama parası iş görür, eksik yamardı. Mısır karın doyururdu, kıtlık göstermezdi lakin katırlarla köye portakal getiren satıcılar bir sepet portakala iki, bazen üç sepet dolusu mısır isteyince işin tadı kaçardı. Kendir ise başkaydı. Onun pahasını, ceremesini çeken belirlerdi, dahası alıcısı da eksik olmazdı. Hem keseyi boş koymaz hem hanenin çul çuval, sicim, urgan ihtiyacını karşılardı. Doğrusu zahmeti de çoktu. Kesik kendirler güneşte kavrulur, yağmurda gevşer, ta ki çubuklardan ayıklansın. Tokmakta dövülür, tarakta ayrışır, çıkırıkta döne döne, tezgâhta dane dane işlenir; sicim olur, bez olur, feretiko gömlek olur; Solaklı deresinin denize eriştiği pazarda satılır, satıldıkça eksikler görülür, boşalan hemencelelere tuz, içyağı, çay, şeker istiflenirdi. Para bitmemişse birkaç avuç kahve çekirdeği de cebe zula edilirdi. Gece yarısı köye çıkılır, o yorgunlukta küf kokulu ifteriden döşek kuş tüyünden yatak olurdu. Çarşı pazarı görüp gelen ve ertesi gün diledikleri vakte kadar uyumakta serbest olan çocuklar, sabahın ilk ışıklarının kiremit aralarından içeri sökün etmesiyle yattıkları yerde huysuzlanmaya başlar, az sonra ineklerin şarılıtlı çiş sesleriyle uyanırlardı. Remzi Usta o günleri hatırladıkça damarları taptaze bir tazyikle dolup taşıyor, önündeki kendirleri birer ikişer kırıyordu. Göğsünün kalaycı körüğü gibi kalkıp inmesine aldırış etmiyor, avuç içlerinden sızan kanı görmüyor, durursa bir daha nefes alamayacak, bir daha hareket edemeyecekmiş gibi çalışıyordu. Bana bir milat gerekli, diye düşündü. Bir kurşun. Yaşadığım felaketi tersyüz edecek bir sekme. Bir acı. Bağrımdan boğazıma doğru tırmanıp geceler boyu zonklayan kafamı ebediyen susturacak bir ecel. Bir uyku, cazulardan, torunlardan, cephelerden, bir umut evlat haberi beklemelemlerden, Urus korkusundan, istikbal kaygısından uzak. Bir nihayet.

Köy tarafından bir grup insanın koşarak kendisine doğru yaklaştığını görmedi Remzi Usta. Dünyayla münasebetini inceltmiş, kendirlerin beli kadar yapmıştı. Dünyayla arasındaki ilişki o kadarcık kalmıştı. Orağı vuruyor, kendir yere devrilmeden diğerini avuçluyordu. Azıcık duracak olsa o bağ da kaybolacak, kendir yerine kendisi devrilecekti. İnsanlar başında halka oldular. Etrafındaki bacakları görünce çömeldiği yerden doğruldu. Ne var, ne oldu, dercesine hepsinin gözlerine baktı. Döndü bir daha baktı. Yüzü terden sıırılsıklamdı. Ağzının kenarından ve avuçlarından kan sızıyordu. Biri tarlanın kenarındaki testiği getirip ona uzattı. Hele bir nefeslen, dedi öbürü. Su içecek mecali yoktu. Titreyen bacaklarını açık tutmasa düşecekti, ayakta zor duruyordu. Oğlunun şahadet haberi mi gelmişti? Yoksa cazu, evdeki yetimleri mi boğmuştu? Ya da birinin buzağını boğarken yakayı ele mi vermişti? Ne oldu? Allah'ın belaları ağzınız yok mu? Asiye gelin, dedi kendisiyle akran Hurşit ve başını öne eğdi. Balkonda kendini astı. Remzi Usta'nın korkuyla açılan gözleri, Hurşit'in omzunun üstünden çam dağlarına sekti. Simsiyah bir duman çamlıktan yukarılara doğru tırmanmaktaydı.

MÜZEYYEN ÇELİK

BÜYÜMEK

On iki yaşımdan beri annemden şişmanım. Yedinci sınıfta bir serpildim, beni bir süre görmeyip de sonra görenler inanmadı. Büyümekten kemiklerim ağrıyordu. Geceleri bacaklarımın sızısından uyuyamıyordum. Santim santim büyüdüğümü hissettim resmen. Herkeste mi böyle olur bilmem ama benimki sancılı oldu. Altıncı sınıfta küçümen bir kız çocuğu iken yedinci sınıfın ikinci döneminde iri yarı, sivilceli, eline koluna hâkim olamayan tuhaf bir varlığa dönüşmüştüm. Büyüdükçe büyüyordum. Okulda hep ön sıralarda otururken birer ikişer sıra geriye gide gide en arka sıraya ulaşmıştım.

Öğretmenim biz Seher'den tahtayı göremiyoruz.

Diye diye ben arka sıraları boyladım. Boyum da boydu yani. Bir senede yirmi beş santim uzamışım. Sınıfta bana Bambu Seher demeye başladılar. Sonra Bambu diye kaldı lakabım.

İştahımı hiç sormayın isterseniz. Doymuyordum resmen. Yedikçe yiyesim geliyordu. Gece uykumdan karın gurultularıyla uyanıyordum. Kendimi mutfakta buluyordum. Artık dolapta ne varsa. Domatesleri elma gibi yemeler, peynir kutusunun dibini görmeler, sarma, börek varsa kimselere bırakmamalar. Annem peşimde dolanıp elime vursa da kendimi durduramıyordum. Acayip bir enerji ihtiyacım vardı sanki ve büyümem durmuyordu. Dokuzuncu sınıfta ay hâlim geldi. Onuncu sınıfta bir metre seksen santim boyunda seksen beş kilo ağırlığında kapı gibi bir kızdım. Ciddi ciddi kapıdan bacadan sığamayacak, yattığı çekyatı uykusunda dönerken kırmış, kırk bir numara ayakkabı giyen ve bir altmış boyunda elli kilogram ağırlığında bir kadından doğmuş olabileceğine asla imkân bulunmayan kocaman bir insandım. Sınıf arkadaşlarımın yanında yaratık gibi duruyordum.

Annemle çarşıya pazara gitmeye utanır olmuştum. Görenler, maşallah Seher iyice serpilmiş, pek güzel olmuş, iyice de uzamış deseler de esasında içlerinden, ayı gibi olmuş dediklerini duyar gibi oluyordum.

Oha, bu Seher mi? Çüş, olmuş buna diyenini de bu kulaklar duymuştu.

Kendimi nasıl çirkin ve hantal hissettiğimi anlatamam. Gerçi öyleydim ama yine de kendimin o hâliyle sürekli başkaları vasıtasıyla yüzleşmek zorunda kalmak acı veriyordu.

Belki de ben iri değildim, annem çok zayıftı.

Yalnız bu tezimi etrafıma bakınca hemen çürütüyordum. Annem zayıf olmakla birlikte ortalama bir boya sahipti ama ben alıp başımı gitmiştim. Ne yapayım ama. Elimde mi? Nasıl durdurayım uzamayı. Genetik bir şey desem aileden kimse bu kadar iri değil. Hastanede değiştim desem, babamın yüzünü alıp sanki bana takmışlar. O kadar benziyorum adama. Bir açıklaması yok. Bana kimsenin görmediği iri bir atamın iri genleri denk gelmiş.

Annem lise hayatım boyunca benim büyümemle uğraştı durdu. Gitmediğim endokrin uzmanı kalmadı. Doktorlar annemin beni sürekli tahlile götürüp getirmesine anlam veremiyorlardı. Her şey normal çıkıyordu. Hatta hipofiz bezimde bir şey vardır belki diye tomografiye bile girdim. Onda da bir şey çıkmadı. Sadece iriydim.

Beni kimse almaz, bu cüssede bir kızı sevecek babayığit daha dünyaya gelmedi, şeklinde endişeleri olduğuna eminim. En çok etrafın lafına sıkılıyordu aslında. Herkes türlü şey söylüyordu. Kimisi, bunu baskete yazdır bari işe yarasan diyordu, kimisi az yedir buna diyordu, kimisi de içten içe dalga geçiyordu. Bildiğiniz gibi değil çok kocaman bir şeydim. Bi akrabanın düğünü olur, genç kızlar abiye giyerlerdi. Hepsi çok şık ve cici olurdu, ben giydiğimde bir şeye benzemezdim.

Aaaa, Seher elbisen çok güzelmiş. Sende de sempatik durmuş.

Herkese güzel olan bana sempatik olurdu hep. Çok sıkılsam da üzerimde nasıl bir umursamazlık ve rahatlık vardı onu da anlatamam. Bir yandan insanlara kızarken bir yandan zerre umursamıyordum. Hele yanımda annem yoksa tersliyordum bile rastladıklarımın çoğunu. Annem olunca ama işin rengi değişiyordu. Onu insanlar üzünce benim de canım sıkılıyordu ama elimden gelen bir şey olmuyordu. Biraz narin ve duygusal olsam intihara sürüklerlerdi insanı ama cidden umursamıyordum. Üniversite sınavına hazırlık sürecinde, bunu Rusya'ya, Ukrayna'ya falan gönder, orada boyuna göre kocayı anca bulur diyenler de oldu. İnsanların genç kızlar üzerindeki bütün emelleri koca bulabilme ekseninde ilerliyordu. Ya bu boyla koca bulamazsam, dünyanın sonuydu.

İnsanlar susmuyorlardı. Herkes her şeye karışıyordu. Sürekli yorum yapıyorlardı. Başkalarının hayatı üzerinde bitmek bilmeyen düşünceleri vardı ve ben bu tanıdık insanların çok olduğu şehirden kaçtım.

Rize'deki üniversiteyi kazandım. O da laf oldu. Yeşillik, deniz havası Seher'e iyice yarar, iki metre olup gelir dediler.

İki metre olmadım, daha fazla uzamadım artık.

SAFİYE GÖLBAŞI

ÜÇÜMÜZ

Birimiz buğday tenli, birimiz esmer kavruk, birimiz kar beyaz.

Eşyaları topladık, evi emlakçıya verdik, kamyonu ayarladık. Yarın taşınıyoruz. Ne kadar önemli ya da ne ölçüde büyük bir adım attığımızın tam idrakinde değilim. Yapılacak işleri sıraladığım bir listenin maddelerine tek tek tik atıyorum sanki. Bu gece buradaki son gecemiz. Kolilerin arasında üç büyük minderin üstünde uyuyacağız az sonra. İçimden bir ses geri döneceksin buraya diyor, önünde sonunda döneceksin. Bilmiyorum. Gitmek nasıl bir şey bilmiyorum, dönmek nasıl olacak onu da bilmiyorum.

Birimiz çat pat da olsa okuyup yazıyor, birimiz ümmi, birimiz mühendislik terk.

Bugün bizim çocuklarla buluştuk. Ne garip şey birbirimizi bir daha hiç görmeme ihtimalimiz var. Pekâlâ, son kez sarılıyor olduğumu aklımın bir kenarında tutarak sarılıyorum birilerine. Sonra arkamı dönüyorum. Şu yoldan şu sokaktan son kez geçtiğimi biliyorum. Ölüm gibi bir şey yaşıyorum, fâniliğimi tüm zerrelerimle hissediyorum ama buna dayanabiliyor, arkadaşlarımı geride bırakıyor, yolu sonuna kadar yürüyebiliyorum. Çok garip.

Birimiz gazete okur, birimiz radyo dinler, birimizin elinden telefon düşmez.

Daha önce hiç görmediği bir şehre yaşamak için gitmek çok iddialı bir hareket. Bu iddianın sahibi evet üçümüzden biri ama açık söyleyeyim ben değilim. Yaşayacağı şehri seçme lüksü çok az kişide var bence. Ya da var mı? Ya da aslında şehirler mi seçer sakinlerini? Falan şehir beni çağırıyor der bazı insanlar, bu doğru olabilir mi? Belki bizim yeni şehrimiz de bizi çağırdı. Üçümüzü mü? Peki ne yapacak bir arada bizi?

Birimiz gergindir kontrolcü, birimiz fedakârdır iyi niyetli, birimiz bezgin-dir alaycı.

Çocukken sık sık evlatlık olup olmadığını düşünürdüm. Bu düşüncemi, hem kardeşimin olmamasına hem birbirimize hiç benzemiyor olmamıza dayandırırdım. Sonra hemen herkesin çocukken en az bir kere evlatlık olup ol-

madığını düşündüğünü öğrendiğimde bundan vazgeçtim. Ama zaman zaman içimden bir ses, siz diyor birbirinize ait olamayacak kadar... Gerisini dinlemiyorum. Göz ucuyla süzüyorum üçümüzü. Uyumsuzluğumuzdan gözlerim kamaşıyor. Üçümüze de acıyorum sonra. Apaçık mutsuzuz. Gerçi eskiden herkesi mutlu zannederken buna daha çok üzülürdüm, kimse mutlu değil artık biliyorum. Herkes gibiyiz işte diyorum, fazla üzülmiyorum.

Birimiz çok konuşur, birimiz konuşmaz dinler, birimiz ne konuşur ne dinler.

Ben hastayım. Yıllardır her an öleceğim düşüncesiyle yaşıyorum. Hastalığım geçmiyor, zaten geçen hastalıklardan da değil. Evet iyileşemiyorum iyileşemeyeceğim ama ölmüyorum da. Anlamak zor. Zaten ben sadece matematikten anlarım. Geri kalan şeyler benim için yabancı dillerin şarkıları gibi. Ne dediğini öğrenebilirim belki ama anlayamam. Bu hastalığa neden yakalandığımı öğrendim mesela ama neden bunca yıldır hâlâ... neyse.

Birimiz gençken çok beğenilmiş, birimiz hiç dikkat çekmemiş, birimiz küçüklüğünden beri hep sevilmiş.

Artık çalışacağım. Resmen bir işe girip 9-5 mesaiyle çalışacağım. Bunu düşündükçe güleceğim geliyor. Hoşuma mı gidiyor bu durum garibime mi? İnanamıyorum ki. Ben hastalığımın da verdiği hürriyetle hiç sorumluluk almadan azade yaşadım yirmi dokuz yaşına değin. Ama artık tek hasta ben değilim ve bu evi şimdi ben mi geçindireceğim? Ne yani ben bundan böyle hücre ve dokularımı ayakta tutmaktan bir evi ayakta tutmaya mı terfi ettim? Bu durum kelimenin tam anlamıyla çok fantastik.

Birimizin evi yerleştirmekten kolları ağrıyor, birimiz yerini yadırgamaktan uyuyamıyor, birimiz sıkıntıdan kalkıp sigara yakıyor.

Yeni eve iyice yerleştik. Bu şehri sevdim. Küçük, insanın üstesinden gelebileceği, baş edebileceği bir şehir. Benim için hastane ve doktor da bulundu. İşim hazırdı zaten. Geri dönmeyeceğim herhâlde eski şehre. İş arkadaşlarımı başta yadırgadım ama zamanla alışacak gibiyim. Bizim çocuklara benzemiyor hiçbiri. Yaşam adamları bunlar. Biz neydik? Yaşam çocukları mı? Hastalığım stabil.

Haftada bir gün hariç her gün işe gidiyorum. Öyle yoruluyorum ki eve gelip kanepeye uzanır uzanmaz uyuyakaldığım, gözümü ancak sabah açtığım çok oluyor. Bu yorgunluk beni dinlendirdi. Acılarım, korkularım, keşkelerim, kıskançlıklarım, öfkem, yılgınlığım, kafamın içindeki öldürmeden öldüren ses sustu. Sanki çalışmaya başlamadım da tatile çıktım. Bedenim yoruldukça düşüncem uyuştı. Düşüncem uyuşunca sakinleştim. Af çıkarsa fakülteye döner miyim?

Birimizin hem endişeleri hem yorgunluğu arttı, birimiz her şeyi unutmaya birbirine karıştırmaya başladı, birimiz garip bir denge tutturdu. Üçümüz de öleceğiz, biliyorum. Önce hangimiz? Birbirine hiç karışmadan yan yana akan üç nehir gibiyiz.

ZEYNEP SATI YALÇIN

BOTLARIMIN GÖTÜRDÜĞÜ YER

Soğuktı. Kırkınıcı yaş günümdü. Değişik, mübarek, uhrevi ve mistik bir hava bekledim uyandığımdan beri. Ne gezer, yok! Bir şeyin değiştiği, başka boyuta geçtiği falan yok. Filmlerde, romanlarda öykülerde olur böyle şeyler, oysa sen gerçeksin, öykü falan değilsin, boşa mistisizm bekleme, dedim kendime. Bir yaş daha aldım da ne oldu sanki?

Yalnızdım. Kenarları açılmış botlarım elimdeydi. Her zaman gittiğim tamirciye gitmek istemiyordum bugün. İri cüssesiyle sevimli bir dev gibi görünen tamirci, biri öteye biri beriye sıçrayan tombul kurbağalara benzeyen kocaman patlak yeşil gözleriyle taklitler yaparak beni güldürürdü. Ben kaç yıldır ayakkabı tamiri için aslında biraz da gülmek için oraya gitsem de bugün canım onun gırtlığımsı sesini duymayı hiç istemiyordu. Canım bugün hiç gülmek istemiyordu. İsteseydi güler miydim? Yok, hiç gülmek istemiyor canım. Olmadığını bile bile başka bir tamirci aradım.

Üzgündüm. Ağlayasım vardı, ağlayamıyordum. Elimde poşet, içinde yanları açık botlarım, buz gibi esen rüzgârda sokak sokak dolanıp durdum. Tir tir titredim, titrerken şarkı mırıldandım, sarı yapraklara bastım, su birikintilerinden atlardım, uykum gelmişti, kemiklerim sızım sızım sızılıyordu. Sanki varmak istediğim bir şey, bir yer vardı; ama o şey neydi, o yer neresiydi bilmiyordum. Bildiğim başka şeyler vardı da ne oldu sanki?

Yürüyordum. Bu son olsun dediğim bir sokağa daha saptım. Sokağı ve sokakta bir ayakkabı tamircisi olmadığını bildiğim hâlde yine de girdim o sokağa. Bu sokaktan da çıkıp eve dönecektim, yarın uğrardım sevimli deve. Bir gün daha yaz ayakkabısıyla işe gidebilirdim. Bir süredir giyim kuşamıma özen göstermeyi bırakmıştım zaten. Ne boş işlerle uğraşmışım; eteği çizmeyle, yeleği pantolonla, şalı çantayla kombinlemekle harcadığım zamana yazıklanasım vardı şimdi... Oysa daha iki yıl evvel okulda en şık öğretmen seçilmiştim. Seçilmiştim de ne olmuştu?

Üzgündüm. Ağlayasım vardı, ağlayamıyordum. Yanaşıma, alnıma, bur-

numa, gözümün içine damlayan yağmur damlalarını izledim, benden başka ağlayan da varmış, dedim. Okunmuş su serpilmiş gibi huzur duydum yağmurdan. Nasıl da değişiyordu ruh hâlim... En sevdiğim mevsim geliyordu, kış kapıdaydı. Tak tak dese hemen açasım vardı. Damla damla dua yağıyordu, usulca-cık okşuyordu yüzümü, kimse kutlamasa da yeni yaşıma o kutluyordu. Eskiden kutlamışlardı da ne olmuştu?

Aramıyordum. Çünkü bulamayacağımı biliyordum. Koca bir bir damla tam isabet gözümünden vuruverdi. Gözümü yumup açtığım anda gördüm ayakkabı tamircisi dükkânını. Hep arayınca değil, bazen de aramayınca buluyor insan... Camlı kapıya ve bitişiğindeki pencere önüne asılı ayakkabı bağcıklarından, keçe tabanlıklardan anladım, hayal mayal değildi. Yeni açılmış olmalı, ne kadar da temiz kalpliyim dedim. Kapının camına iki elimi koyup içeri baktım. Bir siluet vardı içeride, elimi kapının topuzuna uzattım, itmeden açıldı. Belki de üşüdüğüm için sıcak bir mekâna girme isteği ve telaşıyla itmişimdir de fark etmemişimdir. Fark etsem ne değişirdi?

Haklıymışım. Sahiden beklediğim gibi sıcaktı içerisi. Hepi topu bir buçuk iki metrekarelik bir alandı, ama çok şey vardı. Küçük bir tezgâh, karşısındaki pencerenin önünde tahta peyke vardı. Üzeri kilim desenli kadife örtülerle kaplanmıştı. Kara saçlı, kara sakallı bir amca tezgâhın ardında bir taburede oturuyordu. Makinası sağ tarafında duruyordu, demir kol üzerinde siyah bir ayakkabı teki takılıydı. Elinde kırmızı bir çocuk ayakkabısı vardı. Üstü tokalıydı, yanları benim botlarım gibi açılmıştı, amca itinayla tutkal sürüyordu yanlarına. Yüzünde güvenilir bir ifade vardı, kara kıvrırcık saçları başındaki kalpaktan asice taşmış omuzlarına dökülmüştü. Selam verdim, yüzüme bakmadan kafasını salladı, oturmam için peykeyi işaret etti. Çekinerek etrafı izlemeye başladım.

Oturdum. Sol tarafımda bir kafes, içinde de başparmağım kadar bir mor kuş vardı. Süs kuşu zannettim, tam soracakken ötüşünü duydum. Serçeye benzeyen bir cıvıltısı vardı. İçime de yüzüme de bir tebessüm yayıldı. Poşetten botlarımı çıkarmaya çalışırken bir şeye çarptım, iki metrelik tavandan sarkan upuzun bir şey... Bacağım kadar eni olan bir yılan derisiyle burun buruna geldim. Kahve beyaz desenleriyle aşağıya doğru sarkıyordu. İstemsizce irkildim, ama bağırmadım. Fare ve hamamböceğinden sonra korktuğum üçüncü sıradaki hayvandı yılan. Amcanın sükûnet iklimi beni de kendine uygun davranmaya sevk etmiş olmalıydı, haddinden fazla sakindim. Tavandan biteviye sütlü kahve dökülüyor hissi verdi sonra. İlk görüşte çılgılık atmadığıma şaşıtm kaldım.

“Amca, bu gerçek mi?”

Baktı. Dükkâna girdiğimden beri ilk defa bana bakıyordu, iki kuru üzüm tanesi kadar küçük ve kapkara gözleri kafesteki fındık kuşun gözleri kadar kü-

çücüktü. Uzun uzun baktı, konuşmadı, kafasını salladı yine. Isınan kemiklerim gevşemiş, titremem geçmişti. Botlarımı küçük tezgâhın üstüne koydum. Tamir edilecek yerleri gösterip anlattım. “Yanları açılmış, önce dikseniz sonra da yapıştırırsanız, sapasağlam olsa, kış boyu bir daha açılmasa...” Anlatmasam anlamaz mıydı?

Dinledi. Cevap olarak yine kafa salladı. Galiba amca konuşma özürlü diye düşündüm. Bir yandan da sevindim buna, çünkü bugün benim olağandışı bir şeyler umduğum olgunluk yaşıma ilk günüydü, kendim dışında kimseyle konuşmayı görüşmeyi canım istemiyordu. İstesem ne değışirdi ki?

İyiydim. Dar mekânlardan bun getirdiğim, kaçır gibi gittiğim az değildir, oysa bu minicik mekânın huzur verdiğini iliklerime kadar duyumsuyordum. Yüzü ne kadar buruşmuşsa saçları ve sakalı inadına o kadar gençti, karaydı. İçimden, amca hiç sıkıntı yaşamamış demek ki, diye geçirdim. Ben daha kırk yaşma bugün girdim, saçlarımın yarısı aklaştı bile. Beş yılı bulmaz tümünün aklaşması. Amca, tam kestiremesem de yetmiş yaşında duruyordu, istemsiz gülümsedim gereksiz çıkarımlarıma. Evet, iyi gelmişti burası bana. İyi gelmese ne yapardım?

“Sen bilmezsin kızım...” dedi tok bir ses. Konuşan amcaydı.

Yanılmışım. Konuşabiliyormuş. Merakla yüzüne baktım, geniş alnında birbirine paralel eğik bükük yollar gibi uzayan çizgiler, saçlarının başladığı noktada kayboluyordu. İhtiyarlığı gençliğinin, gençliği ihtiyarlığının içinde harman oluyordu. Ne çok saçı vardı... İki yanağındaki derin çizgiler, gençliğinde coşkunca akmış, şimdi kurumuş derelerin derin yatağı gibi duruyordu. Gamzelerimizin ihtiyar hâli böyle iki kalın çizgiye dönüşecekti demek. Elim aniden sol yanağımdaki minik bir kuyu gibi olan gamzeme gitti, gün gelecek gamzem böyle derin bir dere yatağına dönecekti demek... O yaşa o duruma gelmeyi istemiyorum, hiç istememiştım de. İhtiyarlık, bana göre hayattan dışlanmaktı. Daha fazla ihtiyarlamadan ölmem lazımdı. Hayat, bir yerden sonra insanı kendi içinde istemiyordu. Ne kadar çabalarsa çabalasın insan, o hayata dâhil olamıyordu, güne ayak uyduramıyordu. Yaşlılar hayatı bir sinema izleyicisi gibi uzaktan, bazen görüntüyü, bazen sesi kaçırarak sadece izliyorlardı. Ne zaman hayata karışmaya çabalasalar, gençler istemiyordu onları. Coşkun bir ırmaktı gençler, ihtiyarlarsa ırmağın akışına engel koca bir taş... Akıp, çarpıp, geçiyor, güldür güldür gidiyordu işte. Hangi tarafa dâhil olduğumu bilemedim o anda. Kırk yaş biraz olgunlaştırmış mıydı bakışımı? Belki de ölüm için en uygun olan yaştayındır, böyle tarafsızken ölmek ne güzel olurdu... Fazlası yük olur omuzda, kolda, bacadta, kalpte. Yük olunca taşınmıyor mu hayat, ne değışiyor? Günün bitmemişse sürüne sürüne çekersin yükünü.

“Sen bilmezsin... Ruh hiç yaşlanmaz kızım, bedenın iki büküm olsa, elin

kolun titrese, ayakta duramaz olsan bile ruh hep gençtir. Aynı deli ırmaklar akar içinde, aynı yangınlar tutuşur, depremler olur, güller açar, bülbüller öter. Aynıdır. Deli bir ırmağın içinde değilse de kıyısındadır ihtiyarlar. Allah için ha yedi olmuş yaş, ha kırk, ha seksen. Fark yoktur.”

“Siz şimdi genç gibi mi düşünüyor, genç gibi mi hissediyorsunuz?”

“Genç gibi duyup düşünüp hissediyorum.”

“Ben de yaşlı gibi duyup düşünüp hissediyorum. Zaten bugün yaşlılığa ilk adımımı attım, kırk yaşına bastım.”

“Yaşına bir o kadar daha eklersen ancak ben gibi olursun. Henüz yaşlanmadığından ve gençliğinin korkularından çekindiğinden öyle düşünmek istiyorsun. İhtiyarlığı tanıdığında bu korkuların geçecek, fakat o duygular aynen devam edecek. Irmak kıyısındaki güçlü bir taş gibi izleyeceksin hayatı. İzleyecek ve güleceksin gençlerin toyluğuna. Anlayacak ama anlaşılmayacaksın...”

“Bu daha da korkutucu!” dedim.

Demedim. Galiba dedim sandım... Korkularımı kimseye söylemeyi sevmem. Söylemek insanı başka insana aşına kılar, aşinalık bağımlı kılar. Fındık kuş öttü şirin şirin. Ona döndüm, avucuma alıp minik gagasını öpesim, kalbime koyasım geldi. Çocuk ayakkabısının kopan kayışını diken makinanın tıkırtısı, kuşun sesini uzak bir hayale dönüştürdü. Yılanın derisi kalın kalın sallandı, değseydi ürpereceğimden emindim. O değmedi ben de ürpermedim. Amca yine sessizliğine gömülmüştü çizgili yüzüyle. Usta bir yazar tarafından yazılmış ve ıssız bir taşın dibinde yüzyıllardır unutulmuş kıymetli bir kitap gibi duruyordu önünde. Dikiş bitince birden bana baktı. Onu incelediğimi fark edip yanlış anlamasından korktum. Sonra gözlerini indirip diktığı ayakkabıyı boyamaya koyuldu. Boyanın ağır kokusu yayıldı odaya. Minik kara gözlerini kaldırıp yeniden bana bakınca al al yayılan bir utanca boyandım.

“Kitap okumayı çok seviyor olmalısın.” dedi tebessümle, kafa salladım.

“Her kitaba kulak asma, boş konuşur çoğu kitap. Gençliğinden korkma güzel kızım, hele ihtiyar olmaktan hiç korkma! Yoksa korktuğun gelip yapışır yakana. Ölüme meydan okur gibi onu çağırıp cesur da olma, cesaretinle sınırırsın sonra...”

Bu sınanma korkum ah... Bir türlü içimden çıkmayan, ısrarla tutunup kök salan, ama buna dâir hiçbir önlem de bulamadığım sınanma korkum...

“Beyin ne iş yapıyor? Nerelisin?”

Söylemem. Anladım, benimle aşinalığı artırmaya çalışıyor. İşte bu nerelisin sorusu, sık sık duyduğum sıradan soru, kitap sandığım amcayı aniden eski bir gazete sayfasına çevirdi. Parkta ya da yolda karşılaştığım yaşlılar; çok yalnız olduklarını düşünüp tebessüm ettiğimde, azıcık sohbet edelim rahatlasınlar diye düşündüğümde, sohbetin bir yerinde hemen bu soruyu sorup beni sinir-

lendiriyorlar. Genel konuşmak varken niye özelleştiriyorlar... Ben özelimi anlatıp da kimseyle aşına olmak istemiyorum. Yirmi yıl öncesinin tanışma hâlleşme sorusuyla konuşup güne ayak uyduramıyorlar. Bu yüzden hayatın dışında ve yalnız kalıyor ihtiyarlar. Üstelik artık herkes her yerli, doğduğu değil, yaşadığı yere göre şekil alıyor insan. Sanki herkesin bir beyi olmak zorunda... Yaşlandığı için hayattan kopmuş olan bu ihtiyar da bunu anlayamıyor. Anlasa ne değişir?

“İnsan yaş aldıkça kalbi doğduğu yerlere dönük oluyor. Ölülerimiz, çocukluk hatıralarımız neredeyse, orası bize sıla oluyor. Burada ne lazımsa elini uzatıp o topraklardan hele de çocukluğundan merhem gibi bir hayal, bir yaşamışlık tutup getiriyor insan bugüne. Nereli oluşumuz bundan mühim kızım, başka değil. Bazı sorular ille cevap almak için değil, karşımızdaki konuşmak istiyorsa konuşup rahatlasın diye soruluyor.”

Sorular... Amca konuşurken beni incelemeye başladı. Okumaya çalışırken okunduğunu hissedince bocalar insan, ne okuyordu yüzümde bilmek isterdim.

“İnsan olgunlaştıkça konuşmaya pek ihtiyaç duymaz kızım. Bu olgunluk, yaşla ilgili değil. Bir yüz, bir duruş, bir mimik, bir kelime çok şey anlatır olgun kişiye. Anlar, ama anlaşılmayacağını anladığı anda susar.”

Şaşkındım. Kafamdan ne geçirsem duyuyordu... Gözlerimiz birbirimizin gamzelerinde dolaştı. O, henüz küçük bir kuyu olan benim sol yanak gamzemde beni okurken ben, onun sağlı sollu derin dere yatağına dönüşen gamzelerinde çakıl taşları arıyordum. Yeniden kıymeti anlaşılmadan bir köşede unutulmuş eski bir kitaba dönüşen ihtiyarın yanından kalkıp gitmek istemiyordum. Bir yanım hadi kalk git, çok işin var çok, derken iyimser yanım kal burada, oku bu kitabı, okuyabildiğin kadar oku, bıkana kadar oku, diye fısıldıyordu. Çok okursan bıcarsın, bıkınca da okumanın anlamı kalmaz diyen iknacı yanım vardı bir de. Ben bu yanıma uydum, adamdan bıkmadan onun içinde saklı anlamı hemen bitirmeden, özümseyerek almak arzusuyla ayağa kalktım. Sevimli deve gitmek yerine artık buraya gelecektim, çok yürüyüp ayakkabımı botumu eskitip gelecektim. Sevimli dev duyarsa bana küser mi, üzülür mü? Kurbağalarını zıplatmaz mı öteye beriye?

Gitmeliydim. “Yarın iş çıkışı bu saatlerde gelir alırım amca.” dedim. Fındık kadar kuş ve amcanın kara minik gözleri bana döndü. Amca sadece kafa salladı. Kapıyı örterken “Fındık, bak henüz çok genç. Seninle yaşıt.” dedi, gerisini duyamadım. Dışarıda buz gibi bir hava elimi yüzümü keser gibi sürtünüp geçti. Son sözler ne hoştu. Gençliğe veda ettiğimi düşünürken genç sayılmanın kıvancı sardı içimi. Bunu bana amca öğretmişti. Kuşun adı Fındık’mış ve benimle yaşıtmış. Olabilir miydi, benim yaşımda bir kuş... Papağan olsa neyse... Yaşıtıym olmasa da yumurtadan dün çıkmış olsaydı ne değişirdi?

Tuhaf. Çıkar çıkmaz elektrik direğiyle burun buruna geldim. Çarpmak-

tan korunmuş olmak Allah'ın kırk yaş hediyesi olmalıydı bana. Yol boyunca hep aklım amcadaydı, onun kitap ve gazete arasında gidip gelen varlığı, susan ve konuşan dudakları, insana bakmayan ama baktığı anda insanın içini okuyabilen kara minicik gözleri. Dere yatağı gamzeleri ve o kapkara kıvrıcık bol bol saçları... Bir şey vardı beni geri geri çeken, çekip oraya sürükleyen bir şey... Siyah önlüğü, boya bulaşığı nasırlı kalın elleri ve çizgili yüzünün altında bir kitap gibi saklı duran bilgeliği bu çekim. Konuşması iyi mi gelmişti bilmiyorum. Daha enerjik daha neşeli olmamıştım aslında. Ama başka bir şey olmuştu bende. Bu olan neydi? Uzun uzun susuşu, kısa kısa konuşması, benimle yaşıt fındık kadar kuşu, tavandan sarkan kalın yılan derisi gözümün önünden gitmiyordu bir türlü. Zihnim o minicik tamirhaneye, minicik kuşa, minicik gözlü adama takılı kalmıştı, yol boyunca kendimi çekip alamadım.

Evdeydim. Kendime bir çay demledim, hava kararmaya başlamayı geçmiş, zifiri olmasa da etrafa hülyalı gölgeler düşüren bir karanlık yayılmıştı. Ev soğuktu, kombiyi açıp kahvaltılıkları çıkardım. Çocuklar bugün babalarında kalacaktı. Her gidişlerinde hemen içimden dışıma akıveren özlemi geri tepiyordum. Yarın diyordum, hemen yarın geri gelecekler. Hafta boyu çocuklarını özlemeyen, bu bir akşamla yetinebilen baba; silik, bozuk, bir şeye benzemeyen eğri büğrü bir gölge gibi kayıp gitti çay bardağımın altından. Kalsa bir gölge ne değiştirdi?

Isındım. Çay her zamanki gibi güzel olmuştu. Birden ihtiyarı özledim. Onu dinlemek bir şey katmıştı bana, ne olduğunu bilmediğim bir şey... Sonra o tamir dükkânını bu zamana kadar nasıl görmediğime bir kez daha şaşıtm. Dalgındım kabul, ama bu kadarına da pes doğrusu. Belki de yeni açılmıştır. Acaba fındık kadar kuşu gece evine götürüyor muydu? Orada bırakıyorsa üşümez miydi? Belki de orada yatıyordu. Peyke de pek küçüktü, yatılmazdı ki. İki kişinin yan yana oturabileceği kadar küçücük yerde niye yatsın? Belki oğlu kızı, gelini damadı vardı. İyi davranıyorlar mıydı? O yaşta çalışmayı kendisi mi istemişti? Telaffuzu çok güzeldi, acaba nereliydi? Ah, bu nerelilik... Kızdıkça inadına dilime dolanıp kalan her şey gibi, bu da dilime dolanmıştı şimdi. Neyi ayıptasam başıma geliyordu. Geliyordu da ne değişiyordu?

Gitsem mi? İkinci bardak, üçüncü bardak, derken dördüncü bardak bitince gidip tamirci dükkânına bakmak aklıma düştü. Bu saatte kapatıp gitmiştir. Gece nasıl görünüyordu o dükkân? Ya Fındık? Güvende miydi? Güvende olmasa kırk yaşına varır mıydı hiç? Ah, benle yaşıt bu kuşu nasıl da sevdim. Bende bir âlemim sesini duymakla niye bunca sevdiysem... Ruhun yaşlanmazlığını anlatan bu ihtiyar ya beni yanlış anlarsa... Hayranlığımı fark etmişti de hayranı olduğum şeyin kendisi değil, bilgeliği olduğunu anlamış mıdır? Anlamıyorsa niye bilge diyorsun?

Meraklandım. Kabanımı giyip çıktım. Hava iyice soğumuştı, sokak lambalarının varlığına şükrettim. Atkımı burnumun üstüne çekip nefesimle ısınmaya çalıştım. Sokak aklımdaydı, biraz dönüp dolaşıp bulmuştum, ama tamir dükkânı yoktu ortalıkta. Aynı yeri tekrar tekrar dolaştım, dönüp durdum, yine yok. Dalgınlığıma kızıp kendimi azarladım. Gözlerim doldu. Başımı ellerimin arasına alıp yere çömeldim, neredeydi? Eski tamircinin orayı dönüp üç sokak geçip dümdüz yürümüştüm. Gökten okunmuş sular dökülmüştü yüzüme. Orası burasıydı işte. Ya değilse ne olacak?

Bulmuştum. Durduğum yerin karşısında bir elektrik direği vardı. Evet, dükkândan çıkarken tam önümde olan, kuşla yaşıt olduğumu duyduğumda az daha çarpacak olduğum direkti bu. Evet, evet, burasıydı işte. Kalkıp direğe vardım. Dükkân da arkasında olmalıydı, artık emindim, buradaydı. Ama şimdi yoktu. Bir apartmanın bahçe duvarıydı karşımdaki, şaşkın şaşkın bakarken, direğe yakın çer çöpün içinde eski tahta peykeyi gördüm. Tamircide oturduğum peykeydi bu, yan tahtaları kırılmış, kadife örtüsü epriyip dökülmüştü, üstünde paslı, telleri yamulmuş bir kuş kafesi vardı, yanında da bir naylon poşet... Bu poşet, benim poşetimdi, açıp baktım, benim botlarımdı, tamir olmamıştı. Bot, başka botlara benzerdi tabi, başkasının olabilirdi de, yanlarındaki açıklıktan, sağ ayağımın çıkık kemiğinin yer yapan izinden adım gibi emindim benim olduğuna. Peykenin dibinde yılan derisi desenli bir ince kemer duruyordu, ilik yerleri yırtılmış ezik bir kemer. Eski ayakkabılar, ayakkabı boyası kutuları, eski sararmış yırtık gazeteler ve bir eski kitap... Hemen yanında kırık bir çerçevede yarısı yırtılmış, buruşmuş bir fotoğraf... Elime alıp baktım, minicik kara gözleri, simsiyah gür saçları ve derin çizgili yüzüyle yüzüme bakmakta olan tamirciyi tanıdım. Bu oydu!

Birkaç saat içinde dükkânı boşaltıp dağıtıp eşyaları da böyle kırıp dökmüş değillerdi ya...

Belki...

Ben daha önce gelmeyip şimdi mi geldim, bu çöpün içinde hayal kurup kafamda mı gördüm bunları? Bir fotoğrafla mı konuştum o kadar... Yoksa önceden gelip kurduğum hayalin içine botlarımı bırakıp gittim, sonradan o hayalin içine geri mi döndüm?

Kırk yaş olgunluğu, mistisizmi beklerken olacak olan bu muydu?

Ah, bilmiyorum... Bilsen ne olacak?

Belki de hep aradığım bilge bir arkadaşım olacaktı...

Olmadı mı?

Oldu mu?

YUNUS NADİR ERASLAN

PENCEREDEN

Aslında insan yalnızdır. Kendine yaklaştıkça yalnızlaşır. Kendinden uzaklaştıkça yalnızlığını unuttur sadece. Bazen kendini de unuttur.

Parmak kalınlığında buz tutmuş pencerenin camından dışarıyı yoğun sisli bir şehir görüntüsü veriyordu. Seyrettiği bir hayalet şehirdi sanki. Camdaki buz tabakasının en ince yerini sürekli hohladı. Sıcak nefesi buz tabakasına çarptıkça nefesinin çarptığı yer saydamlaşıyordu. Parmaklarıyla saydamlaşan tabakayı ovarak buzu inceltmeyi sürdürdükçe pencerenin orta yerinde seyirlik şeffaf bir daire oluşmuştu bile. Şehir görünüyordu artık. Bu görüntüyü kaçırmamalıydı. Pencerenin gerisinde seyrettiği bu olağanüstü görüntüyü bir fotoğraf karesinde dondurmali ve çektiği pozlardan en başarılı bulduğunu sergisi için saklamalıydı. Şu “olağanüstü” sözcüğünü bir türlü yerli yerinde kullanmayı başaramadığına hayıflanıyordu. Oysa gördüğü her şey olağandı. Neticede dışarıda haftalarca süren eksi on sekiz derecenin üzerinde bir soğuk içeride de yirmi derecenin altına düşmeyen sıcak bir hava vardı. Neticede soğukla sıcak pencerede buluşunca olacağı buydu.

Fotoğraf makinesini sehpanın üzerinden aldı. Pencerenin ortasına açtığı saydam daireye vizörü odakladı. Karşı evin balkonunda iptesiz duran donmuş çamaşırlar dikkatini çekti. Çamaşırlara zoom yaptı. Hepsi donmuş, bir tahta kadar katılaşmıştı. Donan bütün varlık yumuşaklığını, dokusunu kaybeder, katılaşmıştı. Tam orta yerde berrak bir resim çevresine doğru artarak bulanıklaşan ve eşyayı bir silüete dönüştüren bir görüntü çıkmıştı ortaya. Tema bu olmalıydı. Deklanşöre istemsizce bastı. Birkaç kare poz aldı buradan. Sonra aniden karşı bakkalın tentesine takıldı gözleri. Tenteden aşağı sarkan buz sarkıtları neredeyse yetmiş santimi bulmuş, bakkalın vitrin camı kendininkinden daha kalın bir buz tabakasıyla kaplanmıştı. Birkaç pozla bu anı da dondurdu. Sonra birden kaldırımında yürüyen ihtiyarı fark etti. Baston yardımıyla yürüyordu. Kaygan zeminde düşmemek için olanca dikkatiyle ve korkarak yürüyordu. Tema kış ve ihtiyar mı olsaydı? İhtiyarın her hâlini pozlamalıydı. Parmağı

sürekli deklanşördeydi. İhtiyarın yürüyüşü, duruşu, bakışı, kamburu, elleri, bastonu derken hayli poz aldığını düşündü. Öyle ki bir sergi için yeterliydi bu çektikleri.

Birden ihtiyarla göz göze geldi; sanki karşılıklı bakışıyorlardı. Çekse miydi? İhtiyarın kendisini fark ettiğini düşündü. Bir adım geriye çekildi, bakışlara zoom yaptı. Bir kedininki kadar dikkatli ve noktasal bir bakıştı gördükleri. Bu bakışın büyüüne kapıldı; öyle ki çektiği çamaşırlar gibi donmuştu. Ancak bir kare poz alabiliyordu, o da ihtiyarın göz kapakları aşağı inerken. O bakışı çeke-medğine ömür boyu hayıflanacaktı. İhtiyar pencereye doğru geliyordu. İhtiyarın kendini fark ettiğinden şüphesi kalmamıştı. Sanatsal heyecanı korkusunu bastırdı ve ihtiyarı kendine yaklaştıran her adımı pozlamaya başladı. Öyle ki parmağı denklanşörün üzerinde durmak nedir bilmiyordu. İhtiyar yaklaştıkça o da kendini birkaç ayak geriye çekiyordu. Odanın orta yerindeki sehpaye kadar gelmiş, birden dengesini kaybedip sehpanın tam ortasına oturuvermişti.

Halının üzerine düşen fotoğraf makinesini alıp odanın orta yerinde doğrulduğunda bir ihtiyar silüetinin pencerenin önündeki bir top karaltıyı aldığını gördü. Neydi bu karaltı, neye aitti, kendisi niçin fark etmemişti?

Cama yaklaştığında ihtiyar arkasını dönmüş gidiyordu. Son çektiği karede ihtiyarın bastonsuz elinde tuttuğu beyaz bir tekirin kuyruğu görünüyordu.

Aslında insan yalnızdır. Kendinden uzaklaştıkça yalnızlığını göremez. Kediler de yalnızdır.

HATİCE BİLDİRİCİ

DELİ DERLER

Renklerinden bilinen baharlar iki tanedir ya: ilk ve son. İlk olanı sarıdır, kar beyazıdır, fosforlu yeşildir, mordur hatta mavidir, parlak kırmızıdır, uçuk kaçık pembedir. Bu gölün etrafında gerçekten öyledir. Son olanı ise durgun yeşil, solgun bordo, baygın sarı, ölgün kırmızı ve bunların inadına sabah güneşinde altın sarı, cesur turuncudur.

İşte bir sabah yine son bahardı. Bulutlar da yere düşmüştü üstelik. Otların, ağaçların ve onların aralarında titreşen birkaç çiçeğin renkleri buğunun altından yavaşça uyandı.

Ben iki saattir, şahit olmak için bu olanlara aralıksız yürüyordum. Gördüm, baygın sarı kendini ancak solgun bordonun yanında var ediyordu. Zeminde de durgun yeşil, bu ikisini işaretliyordu. Renklerine hayretle bakarken seslendim ona: Ey Tanrım, dedim; sen işini biliyorsun.

O da hemen beni sonbaharına sundu:

Orta yaşlı bir meşenin bana baktığını fark ettim. Öyle ısrarlı bakıyordu ki hiç kımıldamadan, gözlerini bana dikmiş, sessizce... Ha konuştu ha konuşacak. Diğer ağaçlar bir o yana bir bu yana kaynaşıyordu, söyleşiyordu. O, durmuş bana bakıyordu. Geceki yağmurdan kalan damlalardan ısıllı ısıldı elleri gözleri, şu meşhur ceviz ağacı gibi. Şaşırdım tabii. Kim gördü bilemem ama daha önce bana bakan bir ağaç görmemiştim. O ana kadar kaptırmıştım, bayağı hızlıydı adımlarım. Dikkat kesildim. Yavaşlamadan zınk diye durdum. Zaten durmasam muhtemelen meşe önüme yıkılıp durdururdu beni.

Bu durumda ben de ona bakmaya başladım. Uzun bir süre bakiştık. Renğarenkti. Şu yukarıda bahsettiğim solgun bordo alt dallarda, sarının turuncuya meyletmiş iki yüz seksen dört tonu da üst dallarda dans ediyordu. Nöronlarım her bir tonu, yüzde bir salisede sayıverdi. Galiba onlar da kanallarında ters dönüyordu.

Meşe; o arada bana neler anlattı neler anlattı, size anlatamam. Tutamayıp kendimi tam secdeye varıyordum. Birden çevreme bakındım.

İşte her şey o zaman oldu:

Çevrede başkaları da yürüyordu, yer de ıslaktı, ben varmadım secdeye. Islanmak, çamura batmak bir yere kadar da deli meli derler; tanıdık manıdık vardır civarda, yemedi gözüm. Hâlbuki secdeyi yemeyen gözüm demincek Tanrı'sının renkleriyle minnetsiz şenleniyordu. Hani bize deli denmedikçe iman etmiş olmazdık ya, ne oldu? Yoksa iman mı edemedim? Sana onca renk göndersin aklını alan, ağaç göndersin sana bakan, tanıdıklar manıdıklar deli meli derler ha? Yuh, dedim kendime. Ama hâlâ kapanamıyordum secdeye.

Birden ben bunları düşününce büyü bozuldu. Meşe bana bakmaz oldu. Küsmüş gibi öyle dik dik göle döndü. Hiçbir şey olmamış gibi, aramızda oluşan hukuku yok sayıp -kaldı ki ne yüzüm vardı ne gözüm- ben de onu arkamda bırakıp yürümeye devam ettim. Köşeyi dönerken son kez dönüp ona baktım. Bana hâlâ bakmıyordu. Bi utandım bi mahcup oldum. Yine geleceğim ben, dedim. Pis yalancı, dedi; kulaklarımla duydum.

HÂLE SERT

KİMLERDENSİN?

Tabanlarım yanıyordu. Geceye rağmen birileri sanki yerin derinliklerinde kazanlar kaynatıyor, kor kırmızı lavlar asfaltı alttan kabartıyordu. Siyah asfaltın çatlaklarından yakıcı bir kırmızılık sızmaya hazır bekliyordu. Ayakkabısız ayaklarım bu hararete ne kadar dayanabilirdi? Rüyada ayakkabısız gezmek neye delalet ederdi? Hem ben, ayaklarım mı dedim, çoğul ekini kullanabilmem ancak bu rüyâya mahsus olmalıydı.

Denizin üzerinde, yüksekte, çok yüksekteymişim. Ama uçmuyorum. Bir köprünün üzerinde olmalıyım. Elimi kolumu sallaya sallaya yürüyorum, kafamı sağdan sola ve soldan sağa her çevirişimde ısı ısı akan şehrin büyüüne kapılıyorum. Cennette gibiyim, gece cenneti. Kollarımı iki yana açıyorum, köprü geniş ama yine de incecikmiş gibi, dengem bozalsa düşecekmişim gibi. Ayağımın altını alevler yalarken bir rüzgâr beni sarıp sarmalıyor.

“Heyy baksana!” diyen bir ses duyuyorum. Sağıma, soluma önüme arkama bakıyorum, sesin nereden geldiğini anlayamıyorum. Yerdeki kıyafetleri fark ediyorum o sırada. Ses kıyafetlerden geliyor olabilir mi? Beyaz bir gömlek, kolları yırtılmış, bir kolu kırmızıya bulanmış, dizleri sürtülmekten yırtılmış kahverengi bir pantolon. Gömleği alıyorum elime, ses gömleğin içinden ya da altından mı geliyor diye bakıyorum. Niye bilmiyorum kendi tişörtümü çıkarıp yerdeki gömleği giyiyorum. Gömleği giyer giymez bir kurşun sesi deliyor kulağımı. Sol kolum parça parça kanıyor. Şimdi tek kolu dökülen ve tek bacaklı bir hâldeyim. Pes etmeyeyim diyorum. Birkaç adım attıktan sonra yere yığılıyorum. “Heyy baksana!” diyor yine biri.

Yıkıldığım yerde bir baret ve asker yeleğinin öylece uzandığını fark ediyorum. Evet ses buradan gelmeli! Sürünerek yanlarına gidiyorum. Bareti alıp başıma takıyorum. Baret cuk diye oturuyor. Ses baretten gelmiyor. Kafamın içinden mi geliyor peki? Sürünmeye devam ediyorum. Rahatsız edici bir koku

geliyor burnuma. Kurban bayramında ortalığı saran o koku. Koyu kıvamlı bordo birikintiyi değmeden geçmeye çalışıyorum. Asfaltın altından taşmamış, sonradan birikmiş. Orada, bir bacak uzanıyor boylu boyunca.

Köprünün ortalarında, dibinden koparılmış bir sol bacak, hâlâ kanlı canlı, uyar mı bu bana? Uydu, eskisinden de mi iyi oldu ne? Daha güçlü hissediyorum kendimi. “Hey baksana!” diyor yine ses ve kızıyor, “bacağımı geri ver!” Ayağa kalkıyorum ve sese çok aldırmadan yürümeye devam ediyorum. Bir kadın karşıdan koşarak geliyor. Onun da ayakları çıplak. Kadının yüzü gözyaşlarıyla yıkanıyor. Kocamı gördün mü, yanında oğlum da vardı? Ben görmedim başka birine daha sor. Başka kimse yok ki. Kocan kimlerdendi? İyilerdendi. Bu iyi, gerisini boş ver. Kadın yeşil bir örtüye bürünüp görünmez oluyor.

Köprünün ortasına kadar gelmişim. Ayaklarımın altı yanıyor. Asfaltın aralarından yer yer dumanlar sızıyor. Sanki duman adamlar kaplıyor köprüyü, fısıltıyla konuşuyorlar. Heyy baksana diye fısıldıyor biri! Sen kimlerdensin? Ben kimlerdenim diye soruyorum kendime. Köprünün korkuluklarına yaklaşıyorum, aşağıya eğiliyorum dumandan kurtulmak istiyorum. Ellerimle boğazımı tutuyorum. Nefesim boğazın akıntısı gibi rahat aksın ciğerlerime diye dua ediyorum.

Sonra aklıma geliyor, euzu besmele çekiyorum, üç kez sağıma üç kez de soluma üflüyorum. Duman adamlar dağılıyor. Ayaklarımın altındaki alevler sönüyor. Elhamdülillah.

Köprünün sonuna doğru ilerlerken bir dağ çıkıyor karşıma. Baktım dağ geçit vermiyor. Ayaklarımla tekmeliyorum dağı. Taş değil metal bu. Hay Allah! Paletmiş diyorum. Yakından bakınca paletin üzerinde kopan bacağıma ait kan lekelerini görüyorum. Kopmuş ama artık benim olan bacağın. Bu sefer çok daha hızlı vuruyorum yeni bacağımla. Allah belanızı versin, siz kimlerdensiniz? Sesim tanktan yansıyor. Sorumun karşısında bütün köprü, onlarca ruhun ayağa kalkmış hâli kesiliyor. Bir tanka bir geriye bakıyorum, yürümeye devam ediyorum. Başımdaki kaskı tankın yanına bırakıyorum.

Tabanlarımdan bir hararet yükseliyor yine, bedenim rüzgârdan çarpılıyor. Vücudumun dengesi bozuluyor, yürüsem az daha yürüsem, köprüyü geçsem beni alacaklarını biliyorum. Öyle sözleşmiştik diye hatırlıyorum. Son bir güç, bir adım bir adım daha...

Sonra emanetler geliyor aklıma. Üzerimdeki gömleği çıkarıp yere bırakıyorum. Bacağımı çıkarmak acı veriyor. En azından iyi vurdum ama diye mutlu oluyorum. Rüyada da olsa iki bacaklı olmak ne güzelmiş. Bana bu hissi yaşatmak için miydi her şey? Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim. Allah

sizi de bacağınıza kavuştursun.

Aksaya aksaya yürürken, “Hey baksana!” diyorlar, başımı yukarı kaldırıyorum. Onlarca adam, onlarca kadın, onlarca çocuk, onlarca genç köprünün üstünden, bulutlara yakın bir yerden bana bakıyorlar. Hep bir ağızdan, “Sen kimlerdensin?” diye soruyorlar.

Başımı bir sağa bir sola hızla çevirirken, göğsüme gerili bir köprüyü kaldırmaya çalışır gibi uyandım. Yatağımın başucuna yaslı kol değneğimi alıp kalktım. Beni almaya geleceklerdi, duruşma için. O gece bacağımı ne ve kimler için verdiğimi soracaklardı? Emin olmak istiyorlardı, ölesiye emin.

SEMA BAYAR

CEMİLE

Onu yolundan bir gece vakti çevirdim. Suyun içindeydi. Yazgısını dalgaların ritmine ilıstırmış öylece duruyordu. Ellerimi denizin tuzlu yüzüne uzattım ve gel dedim. Üstelemedi. Sanki yıllardır biri ona gel desin diye bekliyordu. Hemencecik kıyıya çıktı. Şehri bir gerdanlık gibi saran deniz onun etek uçlarından damlarken gerçek anlamına erişti. Bir mahcubiyetle doldu gece. Meğer o uçsuz bucaksız mavilik, onun için doğum sancısı çekiyor, göğsünde bir inci büyütüyormuş.

Kıyıya çıkarken bembeyaz elini tuttum. Kayalardan dikkatle sekerek düze çıktık. Yol kenarındaki neon lambanın ölgün ışığı onun yüzüne vursun diye kenara çekildim. Uzun kıvrıkcık saçlarının arasında kalan minik beyaz boncuktan yüzünde bana ait, bana aşına, bana ulanan bir ifade vardı. “Upuzun ağlayasım var.” dedi. “Beni ağlayabileceğim bir yere götürür müsün?” Şehrin bitip tükendiği ufku işaret edip barakamda istediği kadar ağlayabileceğini söyledim. Yan yana yürümeye başladık. Yürüdükçe hareketlerindeki soğukluk eridi, beyaz teni pembeye durdu. O yürüdü, damarlarına kan yürüdü. O yürüdü, ben sakat bacağımı sürüdüm.

Yol boyu nefessiz konuşup durdum, aramızda kelimelerden bir bağ örmek istedim. Bütün hayatımı çöplere borçlu olduğumu, kendimi insanların kullanılmış hevesleriyle tamamladığımı anlattım. Büyük çöp dağının yakınındaki barakalardan birinde yaşadığımı, civarda çöp toplayıcısı başka ailelerin de bulunduğunu ama kimsenin kimseyle ilgilenmediğini, çöpcülüğün de diğer meslekler gibi bir rekabet içerdiğini, dikkatsizliği, dalgınlığı kaldırmadığını... Sadece çöp dağını karış karış değil, şehrin hangi muhitinde ne tür çöplerin bulunabileceğini, söz gelimi cam şişelerin hangi mahallelerde biriktiğini, yemek artıklarının, kedilerin, köpeklerin ve sıçanların hangi konteynırlarda yuvalandığını bildiğimi övünerek sayıp döktüm. Ben anlattıkça dünyaya gelişinin amacı buymuş gibi dinledi. Pürdikkat. Yıllardır sustuğum ne varsa hepsini bölüşmek isteğiyle dolup taşımıştım. Babamın buradan çok uzakta bir kasabada

çöpçü olduğunu, beni kendi mesleğinden, kasabadaki itibarsızlığından, oradaki çürük dişli adamlardan uzak tutmak için şehre gönderdiğini, ertesi sene öldüğünü, yurttan atıldığını, liseyi bitiremediğini, bir kış sokakta, bankamatik duldasında geçirdiğini... Çöpleri barakamın arkasında ayrı ayrı istiflediğini, pazar sabahları gelen kamyonu sattığını, karnımı her zaman çöplükten do- yurmadığımı, ara sıra lokantalara girip günler öncesinden gözüme kestirdiğim yemeklerden yediğimi de.

İlk kez çöp tenekelerinin yanından onların içinde ne olabileceğini umur- samadan geçiyordum. Sokak lambalarının yer yer aydınlatığı kaldırımda, göğsümü gayriihtiyari öne çıkarmış, omuzlarım dimdik yürürken buldum kendimi. Ben de herkes gibi bir insanla dost olabilirdim. Güzel bir kızla yan yana yürüyebilir, elimi cebime sokabilir, bir suçluluk duymadan ısıklık çalabilir, kendimi fazlalık görmeden kalabalığa karışabilirdim. Sokak boyunca bütün bunları eksiksiz yaptım. Sonra yine karanlık başladı. Ansızın rüzgârını kaybe- den yelkenli gibi huzursuzca içime çekildim.

Okulun önünden geçerken ellerini demir parmaklıklara sürterek hiç alış- kın olmadığım bir ses çıkardı. Telaşlandım. Neden öyle yaptığını sordum. Bir şey demedi. Sadece minik omuzlarını çocukça silkerek pişman olduğunu ima etti. Ona, insanlara rahatsızlık vermememiz gerektiğini aksi hâlde bu civardan çöp toplayamayacağımızı söyledim. Başını evet anlamında sallarken, ilk kez etiyle, kemiğiyle bir insanın bana tabi olduğunu duyumsadım. Çevreyi, ışığı sönük pencereleri şüpheyle kolaçan ettim. Korkuyordum. Yabancıların onu fark etmelerinden, benden almalarından korkuyordum.

Yürürken bir yandan onun yorulmak bilmeyen yüzüne bakıyor bir yan- dan da tuhaf bir şekilde çok eskiden, ortaokulda, yüzüne bakmaya doyamadı- ğım birini hatırlıyordum. Cemile'yi. Onu neredeyse her gece rüyamda görür ama kimselere anlatamazdım. Başkalarının da onu görmesinden korkardım. Çatısı mütemadiyen su damlatan evimizde, kendimi ve düşlerimi küf kokulu yorganın içine gömer ve bir ada hayal ederdim. Çünkü ancak bir adada Cemile bana düşerdi. Doğarken sakat kalan ve üstüne üstlük annesini öldüren bir ço- cuğa kimse Cemile'yi yakıştıramazdı. Oysa bir adada, insanların olmadığı bir yalnızlık içinde Cemile de bana bakabilir, beni sevebilirdi. Yürüyorduk. Çöp dağının yakınındaki barakama giderken toprak yolun irili ufaklı tümsekleri ayaklarına, beni çocukluğuma götüren düşünceler ise sevincime çelme takıp duruyordu.

Elinden tutup hızlanmamız gerek dedim. Kokusu şimdiden burnumuza gelen çöp dağlarına doğru koşmaya başladık. Bir müddet sonra gecekondu- lar, şehrin sarhoş bekçilerini andıran uyuşuk ışıklarıyla arkamızda kaldılar. Dün- ya ilk kez koca bir çöplük olmaktan çıkmıştı gözümde. Kulübeye yorgun var-

dık. Yemek istemedi. Ona döşegimi verdim. Oturdu. Yüzünü brandaya dönüp hüngür hüngür ağlamaya başladı. O ağladı ben ferahladım. O ağladı ben nefes aldım. Kapının ağzındaki sandalyede, onun her hıçkırığıyla gökte beliren yeni yıldızları seyrettim. Sabah uyandığımda kıvrıldığı köşede hâlâ ağlıyordu. Sadece sesini geceye kaptırmıştı. Ona ilişmedim, hiçbir şey sormadım. Gözyaşından sıırıslıklam olmuştu. Dirseğiyle nadiren yüzünü siliyor, birkaç nefes alıyor, sonra iştahla kuru bir tıslamaya benzeyen ağlamasına devam ediyordu.

Avluda yan yana getirdiğim iki tenekenin üzerine hazırladım kahvaltı sofrasını. Her şeye fazlaca özendim. Biberlerin, salatalıkların ve soğanların çürümemiş yanlarını çakımla dilimledim. Ekmek çuvalındaki dilimleri teker teker yoklayıp tazelerini buldum. Sofraya oturur oturmaz ne var ne yok her şeyi avuçlayarak ağzına götürdü. Hiç konuşmadan yiyor, ara sıra durup onu yadırgayıp yadırgamadığını yoklamak için bana bakıyordu. Bense elimdeki ekmek dilimi küçük küçük ısıırıp ona gündelik hayatımdan söz ediyordum.

Akşamüstü çöp toplamaya birlikte çıktık. Adını sordum. “Unuttum.” dedi. Ona Cemile’yi anlattım. “Tamam,” dedi, “benim adım da Cemile olsun.”, olsun. Neşeli bir güvercin gibi sekip durdu. Kendi etrafında dönüyor, çöpten bulduğu fötr şapkeyi göğsüne fırlatıp dans ediyordu. Dalgınlık numarası yaparak en temiz, en değerli parçaları onun bulmasını sağlıyordum.

Yağmurlu bir sabah, onun uykunun sükûnetiyle melekleşen yüzünü seyre dalmıştım. Uyandı ve bana kulübemin çok güzel olduğunu söyledi. Ürperdim. Tam da o sırada aklımdan, böylesi bir misafiri artık daha güzel bir yerde ağırlamam gerektiğine dair düşünceler geçiyordu. Yağmur damlaları iri çıtır tılarla kulübemin tepesine çarpıyor, barakaya dolan sesler zamanı ihtimallere bölüyordu. Bu barakaya insanların kullanılmış heveslerinden, çöplerinden, artıklarından başka bir şey getirmemiştim. İsterse gecekonduların olduğu yerde, kiralık odaların birine geçebilirdik. “Hayır” dedi. Yüzüne dikkatle baktım. İçinde bir ada, bir gelecek, bir içtenlik barındıran gerçek bir hayırdı bu.

Günün biriktirdiklerini koynunda demleyen sımsıcak bir akşam, belinden yukarısını çöp konteynırının içine sarkıttı ve avuçlarının içinde itinayla koruduğu bir şeyle çıktı. Ben konteynırın duldasında dinleniyordum. Yanıma oturup ayaklarını uzattı. Gevşek bir yumruk yaptığı elini göstererek “Buldum!” diye bağırdı. “Ne buldun?” diye sordum. “Pişmanlık.” dedi. Sahiden taptaze bir pişmanlık, elinde çırpınıp duruyordu. Yüzüyle karşiki apartmanı işaret etti: “Şu dairelerden birinden atılmış olsa gerek.”

Onu ne yapacaksın, diye sormama kalmadan ayağa kalktı ve avucunu konteynırın içine boşalttı. Hızlıca doğrulup çöpe baktım. Nabzı atmaya, göğsü inip kalkmaya devam eden bir pişmanlık çöp poşetlerinin arasında öylece yatıyordu. Neden böyle yaptığını sordum. “Çünkü,” dedi, “kimse kimsenin piş-

manlığına el süremez. Sadece onu incitmiş olur.” Kalktık ve başka hiçbir şey konuşmadan barakaya gittik. O gece rüyamda çöplerin arasında çırpınıp duran pişmanlığı görüp defalarca uyandım.

Sonraki günlerde bir caminin avlusundaki çöp tenekesinde riya, okulun önündekinde korku, dönüş yolunda, içki şişelerinin arasında şehvet bulacaktı. Bazısını cebine koyuyor bazısını görür görmez geri çöplüğe bırakıyor bazısını da gelişigüzel uzaklara fırlatıyordu. Günler beni ona benzetmek konusunda aceleci davrandı. Eski dikkatim dağıldı. Ben de çöplerde onun gibi ölüm korkuları, özlemler, yalanlar, ihanetler aramaya başladım. Meğer yıllardır çöplük çöplük dolaşıp değeri beş para etmez şeyler topluyormuşum. İnsanların kullanıp attıkları eşyalar, yarım bıraktıkları yemekler gözümde anlamsızlaştı. Çalışır hâldeki bir telefon bile umurumda değildi artık. Onun hemen kenarında melul melul yatan hiçlik daha değerliydi. Barakaya çuval çuval terk edilmiş hayat parçalarıyla dönmeye başlamıştık. Arka taraftaki istifli çöplerin yerini yığınla duygular almıştı.

Uzun sonbahar yağmurlarında Cemile üşüttü. Çingenelerden rica minnet aldığım, eleğe tutulmuş kömürleri, gövdesi delik sobada yakıp barakayı ısıttım. Cemile ısındıkça ben de ısındım. O ısınıştı kalbimde çok eskiden söndürülmüş şamdanlar birdenbire tutuştu. Bir evin hayali barakanın toprak zemininde filiz verdi. Ne yapıp edip onu sırtını çöp dağlarına yaslayan düş artığı bu barakadan çıkarmalıydim. Cemile’nin ter içinde yattığı bir hafta boyunca çöpe yalnız çıktım. Elim bir türlü eskiden topladığım kartonlara, tenekelere, para edecek kablolara gitmedi. Çöplerden temiz yiyecek artıklarını bile almak istemiyordum. Sadece bizi yaşatacak kadarını barakaya götürüyordum. Gözüm köşede kenarda kalmış intikamlara, kıskançlıklara, hazlara takılıp duruyordu. Beş para etmez insan atıkları. Hiçbiri Cemile’ye zemini kuru bir ev vaat etmeyen hezeyanlar. Kaldırım kenarına oturup düşünmeye başladım. Ne yapacaktım? Karşıkı apartmandan hırpani kılıklı bir ihtiyar çıktı. Yürüdü ve elindeki çantayı çöp tenekesinin içine fırlattı. Sağa sola bakındıktan sonra hırkasının uçlarını göbeğinde birleştirip geri apartmana koştu. Hızla çöpteki çantayı açtım. İçi hayal kırıklığıyla doluydu. Hiç düşünmeden ihtiyarın peşinden gittim. Apartmana girdiğimde birinci kattaki kapının kapanma sesini duydum. Merdivenlerden çıkıp kapıyı çaldım. Yüzüme dünyanın en cazip ürünlerini en makul fiyatlarla satan pazarlamacı ifadesi takındım. Kendimden beklemediğim bir çeviklikle konuşmaya başladım. “Efendim, kırılmamış hayallerim var, satın almak ister misiniz?” Adamın sesi pos beyaz bıyıklarının altından fısıltıyla çıktı: “Kaç lira?”

Merdivenlerden koşar adım indim. Sokakta sevinçten bağırmamak için kendimi zor tuttum. Çocuklaştım, Cemile’yi bulduğum günkü gibi seke seke

yürümeye başladım. Sonraki günlerde de yeni işime devam ettim. Çöpleri gözetliyor, insanların takat yetiremeyip sırtlarından attıkları yükleri toplayıp başka insanlara satıyordum. Tam da ihtiyaçları olduğu anda. Hayır demelerinin imkânsız olduğu vakitlerde. İhaneti büzüştürüp çöpe fırlatana bir başkasının bıraktığı delik deşik sadakati, ihtirasından vazgeçene gıcır gıcır ama hep sızdıran kanaati, günahını taşıyamayana dikiş tutmaz bir tövbeyi, ölüm korkusundan kurtulana yaşam korkusunu... Hiçbir denklem kurmadan, tutarlılık fikri gütmenden gelişigüzel tekliflerle çıkıyordum karşılarına. Neredeyse hepsi elimdekileri satın alıyordu. İki haftada değil bir oda, eli yüzü düzgün bir gecekonduyu kiralayacak kadar param olmuştu. Hayat alıp hayat satıyordum. Cemile iyileşir iyileşmez ev bakacaktık.

Bir gün yolum Cemile'yi bulduğum kıyılara düştü. Deniz huzursuz, hava serindi. Cemile evdeydi. Buna rağmen yine sudan çıkıp gelecekmış gibi merakla denize bakarken buldum kendimi. Elbette tekrar gelmedi. Bir kez gelmesi yeterdi hem. Beyaz yüzüyle kıyıya çıktığında hayatımı büsbütün değiştirecek bir sırrı bana armağan edeceğinden habersizdim. Sadece susmaktan, yıllardır susmaktan, daima susmaktan bitap düşmüştüm ve onun beyaz yüzünde beni kendi kazdığım kuyudan çıkaracak bir ışıltı görmüştüm. Ama onda ışıltıdan fazlası vardı. Sahi ne vardı Cemile'nin yüzünde? Karanlığa dalmış bunu düşünürken az ötede, otların arasında çırpınan, kendini göstermek isteyen küçük bir kıpırtı gördüm. Yaklaştıkça onun hayli zaman önce buraya atılmış bir korku olduğunu fark ettim. Gencecikti. Nakil için bekleyen bir kalp gibi pıt pıt atıyordu. Onca tecrübeme rağmen ürperdim. Onu sırt çantamın içine itinayla yerleştirdikten sonra eve doğru koşmaya başladım.

Yolda her şeyin birbiriyle ilgili olabileceğini düşündüm. Denizin korkuyla, korkunun Cemile'yle, çöpte bulduğumuz şeylerin bu gece sahile gidişimle, otların arasındaki korkunun ağır aksak koşuyor olmamla... Uzaktan ışığın sönük olduğunu görünce telaşım ikiye katlandı. Şakaklarım kaybetmek fikriyle zonkluyordu. Kapıyı açtım, masadaki pilli lambanın düğmesini çevirdim. Cemile mışıl mışıl uyuyordu. Benim ışığı açmamla hafif bir seğirme belirdi gözkapaklarında. Yorulmuştum. Kendi yatağıma girip kıvrıldım. Tam dala-cakken bir boğulma hissiyle uyandım. Uyku ile uyanıklık arasında barakamın suyla dolduğunu görmüştüm. Lambayı yaktım. Cemile ter içindeydi. Sayıklı-yordu. Gözlerini belerterek açtı, ellerini göğsünde birleştirdi. Ne yapacağımı bilemedim. Yanına diz çöküp ona, "Buradayım," dedim, "korkma buradayım." Elimi birkaç kez gözlerinin önünden geçirdim. Hayır, hiçbir şey görmüyordu. Korkunç bir fısıltıyla, mütemadiyen aynı sözleri tekrarlıyordu: "Durun, yapmayın." Başımı ter içindeki başının yanına getirip onunla birlikte tavana baktım. Sahilde her zaman gördüğüm dört sarhoşun tiksinc yüzleri oradaydı. Hayat

durdu. Cemile'nin teni yine beyaza kesmiş, o taze pembelik kaybolmuştu. İnce dudakları son kez titredi. Ceplerimi panik hâlinde yatağın kenarına boşalttım. Hayat, gençlik, heves, tutku... Ne var ne yok boşalttım. Hiçbiri işe yaramıyordu. Bir an aklıma bu akşam sahilde bulduğum korku geldi. Sırt çantamı yırtarcasına açtım, korku yerinde değildi, sahibine tutunmuş, Cemile'nin kıvrıcık saçlarının uçlarında toplanmış yatıyordu. Öfkeyle sıçrayıp tavanı pençeledim. Kulaklarımda bir uğultu. Dişlerimin arasında bir intikam arzusu. Barakanın arkasında istiflediğim ölümleri çantama doldurdum. Sahile doğru koşmaya başladım.

SERCAN CEYLAN

'KÖR BAKIŞ'I AŞAN YAZARIN ÖTEYİ GÖREBİLME İŞİ: ÖYKÜ VE ROMANDA DETAY

Anlatıda kör bakış ve öteyi görebilme işi

Öykü ve roman gibi olay ya da durum eksenli kurmaca eserler söz konusu olduğunda değinilmesi gereken en önemli konulardan biri detaydır. Detaylar, kurmaca dünyaya tanık olan okur karşısında yazarın nesnel tavrı takınmasını gerekli kılar. Dil ve metin nesnel malzemelerdir çünkü. Yazarın değindiği/kurguladığı yanılısma içerisinde her ayrıntı, metni inşa eden yapısal tuğlalar için harç görevi görür. Bunlar neredeyse metinden alınan estetik zevkin ve inandırıcılık hissinin derecesini de belirler. Bu durum, yani bir duygu, düşünce, olay, kavram, zıtlık ya da gizemin pekiştirilmesi amacıyla tutarlı ve belirgin bir detaya yaslanma işi, hem estetik/edebî zevke hem de teknik/teorik bir öze sahiptir. John Berger “Düşündüklerimiz ya da inandıklarımız nesneleri görüşümüzü etkiler.”¹ derken daha çok işin teorik yönüne dikkat çeker. İstanbul’u, bireysel algı karşısındaki şehrin nesnel gerçekliğini dizelerine taşıyan dört farklı şairi, İlhan Berk, Yahya Kemal, Orhan Veli ve Tevfik Fikret’i düşündüğümüzde Berger’in düşüncesi doğru gibi gelir. İstanbul’u seyreden İlhan Berk iş ve emek görür. Yahya Kemal mazinin hayal iklimini, Orhan Veli avare bir ruh hâlini duyumsar. Fikret ise başına gelen felaketlerden dolayı bu şehre öfkeli. Dolayısıyla yalnız bir sözcüğü algılayış bile onu algılayanın yaşam deneyimlerine göre işlev kazanıyor denebilir.

Bir anlatıdaki detaylara, yani ‘gerçeklik parçaları’na yazınsal yaratma işinin varoluşsal partikülleri olarak da bakılabilir. Küçük hamlelerle kocaman bir yapı inşa etmek bu partiküllerin performansına bağlıdır. Öykü ve romanda bu durum moderniteyle belirginleşir ve anlatıdaki varoluşsal maya iyice ortaya çıkar. Modern öykü ve romanda hem yazar hem de okur kitabın, metnin, kâğıdın daha en başında ‘kör bakış’a sahipken okuma süreci bunu aşmayı sağ-

1 Berger, John, *Görme Biçimleri*, Metis Yayınları, İstanbul 1995, s.8.

layacak bir gelecek vaat eder. Yani varoluşsal mayanın deşifre edilmesine katlanmayı kolaylaştıran, amacına uygun görev biçilen detayların yerindeliğidir biraz da. Elbette metnin veya yazarın vaadi sadece gizli ya da imalı bir şekilde, küçük detaylarla verilir. Hem neden açıkça söylensin? Macera yeni başlamışken, henüz metni keşfetmemiş okura süreci ifşa etmek kimin hoşuna gidecektir ki? Sabırsızlanıp merak ederek okuma sürecini atlayıp hikâyede ilerleyenler boşuna kendilerini suçlu hissetmezler. İçten içe yaptıkları yasadışılığın farkındadırlar. Yazarın onlar için binbir emekle hazırladığı onlarca detayı atlayıp hem metne hem de yazarın kendisine saygısızlık etmişlerdir ve belki de bu durum, hadiseyi felsefi/ahlaki bir boyuta taşır. James Wood *Kurmaca Nasıl İşler?* kitabının “Detay” bölümünde bu konuya eni konu değinmiştir. Hatta “Bir detayın gerçekten doğru gözüktüğünü nereden bilebiliriz? Bizi ne yönlendirir?”² sorularını sorup bazı kavramsallaştırmalar etrafında detayın ne’liğini tartışır. Metinde verilen bilgilerin kurgu adına ahlaki/felsefi boyutlarına dikkat çeker. Bizi detayları algımlarken sahiden ne yönlendirir; okurun metni deneyimlerken cevabını asla düşünmediği bir sorudur bu. Her okuma deneyimi için geçerli bir sorudur da. Mesela James Wood’u okurken de belli başlı detaylar gözümüze çarpar. Wood romanı tiyatroyla, romansal karakter oluşumunu iç monologla başlatır. Ona göre monologun kökeninde de dua vardır. Bu duaların örnekleri ise yazarın deyişine göre *Odyseia*’daki 5. Kitap’ta ve *Kitab-ı Mukaddes*’teki Mezmurlar Kitabı’nda yer alan Davut’un şarkılarında görülebilir. Acaba yazar bu bilgilere göre roman türünü söz konusu dinî ve destansı eserlere mi dayandırmaktadır? Yine bir başka yerde serbest dolaylı anlatım tekniği anlatılırken dindar bir Hristiyan çocuğunu hayal etmemiz söylenir. Ancak Nietzsche’nin *hınç* adını verdiği ve Dostoyevski’nin icat ettiği söylenen psikolojik durum, İslami fundamentalizm ile açıklanır. Buna göre terörizm hıncın zaferidir. İslami fundamentalizm ise binaları uçaklarla vurmak için gerekli bilimi sağlayan seküler Batı’ya hem hınç hem de hayranlık duymaktadır.³ Buradan şunu çıkarabiliriz; detaydan bahseden bir teorisyenin teorik değerlendirmelerindeki detaylar da oldukça düşündürücü ve dikkat çekici olabilir.

Yukarıda kör bakışın işlevine kısaca değinilse de biraz daha üzerinde durmakta fayda var. Öyle görünüyor ki ‘kör bakış’ meselesinin teknik tarafı Eco’nun ‘açık yapıt’ deyimiyle kastettiğine dokunmakta, felsefi tarafı ise Elias Canetti’nin romanında bahsettiği “Körleşme kuramı”na gönderme yapmaktadır. Bir metni açık yapıt olarak algılayabilmenin tersidir kör bakış ve aynı zamanda ideolojik, ahlaki, sosyal ve siyasi anlamda uyumlu yaşamının biricik aracıdır. Yaşamın ve kurmacanın basit bir denklemdir. Gözlerinizi kapatırsa-

2 Wood, James, *Kurmaca Nasıl İşler?*, İstanbul, Ayrıntı Yayınları 2010, s.53.

3 Wood, a.g.e., s.102.

nız ne detayları ne hakikati görebilirsiniz ve huzurlu, rahat bir şekilde yaşadığınızı zannetmek oldukça kolaydır. Platon'a göre söylersek gözlerinizi açmak için bir zinciriniz, bir ateşiniz, gölgeniz mağaranız ve bir felsefenizin olması gerekir.

Kör bakışı aşmak ya da öykü ve romanda detay

Şüphesiz ki körlükten bahsedince akla gelen ilk eserlerden biri Canetti'nin *Körleşme* romanıdır. Her ne kadar körlük sözcüğü bu yazıda edebî bir kavramsallaştırmaya tabi tutulsa da Canetti'nin bu tıbbi durumu romanında ustaca kuramsallaştırması yabana atılamaz. Çünkü romanda görme yetisinin kaybı -doğuştan ya da bir sakatlık sonucunda değil kahramanın gözlerini sürekli yummasıyla tecrübe edilerek- felsefi ve düşünsel bir açıyla ele alınır. Ayrıca travmatik ve hatta psikopatolojik bir detay olarak tasarlandığı söylenebilir. Uzun boylu, hassas bir adam olan sinoloji bilgini Profesör Kien'in körlüğü eleştirel bir alt metin içerir. Ona göre “Körlük, zamanı ve mekânı alt etmeye yarayan bir silahtır; varlığımız tek dayanağını duyularımızla, gerek yapıları gerekse kapsamları bakımından pek yetersiz olan duyularımızla kavradığımız birkaç kırıntının dışında, sonsuzluğa dek uzanıp giden bir körlükte bulur. Evrende egemen olan kuram, körlüktür. Körlük, birbirlerini görmeleri hâlinde beraberlikleri düşünümeyecek nesnelerin ve yaratıkların yanyana bulunabilmesine olanak tanır.”⁴ Buradan hareketle ‘kör bakış’ın felsefi yönü üzerinde durulurken varoluşsal düşüncenin etkisi gözden kaçmamalıdır.

Modern Türk öykü ve romanına bakıldığında da detayların ana düşüncüyü sırtlayıcı bir role sahip olduğu görülür. Haldun Taner'in öykülerinde detaylar sadece bir olayı veya durumu anlatacak kadar alelade değil karmaşık, birleşik ve psikolojik bir çerçevede tasarlanır. “Fraulein Haubold'un Kedisi” de böyle öykülerdendir. Kendi adı Dropsi yerine sahibi “Fraulein Haubold'un kedisi” diye anlatılan bu hayvan dişidir. Öyküde çapkın bir kadın olan sahibi gibi onun da dişiliği ön plandadır. Yazar bu bağıntılarla kedi, kadın ve dişilik arasındaki gerilimi pekiştirir. Sürekli erkeklerle birlikte olan Haubold'un acıktıkça yemek yemesi ve yemek yedikçe acıkmaması hadisesi de bir *perpetuum mobile* olarak görülür. Leonardo da Vinci'ye atfedilen bu Latince kavram, çember içindeki insan figürünün sürekli dönüşünü ve bitmek bilmeyen hareket eylemini işaret eder.⁵ Yine Poe öykülerine değinmeceler Taner'in öyküsündeki gizemin temelini atmıştır. Yazarın seçtiği iki önemli detay, yani Poe ve kedi, hiçbir cümlede geçmeyip yalnız adları anılsa bile gizem ve gerilim yaratacak cinstendir. Benzer bir gizemi Bilge Karasu'nun *Kılavuz* anlatısında bulmak mümkün. Düş ve gerçeklik arasındaki çatışmanın, rüya ve bulanıklık arasındaki olayların

4 Canetti, Elias, *Körleşme*, Sel Yayıncılık, İstanbul 2016, s.94-95.

5 Taner, Haldun, *Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu*, İstanbul 2015, s.58.

hikâye edildiği metnin can alıcı noktalarında çarpıcı detaylara yer verilir. Mesela anlatının esas kahramanı Uğur’un, Mümtaz Bey ve İhsan’la sohbet ettiği sıradaki gergin, korkulu ortam şöyle betimlenir: “Birileri bir bulutu tutmuş, buruşturup atıyordu. Bir peygamberdevesi, erkeğini öldürüyor, yiyordu.”⁶ Burada verilen soğukkanlı ölüm tasviri, doğanın katılığıyla birleşir ve anlatıya endişeli bir hava kattığı kolayca sezilebilir. Ferit Edgü’nün “Deniz Kıyısında” öyküsünde ise sanki metindeki ‘inandırıcılık’ hissi pekişsin diye özel adlara başvurulur. Yazar denizi tarif ederken “camgöbeği”, “çivit mavis”, “külrengi mavi” gibi renk tonlarına; balıklara değinirken “istavrit”, “izmarit”, “vatos”, “lüfer”, “çinekop” gibi cinslere gönderme yapar.⁷ Peki neden? Yalnızca balık ya da deniz dese bu düz anlatım, estetik/edebî bir kusur ya da gerçeklikten bir kopuş mu sayılacaktır? Demek ki yazardan anlatılanları ispatlaması, hiç değilse okurla metin arasındaki biçimsiz şüpheyi ortadan kaldırması beklenmektedir. Bu yüzden de okuru etki altında bırakacak çeldiriciler kullanır. Oğuz Atay’ın “Beyaz Mantolu Adam” öyküsünde bir kıyafettir bu çeldirici. Öyküde kadın kıyafeti giyip halkın, toplumun arasında çıkıntı gibi vakit geçiren, anlamsız kararlar alıp adi ithamlara maruz kalan ‘yabancı’ bir tip anlatılmaktadır. Kafkaesk bir kabuktur sanki üzerindeki manto. Bir kadın kıyafetidir aslında ama erkeğin üzerindedir. Bu özelliğiyle oldukça dikkat çeker. Öykünün kahramanı mantoyu bir kez görüp denedikten sonra denizde boğulup gidene kadar asla çıkarmaz. Bu süreçte vitrin mankenliği yapar, güya İngiliz ya da İsveçli olur, turist zannedilir, meczup diye alay edilir, itilip kakılır, aşağılanır. Ancak ne olursa olsun tepki vermez. Böylece işler, onu değersiz bir artık gibi gören çevresine daha ilgi çekici gelir. Onun kadın mantosuyla travmatik bağı, boş bir caddede karşıdan karşıya geçiyormuş gibi sakın fakat kararlı bir şekilde denize doğru yürümesiyle sona erer. Burada Gogol’un paltosu, Raskolnikov’un baltası gibi bir detaydır adamın kıyafeti. Örgü hâlindeki düşünsel yumağı açan dilsel bir çözücüdür. Biz, kıyafeti kolaylıkla çıkarabilecekken adamın giymekte ısrar etmesini özgür iradenin ihlaline yorarız. Belki de anti-sosyal bir kişilik bozukluğuna yakalanmış hasta bir dilencidir bu adam. Ne olursa olsun yalnızca kadın mantosu giyen bir adam değildir.

Anlatıda fark edilmeyen, en azından ilk bakışta görünmeyen detayların hurdaya dönüşme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu belirtmekte fayda var. Böyle bir durumda edebî metin, bir hurdacının arabası gibi nadiren işe yarar fakat çoğunlukla çöp eşyalarla dolacaktır. Dolayısıyla detayı yakalamak okur için ciddi bir görevdir. Bu konuya değinen Alain de Botton’un, bu İsviçreli yazar ve televizyon yapımcısının *Görmek ve Fark Etmek*’ten kastı neydi acaba? Belki de onun

6 Karasu, Bilge, *Kılavuz*, Metis Yayınları, İstanbul 2014, s.69.

7 Edgü, Ferit, *Leş-Toplu Öyküler*, Sel Yayıncılık, İstanbul 2011, s.236.

“Hayatım boyunca kızların Zürih’e ilgi duymalarını sağlamaya çalıştım”⁸ sözü bir cevap niteliği taşıyordur. Hâlbuki burada onun değindiği aşkın, yani Chloe ile yaşanmışlıkların eleştirel/felsefi hatta romantik ayrıntılarını *Aşk Üzerine*’de okuruz. Bu roman, sevdiği kadına dair her ayrıntıyı, her ihtimali, her görüntüyü yakalamaya çalışan zeki bir adamın detay avcılığını anlatır. Türk edebiyatında böyle bir detay avcılığını Tanpınar’da görürüz. *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* romanında gülümseme ve cambaz arasındaki o retorik bağıntı, romanın belki de en etkileyici ifadelerinden biridir. Romandaki bu etkileyici cambaz benzetmesi, yalnızca bir gülümsemeyi vurgulamaktan çok ötedir. Ekrem’in Nevzat Hanım’a samimiyetindeki korku ve endişeyi de anlatan gülümseyiş yaşama yenik düşme ihtimalinin kıvrak fakat okuru uyanık bir dikkate çağıran çarpıcı yanılsamasıdır. “Bu, trapezinden partnerinin-kendine doğru uzattığı ellerine yapışmak için kendisini boşluğa doğru fırlatan cambazın, hesabında bir milimetre şaşırırsa kendisini ölüme götüreceğini bildiği bir hareketi yaparken dudaklarından eksilmeyen tebessüm”dür⁹. Tanpınar, insan yüzüne şüphe ve korkuyu yerleştirirken neşeli ve canlı bir etkinliğin eylemsel argümanlarını ustaca kullanır.

Öykü ve romanda yer verilen detayların pratikteki kullanımlarına yüzlerce hatta binlerce örnek bulunabilir. Uluslararası eleştirel ve edebî kavramsallaştırmaların gittikçe genel geçer bir yasa olarak algılandığı günümüzde bu konuya, en azından kuramsal çerçevede, bizdeki kaynakların pek de teorik yaklaşmadığını söylemek mümkün. Dolayısıyla eldeki bilgiler daha çok mağazalarda seyredilen maket tabirlerden oluşuyor. Yani modelini görüyorsunuz ancak gerçeğini görebilmeniz için onun yapıldığı yeri etiniz, kemiğiniz, algı ve inancınızla tecrübe etmeli ve biraz da alıcı niyetiyle o tabiri satın almayı düşünmelisiniz. Medeniyet, kültür ve inanç ise her alışverişinizde tepenize dikilecektir. Yine de, kurmaca eserler arasından öykü söz konusu edildiğinde Edgar Allan Poe’nun anlatılarındaki detayların şaşkınlık verici zenginliğini unutmak mümkün değildir. Poe, birçoğunun yazmak için mürekkebi tercih ettiği yerde dünyadaki kuşku, şüphe ve karanlığın nemini kullanır. Dostoyevski’nin romandaki otoritesine Poe, öyküde ulaşır ve Türk öyküsünü yoğun biçimde etkiler. Anton Çehov’un tipleriyle birlikte Poe’nun öyküleri bir kılavuz ya da define haritası gibidir. Baştan aşağı tehlikeli, gizemli ve şaşıla hayallere ulaşmaya çalışan kimseleri yoldan çıkarabilecek lanetli hazinelerin çekiciliğiyle dolu.

8 Botton, Alain de, *Görmek ve Fark Etmek*, Sel Yayıncılık, İstanbul 2016, s.10.

9 Tanpınar, Ahmet Hamdi, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2008, s. 315-315.

MEHMET DORUK KANDEMİR

ÖYKÜYÜ DENEMEK: AYIŞIĞINDA ÇALIŞKUR

Yazma ediminin ne’liği konusunda birçok görüş mevcuttur. Kimisi belli bir tema etrafında kurguyu ilmek ilmek işlemeyi, yazmayı bir yaz-boz hâline getirmeyi tercih eder. Ataol Behramoğlu’nun İsmet Özel hakkında söyledikleri bu minvalde önem kazanır. Behramoğlu, Özel’in şiirlerini bir atölye çalışması ve işçilik sonucunda ortaya çıkan ürünler olarak tanımlar. (Behramoğlu, Özel: 2006) Bu durumun aksine “nasıl anlatsam?” diye düşünmeden, çıktığı yolun sonunda ulaşacağı menzili kestirememeyi tercih eden yazarlar da vardır. Peki “deneysel” yazını bu tercihlerin neresine koyacağız? En genel anlamıyla deneysel edebiyat, geleneğin bize öğrettiği kurguların dışına çıkarak birtakım biçim ve içerik özellikleri arayışıdır. Daha çok biçimsel yenilikler üzerinden gelişen bu anlayış, 1960’lardan sonra gelişen postmodernizm kavramıyla beraber anılmıştır. (Mengi: 2012) Modern öznenin benliğinden, toplumdan ve en genel ifadesiyle hakikatten kopuşu, varoluş çizgisini meta üzerinde belirginleştirme uğraşı, geleneksel anlatı biçimlerinin gerçekçi, zaman zaman didaktik anlayışının zayıflamasına sebep olmuştur. Bu duruma bağlı olarak yazın üstünde yapılan deneylerin sadece biçimsel olana bir *yapı sökümleri* olmadığını söyleyebiliriz. Örneğin Tibor Fischer, *Collector Collector* (1997) adlı romanında hikâyeyi bir Çin vazosunun ağzından anlatır. Georges Perec’in *Şeyler* adlı romanıyla benzerlik gösteren eser, modern insanın düşünsel zeminini salt nesneler üzerine kurmasına anlatısal bir eleştiridir. Velhasıl, yazın üzerinde yapılan deneyler içerik temelli de kurgulanabilir.

Edebiyatımızda Oğuz Atay, Yusuf Atılgan ve Sevim Burak’ın biçimsel deneyleri, arayışları bu minvalde ilk kabul edilebilir. Ancak bu isimlerin eser vermeye başladığı zamanlardan daha geriye gidildiğinde Haldun Taner’in kaleme aldığı “Ayıışığında Çalışkur” deneysellik açısından âdeta çölde vaha gibidir. İlk aşamada *deneysellik* dediğimiz zaman okunması güç metinlerle karşı karşıya olduğumuz düşünülebilir; lakin “Ayıışığında Çalışkur” kelime oyunları, çeşitli dilbazlıklarla okuru ahlaki ve ideolojik bir sorgulamayla yüz yüze getirir.

(Gülsoy, 2009:53)

1954 yılında yayımlanan “Ayışığında Çalışkur” uzun bir öyküdür, ilk basımı tek kitap hâlinindedir. 1983’ten sonra ise Haldun Taner’in bir diğer öykü kitabı *Şişhaneye Yağmur Yağıyordu* ile birlikte yayımlanır. Öykü üç bölümden oluşur, “Ayışığında Çalışkur” başlıklı ilk bölümde geleneksel anlayışa yakın, başı ve sonu belli bir akış vardır:

Çalışkur Apartmanı’nın yakınındaki yoksul bir mahalleden gelmiş iki genç, el ele tutuşup ayı seyretmektedir. Bu sırada apartmanın muhtelif dairelerinde türlü ahlaksızlıklar yaşanmaktadır. Apartmanın sakinleri arasında karısını baldızıyla aldatan bir koca, rüşvetçi iş adamı, kürtaj yapan doktor, birlikte olduğu kızların ses kayıtlarını arkadaşlarına dinleterek tatmin olan genç, küçük çocuklara düşkün yaşlı adam, bekçiyi gizlice evine alan kapıcının karısı vardır. Âdeta Sodom ve Gomora’yı andıran apartmanın dışındaki çift ise parasız ve namusludur. Evlilik hazırlıkları yapmaktadırlar. Öykünün sonunda bekçi bu çifti yakalar, genç adamla tartışırlar. Apartman sakinlerinin de olaya karışmasıyla gün karakolda biter.

Görüldüğü üzere ilk bölümde, biçim veya içerik yönünden klasik tahkiyeden farklı bir durum göze çarpmaz. Yazarın deneysel arayışları ilk bölümden sonra kendini göstermeye başlar. “Hikayenin Tepkileri” adlı ikinci bölümde, “*hem öykünün içeriğini aydınlatacak hem de onu eleştirecek okuyucuyu pasif durumdan aktif duruma getirecek*” (Yalçın, 1995: 279) pek çok mektup ve rapor anlatı akışına yerleştirilmiştir. Farklı kişiler tarafından yazılan bu mektupların birçoğunda yazarın tavrına tepki vardır. Bu mektuplar söylem parodileri olmasına rağmen ustaca yazıldıkları için kendi içlerinde bir gerçeklikleri vardır. (Gülsoy, 2009:54) Mektuptaki eleştirilerin bir kısmı seçkin zümreye yapılan tenkidin sınıf farkını belirginleştirme amacına uygun şekilde kasıtlı olduğunu, diğer okur mektupları ise kendilerine göre öyküye dair hatalı buldukları kısımları dile getirir. Farklı kişiler ve kurumlar tarafından yazılan bu mektuplarda okuyucular, toplumda bu kadar ahlaksız insanın olmadığını savunup yazarın tavrını eleştirirler. Burada dikkat çeken husus ise mektupların daha çok bu zihniyeti temsil eden insanlar tarafından yazılmış olmasıdır. Yani okur, anlatıcı konumuna gelmiştir. Bu mektupların birinde kürtajcı doktor Ebkem Bey, şu şekilde savunulur:

“(…) Yoksa hikayeci olmak, insana şunun bunun şerefiyle oynamak hakkını da mı veriyor dersiniz? Ben hiç zannetmiyorum. Sizin her şeyden önce münevver bir vatandaş olduğunuzdan bile şüpheliyim. Kürtajdan böyle ileri geri bahsedebilmek hafifliğine ancak sizin gibi, bir nebze dahi tıbbi malumattan hissedar olmayanlar düşebilirler. Kürtaj sıhhi bir müdahale

olduğuna göre neden lüzum hasıl olunca yapılmasın? Bu lüzumun varlıkları insanlarda daha sıkça duyulmasını, acaba neden münhasıran bu muhitlerdeki analık hissini fıkıdadına veya aile kutsiyetinin küçümsemesi gibi kötü niyetlere hamletmeye çalışıyorsunuz?(...) Dr. Ebkem Cangetir'in şahsında da biz, bütün kadın doktorlarına tariz için vesile yapmak iyi niyetle ne derece kabili telif, takdirini size bırakırım. (...)
(imza önemli değil, diyelim ki, bir doktor) (Taner, 2006: 145)

Başka bir mektupta ise doğrudan yazara yöneltilmiş eleştiri okları dikkat çeker:

"Bir Eleştirme

(...) Ayışığında Çalışkur yazarı insanları sevmiyor. Yazı masasına otururken belki yumuşar diye kalbini çıkarıp bir kenara bırakıyor. Sade kafası ve yıkıcı hümanı ile yazıyor. Halbuki ben kalemini çirkefe değil, insan sevgisine batırıp yazanların yazdıkları yazıları severim. Her sahife ılgıt ılgıt insan sevgisi kokmalı. Ayışığında Çalışkur yazarı susulması, örtülmesi gereken en çığ gerçekleri önümüze sermekle, Erdal'ın büyükbabasına yorduğu teşhirciliği asıl kendisinin yaptığığın farkında değil mi acaba?" (Taner, 2006:147)

Bir Eleştirme Metni başlıklı yazıda Haldun Taner, edebiyat eleştirmenlerinin kendi yazar tavrına olan eleştirel tavrını taklit ederek parodi yapar, onlarla âdeta dalga geçer:

"... Okudum son yazısını. Sevmiyorum o yazarın dilini... Yeteri kadar özenmiyor yazısına, yer yer Osmanlıca, Frenkçe tilçikler katıyor kişilerinin sözlerine... Örneğin 'fizik problemi' diyor (...) Kişilerini ille gerçekte konuştukları gibi vermek zorunda değildir ki yazar... Grekçe konuşmuyor mu Sofokles'in kişileri? Onları çeviride öz Türkçe konuşuyor görünce yadırgıyor mu okur? Kuşağı, çevresi, kültür durumu ne olursa olsun, bütün kişilerini öz Türkçe konuştursa ne eksilir yazısından; ayrıca devrik tümceden de faydalanmıyor yeteri kadar..." (Taner, 2006: 148-149)

Sonuç bölümü ise öykünün deneysellik adına en sarsıcı yeridir; zira burada yazar hem kendi gerçeğini hem de okurun gerçeğini anlatır. Yazar yapılan düzeltmelerin okur tarafından görsel olarak fark edilmesi için kitabın sol ve sağ tarafına her iki biçimini yerleştirmiştir.

Solda öykünün orijinali, sağda ise düzeltilmiş hâli vardır. Ayrıca eklenen sözcükler kalın dizilerek okurun özellikle bunları görmesi sağlanmıştır.

Mesela Bekçi Zülfikar gece apartmanın önüne gelir. İçeriden çocuk ağla-

maları duyulmaktadır. Kapıcının karısı çalınan düdüğü duyunca başını camdan uzatır. İkisi arasında geçen diyalogun orijinali kitabın sol tarafında şu şekilde yer almaktadır:

“ ‘Al götür şu yumurcağı bekçi emcesi’ dedi, ‘gene bana gahır veriy, uyumiy.’
 ‘Alacan değil mi? Ha alacan?’
 ‘Alacam’ dedi bekçi, ‘susmazsa garagola götürecem.’ (...)
 Çocuk uyuyunca kadın kapının önüne çıkmış, duvarın dibine çömelmişti.
 ‘Bir cigara vir Zülfikar’ dedi.
 ‘Buyur.’
 Zülfikar kibrit de çıkarıyordu. Kadın onun elinden sigarasını alıp kendininkini ondan ateşledi.
 ‘Nerdedin dün gece?’ dedi.
 ‘İziniydik ya’ dedi bekçi. ‘Düğüne gittik, Selami Çeşme’ye’” (Taner, 2006: 162).

Diyalogun değiştirilmiş hâli ise kitabın sağ tarafında ve üzerinde oynama yapılmış yerler kalın yazılarak gösterilmiştir:

“ ‘Alın götürün şu yaramazı bekçi bey emcesi’ dedi, ‘yine beni üzüyor, uyumuyor.’
 ‘Alacaksınız değil mi? Söyleyin kuzum, alacağım deyin.’
 ‘Almayacağım’ dedi şefkatli bekçi, ‘ama susmazsa onu çocuk parkına bırakmayacağım.’
 (...)
 Çocuk uyuyunca annesi kapının önüne çıkmış, açılır kapanır şezlonga uzanmıştı.
 ‘Bir cigara verir misiniz Zülfikar Bey?’ dedi.
 ‘Buyurun.’
 Zülfikar çakmak da çıkarıyordu. Kadın sigarasını kendi zarif çakmağı ile ondan önce yakıp dumanını savururken;
 ‘Mersi’ dedi.
 ‘Neredeydiniz dün gece’ dedi.
 ‘İziniydim ya’ dedi bekçi. ‘Evde istirahat ettim. Gazete okudum. Radyoda klasik Türk musikişi topluluğunu dinledim.’ (Taner, 2006: 163).

Ortaya çıkan bu yeni metinler, yazarın mizah gücünü göstermesi bakımından da hayli mühimdir. Taner’e okurları tarafından yöneltilmiş en önemli eleştiri zengin düşmanlığı yapması olduğu için öykünün bu yeni biçiminde kişilerin ahlaki tutumları tam tersine çevrilmiş, apartman sakinleri namuslu, dürüst insanlar olmuş; şehrin yoksul mahallesinden gelen iki genç ise ahlaksız olup çıkmışlardır.

“Sonucun Tepkileri” adı verilen son bölümde ise çoğunluğun düşüncesini temsil eden birkaç mektup vardır. Okuyucu genel olarak öykünün akışından, gidişatından memnundur artık:

“(...) Bu şekli, ilk yazılışla mukayese kabul etmeyecek kadar başarılı görüldüğünden temsilinde bir mahzur kalmadığını saygılarımla...

Denetim Kurulu Adına.....” (Taner, 2006:231)

“Ankara’da Basın Yayında önemli bir yer işgal eden dostum A. Sakıp Argaderson hikayeni okumuş, senin için, acaba rica etsek radyoda Cuma günleri ahlaki konuşmalar hazırlar mı diyor... Bak düşün...”

Sınıf Arkadaşın Kocaeli Milletvekili Abdurrahman” (Taner, 2006:234)

Hülasa, Haldun Taner bu eserde küçük burjuvazi değerlerinin ahlaka yüklediği ikiye bölünmüş anlayışı şematik ve mizaha yaslanan bir anlatımla eleştirir. “Ayışığında Çalışkur’un” Türk öykücülüğündeki önemi içerikten değil, anlatı boyunca yapılan yazınsal deneylerden kaynaklanır. Yazar, özellikle karşılaştırmalı “Sonuç” bölümüyle hem biçim hem de içeriğin işleniş bakımından alışagelmışin dışında yeni bir deneysel metin kurgulamıştır. Farklı okumalara açık olan metin, edebiyatımızda deneysel edebiyatın ilk örneklerindendir. Bu eser, okuyucuya salt tekniklerle, biçimsel farklılıklarla değil; gerçeklik konusundaki algılarını genişletmeleri bakımından da yeni imkânlar sunar.

Kaynakça:

BEHRAMOĞLU, A. , ÖZEL İ. (1995), *Genç Bir Şairden Genç Bir Şaire Mektuplar*, Oğlak Yayınları, İstanbul.

MENGİ, N. (2012), *Deneysel Edebiyatın İlk Örneklerinden Biri: Ayışığında Çalışkur, Eğitim ve Toplum Dergisi*, 3, 17-26.

YALÇIN, S. D. (1995), *Haldun Taner’in Hikâyeleri ve Hikâyeciliği*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

TANER, H. (2006), *Şişhane’ye Yağmur Yağıyordu-Ayışığında “Çalışkur”*, (10. basım), Bilgi Yayınevi, Ankara.

GÜLSOY, M. (2009), 602. Gece (*Kendini Fark Eden Hikaye*), Can Yayınevi, İstanbul.

AKAŞ, C. (2003), “Yazınsal Bilgi”yi Geliştirme Biçimi Olarak Yazınsal Deneyler, *Kitap-lık dergisi*, 60, 43-47.

BATUR, E. (2003), *Kararsız Kurbağa Eşliğinde Tilki ile Keçinin Söyleşisi*, kitap-lık Dergisi, 60, 47-49.

AYIN SÖYLEŞİSİ

İnsan, içine doğduğu kültüre (tarihe, geleneğe), doğduğu büyüdüğü topraklara, gördüğü yerlere, inançlarına, onu yetiştirenlere, okuduklarına, yazdıklarına, yaşadığı zamana benzer.
Aykut Ertuğrul

AYKUT ERTUĞRUL İLE

BAŞLANGIÇLARIN SONSUZ MUTLULUĞU ÜZERİNE

Konuşan: **Ali Necip Erdoğan**

Ali Necip Erdoğan: Ertuğrul Bey, merhaba. Söyleşimize biraz kendinizden biraz da yazınsal serüveninizden söz açarak başlayabilir miyiz?

Aykut Ertuğrul: İtiraf edeyim aklıma gelen her cevabı bir söyleşide, dost sohbetlerinde vs. bir şekilde tüketmişim. E doğal olarak: Ben bir taneyim (eşsizlik anlamında değil sayısal olarak) ve bir tane geçmişim var; eğer kurgu yapmayacaksam hikâyem de bir tane. Tekrar etmekten başka çarem yok. Siz bu soruyu sormak ben de cevaplamak zorundayız. Şimdilik iki dergi, ikisi edisyon olmak üzere altı kitaptan oluşuyor yazınsal bakiyem. Bir de anlattıkça uzayabilecek editörlükler, edebiyat dedikoduları, kavgalar, dostluklar ve yazmaktan hep daha kıymetli bulduğum okurluk macerası. Evet, okurluktan devam edelim. Şöyle diyebilirim, kendimi bildim bileli elimde kitaplar var, kendimi bildim bileli okuyorum ama yanlış ama doğru ama anlayarak ama anlamadan ama görev icabı ama severek ama öyle ama böyle. Yaşamımın büyük bir kısmı okumakla -arada sırada da yazmakla- geçti. Sanki bir nehir var (hayat ya da yaşamak diyelim bu nehre) ve ben elimde bir kitapla bu nehrin kâh kıyısında kâh içinde ama hep etrafında dolanıp durmuşum gibi. Her satırdan sonra nehre bakmasını öğreniyorum, her satırdan sonra nehir biraz daha anlam kazanıyor, o kıyıda bulunuş sebebim anlam kazanıyor. Ama ne nehir ne satırlar ne de bakmaklar bitiyor, gözümüzü sonsuza açana kadar böyle devam edecek gibi. Ne güzel, çok şükür.

Başlangıçların Sonsuz Mutluluğu dördüncü öykü kitabımız. İlk üç kitabımızın ismi sırasıyla Keyfekader Kahvesi, Mümkün Öykülerin En iyisi, İki Dünyanın Ustası. Hepsi de etkileyici isimler. Kaderin sorgulandığı, yaşamın ve ölümün iç içe geçtiği, en iyi olanın mümkün olan olarak öyküye dönüştüğü bir serüven... Şimdi de Başlangıçların Sonsuz Mutluluğu. Yani aslolan hikâyedir, onu yaşayanlar sürekli değişir, kendini tekrar eden büyük hikâyeler vardır ve biz bu hikâyeleri anlamak zorundayız, öyle mi?

Tam olarak öyle. Edebiyatın işlevi nedir? Bu soruyu yaşımla ilerledikçe kendime daha çok soruyorum. İnsanlar birbirine neden hikâyeler anlatır? Bunu da.

İkisi de üç aşağı beş yukarı aynı yere çıkıyor. Hayat, ölüm, kader... Bunlardan başka anlatılacak bir şey var mı? Ya da şöyle sorayım: Ne anlatırsak anlatalım eninde sonunda bunları anlatmış olmuyor muyuz? Birkaç ekleme yapılabilir belki, aşk, inanç, mucize, bilinç, zaman... Şimdi aklıma geldi; nerede okuduğumu hatırlamıyorum; yazılmış bütün kurmaca metinlerin, şu üç şeyden bir şekilde beslendiğini söylüyordu yazar: aşk, ölüm, tesadüf. İnsan, bu bağlamda düşünecek olursak belli şeylerin etrafında döner durur; hayat belli kavramlar, duraklar etrafında durur; hikâye döner durur. Yani evet bütün büyük hikâyeler tekrar eder durur, her hikâye anlatıcısı o tekrar eden hikâyeyi kendi bakışıyla, kendi dinlediğince yeniden inşa eder.

Esasen hikâyelerden/yollardan oluşan devasa bir labirenttir hayat. Dinlemeyi, anlatmayı, seçtiğimiz her hikâyeye bir seçim yaparız, her seçim bizi başka bir yola başka bir hikâyeye çıkarır. Öykücü / hikâye anlatıcısı içinse labirentten sağ salim çıkmak için ihtiyaç olan Ariadne ipi de hikâyedir.

Hikâyelerde ayrıntılar oldukça etkileyici... olayı ve duyguyu okuyucuya geçiriyor. “Ferhat’ın hiçbir şeyden haberi yok. Ürkek adımlarla sahafa giriyor: “Merha..” Cılız sesi kapı çingırağına karıştı bile.” Bu giriş cümlesi okuyucuyu ele geçiriyor ve hikâ-

ye boyunca da bırakmıyor. Başlangıç cümlelerinin öykücü için oldukça önemli olduğu söylenir. Giriş cümlesini bulunca arkası çorap söküğü gibi geliyor mu? Yoksa yazılma süreci için de değişiyor mu?

İyi bir öykünün “iyi”liği ilk cümlesiyle başlar benim için. Elbet kişisel yazma tecrübemle alakalı bir şeyden bahsediyorum. Çünkü ben ekseriyetle yazarak hayal ediyorum. Yazmak için bilgisayarın başına oturduğumda bir ilk cümle, bir imaj, bir ses dışında pek bir malzemem olmuyor. Yani ilk cümlem, ilk adımım bir enerji taşımazsa genelde devam edemiyorum. Diğer yandan bu her zaman “ilk cümleden sonra arkasının çorap söküğü gibi geldiği” anlamına gelmiyor. İyi ilk cümlelerle dolu ama arkasını getiremediğim bir sürü müsvedde kayıtlı bilgisayarımda. Yine de yazdığım en iyi öyküleri böyle yazdım. İçime sinen, beni heyecanlandıran bir ilk cümleyle başlayarak.

“Dünyanın En Acıklı Hikâyesi”ni çok beğendim. Bu hikâyeyi size yazdıran etkenleri merak ettim doğrusu. Leyla’nın serüveniyle akıyorken birdenbire bunun da çok sıradan bir yaşam olduğu, aslında insanın Allah’tan vazgeçmesiyle bu noktaya geldiğini mi sorgulatıyor.

Bir öykücünün yapmaması gereken en önemli şey, “öyküsünde ne demek istediğini anlatmaktır” diye öğretti büyüklerimiz. Okur ne anlıyorsa odur. Bir de metnin yazarından çıkıp okurun hayal gücünde serbestçe dolaşması, bütün yorumlara açık olması fikri de müthiş ilham verici. Sorunun ilk kısmına, “yazdıran etkenler”e yani öykünün hikâyesine değinmek gerekirse... Bir otobüs yolculuğunda, uzaktaki yamaçlarda sıradan bir köye dalmışken yakaladım kendimi. Herkes gibi. Tabii bir şehirlerarası yolda uzaktaki bir silüete ne kadar uzun süre dalnabilirse o kadar... Köy, gözlerimin önünden kayboldu fakat görüntüsü zihnimde büyümeye başladı. Köyü, içindekileri hayal ettim. Her insan özeldir ve fakat her insan bütün bu özel oluşuyla birlikte bütün dünya tarafından bilinmeden yaşar ve ölür. Biz farkına bile varmadan bir yerlerde birileri doğar, bir şeyler olur, bir şeyler biter, bir şeyler başlar, bir şeyler doğar, bir şeyler... Her an her şey olur yani. Bu düşünce, bu hayret anı içinde dalıp gitmişken aklıma Furkan Çalışkan’ın sevdiğim bir dizesi geldi: “Haberin bile yok oysa, dünyanın en güzel kızısın.” Evet bir de bu var. Düşünsenize “dünyanın en bir şeyi”siniz ve bundan ne sizin ne de dünyanın haberi var. En güzeli, en akıllısı, en iyisi. Modern aklımız o kişiyi o anı yakalamak istiyor ama dünya hâlâ modern insanın sandığı kadar ele avuca gelir değil. Muğlak, bilinmez, gizemli. Modern insan için kötü, hikâyeci için iyi haber! Çünkü gizem bizim işimiz. Sonra o öyküyü yazdım işte.

“Yüzyıldan Son Çıkış” isimli öykü âdeta kurgu nedir, kurmaca nasıl yapılır ve içerikle biçim nasıl belirlenir soruların cevabı gibi... Burada da Aykut Ertuğrul finallerinden biriyle karşı karşıyayız. Finaller öykünün en önemli parçası hatta kabuğu çok

zor kırılan bir meyvenin özü, en lezzetli kısmı? Finallerle ilgili bize neler söylersiniz?

İyi bir hikâye, başladığından ve bittiğinden emin olduğumuz şeydir. Galiba hayatla hikâye, kurguyla gerçek arasındaki en temel fark da budur. Gerçek hayatta bir hikâye tam olarak nerede başlar nerede biter kestiremeyiz; içindeyken de dışarıdan izlerken de. Anlatabilmek için (anlatabilmek için dediğimizde kurgu ülkesinin sınırlarına yaklaşmış oluyoruz zaten) bir kısmını kaybetmek pahasına etkileyici bir kadraj yakalamalıyız. Etrafını çizip sınırlarını belirlemeliyiz. Oysa iyi bir öykü, iyi bir roman, iyi bir film, başlangıcı ve sonu kesin olarak işaretlenebilen formlardır. Daha doğrusu onları form yapan budur. Çünkü form biçimdir.

İnsan yazdığı yere mi benzer?

İnsan yazdığı yerden gayrısı olamaz. Yer'i sadece coğrafi konum olarak almadım. Biz "burada" yaşarken bizi burada yapan şey neyse hatta "bura" neyse onu kast ettim. İnsan, içine doğduğu kültüre (tarihe, geleneğe), doğduğu büyüdüğü topraklara, gördüğü yerlere, inançlarına, onu yetiştirenlere, okuduklarına, yazdıklarına, yaşadığı zamana benzer. Her bir insanı eşsiz yapan, hikâyelerle dolu yapan ve aynı zamanda her bir insanı diğerleri gibi yapan tam da budur zaten. "Bura" da olmak. Hâl böyleyken, istese de başka bir şeye benzeyemez insan. Yazarken de yaşarken de.

Aykut Ertuğrul'a "Oyun teorisinden" bir soru sorulmazsa olmaz diyerek: Oyun mu gerçektir yoksa gerçek, oyundan mı ibarettir?

Witgenştayn'ın kulaktan dolma bildiğim bir oyun teorisi var ama o konumuzla ilgili değil sanırım. Özetle "Oyun hakkında konuşacaksan oyunun içinde olmalısın." diyordu. Yani mesela inançsız biri inanç hakkında konuşamaz çünkü inanmak, inanmadan anlaşılabilir bir şey değildir gibi bir şeylerdi. Çok zorlarsak buradan bir yere varabilir miyiz? Emin değilim. Öylece, okurların hayal gücüne bırakayım ve itirafıma geçeyim.

Oyun teorisiyle ilgili uzun zaman önce birkaç kitap aldım ve fakat bir tür-

lû başlayamadım. Biri Yücel Dursun'un *Oyun'un Ontolojisi*, ikincisi Joan Huizinga'nın *Homo Ludens*'i. Burada itiraf edeyim de kurtulayım. Çünkü hem “edebiyatta oyun”, “oyunlu edebiyat” meselesini önemseyip hem de bunun hakkında derli toplu bir okuma yapamadığım için utanıyorum. Özür dilerim herkesten... Kaynaklarını ve ne zaman okuduğumu unuttuğum makaleler, bir iki dosya, irili ufaklı notlar var bu konuyla ilgili incelediğim ama oyunla ilgili söylediklerimin ve söyleyeceklerimin ne kadarını onlardan öğrendim ne kadarını kendim uydurdum artık ayırt edemiyorum. O kadar geride kaldı yani. Bir de saf ve basit bir gerçek var; “oyunlu”, “şenlikli” diyebileceğimiz eserler, kişisel okuma tarihimde özel bir yer tutuyor. Perec, Calvino, Kurt Vonnegut, Oğuz Atay gibi. Her birinin etkilenme atlasımda yeri apayrı, onlara saygılarımı sunuyorum.

En'am suresinde Allah, “Dünya hayatı oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir.” buyuruyor. Gerçekten kastımız, “duyularla algılanan nesneler” yani bu dünya ise bizim için o kadar da büyük bir önem taşıyor olamaz. Aslında önem taşır elbette ama bu anlamda “gerçeklik ihtiyacı” hayatımızı yönlendiren temel duygu olamaz. Demek ki, gerçek, oyundan ibarettir. Ve bu yüzden oyun, gerçektir.

Hikâyeler en özelden en genele doğru odanın, evin, mahallenin, ülkenin, dünyanın, kâinatın şeklinde tek bir hikâyeye mi uzanır?

Öyle olmalı. Birleşerek, daha büyük bir hikâyenin parçası olarak, o hikâyedeki yerini alıp, onu dönüştürerek, dönüşerek tek bir hikâyeye uzanıyor sanki.

“Kudretin kalemi yazar, iradenin kalemi üstünden geçer.” Ne dersiniz? Kader muamması... yaşam bir arama motoru olsaydı aratacağımız ilk kelime “kader” mi olurdu?

Hiç böyle düşünmemiştim. Belki de yaşam bir arama motoru zaten. Her adımda sürekli yeni aramalar yapıyoruz. Bazen bir adım atıyoruz (bir kelime yazıyoruz) yaşam, Google gibi otomatik tamamlıyor. Her aramada kendimize bir arama geçmişi oluşturuyoruz. Aradıklarımız bulduklarımız bizi yeni aramalara yönlendiriyor. Bu “sörf”ün sonunda uykuya (ölüm?) teslim olduğumuzda kendimizi Arif'in Mençistır'a attığı golü izlerken mi bulacağız, yoksa daha hayırlı bir eylem içerisinde mi zaman gösterecek? Ya da kader.

Yanlış anlamak iyi midir? Yanlış anladığımız için ‘yeni anlamlar/yorumlar’ ürettiyor olabilir miyiz?

Kesinlikle. Her okuma, bir yanıyla iyi bir yanlış anlama deneyimidir zaten. Postmodernlerin dediği gibi (ilk Barthes mi demişti) her metin, açık metindir.

Son olarak hikâye size geliyor mu, yoksa onu siz mi arıyorsunuz?

İkisini de deneyimledim. Genelde ben onu çağırıyordum ama onun çat kapı gelmişliği de vakidir. Şu sıralar hatırşinas komşular gibiyiz. Bir o bir ben, biraz o biraz ben.

Bu samimi cevaplarınız için çok teşekkür ederiz.

Ben teşekkür ederim.

SELMA AKSOY TÜRKÖZ

TÖVBELER TÖVBESİ

Dün gece evin yokuşunu tırmanırken, çöpün kenarında bali çeken birine rastladım. Durduk yere yakası açılmamış bir küfür savurdu eşşoğlueşşek. Sol gözüm başladı seğirmeye. Hayır aldırmayacam, bırakıp gidecem dobici ama tanırım böylelerini, yarın aynı yere tekrar gelecek, bu sefer iki misli küfür edecek. Zaten canım da sıkındı. Tuttum yakasından yumruklamaya başladım. Adamda hâl kalmamış, karşı koymaya yeltenmedi bile. Kendime geldiğimde eli yüzü tanınmaz hâldeydi. Eceli gelen köpek...

Bıraktım adiyi eve gittim. Ev dedimse derme çatma bir baraka benim fakirhane, kahrımızı çekiyor işte. Uyumaya çalıştım, olmadı; açlık midemden kalbime yürüdü. Yarım ekmek buldum dolapta, yemek niyetine çiğnedim biraz.

Bu gece arkadaşlarla işe çıkacaz. Akşama doğru toplanacağımız yere gittim. Beni bekliyorlardı. Ekibin başı Apti, zengin bi ev keşfetmiş Sarıyer’de. Sahipleri yaşlı bir karı koca imiş. Bulaştırma beni bu işe, dedim; yazık, günah, kimseye zararı yok bunların. Yarın pisi pisine geberip gidecekler, dedi Apti, hiç değilse paraları bi işe yarasın; hem birazını da fakirlere dağıtırız.

Gece maymuncukla kapıyı açıp girdik içeri, kolayca halloldu iş. Parsayı topladık tabii, payıma düşen bana epeyce yeterdi ama bizim mahallede evlenecek bi gariban var; parayı denkleştiremiyor, ona verdim çoğunu. Nereden bulduğumu sordu. Birikmişim vardı kenarda dedim. İnanıverdi, inanmayıp da n’apsın! Ama akşama parayı gerisin geriye getirdi. Kabul etmemiş nişanlısı; ben bilirim onu, çalıp çırpılmıştır, diye tutturmuş. Çakacaktım suratına iki tane, salaklığına acıdım. Allah’ın işine karışmayacaksın arkadaş, bırak ne hâlleri varsa görsünler. Kıyamete kadar evlenemezler işallah.

Birkaç hafta işe çıkmadım bizimkilerle. Bırakacam bu işleri, anamı da alıp hacca gidecem, tövbe edecem, hazır para da varken. Hava alayım diye kapıya çıktım, yürüdüm biraz. Sokağın dönemecindeki kasabın önünde beş yavru köpek ile anası bekliyordu. Vicdansız! Bi kemik at şunlara, dedim kasaba. Canını yandığının kanına susamış hergelesi, adi bi el hareketi yaptı. Tabii kuyruk

acı var, kimi kimsesi olmayan bi kızı kapatmaya kalkmıştı da karşısında bulmuştu beni. Daldım kafa göz, zor aldılar elimden. O kargaşada iyi bindirmiş, suratım morardı, burnum kanadı.

Kahveye uğradım, selam verdim kimse almadı. Çok da umurumdaydı sanki, mal mal baktılar yüzüme. Tefeci Nuri'nin masasında, kemik bekleyen it gibi oturuyolardı. Nuri'yle bakıştık bir an, masasına davet etti beni mika gözleriyle. Sanırsın hacdan dün gelmiş; sakal, tesbih, şalvar tam takım. Bu adamı her gördüğümde midem kalkıyor. Gözlerine bakarak tükürdüm yere. Yüzü çarpıldı, burun delikleri genişledi, ayağa fırladı. Kollarından tutup oturttular masaya, tayfası acıyan ve tiksinen gözlerle baktı bana.

Kafam bozuk zaten, dün gece Apti'yi iş başındayken enselemişler. İyice benzetmişler nezarete. Dayaktan bayılınca hastaneye kaldırmışlar, ayılınca yıkmış ortalığı, doktorlara saldırmış. Deli bölümüne yatırmışlar, çocukluğuna inememişler tabii, adamın çocukluğu yok ki nereye ineceksiniz? İki yaşındayken başka birine kaçmış anası, üvey ana zulmünden kafayı yemediğine şükretsinler. Sonra da ıslahevlerine sığınmış gariban. Kimi kimsesi yok, ziyaretine gittim hapishanede. Abi ben kötü biriymişim, diye zırıl zırıl ağladı. Lan oğlum nerden çıkarıyosun, dedim. Deli Doktoru: "yaptıkların yanlış, sen kötü birisin, kötülük yapıyorsun", demiş. Ne bileyim abi, kimse bana kötüsün demedi ki, diye bozuk plak gibi söylenip durdu. Senin suçun değil oğlum, dedim, Âdem babamızdan beri şeytan peşimizde. Sigara verdim almadı. Kimse kötü olduğumu söylemedi, nerden bileyim, diye dövüne dövüne kalktı gitti. Sesi, su kaynatmış motor gibi çıkıyordu.

Kaç gecedir gözüme doğru dürüst uyku girmiyor, hep aynı kâbusu görüyorum: Anam benim evde mevlit okutuyor bir taraftan da seni doğuracağıma taş doğursaydım, diye bağırıyor. Kasap, Nuri'yle bir olmuş elinde bıçak beni kovalıyor... Sonra kaçarken uçurumdan kayalıklara yuvarlanıyorum.

Bir huzursuzluk var havada.

Kör baykuşun uhlama sesi...

Kapı çaldı. Bizimkilerden biri geldi. Apti ölmüş, hücresinde kemeriyle asmış kendini. İki aydır konuşturmak için olmadık eziyet etmişler garibana. Vermemiş adımızı. Harcadınız oğlanı be!

Sığamadım barakaya, efkârlandım. Dedim ya bırakacam bu işleri tövbe edecem, hem de tez zamanda. Ama, önce Apti'nin başını yakan o Saylonlu doktorla görülecek bi hesabım var.

Tövbe edecem, yarından sonra...

*Öykülerimi içinde yaşayan insanların olduğu bir alan olarak
kurgulamayı tercih ediyorum. Fantastik denemelerimde
bile gerçeklikten kopmamaya çalışıyorum.*
Selma Aksoy Türköz

SELMA AKSOY TÜRKÖZ İLE

ÖLMEK İÇİN İYİ BİR GÜN DEĞİL ÜZERİNE

Konuşan: **Sema Bayar**

İlk öykünüzün ne zaman ve nerede yayımlandığı ile başlamak istiyorum. Bize yaşadığınız ilk deneyimi anlatır mısınız?

İlk Öyküm 2013 yılında Heceöykü dergisinde yayımlandı. Edebiyat dünyasına bu şekilde adım attım diyebilirim. Öykü yazmaya çabalayan ama bir türlü otoritelere kendini kabul ettiremeyen bir yazar adayı hakkındaydı. Kendince öyküyü çok iyi kurguladığını düşünen ama “tahkiye dilini” yakalayamadığı gerekçesiyle öyküleri reddedilen biri. O da oturup bu reddedilişten duyduğu üzüntüyü ve hayal kırıklığını kaleme aldı.

Ölmek İçin İyi Bir Gün Değil’e ismini veren öykü ile yine kitabın son öyküsü “Ölenle Ölünmüyor”un aynı duygudan beslendiğini görüyoruz. Ölüm ile yaşamın içiçeliğine yapılan vurgu ön plana çıkıyor. Okur, kahramanlar sayesinde hayata ve ölüme hem tabutun içinden hem dışından bakabiliyor. Bu karşılıklı bakışma sizin için ne ifade ediyor?

Ölüm ile hayat her zaman iç içedir. Kimse bir saniye sonrasında bile emin değildir ama bunu pek aklına getirmek istemez. “Emanetin göklere, yere ve dağa arz edilmesi” meselesinde olduğu gibi, yüzleştığımız şeyin sorumluluğunu layıkıyla hissedemeyiz ya da etmek istemeyiz, pişmanlıklar ne yazık ki son anlarda yaşanır. Buna yeis hâli deniyor biliyorsunuz. Benim öykülerimdeki kahramanlar da asıl yapacakları şeyleri son ana bırakan tiplerden ve artık geç olduğunu bilmelerine rağmen bir şans daha verilmesi için ellerinden geleni yapıyorlar. İsmet Özel’in o muhteşem tasnifiyle “beşer olma ile insan olma” arasındaki irtifayı

aşamayan cinsten. Hepimiz, o son anda ölüme tabutun içinden bakacağımızı biliyoruz, kendi adıma pişman olmadan bakabilmektir en büyük dileğim.

Kitaptaki öykülerde tematik bütünlük dikkat çekiyor. Öyküden öyküye sıçrayan ölüm imgesi her hikâyede farklı bir boyutla işleniyor. Ölüm, yazarken veya yaşarken sizi çok mu meşgul ediyor?

Aslında öyküler tematik bir bütünlük içinde yazılmadı. Dergilerde yayımlanmış otuz beş kadar öykü içinden seçilenler kitaba girdi. Ölümle hayat at başı gittiği için belki de bu öyküler çıktı ortaya, bilemiyorum. Sonuçta herkes kendi adına yaşar ölümü, kendi kıyametidir kopan. Ölümü sık düşünürüm ama mahiyetini tam olarak kavrayabildiğimi söyleyemem. Bunu zihnî bir meşguliyet olarak değerlendirmemek lazım. Nasıl ki yaşamak zihnî bir meşguliyet değilse ölüm de öyle olmamalı. Ölmek de hayatın bir parçası çünkü.

Paylarına açlık ve ölüm düşen insanların bilhassa kadın ve çocukların, mültecilerin hikâyesini de okuyoruz kitapta. "Koca Dünya"dan başlamak istiyorum. İnsan tacirleri tarafından tecavüze uğramaktan son anda kurtulan bir kadının, bir annenin acısına dokunuyorsunuz. Öykü, mazlumun zalime muhtaç olması gibi bir trajediyle son buluyor. Bu trajedinin barındırdığı çok katmanlı göndermeler hakkında neler söy-

lemek istersiniz?

Bizler beşer cinsi olarak yaptığımız eylemleri kendi zihinlerimizde kategorize ederiz. Lisedeyken bir ara mahkeme tutanaklarını okumaya merak salmıştım. Canice eylemler yapmış bir katil bile kendisini haklı bulup cezalandırılmasını haksızlık olarak değerlendirebiliyor. Mazlum veya zalim olmak görecelidir beşer arasında. Önemli olan Allah'ın nereden baktığıdır, asıl zulüm ve mazlumiyet onun bakışıyla doğru olarak tartışılabilir. O öyküde benim zalim olarak çizdiğim tip de kendini hakkaniyetli birisi olarak görüyor aslında çünkü öyküdeki kadını kendince bir lütuf olarak mülteci kervanına kabul ediyor ve yine kendince haklı olarak bunun karşılığını almak istiyor. Bir çeşit mantığa bürüme yani. Bugün yaşanan zulüm başlığı altında değerlendirebileceğimiz olayların hepsinde bu yanılsama veya reddetme var ne yazık ki. Bunu hemen yanı başımızdaki Suriye ve Irak'ta yaşananlarda aynelyakîn görebiliriz. Yemen'de çocukların bombalanmasında ya da dünyanın herhangi bir yerinde güya adalet adına yapılan zulümlerde. Tıpkı sözde barışı tesis etmek için yapılan savaşlar gibi, sözde adaleti tesis etmek için de zulme meşruiyet kazandırılma çabasından başka bir şey değil yaşananlar.

“Duvar Resmi” ile “Yeniden Mütevazı Bir Teklif”, dili ve kurgusuyla kendini fark ettiren öyküler arasında. “Yeniden Mütevazı Bir Teklif” korkunç bir distopyanın teklifini sunarken aslında hakikatin de ondan geri kalmadığına değiniyor. Diğer mülteci öykülerini de dâhil ederek sormak istiyorum, mültecilik konusunda toplumsal farkındalığa katkı sağlama amacı mı sizi bu hikâyelere götürdü?

Hakikat tektir ve asla değişmez, zamana, zemine bağlı değildir. “Yeniden Mütevazı Bir Teklif” öyküsünü Jonathan Swift'in “A Modest Proposal” adlı satirik denemesinden etkilenerek yazdım. Swift bu denemeyi 1729'da kaleme almış ve o günden bugüne hiçbir şey değişmemiş. Sahnelenen oyun hep aynı sadece oyuncular değişiyor o kadar. Aslında hepimiz mülteciyiz dünyada, birileri dünyanın gerçek sahipleriymiş gibi iktidarı ellerine geçirdiklerinde akla hayale gelmeyecek zulümlere imza atabiliyor. Tabii ki Suriye'de Irak'ta yaşananlardan çok etkilendim. Özellikle çocukların savaşta düştüğü içler acısı durumdan. Toplumların, çoğu şeyin farkında olduğunu düşünüyorum, bir çeşit görmezden gelme, sorumluluktan kaçma çabasından ibaret yaşananlar. Düşünsenize canlı yayında insanların öldürülmesini izleyebiliyoruz, farkındalık için ekstra bir şeye ihtiyaç var mı acaba? Buna katkı diyebilir miyiz bilmiyorum ama elinden bir şey gelmemenin çaresizliği bence. En azından yazarak sağlama çabası.

Ölen maden işçileri için bir anma programı düzenlemeye çalışan öykü kişileri, kendi dünyalarında benzerine rastlamadıkları bir gerçeklikle karşı karşıya kalıyorlar ve “Hepimiz Kardeşiz” öyküsü toplumsal statüleri ironik bir dille gözler önüne seriyor.

Öyküde ironinin yeri ve sağladığı imkân konusunda neler söylersiniz?

O öykü maskeli bir balo tablosu çizme çalışması aslında. Soma Faciası'nda bir grup aktivistin haberini izlemiştim televizyonda. Ormanlık alanda geceleyin yaktıkları devasa bir ateşin başına oturmuş, göçük altındakiler için şarap içip yas tutuyorlardı. Toplumsal bir kandırmaca içindeyiz, böyle kriz durumlarında da gayet netlik kazanabiliyor bu durum. Empati kuramama, eğretilik, samimi-yetsizlik ya da cehalet ne dersiniz deyin. Ne yazık ki ironi bazen hayatın ta kendisi olabiliyor. Yani bu öyküde yaşananlar gerçektir. İnsan olmanın sınıfsal bir ayrımı olmaması gerektiğine inanıyorum.

İroni vazgeçilmezlerimden. Hatta bazı arkadaşlarım konuşurken bile bu dili öne çıkardığım tespitinde bulunmuşlardır. Dozu kaçırılmamak şartıyla öyküde büyük bir imkân olduğunu düşünüyorum. Anlam çeşitliliği, doğrudan söylenilemeyen ifadesi, gönderme... sığınaklı alan imkânı veriyor bence ironi yazara.

Kitapta yer alan bütün öykülerde hayatın aslında kendisi var. Öyküler yaşamın içinden besleniyor, temalar güncel konular arasından seçiliyor. “İki Mevsim Arasında”, “Hepimiz Kardeşiz” ve diğerleri... Yazarın, yaşadığı topluma karşı sorumluluğu olduğunu düşünüyor musunuz?

Kesinlikle. Ama sorumluluktan ne anladığımızın da ortaya konulması gerektiğine inanıyorum. Sorumluluk ucunda hayır olan bir durumdur. Yazar sadece yazarak sorumluluktan kurtulamaz. Son yıllarda yapılan aktif iyi ve pasif iyi tanımlamaları da bu yönde. Yazmak aktif bir iyiliğe neden oluyorsa amacına ulaşmıştır.

Evet, öykülerimi içinde yaşayan insanların olduğu bir alan olarak kurgulamayı tercih ediyorum. Fantastik denemelerimde bile gerçeklikten kopmaya çalışıyorum. Hepimiz hayatın içindeyiz; yaşamak, beslenmektir okumanın yanında. Yaşayarak yazmak.

Aynı zamanda mütercimsiniz. Dergilerde çeviri öykülerin altında adınıza sıklıkla rastlıyoruz. Bu, Türkçeye başka bir dilden bakmak, bakabilmek anlamına da geliyor mu? Çevirinin edebiyatımıza ve dilinize nasıl bir katkısı oluyor?

Çeviri öykülerim birçok dergide yayımlandı, yayımlanmaya devam ediyor. Aslında her dil kendi içinde müstakil bir yapıya sahiptir. Bu anlamda Türkçemizin çok zengin bir dil olduğunu düşünüyorum. Bu zenginlik ifade kabiliyetinin yüksek olmasından kaynaklanıyor. Mecazlar, istiareler, teşbih ve diğer sanatlar dilimizin imkânlarından ayrıca. Sorunuza İngilizce ve Arapça cephesinden bakarak cevap verebilirim. Çünkü sadece onları biliyorum. Çeviri, diller arası bir karşılaştırmadan ziyade ortak bir payda bulabilmektir. Benim açımdan çevirideki amaç, eseri Türkçeye çevirmek değil Türkçeleştirmektir. Yoksa yaptığınız, Google çevirisinden öteye gitmeyen bir garabete dönüşebilir.

Katkı noktasına gelince çeviri yapmak bir çeşit derinlemesine inceleme aslında. Düşünsenize karşınıza çıkan kelimenin en az yedi sekiz anlamı var ve siz hangi anlamın metne en uygun olduğunu bulmak zorundasınız, sonra o kelimenin metaforik mi gerçek anlam mı taşıdığını irdelemeniz lazım, bulmaca gibi bir şey. Çeviri olaylara bakış açımı derinleştiriyor ve genişletiyor diyebilirim.

“Acemi Öykücü ya da Müjgân” ve “İstanbul’da” öykülerinde, kahramanların öykü arayışı konu ediliyor. Siz öykülerinizi nasıl bulur ve ne şekilde inşa edersiniz?

İlk öykü yazmaya başladığımda çocukluğumdan itibaren yaşadıklarım tetikleyici oluyordu. Sonra okuduklarım yazma için itici güç oldu diyebilirim. Öykülerimi yeni bir şeyler yapma arzusu duyduğum zamanlarda yazabiliyorum daha çok ve bu arzumun bitmemesi için dua ediyorum. Bazen bir kelime, bir ifade, bir başkası için sıradan sayılabilecek bir olay sizin için farklı anlam taşıyabiliyor. Mesela “Duvar Resmi” öyküsünü Picasso’nun Guernica tablosundan etkilenerek yazdım. Yani bir resim, bir haber, ne olduğunu önceden kestiremediğimiz her şey yazmak için tetikleyebilir bizi.

Son olarak, ölmek için iyi bir gün değilse ne için iyi bir gün?

Her gün “çalışmak” için iyi bir gündür.

SEMA BAYAR

ÖLMEK İÇİN İYİ BİR GÜN DEĞİL ÜZERİNE

Ölmek İçin İyi Bir Gün Değil, öyküleri ve çevirileriyle edebiyat dergilerinde yer edinen Selma Aksoy Türköz'ün geçtiğimiz aylarda okurlarıyla buluştuğu ilk öykü kitabı.

Kitap, öyküden öyküye sıçrayan ölüm temasının değişik açılardan işlenmesiyle ilerler. *Ölmek İçin İyi Bir Gün Değil*'e ismini veren öykü ile yine kitabın son öyküsü "Ölenle Ölmüyor" aynı duygudan beslenir: ölümün ve yaşamın iç içeliği. "Ölmek İçin İyi Bir Gün Değil", ölümle yüzleşmeyi, iç hesaplaşmaları, fanilik ve sonsuzluk karşısında insan tutumlarını barındırır. Okur, öykü kişilerinin gözünden hayata tabutun içinden ve dışından bakar, kimi zaman ölüm hayatın akışı içinde karşılaşılan küçük fakat yaralayıcı bir ayrıntıya dönüşür. "İstanbul'da" öyküsü zengin atıflarıyla kendi yatağında akarken birdenbire bir kırılma göze çarpar, bir ayrıntı zihni alt üst etmeye yeter. Akdeniz'de hayatını kaybetmiş çocuklar, İstanbul sahillerinde beliriverir: "Gözlerini kapattı, yosun kokusunu içine çekti. Gözlerini açtığı anda sahilde küçük bir karartı fark etti. (...) Oradaydı, yarı çıplak morarmış bedeni ve açık gözleriyle kaskatı yatıyordu."

Türköz, ölümü onun harflerine bulaşmadan anlatmanın yollarını da bulur. Mitolojik halüsinasyonlarla gerçeği birbirinden ayırt edemeyen şizofren bir kadın karakterin anlatıldığı "Bulutların Üstünde" öyküsünün son cümlesi bunun sarıh bir örneğidir: "Sinek şimdi burnunda rahatça geziniyordu."

Kitapta paylarına acı, açlık ve ölüm düşen insanların hikâyelerine, bilhas- sa mülteci hikâyelerine yer verilir. Fakat bu tematik ortaklığın yanında öyküler farklı kurgularla örülerek çok sesli bir anlatı yakalanır. "Kaçış", "Yeniden Müttevazı Bir Teklif", "Duvar Resmi", "Koca Dünya" mülteci konusunun işlendiği öykülerdir. Kayıp hayatlar, isimleri ancak iyi yakalanmış bir kadrajla birkaç gün belleklerde yer eden kayıp çocuklar Aksoy'un öykülerinde ses bulur. "Duvar Resmi" mülteci çocuğun hikâyesini satırlara taşıırken okuru âdeta Fransız bir ressamın fırçasından çıkmış bir tablonun içinde seyahate çıkarır. Öykü, güncel hayatın bir parçası hâline dönüşen mültecilik sorununu ele alırken

Avrupa'nın pasif iyiliğine göndermelerle ilerler ve satır aralarında toplumsal eleştiriye yer verir. “Yeniden Mütevazı Bir Teklif” de bu bağlamda kurgusu ile dikkat çekici öyküler arasındadır. Öyküde korkunç bir distopya sunulurken aslında yaşananların da ne denli akıl almaz bir boyuta ulaştığı gözler önüne serilir. Kötülüğün sıradanlaşmasıyla toplumsal duyarsızlaşma arasındaki doğrusal bağa satirik bir dille dikkat çekilir. Olağan görülen aynı zamanda yerilendir ve yazar bunu başarılı bir kurguyla kaleme alır. İnsan tacirleri tarafından tecavüze uğramaktan son anda kurtulan mülteci bir kadının, aynı zamanda bir annenin acısına dokunulan “Koca Dünya” öyküsünde gerçek, edebiyatın sunduğu imkânlarla tüllendirilir. Öykü, mazlumun zalime muhtaç olması gibi bir trajedi ile son bulur. Kötülük bertaraf edilmiştir fakat o insanlar, mülteciler, yeni bir hayata adım atmak, umut ettiklerine yaklaşmak için her şeye rağmen az önce ellerinde can veren insan tacirine muhtaçtırlar. Zihinlerinde önu alınmaz sorular yankılanır. İçlerinden biri, akıllardan geçeni sese dönüştürür. “Şimdi ne yapacağız? Nerdeyiz, nereye gidiyoruz, bileniniz var mı? Kalakaldık dağ başında.”

“İstanbul’da” öyküsünde ise mültecilik konusu dillendirilmeden metnin içinde yer bulur. Türköz, çağrışımlar yoluyla öykülerinde kurduğu katmanlı anlatımı sadece mültecilik meselesinde değil diğer pek çok toplumsal olaya temas ederken de kullanır. “Bulutların Üstünde” ve “İyi ki ‘O’ Var” öyküsü bu tür anlatıma örnek verilebilir. Öğretmenler odasında kısa bir anın resmedildiği “İyi ki ‘O’ Var” öyküsünde karakterin iç dünyasında cereyan eden hezeyanlar farklı çağrışımları barındırır. Okurun zihninde 90’lı yılların ortalarına bir yolculuk başlar. Dönemin kendine has sorunları, saçılıp dökülmeden öykü içinde yer bulur.

Selma Aksoy Türköz, sanatsal estetikten taviz vermeden çağın meselelerine temas eder. Öykü evreninin güncel olaylardan beslendiği, yazarın, içinde yaşadığı zamana duyarlı olduğu görülür. Bu kimi zaman “Piknik-Go” öyküsündeki gibi toplumun bir kesiminin, özellikle çocuklar ve gençlerin hayatında önemli bir yer tutan sanal oyunların öykülere taşınması şeklinde olur; kimi zamansa “Hepimiz Kardeşiz”deki gibi bir facianın yansımalarıyla. Bu bağlamda öyküler, dil ve anlatım açısından okurda bıraktığı tatmin duygusunun yanında farkındalık yaratmayı da amaçlar. “Hepimiz Kardeşiz” yine satirik anlatıya yaslanan bununla birlikte ironinin imkânlarından da faydalanan bir öyküdür. Öyküde, ölen maden işçileri için bir anma programı düzenlemeye çalışan kahramanların, kendi dünyalarında benzerine rastlamadıkları grotesk bir manzara karşısında takındıkları tavır ele alınır. Yaşanmış bir facianın karşısında kahramanların içine düştükleri trajikomik durum titizlikle resmedilir. Öykü kişileri büyük büyük laflar ederler fakat hakikatten çok uza-

ğa düşmüşlerdir bile, “Kurumsal bir kölelik bu! Akıl dışı koşullarda, yaşamın sefilliği ile ölümün berbatlığı arasında ikinci sınıf bir son.” Onlar yaktıkları ateşin başında kendi ritüellerini yerine getirirken aynı ateş maden işçisinin eşi ve çocuğu için yeni bir felaketi imler. Ateşin başında toplananlar sadece acının yansımalarının peşinde teatral bir gösterinin figüranlarına dönüşürler. O kadın ve çocuğu ise acının hakikatini yaşamaktadır. Öykü bu ikilemden beslenir. Yazar, “Nympha’nın omzunun üstünden baktı; eşinin ölmüş olabileceği gerçeği ağaç dalları arasında bir korkuluk gibi sallanıyordu.” derken gerçeği üst perdeden dillendirmektedir.

Zamanın ruhunun yansımaları ve güncelle temas, kitaptaki öykülerin başat unsurudur. “İki Mevsim Arasında” aynı kader ile kederlenen baba ve oğulun hikâyesi, bir yandan 80 darbesine bir yandan sıcak bir temmuz gecesine doğru yol alır.

Türköz sade ve akıcı, yormayan bir dil tercih eder. Çoğunlukla karakterler üzerinde derin kazılar yapmaz, zamanda salınımlarla büyük hikâyeye atıflarda bulunmaz. Daha çok önu ardı irdelenmeyen kesitler üzerinde öyküsünü inşa eder. Derinleşmeyi okura bırakır. Çarpıcı kurgularıyla okuru çekmeyi başarır. “Acemi Öykücü ya da Müjgan”da üst kurmaca metne dâhil olur. “Özgürlük”, “Ölenle Ölmüyor” ve “Sanrı” öyküleri de yazarın kısa öykülerde yakaladığı akıcı dilin örneklerini sunar. Kitap boyunca ölüm olgusu ağırlığını korurken “Ölenle Ölmüyor”da ise bu defa ölüm karşısında yaşamın galebe çaldığı görülür. Eser bu karşılaşma ile sona erer.

SONER OĞUZ

SİLİNMEYEN NUMARALAR SERVİSİ

(Siz Nusret'i tanımazsınız. Ne numaralar vardır onda, ağzınız açık kalır. Hayal bile edemeyeceğiniz numaralar dolanır kafasında. Toplar ve çıkarır. Bölemez ve çarpamaz. Kimileri bir sarmaşık gibi kaplamıştır fikrini en kuytularına dek. Kimileriye oylumlu bir taş gibi oturmuştur yüreğine.)

Nusret, babadan kalma iki göz evde annesiyle yaşayan yirmili yaşların sonunda bir delikanlı. Annesi de pek yaşlı sayılmaz. Çok desen elli beşindedir. Yüzüne ihtiyarlık nişanı daha bu kış düşmüş. Nusret ortaokuldan sonra okumamıştır. Bunun suçunu matematiğe ve dersin “insafsız” hocasına atar durur. Pisagor’u bilmez ama sayılardan bir evren kurmuştur kendine zamanla. Ve bu evreni daha çok benimsemiştir şu dünyadan. Lakin sayıları sever desek yalan olur. Oldum olası içi ısınmamıştır rakamlara. Ne var ki bazılarından ne etse yakasını kurtaramaz. Öyle ya bir zerre bile dışında değilken kader dediğimizin, en küçüğü iki basamaklı bu sayılar kader dairesinin dışında nasıl kalacaktı ki? Mesela “seksen üç”... Nusret’in fikrine güre ve çatlak bir sesle mıh gibi saplıdır. Öldür Allah çıkmaz. Kara bıyıklı, çatık kaşlı İsmail Hoca, “seksen üüüüçç!” dedi mi Nusret, binbaşı postası gibi yerinden fırlar; esas duruş vaziyeti alırdı hemencecik. Lakin her sözlü yoklama Nusret’in ensesinde patlayan köz küreği gibi bir avuç içi, burnunun zaten damarı çatlak sol deliğinden sızan kandır biraz. Hâlbuki Nusret hiçbir soruya bilmiyorum demez, başını emme basma tulumba gibi sallamaz, kısa cevaplar vermez, makul ve mantıklı cümleler kurar; mehter marşıyla İzmir marşı arasında sancılanır durur. (Bildiniz!) Hoca, bu soruları sırf onu dövmek için sorar sanki. Nesini beğenmez güzelim cevapların? Nusret, bunu yıllar sonra dahi anlayamayacaktır. İsmail Hoca’nın her tokatıyla beynine çakılan bir mıh gibi sağlamlaşacaktır “seksen üç”.

Ağaçlar yaprak döker. Diz boyu yağan kardan okul defalarca tatil olur. Nusret, bu tatillerin son gününü kederler içinde geçirir. Komşu kızının diş he-diğini, Semiha’nın nişan çerezini, kendi babaannesinin helvasını yer sırayla. Birkaç temmuz, birkaç ağustos geçer. Eylülde durur zaman. Mavi önlük üzerine ay yıldız işlemeli beyaz yakanın yerini mavi gömlekle lacivert kravat alır.

Bir gün, altı adet vesikalık fotoğrafı, kimliği ve ilkokul diplomasıyla kayıt karşılığı önceden kesilen başış makbuzunu babası müdüre teslim eder bulmuştu. “Haydi, hayırlı olsun!”. Müdür, bir zarfın üzerine yazdığı üç basamaklı sayıyı okur: “İki yüz yetmiş yedi”. Nusret’in kafasındaki sayılar resmigeçidinin ardından “iki”, “yedi” ve “yedi” anlamını bulmuştur. Tesadüf, tevafuk... İtikadınızca ne dersiniz deyin. Yirmi üçünde ölen ağabeyinin lise numarası, orta-okula başlarken Nusret’e denk gelmiştir. Kayıt odasından çıktıktan sonra Nusret’in ilk işi İdil’de öğretmen olan ağabeyine bu kaderden bahseden bir mektup yazmak oldu. Ne var ki daha orta biri bitiremeden, aynı senenin mart ayında, ağabeyinin vefatıyla yıkıldı. Onun mezarına attığı topraklar kendi üzerine dökülmüşçesine bir yığının altında yaşadı senelerce. Ne çok sevinmişti onun numarasıyla okuyacağına. Oysa şimdi ne denli mahzun... Nusret, acıdan kendini kaybettiği vakitler ağabeyinin ölümüyle o numaranın kendisine verilmesi arasında esrarlı bağlar kurdu. İnandı. Kendini çokça hırpaladı.

Nusret’in alnında, burnunda sivilceler çıktı; çenesi kılandı, bıyıkları belirginleşti. Atıldı. Boyu uzadı da uzadı. Başında esen kavak yellerinden, mahallenin güzellerinden çok çekti hâliyle. Anasının tabiriyle “Bir düşmediler oğlanın yakasından!” Kadıncağız her gün ardından nazar duaları okur, Nusret’e de “aklına düştükçe” Felak ve Nas okumasını tembihlerdi. Neyse ki Nusret matematikten her yıl kalıyordu da o bari nazar boncuğu oluyordu. O yıllardan kalan beş rakam Gülfer’i Artvin’e götüren, gelinliğinin aksine kapkara bir gelin arabasının plakasıydı yalnız: “sıfır sekiz xx dokuz yüz seksen altı”. Gülfer, siyah bir mercedesle kara bir kadere yol alırken Nusret kopkoyu bir gecenin içinde ağlıyordu. Zihninde beliren x’ler bir gizleme değildi de bir bilinmeyene, unutulana işaretli bu kez. Bu şehirde “bin dokuz yüz seksen altı” da doğmak ve “dokuz yüz seksen altı” plakalı bir araçla şehri terk etmek yalnız Gülfer’e dair bir kader değildi Nusret’in gönlünü senelerce kanattığına göre.

Nusret, büyüdükçe bazı numaralar da canlanıp bir ruh kazanmaya, onunla yaşamaya başladı. Okulda kâbusu olan sayılı sorular yaşamda da yakasını bırakmıyordu. Sayılar onu çoğu zaman kaçıp kurtulmak istediği kötücül anılara sımsıkı düğümlüyordu sanki. Ve Nusret hiçbir zaman sevemediği sayılar içinde gayriiradi birtakım hesaplar yapıyordu kendince:

“Sene iki bin. İki bin sekiz eksi iki bin eşittir sekiz!”

Demek babasının ölümüne sekiz yıl var. Tabii, bunu o vakitler Allah’tan başkası bilmiyor. “İki bin” bir daha asla “iki bin” olamayacak Nusret’in tarihinde. “Babam ölmeden sekiz yıl evvel” diye bahsedecek Gülfer’in gelin gittiği geceden mesela. Kızıldeniz’in asa ile ikiye ayrılışı gibi kesin ve keskin bir bölünüş bu. Bir zaman sonra bütün tarihleri bin dokuz yüz elli dördün Nisan’ı ile iki bin sekizin Temmuz’una uzaklığı-yakınlığı ile anlamlandırmaya başlayacaktı. Babasının mezar taşında bir kısa çizgi ile ayrılan tarihlerdi bunlar. Bir kısacık çizgi yetiyor muydu

şimdi bir ömrün ifadesine? Üniversite hastanesinin onkoloji servisinde dosyasını tutan hemşire yaşını sorduğunda “Yaş da tevellüt de elli dört” demişti gülererek. Bir rektumunun gülüşü ömre bedelmış meğer! Öyle ki o gülüş bir saniye daha sürse Nusret’i babasının ölümsüzlüğüne inandıracaktı neredeyse. “Yaş da tevellüt de elli dört.” Nusret, bunu ilkin bir mucize olarak görse de matematiğini zorlayınca iki bin altmış sekiz yılında kendisinin de aynı espriyi yapabileceğini hesapladı. Ama buna inanmadı. Seksen dört sene yaşayacağına dair bir inanmamak değildi bu:

“Tevellüt” o zaman ölü bir kelime olabilirdi.

Kimse bunu o yıl içinde Nusret’e sormayabilirdi.

Nusret, bunca yaşamaktan dolayı babasından ve en çok da ağabeyinden utanıp yaşını herkesten gizleyebilirdi.

Artık tüm yıllar bin dokuz yüz elli dört ve iki bin sekizden eksik ve fazlasıyla vardı sadece. Bir ünlünün yaşı mı söz konusu: “*Babamdan üç yaş küçük sadece. Ama yaşıyor hâlâ.*” Darbeler mi mevzubahis: “*Babam altı yaşında çocuk, yirmi altısında delikanlı, kırk üçünde koca adam...*” “*Şu yarısı çıplak hoplaya zıplaya şarkı söyleyen kadın babamdan dokuz yaş büyük inanabiliyor musun? Babamın saçları sakalı dahi ağarmamıştı. Yaşını bize hiç göstermedi ölene dek.*” Gerçekten de Nusret öldüğü gün inandı onun yaşına. Sonrası her şey elli dört zaten, her şey baba!

Ona küçüklüğünde sorulan en yersiz soruydu: “En çok kimi seviyorsun? Bir sorunun yersizliği yanıtı olmadığı anlamına gelmez. Nusret, o zamanlar kaçamak cevaplarla vaziyeti idare ederdi belki. Ama şimdi sorsalar? Babasını da getirip şu her zaman ayaklarını uzattığı sehpayı önüne koyup da koltuğuna oturt-salar... Balköpüğü gözlerinde Nusret’in gülüşü yansısa bıyıkları yeni taranmış, elleri tütün kokulu... Nusret’in yanaklarına dokunsa. Öpse. Sorsalar sonra:

- En çok kimi seviyorsun?

- Babamı!

- Sonra?

- Babamı!

- Sonra?

- Babamı ulan! Sonrası yok. Tütün kokan nefesiyle, güneş yanığı teniyle, alın tertiyle, en çok da sesiyle...

Nusret haklı. Sesin insanda etkisi muhakkak. Taze ekmeğin buğusu nasıl kalıyorsa genizde ses de öyle kalıyor hatıradaki. Kimi sesler bir ürpermeye yol açar, gönül telinde bir titreme duyarsın. Kiminde mutlanırsın mesela. Bazı sesler yüreğini ıslatır, bazıları göz bebeklerini titretir adamın. Bazılarıysa doğrudan yürekten bir yara açar ve sen o yaranın izini bir sevda gibi taşırsın toprağa dönene dek.

“İki bin on yedi eksi sekiz eşittir dokuz!”

Tam dokuz yıl olmuş babası öleli. Dokuz kara tren geçmiş ömrünün raylarından. Okullar dokuz defa açılıp kapanmış. (Nusret okusaydı bu dokuz defa

matematikten kalacağı anlamına da gelirdi.) Dokuz bahar ölmüş içinde. Dokuz defa yaprak dökmüş babasının diktığı mürdüm erikleri. Telefonlar akıllanmış, kansere yeni ilaçlar denenmiş, evlerinin karşısındaki parka “On Beş Temmuz” adı verilmişti. Dünya değişkendi. Dünyalılar da. Oysa Nusret hâlâ siyah örme kazaklı, o hâlâ kısa saç uzun sakal, o hâlâ salya sümük... Ve babasının ölümüne aktığı her sabaha karşının dehlizinde yüreğindeki sızıyla yoldaş... Nusret’e göre babasızlığın yaşı yok, hiçbir ...-sız’lığın olmadığı gibi. Çünkü hiçbir yokluk hiçbir ölüm kocalmıyor insanın yüreğinde.

Hüznünü gözlerinde taşıyan ve öteki hiçbir babaya benzemeyen bir babaydı o. Ölmeden evvel yaşlanacaktı. Yaşlanması lazımdı ilkin. Upuzak bir gelecekte alıştırma alıştırma ölecekti; oysa uzak değilmiş hiçbir gelecek. Ölümün çalamayacağı kapı yok imiş. Peki, bir oğul için babasızlık hangi öncenin sonrasındır? Öncesine dair çok şey unutulup bir babadan sonrasına dair her şey hatırlanıyorken bu hasreti hangi sözlüğün kelimeleri tanımlar?

Nusret, babasını büyük harflerle ve candan bir iyelik ekiyle kaydetmişti rehberine. Bugün dokuz senedir bu numarayı silmeye elinin gitmeyişi düşündü. Zira hiçbir vakit paslı bir demir tadına dönmemişti bu kelime dilinde. Hiç eskimemişti senelere rağmen. Parıltılı çelikten bir bıçaktı beş kez dilini dudağını doğrayan, sesini kanatan: “BABAM”. Nusret, tok sesiyle kalbini avuttacak, sanki hiç ölmemiş bir babayı ve o yazıyı telefonunun ekranında bekledi, bekledi. Milyon kere bekledi. Silinmeyen numaraların sonuncusu “sıfır beş yüz xxxxxxxx” idi. Bazen bu numarayı arar, gönlünü avutmayan soğuk bir ses kaydını sonuna dek dinlerdi. Babasının numarası henüz kimseye verilmemiş olsa da bir gün illaki... Şimdi telefonu çalsa “BABAM” yazsa ekranda sevinçten ölür zahir. İnsan sevinçten ölür mü, ölürse nasıl ölür? Peki, sevinçten ölen birinin öyküsü yazılsa okuyan sevince mi sevinir ölümüne mi üzüldür? Bu iki duygudan hangisi ağır basar okurun yüreğinde? Ya yazarken? Neyse ki Nusret hiçbir zaman, hiçbir kere sevinçten ölmeyecek. Sadece vah’lı bir geçmiş zaman kipinde kimi hayıflanmaları sayıklayacak yüreği. Öyle yaşlanacak. Hepsı bu!

Bir akşamüzeri olsa. Cevizin yaprakları rüzgarla hışırda. Annesi mutfakta tereyağlı bulgur pilavının başında... O, balkonda gökyüzünü izlerken babası gelse. Kесе kağıtlarıyla girse bahçe kapısından içeri. Bir “yenidünya” çıkarsa paketten. Tozunu silip Nusret’e verse. Yahut sadece telefonu çalsa. Elbet bunların hiçbirisi olmayacak. Babasızlık kuru ekmek gibi kalacak Nusret’in boğazında. Mahşere dek.

(Aslında öykünün sonunda Nusret “Silinmeyen Numaralar Servisi”ni arayacaktı. Lakin anlatıcı bunu vaktiyle bizzat deneyip hiçbir sonuç alamadığından Nusret’e aratmaktan da vazgeçti. Nusret bu servisi arasaydı “e”leri yuvarlayan genç kız “Affedersiniz, gönülden silinmeyi bizim silme yetkimiz yok. Size başka bir konuda yardımcı olmamı...” diyebilecekti ancak.)

*Masa başına geçtiğimde öncelikli meselem şu olur:
İnsanlar bunu neden okusun? Ya da insanlar bunu okumalı mı?
Soner Oğuz*

SONER OĞUZ İLE

EKSİK BİR SEREMONİ ÜZERİNE

Konuşan: **Emin Gürdamur**

İlk öykünüz ne zaman, nerede yayımlandı? Neler hissetmiştiniz?

İlk öyküm *Heceöykü* 64'te yayımlanan “Oda ve Sesler”. İnsan hayatında her ilk bir unutulmaza karşılık geliyor. Zira her ilk, bize kendisi gibi daha önce hiç rastlaşmadığımız bir yoğunlaşmayı yaşıyor. Bu duygu yoğunluğu, sonraki tekrarlarda azalıyor ve bizdeki etki süresi kısalıyor. Ben böyle deneyimledim diyebilirim. İlk öykünün heyecanı ise günlerce sürdü. Bin bir emekle yazdığınız metni matbu hâlde görmek farklı duygular uyandırıyor. Bunun içine başarmış olmanın hazzı, kendini görünür kılmamanın mutluluğu, başka insanlara ulaşmanın zevki ve daha birçok şeyi sığdırabilirim sanırım. Ayrıca şunu hatırlıyorum: “Acaba kimler okudu?” merakı uzunca bir süre devam etmişti.

“Oda ve Sesler”in kendi öyküsü dışında benim için özel bir hikâyesi daha var. Aslında ilk öykümü kendim yayımlatmadım. Çeşitli dergilerde neredeyse bir kitaplık şiir yayımlatmayı başarmış bir arkadaşım, okumak için aldığı öykülerimden birini benim isimle göndermişti dergiye. Adımı ve öykümü 64. sayı bana ulaştığında gördüm. “Oda ve Sesler” belki ilk yazdıklarımın olması nedeniyle fazlaca kusur barındırıyor olabilir ama hikâyesiyle, heyecanı ile benim için hep farklı bir yerde olacaktır. Şunu da eklemek istiyorum. Bu amatör sevinç, bu ruhu seviyorum. Yazdıklarımın hiçbir vakit emin olamam, öykünün son hâlinin o olup olmadığına karar verebilmek için bir yakınıma okuttuğum da çok olmuştur. Profesyonelleşmenin getirebileceği aşırı özgüven, yazmak meselesinde en büyük çekincem. Neyse ki şimdilik öyle bir problemim yok.

İlk yazdığınız öyküyle bugün üzerinde çalıştığınız son öykü arasında ne fark var? Araya neler girdi?

Bu yola hiç acele etmeden, iyi bir dil yakaladıktan sonra çıktığımı düşünüyorum. İlk ve son öyküm arasında kullandığım dil açısından pek bir farklılık yok bana kalırsa ama kurmacayla ilgili diğer hususları düşünecek olursak belki ufak çaplı bir güncellemeden bahsedebiliriz. Bunda şunun etkisi var; ilk öykülerdeki “Ne yazmalı?” sorusu yerini kısa süre sonra “Neyi, nasıl yazmalı?” gibi daha doğru bir soruya bıraktı. İlk öyküm, biraz da yaşanmışlıklara dayalı bir duygu yoğunlaşmasından doğmuştu. O öyküyü yazarken şunun farkındaydım, eğer ki bu yolda devam edeceksem bu hep böyle süremezdi. Zamanla kurmayı öğrendim. Yaşadıklarımı, tanıklıklarımı kâğıda döküyor olsam da farklı bir renk katmalı ve söz konusu durumu birçok insan için geçerli hâle getirmeliydim. Bir de şu tarafı vardı, bu gibi yoğunlaşmaları beklersem hayatım boyunca çok az öykü yazabilecektim.

Bugün üzerinde çalıştığım öykü postmodern göndermelerle örülü, okuru yazılma süreciyle alakalı bir takım oyunlara dâhil etmeye çalışan, nispeten uzun bir metin. Kurmacanın yapısıyla oynamayı seviyorum. Bu gibi oyunları okumak da yazmak da eğlenceli geliyor bana. Bir farklılaşmadan söz edeceksek, belki işin bu tarafında bir değişim var, diyebilirim. Buna karşılık şöyle bir gayretim de var, öykülerimin hep aynı yöne doğru akmasını istemiyorum. Her birinin farklı konularda, farklı tekniklerle yazılmış kendine has öyküler olması tercihim. Her öykü gelirken nasıl anlatılabileceği fikrini de beraberinde getiriyor. Bu nedenle her öyküyü kendi zorunlulukları içinde ele alıyorum. Yazma esnasında birbirlerinden farklı olmalarına dikkat etmediğim gibi, aynı daire içinde kalıp benzer öyküler yazmak gibi bir derdim de olmuyor. Kronoloji içerisinde öykülerde şimdilik net bir değişim yok sanırım. Nasipse birkaç kitap sonra bu değişimi belki beraber keşfederiz.

Kahramanlarda hüznün, iç konuşma, derinlerde büyüyen yalnızlık odaları var.

Hatta konuşmalar o odalardan besleniyor. Nazmi Amca'nın diliyle soralım, insan gerçekten her şeye yalnız mı katlanır?

Son dönemde yalnızlık, yabancılaşma gibi temlerin bize ait olmadığı, bu tür kavramlar etrafında dönen metinlerin yerlilikten uzak olduğu gibi bir kanaat var. Hayır, yalnızlık kültürlere, toplumlara göre mahiyeti değişen bir his değil bence. Belki de inançlarımız bizim yalnızlığımızı farklı kılıyor olabilir. Ama nihayetinde duyulan insani bir histir ve önemli oranda birbirine benzemektedir. Yalnızlık bize yabancı demek, günümüz insanını iyi tanıyamamak anlamına geliyor bence. Hangimiz ömründe bir kez olsun anlaşılamadığını düşünmemiştir? Hangimizin iç denizlerinde sığınmak için inşa ettiği, sadece kendine açık bir limanı yoktur?

Öykülerin hüznüyle ilgili şunu söylemek istiyorum: İnsan olarak hüznü ihtiyacımız var. Hüznü kalbi cıdalayan, parlatan, kıymetbilirliği öğreten, pişiren, olgunlaştıran bir duygu. İnsanlığımızı dengeleyici bir kuvvete sahip. Bence öyküye de çok yaklaşıyor.

İnsan her şeye yalnız mı katlanır? Bu sorunun yanıtı tümüyle evet olmasa da ben, belli bir dereceye kadar burada da yalnız olduğumuzu düşünüyorum. Tarafların ortak derinlikleri dahi kendi içlerinde ele alış biçimleri, hangi yoğunlukta yaşadıkları, hatta çözüm için gösterdikleri gayret dahi farklı derecelerde değil midir? Bu, aslında katlanışımızın içsel bir vaziyet olduğunu, buna dair iç yolculuğumuzun da eşsiz bir nitelik taşıdığını düşündürüyor bana. Belki aynı şeylere üzülmüyoruz ama nasıl, niçin, ne kadar? İşte bu soruların yanıtlarında farklılıklar var. Her şeye yalnız katlanmıyorsak bile her şeyi kendi içimizde bize has bir derinlikte yaşadığımız muhakkak.

Öykülerdeki ana temalardan biri ölüm. Ölüm bazen düşünce bazen gerçeklik olarak öyküden öyküye sıçırıyor "Eksik Bir Seremoni"de ise ölümle hayat trajikomik bir şekilde yan yana hatta iç içe akıyor. Sizin dünyanızda ölümle hayatın akrabalık derecesi nedir?

Ölüm, üzerinde en çok durulan, en çok yazılıp çizilen konulardan olmuş. Yaşıyoruz. Ama henüz ölmemiş olmamız yaşamımıza bir gizem katıyor, onu daha cazip hâle getiriyor sanki. Ya da bu hakikat bir kodlamayla ezelden işlenmiş genlerimize. Yaşamı algılama biçimlerimiz, dünya görüşlerimiz her birimizin kişisel lügatinde ölüme farklı anlamlar biçiyor. Ölümün tabiatı gereği bu tanımlamaların çoğu olumsuzdur. Peygamber, "Ağızların tadını kaçırın ölümü çokça hatırlayın." diyor. Hâl böyleyken ölümü hatırlamak da hatırlatmak da bir yükümlülük oluyor.

Ölüm insana sunulan bir imkân bir fırsat hatta. Hiçbir şekilde hükmedemediğimiz, bizi iradelerimiz dışında ölümlerimize yaklaştırmak ve bizi onunla buluşturmak için hızla akıp geçen bir zaman gerçeği var. Sait Faik ne güzel demiş "Semaver"-de: "Ali'nin annesine ölüm, bir misafir, bir başörtülü, namazında niyazında bir komşu hanım gelir gibi geldi." Evet, ölüm bir misafir gelir gibi gelir. Ansızındır bu geliş. Çat kapı dalar

evimize. Misafirin kapıyı ne vakit çalacağı bilinmiyorsa ortalığı fazla dağıtmamak, evi her an derli toplu tutmak gerek diye düşünüyorum. İşte buradan bakınca ölüm hayatın tertibine olanak sağlıyor. Ölüme bakışımız yaşamımızı şekillendiriyor.

Metinlerde yer yer biçimsel hareketler göze çarpıyor. Geleneğe yaslanan, tahkiye-yi önceleyen öykülerinizde bu görsel oyunlar tam olarak nerede duruyor?

Ben bu görsel oyunları teknik bir imkân olarak görüyorum. Aslında çok da hesaplı kitaplı işler değil bunlar. Öncesinde kafamda bazı biçimsel denemeler fikirler hâlinde beliriyor. Fakat bu düşünceler vaktiyle tasarlanıp kenara konulmuştur. Bunların hangi öyküde, nasıl, ne oranda kullanılacağı ise çoğu kez yazarken netleşiyor.

Ben öykümüzdeki asıl büyük değişimin 50'li yıllarda başladığını düşünüyorum. Bu süreç henüz tamamlanmış da sayılmaz. Günümüzde teknolojinin üzerinde çalıştığı alanlara şu kavramları göz önünde tutarak bakarsak görselliğin ne denli önemli olduğunu fark ederiz. Piksel, HD, ultra HD, 3D, Hologram teknolojisi vs. günümüz insanının görüntüye verdiği önemin bir neticesi bence. Artık eğlence sektöründe de eğitimde de birden fazla duyuya hitap eden teknolojilerden faydalanıyoruz. Günümüzde sadece öyküleme/anlatma imkânlarına dayalı bir öykünün sıkıcı olacağı kanaatindeyim. Evet, sözlü kültürde bu kavramlar bugünkünden çok daha öndeydi fakat geldiğimiz noktada tahkiyeye eşlik edecek yöntemlere ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Zira bugün yazının yanında teknolojinin imkânlarından da faydalanıyoruz. Anlattığımız hikâyeye bir kâğıt üzerinde okurun gözü önüne seriliyor. Hikâyeyi farklı boyutlarıyla duyurmak, okurun farklı duyularını devreye sokabilmek için birtakım denemeler yapılmasının öykümüze süreç içerisinde katkıda bulunacağına inanıyorum. Bu nedenle tahkiye dışında, kurmak, göstermek, duyurmak gibi kavramları da önemsiyorum.

Yazarla metin arasındaki ilişki, mesafe her zaman konuşulan, merak edilen bir konu olmuştur. Doğrudan sormak istiyorum. Yazdıklarınızla yaşadıklarınız arasında serinkanlı bir ilişki mi var?

Yazmanın ön koşulları arasında yaşamı iyi okuyabilmek ve neyin anlatılabileceği konusunda doğru seçimi yapabilmek var sanırım. Öykü, hayatın bir izdüşümü. Masa başına geçtiğimde öncelikli meselem şu olur: İnsanlar bunu neden okusun? Ya da insanlar bunu okumalı mı? Bu sorulara verilecek doyurucu bir yanıtım yoksa, yazma eylemimi gerekçelendiremezsem o mevzu üzerine yazmaktan vazgeçerim. Öyle sanıldığı gibi her şey edebiyatın konusu olamaz bence. Olmamalı da. Bu bağlamda şu hususa dikkat ederim: Benim yaşadığım şey anlatmaya değer ise hayatımdan birtakım parçaları metne yerleştirmekten çekinmem. Yazdıklarımda yaşadıklarımın etkisi elbette var. Ama araya bir mesafe koymaya, kâğıt üzerinde ilerleyen sürece dışarıdan bakmaya çalışıyorum bu hâllerde. Bu ilişkiyi sizin ifadenizle “serinkanlı” tutmaya gayret ediyorum. Yaşananı öyküleştirmekte hatta tümüyle yaşanmış bir hadisenin

öyküleştirilmesinde bir sakınca yok bence. Yeter ki ortaya konulan metin anı-tobiyoğrafi sularında dolaşmasın. Burada önemli olan dönüştürebilmek.

Zamana ve mekâna karşı yabancılaşma “Şehir-zede” öyküsünde iyice belirginleşen bir duygu olarak çıkıyor karşımıza. Oradan hareketle sorayım. Yarına adım atmak bir nebze de olsa düne yabancılaşmayı mı gerektirmektedir?

Gülten Akın, “Buz Üstüne Şiir”in ilk dizesinde “*Bu hava yalnız bu akşamüstünüdür*” diyor. Ben işin duygular tarafındayım. Hiçbir hissi birebir aynıyla tekrar tekrar yaşamamız mümkün gözüküyor. Ait olduğumuz andan koştugumuz vakit, o anı başka bir zaman dilimi içinde aynı şekliye yeniden yaşayabilmemiz imkân dâhilinde değil. Aynı durum mekân için de geçerli. Onu anlamlı kılan insanları, olayları, zamanı yitirdiğinizde mekân ve eşya da sizdeki manasından bir şeyler kaybediyor. Çünkü artık an içinden çıkmakla, orali olmaktan da çıkmış oluyorsunuz. Zaman her şeyin üzerinden yıpratıcı bir etkiyle geçiyor.

Bu konu hakkında söz konusu öykünün özelinde şunları söyleyebilirim. “Şehir-zede”, kahramanın üniversiteyi okuduğu şehre seneler sonraki gidişinde hissettiklerinin öyküsü. Geçen zamana, yitip giden insanlara ve kendi hayatındaki değişime paralel olarak şehir onun için bambaşka bir renge bürünmüş, farklılaşmış; kahraman, aynı nehirde iki kez yıkanılmayacağını ayırımına varmıştır. Vaktiyle sahiplendiği şehirde artık sadece bir iki günlük misafirdir; umduğunu değil, bulduğunu yaşayıp gidecektir. Şartlar değişmiş, kahraman için yaşananlar bir hatırıya dönüşmüş ve yeni birikimler, yeni düşüncelerle o eski insan olmaktan uzaklaşmıştır. Tüm bunlara rağmen kahramanın zihni eski ile yeni arasında bir bağ, bir benzerlik aramayı da elden bırakmaz. Geleceğe atılan her adım bize büsbütün bir yabancılaşmayı emretmez. Yalnız atılan bu adımın ilk anda bir şok yaşatacağı, buna karşılık zaman içinde dünle olan bağların bir dereceye kadar tekrar kurulabileceği düşüncesindeyim. Tabii bu esnada birtakım anlam kayıplarının olması da kaçınılmazdır, zira istikametimiz değişmiştir.

Diliniz kimi zaman şiirsel bir ritim kazanıyor. Öykü şiirselliğin ve çağrışımın imkânlarına yaslanıyor. Şiirle aranız nasıl?

Öykü ile şiirin akrabalığı, soruda sizin de belirttiğiniz gibi sadece ritimle alakalı değil. Çağrışımlar, imge ve metafor bakımından zenginlik gibi birçok benzerlik sıralanabilir bu konuda. Aynı zamanda en eski şiirler olarak kabul gören epopelerin bir hikâyesinin olması bu akrabalığın bir diğer boyutu. Bu nedenle şiirle aramı iyi tutmayı bir zorunluluk olarak görüyorum. Öykü yolculuğuma bir dil terbiyesinden sonra başladığım kanaatindeyim. Bunu da büyük oranda şiir okumalarım borçluyum. Eski yeni ayrımı yapmadan okuduğum tüm iyi şiirlerin yazarken ufkuma genişlettiğine, bana yeni alanlar açtığına, bazı hamleler yaparken daha cesur davranmamı sağladığına inanıyorum. Özellikle de dilin imkânlarını, sınırlarını zorlayan şairleri seviyorum.

ZEYNEP ARPACI

EKSİK BİR SEREMONİ

Öykülerine *Heceöykü* dergisinden aşina olduğumuz Soner Oğuz'un ilk öykü kitabı *Eksik Bir Seremoni* geçtiğimiz mayıs ayında Hece Yayınlarından çıktı. Yirmi kısa öykünün yer aldığı kitap akıcı dili sayesinde kendini bir solukta okutmayı başarıyor.

Öykülerin ana dair kazılardan oluşması ve yol boyu dağılmaması, okurun zihninde derli toplu bir intiba kalmasını sağlıyor. “Bun” adıyla başlayan öyküde ve kitaptaki kısa hikâyelerin tamamında yazarın sözcükler ve serbest çağrışımlar marifetiyle öyküyü akıttığına, ritmi koruduğuna tanıklık ediliyor. Anlatım dilinin yalınlığının yanı sıra, sade ve temiz kullanılmış bir Türkçesi günlük hayatta pek kullanılmayan ama kolayca anlaşılan sözcükler barındırıyor. Ayrıca öykü içeriği ve üslubu ile bağlantı kurulamayan “kavuştak”, “devcileyin” gibi alışılmadık sözcüklerin de tekrarlandığı görülüyor.

Öykülerin yoğun olarak gerçekçi olduğu hatta Anadolu insanının iç dünyasını yansıttığı görülürken, pek çok hikâyeye bitiminde okura kocaman bir “ah” çek-tirmekten de geri kalmıyor. Kimi hikâyelerde kurguda gözlenen sıradanlık, yazarın muhayyilesiyle zenginleşiyor ve okuru yakalamasını biliyor.

Her bir öykünün başında ya da ortasında merak duygusunu tetik-

EKSİK BİR SEREMONİ

Soner Oğuz

HECE
öykü

leyici bir unsur ve anlatıma rastlanmıyor olmasına rağmen, öykü bitimlerinin oldukça “içimizden” olmasının yine okuru olumlu açılardan şaşırttığına şahit olunuyor. Buradaki ayrıntının okuru yakalayışı, kişinin derinlerinde yaşadığı ya da gizli tuttuğu sırlara dokunmasından ileri geliyor. Günlük konuşma dilinde ilerleyen ve yer yer melodrama yaslanan öykülerin, mesaj kaygısı taşımadığı fakat içedönük sessiz bir çılgılığı heybesinde bulundurduğu da okurun dikkatinden kaçmıyor. Soner Oğuz’un seçimleri ve sade dili göz önünde bulundurulduğunda, ayrıntılarda saklı bir hüznle ördüğü öykülerinin ilerleyen yıllarda edebiyat dünyasında önemli bir yer edineceği belli oluyor.

Öyküler boyunca sıkça rastlanan ve yazar tarafından itinayla kullanılan aforizmaların kimi zaman öyküyü özetler nitelikte olduğu görülüyor. Yine metinler içerisinde yerleştirilmiş öykü ile ilişkili sözcük, şiir, ara başlık ya da iç konuşmaların büyük puntolarla yazılmış olması, biçimi akıcılık açısından riske soktuğu, aynı zamanda bu dikkat çekmelerin, haykırıların yazarın modern öyküye müdahalesi anlamı taşıdığı söylenebilir.

Okur, kitabın içerisindeki öyküler arasında dolaşırken sıklıkla “hep eksik kalmış bir şeyler var” duygusuna kapılıyor. Konu zenginliği açısından hemen herkesin kendi hayatından kolaylıkla bölümler bulacağı öykülerde, sanki o ana, o odaya, o berber dükkânına ya da çay ocağına yerleştirilen bir kamera sayesinde hayat bütün ayrıntılarıyla resmediliyor. Metinlerde anlatıcının ansızın kendisiyle yüzleşmesi sıklıkla tanıklık edilen bir durum. “Mumya tamircisi Adem, onların hırslarını törpülüyor, pişmanlıklarını buduyor, kalplerini cilalıyordu kısa sürede.” cümlesinin mürekkebe bulandığı yere geldiğinizde ise bir kitabın bir cümle ile ne kadar şahane özetlenebileceğini göreceksiniz.

ÖZLEM METİN

BIRAKMA KENDİNİ İFAKAT

Her şey babaannemin dişlerini yaptırmak istemesiyle başlamıştı galiba, tam hatırlayamıyorum. Dedemin kırkı daha çıkmamıştı; eve her gün birileri başsağlığına geliyor, babaannem artık görmeye alıştığımız vakur ifadesiyle taziyeleri kabul ediyordu. Annesini, eşini kaybedince yasa girip ölen kuğular gibi gören babam, İfakat Hanım'ın dişlerini yaptırmak istemesine pek memnun oldu; "Hiç olmazsa arada bir oraya gider gelir, evden çıkıp ruhuna çöken kasveti dağıtır", diyordu. Babam gibi biz de onun bundan sonra, evin köşesinde elinde tesbihle oturup hafif hafif sallanarak, torunlarıyla ve ziyarete gelen eski ahablarıyla vakit geçirmesini, zamanla dünyayla bağını iyice azaltıp ruhani bir varlığa dönüşmesini bekliyorduk. Arada bir dalıp dalıp düşünmelerini, eski fotoğraflara bakıp iç geçirmelerini saymazsak İfakat Hanım'da cenazeden beri hiç kasvet göremiyordum ama babam var diyorsa vardır.

Babaannem, mahallenin gözde, alımlı, üç kişi bir araya gelse muhakkak isminin geçtiği, akşam gülü lakaplı kızlarından biriyken, ailesi onu aman başımıza bir iş gelmesin diye teknik üniversitede mühendislik okuyan dedemle on altısında alelacele evlendirivermiş. Kendisinden on yaş büyük, az konuşan, az yiyen, sürekli gazete okuyan, o olmazsa başı önünde uyuklayan kocası babaanneme daha ilk günden sıkıcı ve cansız gelmişti. Rahmetli işten çıkar çıkmaz hiçbir yere uğramadan doğruca evin yolunu tutar, yemeği takiben sedirde bir saat kestirdikten sonra bütün gece çay, kahve içip yanında leblebi fıstık yemeyi, radyodan ajansı ve aralarda çıkan bir iki alaturka şarkıyı dinlemeyi eğlence için yeterli görürmüş. Dedemin ağırbaşlı, sessiz yapısıyla babaannemin durulmayan kanı hiç uyuşmasa da araya giren çocuklar, dedemin evliya sabrı ve ortada boşanılacak mühim bir sebep bulunmaması sayesinde evlilikleri yıllar boyu sürüp gitmişti. İfakat Hanım; ömrü boyunca kendine az gördüğü adamı, bitmeyen kaprisler ve fütursuz isteklerle yavaş yavaş tüketerek nihayet elli iki yaşında dul kaldı. Ondan en sık duyduğumuz söz, "Gençliğimi heba etti bu adam," idi. Yeterince gezmediğini, giymediğini, kocasının tatlı sözlerinden na-

sibini alamadığını düşünüyordu. Bunu söylerken de derin bir nefes alıp, vücudunu iki yana sallar, sesi iner çıkar, türlü türlü titrer, sonunda dinleyenler kadının büyük bir felakete uğradığında hemfikir olurdu.

Diş tedavisine başlamasıyla birlikte babaannem eskisi gibi rahat yemek yiyemez oldu. Bunu fırsat bilerek uzun zamandır muzdarip olduğu kilolardan kurtulmak için muhacir inadıyla sıkı bir rejime başladı. Aile efradının şaşkın bakışları, babamın “Ah annecim, üzüntüsünden eriyor,” serzenişleri arasında, doksan kiloluk tombik elli, yuvarlacık kadın, dört beş ayda altmış üç kiloya kadar indi. İçinden kardeşim kadar bir kütle çıktıktan sonra artık babaannem evriminin en büyük safhasını geçirmiş oluyordu. Kilolarla birlikte sadece yağları ve fazlalıkları değil; elli iki yaşına kadar içinde biriktirdiği eskimiş nesi varsa, ona yaşlılığını hatırlatan hâller, evliliğinin ruhunda bıraktığı kir pas, bu zamana kadar kurduğu hayallerinin önündeki maniler de gidivermişti sanki. Aynanın karşısına geçtiğinde gördüğü İfakat elli ikisine rağmen hâlâ mihrabı yerinde, bakışları gülüşü olgunlaşmış, pekâlâ alımlı sayılabilecek bir kadındı. Dedemden sonra hayata kaldığı yerden devam etmek yerine, geriye sarıp yarım bıraktığı ergenliğinden başlama kararını böyle uzun ayna tetkiklerinden sonra almıştı galiba.

İlk iş mahalledeki yaşlılarda görmeye alıştığımız eski kıyafetlerini değiştirmek oldu. Artık ona çok bol gelen küçük çiçekli, uzun emprime elbiselelerinden, üzerine yaz kış giydiği yeleklerinden, oldum olası başına örtmeyip boynunda gezdirdiği tülbentlerine kadar nesi varsa hepsini bohçalayıp ahretlik dediği uzak akrabasına gönderdi. Kadınlı bütün ilişkisini de gönderilen bu eskilerle birlikte kesti zaten. Her gün yakınlardaki alışveriş merkezlerini turluyor, akşamları babamdan az önce elinde bilindik markaların poşetleriyle dönüyordu. Dedemden kalan kiralar gözlerimizin önünde yeni model elbiselere, ayakkabılara, onlarla uyumlu çantalara dönüşürken, torunların umutla beklediği harçlıklar da kuş olup uçuyordu. Babam hâlâ “Aman üzüntüsünü unutsun, karışmayın, kafası dağılsın” dedikçe annem kocasının iyi niyetine sinirleniyordu.

Babamın gerçekleri idrak etmeye başlaması ancak bir akşam vakti kuförden dönen babaannemle kapıda karşılaşmasıyla oldu. İfakat Hanım kısa saçlarını kaynakla uzatmış, tepesine de bir topuz yaptırmıştı. Elbisesi, ayakkabısı ve çantasıyla birlikte bu artık benim babaanne demeye dilimin varmadığı, babamın da ilk bakışta tanıyamayıp apartman kapısını tutarak yol vermeye çalıştığı başka bir kadındı. O gece babamın ağzını bıçak açmadı. Annesini kaybetmiş öksüz çocuklar gibi boynu bükük oturdu durdu koltuğunda. Babaanneme hiçbir şey söyleyemeden ara ara yan gözle bakıyor, kendi kendine konuştuğunu belli eden bir iki dudak kıpırtısı dışında hareket etmiyordu. Babası-

nın ölümünden sonra annesinin köşe minderi olarak ailedeki yerini almasını, bayramlarda torunlarına harçlık dağıtan, eşini yaşlı gözlerle yad eden, elinde tesbihi, önünde Kur’ân’ıyla hacca gideceği günleri sayan bir haminne olmasını beklerken, talihi ona Nebahat Çehre’yi göndermişti.

Yeni babaannem bu hâliyle annemden ve halamdan bile daha bakımlıydı. Evde onların kılık kıyafetlerini beğenmeyip, kilolarına dikkat etmedikleri, dip boyalarını zamanında yaptırmadıkları için ikisine de kızarmıştı. Annem eski kayınvalidesini yenisiyle kıyaslayıp aralarında tercih yapamadığında “Amaaan, her türlü ayrı dert işte” deyip çıkıyordu.

İfakat Hanım ona geçmişini hatırlatan eski arkadaşlarıyla görüşmek yerine yeni hâliyle gitmeye başladığı musiki kursundan arkadaşlarıyla zaman geçirir olmuştu. Müzik kulağı var mıydı, sesleri ayırdedebiliyor muydu, bu yeteneği elli iki yıl sessiz bekledikten sonra volkan gibi bir anda mı patlayıverdi hiç anlayamadık. Evde elinde notalı kağıtlarla dolaşıp, yalnız ve savunmasız bulunduğu herkese o hafta çalıştıkları parçadan bir kuple söylüyordu. Şarkının orijinalini bilmediğimiz için babaannemin esere yaptığı zulmün derecesini kestiremiyorduk, ama yine de insan hangi musikişinas bu sesi korosuna alır, eline çalış diye nota verir, sanata bu ihaneti nasıl yapar diye düşünmeden edemiyordu. Bize kastı olan gizli bir düşmanımız vardı kesin.

İfoş’un -torunlar olarak biz artık böyle hitap ediyorduk- musiki kursundan arkadaşlarıyla Cunda’ya gittiği hafta sonu kapımız çaldığında, Konya’dan bir grup akrabayı dedemin taziyesi için karşımızda buluverdik. Beş altı kişilik kadın kafilesi içeri girip mantolarını çıkarırken bir yandan da “İstanbul’a gelmiştik. Başsağlığı dileyelim, hacıanneyi de görelim istedik,” diyorlardı. Halam yüzü kıpkırmızı hâlde onları salona oturtmaya çalışırken ben annemin kulağına “Hacıanneyi de dedeyle birlikte gömdük, kimi göstereceğiz,” diye fısıldadığım için çimdiği yedim.

Kahveler geldiğinde hâl hatır sorma faslı bitmiş, halam babaannemin hava değişikliği için birkaç günlüğüne ahretliğinin Yalova’daki evine gittiğini söylemişti. “İyi etmişsiniz yavrum, kolay değil, can yoldaşını kaybetti. Vakit geçmek bilmez şimdi ona,” diyerek iç çekti, karşısındaki akrabalar da başlarıyla tasdik ettiler. Kendi aralarında uzun uzun dedemin ve babaannemin birbirlerine olan muhabbetlerini, düşkünlüklerini, dedemin nasıl cömert, atılgan, İfoş’un nasıl sabırlı, mütevazı bir kadın olduğunu anlattılar. Bunları ömrümde ilk defa duyuyordum. Lafı biri bırakınca diğeri alıyor, her aile ferdine ayrı ayrı sabırlar dileyen sözlere zaman zaman gözyaşları eşlik ediyordu. Bizim için aylar öncesinde kalan vefatın ne kadar mühim, acı bir felaket olduğunu yeni anlıyordum. Mavi tülbentli olan “Aman İfakat’a ağlama filan demeseydiniz, ağlasın, açılsın, içinin zehri gitsin, sonra taş gibi olur Allah muhafaza,” dedi. Ben ağzımı ilk

defa açıp “Yok valla hiç demedik ama yine de taş gibi oldu,” dedim diye annem gözlerini belirtip dudaklarını kıpırdatarak beni tehdit etti.

Kahvelerden sonra bir fasıl Yasin, Tebareke, Amme okundu. Annem çayları getirdiğinde kafilenin en yaşlısı “Keşke kısmet olsa da hacıanneyle birlikte umreye de gidebilsek. Nasıl iyi gelir şimdi ona,” diyordu. Annem boynunu büküp önüne bakarak “Yaa keşke, nasip, ” diyebildi sadece. Halama eğilip, “Cunda’dan Mekke kaç saat sürer?” diye sorunca ikinci çimdigiimi de yedim. Bu ikisi bugün niye bana böyle düşman oldular anlayamamıştım.

Kadınlar bir taziye de söylenebilecek ne varsa hepsini söyleyip, acımızı son damlasına kadar paylaştıklarından emin olduktan sonra nihayet kalkmaya yeltendiler. Çıkarken hâlâ babaannemle şöyle karşılıklı doyasıya ağlayamadıkları, onun matemli, çökmüş hâlini görüp, “Ölüm hepimiz için hemşire, biz de dul kaldık, bırakmayacaksın kendini,” diye teselli edemedikleri için kendilerini eksik hissediyorlardı.

Altı kişilik misafir grubunun üç kişilik ev halkını ayrı ayrı öpmesi yaklaşık yarım saati buldu. Bazılarının fırsattan yararlanıp beni iki hatta üç defa öptüğünden emindim ama itiraz edecek gücüm yoktu; olayı akışına bırakmış önüme gelene sarılıyordum. Bir ara halamla öpüşürken bulduk birbirimizi, hemen ayrıldık. Kafilenin gittiğinden emin olmak için biz de apartmanın önüne çıkıp arabalarına bininceye kadar yolcu ettik misafirlerimizi.

Uğursuz, dört tekerlekli, sarı bir taksinin çok değil beş dakika sonra gelmesi bugünü bize tamamen unutturabilirdi. Babaannem elinde iki bavulla, omzunu geçen dalgalı saçlarını savurarak, gayet neşeli hâlde taksiden indiğinde akrabaları, teselli etmek için aradıkları hacıanneye kavuşmuş oldular. Tanımazlar belki diye yeşeren ümidim de kadınlardan birinin gulyabani görmüş gibi açılan gözleriyle “İfakat” diye haykırmasıyla boşa çıktı. Önümüzde gayet renkli, şenlikli bir taziye bizi bekliyordu.

*Yazmaya başlarken kendi kuyularıma ip sarkıtıyorum,
oradan ne çıkacağını bilmiyorum başlarken. Öykü bittiğinde
kendimle ilgili yeni ayrıntıların da farkına varmış oluyorum.*
Özlem Metin

ÖZLEM METİN İLE

ALAMETİFARİKA ÜZERİNE

Konuşan: **Hâle Sert**

İlk kitabınız Alametifarika'daki öykülerin genel karakteri mizahî ve ironik olması. Anlattığı hikayeye biraz mesafeli ve alaycı bakan bir anlatıcı var karşımızda. Bu bakışın arka planından ve nasıl geliştiğinden biraz bahseder misiniz?

İroninin doğasında var olan bir bakış bu. Karşılaştığımız yanlışları, eleştirmek istediğimiz noktaları, yaşadığımız olumsuz durumları dışarıdan bir gözle, bilmemezliğe gelerek, mesafeli anlatmaya çalışıyoruz. Buradaki alaycılık da kendini üstün gören bir bakış değil asla. Olaya verdiğimiz tepkiyi, düştüğümüz acıklı durumları daha iyi gösterebilmek için seçilen bir yoldur.

İnsanların davranış ve tepkilerini anlamaya çalışmak her zaman zihni meşgul eden uğraşlardan biri oldu. Bu anlama çabası sırasında bulunduğumuz ortamdan zihnen bir adım geri çekilerek etrafımızda olup biteni gözlemlemenin faydalı olduğunu gördüm. Mesafeyi burada yakalayabiliyorsunuz. Soğukkanlı bir şekilde, empati kurmaya çalışarak karşınızdaki kişiye baktığınızda, davranışlarının ve duygularının nedenlerini, insan olarak hepimizde varolan ortak yönleri daha kolay görüyorsunuz. Mizah unsurunu bu ortaklık üzerine kurduğunuzda okuyanlarda samimi hisler oluşuyor, çünkü anlatılan kişi çok da yabancı biri değil; sizinle benzer zaafı, hayalkırıklıkları, beklentileri olan insanlar.

Öykülerinizde karşımıza alıp konuşacağımız kadar canlı karakterler kuruyorsunuz. Babaanne, üst düzey bir yönetici, bir şubat çocuğu, bir Almanyalı.. Öyküleri

okumaya başlarken ne olacağından ziyade kiminle karşılaşacağımızı merak ediyoruz. Haldun Taner'in tarzına benzettim bu bağlamda öykülerinizi; "Sancho'nun Sabah Yürüyüşü", "Yaşasın Demokrasi" ilk aklıma geliverenlerden. Mizahî tipler yaratmada Türk ve dünya öyküsünde beğendiğiniz, etkilendiğiniz öykücüler var mı?

İronik hikâyeler yazmaya başladıktan sonra bu alandaki öykücülere yoğunlaşmam arttı, farkında olarak ve olmayarak etkilendiğim yazarlar oldu. Haldun Taner bunlardan biriydi. Bütün öykülerini severek okudum. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın tipler ve yerel ağzı başarıyla kullanması da mizah yazarları için kıymetlidir. Dünya öykücülerinden Gogol, Gabriel Garcia Marquez'in tipler etkilleyici oldu benim için. Bütün bu yazarlar arasında benim için gerçek bir hoca mahiyetinde olan ise açık ara Ahmet Hamdi Tanpınar'dır. Onun *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*ndeki tiplerine, üslubuna ve ince mizahına hayranlık duyuyorum. Keşke böyle daha çok eseri olsaydı demişimdir hep.

Günümüz öyküsü daha çok bir âna, duruma dayalı. Bilinçakışı, metinlerarasılık, parodi ve pastiş sık kullanılan tekniklerden. Öyküleriniz bu bağlamda daha ayrıksı bir yerde duruyor. Genel yönelimin içinde ya da dışında durmak konusunda ne düşünürsünüz?

Genelin içinde ya da dışında olmak gibi bir kaygım yok açıkçası. Diğer öykücülerin yönelimlerinin yazarken beni fazla etkilediğini söyleyemem. Ben daha çok kendi iç sesime, öyküyü en iyi nasıl ilerletip anlatabileceğime odaklanıyorum. Vermek istediğim duyguya hangi teknik daha çok uyuyorsa onu bulmaya çalışıyorum.

"Dilini Eşek Arısı Soksun", "Şubat Çocuğu" öykülerinizi okurken kahkaha attığımı fark ettim. Yazı diliyle güldürebilmenin zor olduğunu düşünüyorum. Yazarken güldüğünüzü/güldürebildiğinizi ilk nasıl fark ettiniz ve bu damarı nasıl geliştirdiniz?

Bunu tamamen değerli hocam Ali Ural'a borçluyum. Atölye çalışmaları sırasında farklı türlerde, çok sayıda öykü yazdık. Bir seferinde mizahi sayılabilecek bir öyküyle gittim. Hocam metni beğendi. Bu tarzın bana uyduğunu söyledi. Arkasından bir hikâye daha geldi. O zaman Ali Bey, kesinlikle ironi, mizah alanında çalışmamı istedi. Zorlandığım, farklı şeyler denemek istediğim zamanlar da oldu ama Ali Bey ironinin ne kadar kıymetli olduğunu defalarca anlattı ve beni bıkmadan, sabırla destekledi. Böyle bir ustanın tedrisatında olduğum için çok şanslıyım.

Sonraları ironi/mizah tarzının kişisel yapıma ne kadar uyduğunu daha net gördüm. Öyle ki beni yıllardır tanıyan yakın arkadaşlarım yazdıklarımı okurken "İşte bu tam sensin," dediler. İnsan yüzü en güzel, en sıcak hâlini gülümserken alıyor. Onlar hikâyelerimi okurken, ben de onların yüzüne bakıyordum; gülümsediklerini görmek büyük bir mutluluk oluyordu benim için.

Bu yola karar verince farklı türdeki okumalarımın yanında dünyadan ve

Türkiye’den mizah yazılarını araştırmaya başladım. Kişisel yatkınlığımı besleyen eserler oldular bunlar. Ama hepsinden önemlisi başta da dediğim gibi Ali Bey’in ısrarıydı. Onun yönlendirmeleri olmasaydı hâlâ farklı sulara dolaşıyor olurum.

“Ulu Hekim” ve “Düğün” öykülerinizde okuduğumuz üzere bol bol mizahî malzeme üretebilen bir ülkeyiz. Toplumsal özeleştirisinin gittikçe azaldığı, zorlaştığı bir atmosferde bu damardan gidebilmek bir cesaret gerektiriyor. Siz ne dersiniz?

Eleştirel bakış mizah için gerekli bir unsur. Bireylerin ve toplumun hareketlerini, alışkanlıklarını, düşünüş tarzlarını eleştirme cesaretiniz olmazsa mizah yazısı yazmanız çok güçtür. Bu yola girdiyseniz topluma ve bireylere söylemlerindeki, yaptıklarındaki çarpıklıkları göstermeyi göze almalısınız, başka bir yolu olduğunu düşünmüyorum. Bunu yaparken mizahı başarılı bir şekilde kullanmak esas marifettir. Tanpınar *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*nde usul usul uyandırır, ince bir zekâ marifetiyle uyandırır. Yeni kurulan devlete ait birçok kurumu, burada çalışanları, genel olarak bürokratik ve politik yapıyı toplumun üzerinde ayna gezdirerek eleştirir. Bunu bu kadar güzel yapabildiği için de eşsizdir.

Öykülerinizde arka planda çok canlı bir 80’ler anlatısı var, 80’lerin giyim kuşam tarzı, dinledikleri, seyrettikleri... Tüm bunlar bir yazar olarak çocukken de çok iyi bir gözlemci olduğunuzu düşündürttü bana. İçten içe hep gülen, alaycı ve hikâye biriktiren bir çocuk. Yanılıyor muyum?

Sessiz, kırılğan, konuşmaktan çok dinlemeyi seven bir çocuk. Bu ortamı-

nı bulduğunda konuşmaz anlamına gelmesin tabii, karşısındakinden iyi bir elektrik almışsa çok konuştuğu da olur. Büyüklerin yanında oturup onların sohbetlerini anlamaya çalıştığımı, anlamadığım şeyleri sonradan anneme babama sorduğumu hatırlıyorum. Dinlemeyi biliyorsanız ister istemez gözlemlerinizi artırıyor. Bunlar bilinçli şekilde değil tabii, bilinçaltınızda depolanıyor. Özellikle çocukken yaşadığınız her şey sizde iz bırakıyor. Hepimiz bu heybeden besleniyoruz, bu kendimizden bile gizli olan hazinemizdir. Yazmaya başlarken kendi kuyularıma ip sarkıtıyorum, oradan ne çıkacağını bilmiyorum başlarken. Öykü bittiğinde kendimle ilgili yeni ayrıntıların da farkına varmış oluyorum. Yıllar öncesinde kalmış unuttuğum pek çok duygu, kırıklık, sevinç, korku açığa çıkıyor. 80'leri yaşarken beni böylesine etkileyeceğini düşünmemiştim, şimdi yazarken farkediyorum.

Özlem Metin kimleri okur, en çok kimlerden öğrenir?

Ben de herkesin geçtiği yollardan yürüdüm, Türk ve dünya klasikleri bütün yazarlar için ekmek ve su gibi malzemelerdir. Hepsini sayamayacağımıza göre yazarken hoca gibi başımda duranlardan bahsedeyim.

Tanpınar, kat kat açılan cümleleri, zeki benzetmeleri, Türkçeyi kullanışı ile beni kendimden geçiren yazar oldu. Yazmaya başlamadan önce herhangi bir eserini açıp bir iki sayfasını okuduğum çok olmuştur. Refik Halid'in tasvirleri, yereli İstanbul Türkçesiyle anlatması, akıcılığı öykücüler için büyük bir hazine. Said Faik ve Sabahattin Ali bütün hikayeleriyle mihenk taşları. Tarık Buğra öykünün de romanın da hakkını vermiş. Orhan Kemal, Yaşar Kemal halk ağzını, şiveyi -ben henüz kullanmaya başlamadım- yazıda kullanmak isteyenler için bulunmaz kaynaklar. Yusuf Atılgan, Kemal Tahir, Hasan Ali Toptaş ile uzar gider bu liste. Bu yazarların eserlerini bir kere okumak yetmiyor, dönüp tekrar tekrar incelemek, lezzetlerine varmak, nasıl başarılı olduklarını yazmaya çalışan bir gözle incelemek gerekiyor.

Yabancı yazarlardan da Gogol, Çehov, Dostoyevski, Kafka'nın açtığı yoldan geçip Montaigne, Balzac, Edgar Allen Poe, Hermann Hesse, Rilke, G. Pap-pini, Henry James, Zweig, Ray Bradbury, Mark Twain, Katherine Mansfield ile devam edebiliriz listemize. Ama bende Marcel Proust isminin ayrı bir yeri vardır. Sadece bir elin üst derisinin rengini iki üç sayfa anlatabilen, aynı cümlede bir nesnenin geçmişteki ve yaşadığı zamandaki hâliyle bağ kurup yeni bir metafor geliştiren, buna duygularını, hayallerini de katabilen kaç yazar vardır! Proust her okuyuşumda ilham verici oldu ve etrafımdaki ayrıntıların, kendi içimden çekip çıkardığım duygu kırıntılarının, onların değerini öğretti bana. Onun gözüyle dünyaya ve kendinize baktığınızda yazmak için sonsuz bir kaynak bulabiliyorsunuz.

Daha çok isim var sayılabilecek ama unutmadan söyleyeyim; J. Salinger'ın

diyaloglarından, öyküyü işleyiş tarzından; G. Marquez'in yoğun anlatım gücünden öğrenebileceğimiz çok şey buldum. Kurt Vonnegut'ın romanlarındaki tarz ve kişilikleri çiziş şekli de ilginçti.

Alametifarika tema ve tarz benzerliği açısından bütünlüklü bir kitap. Kitap bittiğinde yazarın öykü tarzına, diline ilişkin net bir fikrimiz oldu. Alametifarika'nın anahtar kelimeleri şöyle: canlı karakterler, mizah, toplumsal eleştiri söz konusuysa ironi; akıcı, günlük, yazara has betimleyici sıfat tamlamalarının kullanıldığı bir dil. Sonraki öykülerinizde de bu yoldan gitmeyi mi düşünüyorsunuz?

İroni ve mizah alanında gidilecek daha çok yol olduğunu düşünüyorum. Onun için bu alanda biraz daha sebat etmek isterim. Bu süreçte tarzımda nasıl bir değişiklik olacağını şu anda söylemek zor. Dilin imkanlarını sonuna kadar zorlamamız gerekiyor. Öğrenmeye ve çalışmaya devam etmek istiyorum sadece. Hangi limanlara çıkacağımızı Allah gösterecek.

İlk kitap heyecanını tarif etmenizi istesem...

Daha önce sadece atölyedeki yakın arkadaşlarımla paylaştığım öyküler şimdi birbirinden çok farklı geçmişleri, hayatları, kişilikleri olan geniş bir kitlenin beğenisine sunuldu. Çalışmalarınızın bir esere dönüşmesi, bir sürecin nihayete ermesi çok güzel ama aynı zamanda ürkütücü geldi. Okuyanlar ne diyecek şimdi? Beni uzaktan tanıyan insanlar için *Alametifarika* gerçek bir sürpriz oldu. Ağırbaşlı bir kitap beklerken ironik, mizahi bir üslup çıktı karşısına.

Etraftan gelen eleştirileri nasıl karşılamak gerektiği konusu önemliydi. Yazarların gelişiminde eleştiriler muhakkak çok değerli. Ama bunları mutlak hakikatler olarak almayıp yeniden düşünme ve deneme fırsatları olarak görmek lazım. Sadece beğenilmek ve kabul görmek üzere yazan birine dönüşmemek gerekiyor. Şimdilerde *Alametifarika'yı* elime almaya bile çekiniyorum. Onu geçmişte, okuyuculara bırakıp önüme bakmak istiyorum.

HÂLE SERT

ALAMETİFARİKA ÜZERİNE

Özlem Metin’in ilk kitabı *Alametifarika*, ismini kitapta yer alan aynı adlı öyküden alıyor. Öyküyü okuyunca kitap kapağında sadece yüzünün bir kısmı ve yanağındaki beni gözüken kızla kitabın ismi arasında kurulan hoş ilgi çözülüyor.

Özlem Metin iyi bir sahne kuruyor öykülerinde. Özgül bir zaman ve mekan, karakterlerin bu sahneye uygun davranışlarını, konuşmalarını, kostümelerini ustaca belirliyor.

Öykülerdeki anlatıcı olaylara dahil, izleyen ya da bizzat olayı yaşayan bir anlatıcı. Hikâye genellikle birinci tekil kişinin ağzından anlatılıyor. Olaylar geçmişe dönük ve özet şeklinde sunuluyor. Bu bağlamda öykülerde “anlatma” “gösterme”nin önüne geçiyor. Karakterin olay anını bizzat yaşarken hissettikleri, duygu ve düşünceleri, kararsızlıkları anlatıcının bakış açısından geçmişe dönük olarak veriliyor.

Anlatıcılar metne yakın bir mesafede duruyorlar. Eylemler ve kişilerle ilgili betimlemeler yoğun ve yazara has daha çok gündelik dilden alınmış sıfat tamlamalarıyla yapıyor.

Örneğin “Son Akşam Çilesi”nde obez üst düzey yönetici karakterin yemek yemesi, ağzındaki lokmayı çiğneyişi detaylı bir şekilde betimlenir, okur olarak bu karakterin ağzını şapırdatarak yemek yemesini rahatlıkla hayal edebiliriz. Yine “Allah Gecinden Versin”deki, her sabah üçüncü sayfa haberlerini ve ölüm ilanlarını okuyan ve ölümlere hikâyeler uyduran, üstüne de bu sırada aile mensuplarına kinayeli laflar eden babaanne karakteri çok canlı çizilmiş.

Bazı öyküler salt mizaha dayanırken toplumsal eleştiriye yer veren öyküler hicve dönüşür.

Örneğin siyasetin ve düşünlerin nasıl da iç içe geçtiğini “Düğün”de, ya da üniversitelerdeki göstermelik bilimsel faaliyetlerin nasıl işlediğini “İlim Yuvası”nda gülerek ve istihzayla okuruz. “Ulu Hekim”de Türkiye’de bir zamanlar daha sert hissedilen ve her Türk vatandaşının bir şekilde mağduru olduğu doktor oligarşisini görebiliriz.

Öyküler karakter üzerine kurulu evet ama bu karakterler sıkı bir olay örgüsü içerisinde bütünlüklü bir şekilde kurulmuşlar. Olaylar tırmanma noktasına iyi bir şekilde, okur merakı yüksek tutularak taşınıyor ve sonra bir çözülme yaşanıyor. Öyküler vurucu sonlarla değil sakin bir şekilde bitiyor.

Özlem Metin'in öyküleri Türk öykücülüğünde ironiyi güçlü bir şekilde kullanan Aziz Nesin ve Haldun Taner'in öykücülüğüne giden yolun başında duruyor. Bundan sonraki adım, toplumsal yerginin ve okurun hayal dünyasına bırakılmış boş alanların arttırılması olabilir. Mizahı, ironiyi başarıyla kullanan bir kadın öykücünün ilk kitapla yola çıkmış olması Türk öyküsünün farklı bir damardan da akabileceğini müjdeliyor.

AYNUR DİLBER

LİMON KÜFÜ

Zili çalması için bu defa da Neslihan'ı gönderdi öğretmenimiz. Hep zaten önlüğü daha temiz, güzel olanları gönderir. Bir de parmak kaldırını ve kekeleymeden konuşanı. Ben biraz kekeliyorum. Kekeliyorum diye parmak kaldırma-ya çekiniyorum. Yoksa biliyorum çoğusunun cevabını. Benim önlüğüm öyle çok kötüsü değil. Annem her pazar kaynatıyor kara kazanda. Altını ben yakarım kazanın. Sadece biraz uzun. Annem beşe kadar bununla okuyacaksın, dedi. Ben üç'teyim. Zaten ben hızlı büyüyorum. Sınıfın en uzun kızı da benim. Zırrrrrrr. Şu zili bir kere de ben çalabilir miyim öğretmenim? Hep böyle demek istiyorum ama hiç diyemiyorum. İyi günler öğretmenim diyorum ben de.

Bizim mahalleden çocuklarla koşa koşa çıkıyoruz okulun bahçesinden. Sanki televizyonlardaki bizon sürüsü gibiyiz. Yakalığımızı çıkarıyoruz; İbo, Orki, Seyfo önlüklerini de çıkarıp kara çantalarının içine sıkıştırıyor. Onlar önden koşturup gidiyor. Biz Zerriş'le geriden yürüyoruz. Onların hızına varamıyoruz.

Hava parlak, güpgüneşli. Yanaklarımız toprak yolda iyice kızarıyor. Güneş tam kafamın üstünde. Bahçelerde güller açmış. Yol miss gibisi kokuyor. Epey yolumuz var eve. Az ileride çeşme var. Oraya kadar hızlıca koşalım diyoruz. Paldır küldür koşuyoruz. Zerrinin çantası kopuyor. Annesi dikmişti ama yine koptu işte. Koşmayı bırakıyoruz. Çeşmeye az kaldı. Dayanıp yürüyoruz. Bir elimiz muslukta, avcumuza dolan suyu kana kana içiyoruz. Yüzümüzü yıkıyoruz. Kafamızı ıslatıyoruz. Yenlerimiz, yakamız, üstümüz başımız ıslanmış. Eve gidene kadar kurur zati. Oh be, rahatlıyoruz! Zerriş diyor ki yemeğini yediğin gibi gel. Dileklere gideceğiz. Dileklerin orada top sahası var. Büsbüyük.

Mahalleye girerken İbolarla karşılaşıyoruz. Taşla örülü yamaçta, kocaman bir deliğe uzun çubuklar sokup duruyorlar. Salaklar yılan sizi dişlesin de görün, diyor Zerriş. Yılan değil diyor Seyfo, kertenkele bi kere! Böö deyip çubukları bize sallıyorlar. Gülüşüp kaçıyoruz. Kaçarken top sahasına gelecek misiniz, diye bağıriyorum. Bazen onların kalecisi oluyoruz. Gol yiyince bizi

oyundan atıyorlar. Sonra yine alıyorlar. Adam yok oynamaya. Bazen hep beraber ip atlıyoruz, yakar top oynuyoruz, ortada sıçan, kale almalı. Erkeklerin ip atlaması çok komik. Katıla katıla gülüyoruz. Karnımıza ağrılar giriyor gülmekten. Gülmeyin lan, diyorlar. Tamam deyip kıkırdıyoruz. Oynamasınlar da bak nah bulurlar kaleci kendilerine!

Eve az kaldı ama Pembe ablanın kapısından geçerken kırmızı çiçeği olan otun saplarını koparıp emiyoruz açlıktan. Ekşimsi ama hoş bir tadı var. Kurt gibisi acıkmışız. Zerriş diyor ki bugün bizim kapıda ip atlayalım, boşver top sahasını. Dilek'i de çağırırım ben. Tamam diyorum. O evine varıyor. Bizim ev de az aşağıda. Önce Harun amcaların evini, sonra yıkık evi geçip bizim eve varıyorum.

Her zamanki gibi koşarak inmiyor taş merdivenlerden. Mavi, beyaz şeritli eteği tombik göbeğinin üzerinde. Hardal sarısı, yakası epeyce eprilmiş penyesinin yan kısmında, beli hizasında dikiş yerine yakın bir delik var. Merdiven belinden genişçe kıvrılıp dönüyor. Kıvrıma gelince duvara yaslanıp eğiliyor. Patlıcan inciri yaprakların arasından, masal ülkelerini andıran şen şakrak bahar güneşi duvardan aşağıya sarkıttığı ter ü taze kollarında ışıyor. O ise gözünü toprağa dikip duruyor. Yüzündeki heves bozguna uğramış. Sular bulanmış. Karnının acısına katlanıyor. Duvarın keskin yanı acıtıyor sarktığı yerden. Evden hâlâ sinirli, bulanık, öfkeli sesler geliyor ara ara. Tombik bedenini sarktığı yerden çekip alıyor. İçinde kocaman bir kararsızlık var. Okul yolundan dönerken atılan kahkahaların kırıntısı bile yok pempe, yumuşak yanaklarında.

Terliklerini ters giyip ne yapacağını bilmez bir bungunlukla geniş bahçenin başına çatılan dişbudak ağaçlarının altındaki kararmış tahta sete oturuyor isteksizce. Ayaklarını sallamaya başlıyor. Zerrinlerin evine giden toprak yol penyesinin delik tarafında kalıyor. Ayaklar sallanırken gözlerini yola diyor. Yolun yukarı kısmına. Tepesindeki dala serçeler konuyor. Boyunlarında limon küfü tüyler. Ayaklarını sallıyor. Cik cik cik. Bunaltıyla nefesini veriyor sesli sesli. Kırmızı bir leke içinde beliriyor. Toprak yolun yukarısına bakıyor. Bir karga havalanıp yolun karşısındaki armut ağacına konuyor. Yolda kimse yok. Yolun sonunda başka bir yol var bu yolla kesişen. Mahallenin ana yolu. Oradan da gelen geçen yok. Zerrin dün olsa bağırırmıştı yolun kenarındaki nar ağacının yanına gelip. "Cemileeee, haydisenee. Cemileeee haydisenee." En olmadı taa kapıya gelirdi. Gözüyle toprak yolu sürüyor en uca kadar. Her iki yanı ağaçlarla dolu. Yeniden yeniden bir oyunu kurar gibi. En baştan en sona, en yakından en uzağa gidip geliyor gözleri. Şu uçtan bir görünse Zerrin. Sıkılıyor, daralıyor, içindeki kırmızı leke iyice belirip yayılıyor. Ayaklarını daha hızlı sallıyor ve birden kesiyor. Yüzü kızışıyor arıların vızıldaması gibi. Evlerinin penceresine diyor gözlerini. Dağ havasının birden değişmesi gibi dip dalga halinde bir

kırık hüznün yükselip göz pınarlarına yerleşiyor. Ayağını setin tahtasına çarpıyor. Serçeler cik cik ciklıyor. Canı acıyor. Kaşları, dudakları, yanakları tek bir noktaya doğru büzüşüyor. Yerden eğilip yaş, ince bir odun parçasını alıyor ve minik minik kırmaya başlıyor. Limon küfü boyunlarıyla havada seğirtip gidiyor serçeler. Karnı gurulduyor. Okuldan gelince bir şey yemedi. Annesi yemeğini yedin mi diye de sormadı bugün her zamanki binbir telaşının içinden. Babasına “Ben sana demedim mi?” deyip duruyor.

Evin ihtiyar kiremitleriyle oynayan gün ışığı, kiremitlerinden sızsa da betonu delip evin içine süzülemiyor. Evin içi karanlık. Ev bugün karaltı güneşin altında. Anne bugün karaltı evin içinde. Çocuk bugün kırmızı bir leke ağacın altında.

Yağmur, rüzgâr, güneş yemekten kararmış tahta sedirden kalkıp Zerrinlerin kapısına gitmek istiyor. Zerrin onu çağırmadı. Zerrin’e yarın sabah kapılarının önünden geçerken seslenecek mi haydi okula diye? Babam kızarmı diye düşünüyor. Kırmızı leke yavaşça büyüyor. Bir iki üç. Adımlarını çimenli topraktan kaldırıp atamayacak kadar ağırlaşıyor bedeni. Penyesinin ucuna gidiyor eli. Tutup aşağıya çekiyor penyesini. Gözü evlerinin penceresine kayıyor. Kimse yok. Bir iki üç adım daha atıyor. Zerrinlere doğru giden yolda şimdi. Salıncakta sallandığında insanın en uçtayken içinden değişik bir heyecan dalgası geçer. Hele de salıncak tepedeyse, uçurumun derinliğine doğru yükselirsen daha da garip hissedersin, korkak, gergin fakat heyecanlı. Yola bakarken böyle hissediyor. Penyesinin deliğine gitmiş eli. O deliği büyüttükçe büyüttüğünün farkında değil. Delik bir yandan, kırmızı leke bir yandan büyüdükçe büyüyor. İki adım daha atınca yolun kenarındaki yıkık duvarın dibine geliyor. Öte yakasında duvarın ifteriler, sırgan, yaban inciri bitmiş. Orada donup kalıyor. Daha çok var Zerrinlerin kapısına. Pencereden annesi bağırıyor. “Kızım yemeğini yedin mi? N’apıyosun orada? Gel çabuk!” deyip kafasını içeriye sokuyor aceleyle. Cemile, Harun amcalarının evini aşsam, Zerrin’e bağırırım diyor. “Zerrin hadisene.” Zerrin ya gelmezse. Ya bağırır da gelmezse. Çok mu kavga etmiş bizimkiler acaba? Penyedeki delik de içindeki leke de kocamanlaştı. Yeniden gözlerini Harun amcanın kapısına diyor. Ama bir adım dahi atamıyor. Bir şey, sanki altına kaçırıldığını sınıfta öğretmeni de arkadaşları da öğrenmiş gibi bir hisle dolu bir şey, içinde depreşip duruyor. Yola bakıyor ama adımını atamıyor. Tekrar dönüp koşarak sete oturuyor. Kedinin biri onun geçemediği sınırı ağır ağır geçip gidiyor Zerrinlerin kapısına doğru. Omzunu silkiyor. Kalkıp yola bir çizgi taş çiziyor. Taş aranıyor. Bir tane güzel buldu. Yolun aşağısından Dilek geliyor. Kırmızı leke buradayım diyor. Taşı hiç eline almıyor. Koşarak evin merdivenlerini çıkıyor. Balkona gidiyor. Annesi susmuş. Babası divanda gözlerini yummuş yatıyor. Dilek Cemilee, Cemilee diye bağırıyor. Kırmızı leke

etini delecek. Coşup dalgalanıyor içinde. Koşarak ön balkona çıkıyor. Hadisene diyor kızgın. Kaç saattir sana bağırıyorum. Kırmızı leke içinden yüzüne fırlıyor. Daha yemek yemedim, diyor. Tamam ye de hemen gel, bekliyorum diyor. Ben gelirim sen git, diyor. Omuz silkip gidiyor Dilek. Yarın sabah Zerrin'siz mi gidecek okula? Yüzümü hiç döndürüp bakmam. Geç giderim ya da. Evet geç giderim. Off.

Mutfaktan ekmekle zeytin alıyor. Merdivenleri hızlıca iniyor. Bu ekmeği bitirince gideceğim ben de. Biz küs değiliz ki. Babalarımız kavga etmiş. Biz mi ettik kavga? Ekmeğini aceleyle bitiriyor. Kırmızı leke şaha kalkıyor yeniden içinde. Duvarın dibine kadar geliyor. O dönemeçten bir adım atsa, bir iki beş on adım derken Zerrinlerin kapısında. Fakat o adımı bir türlü atamıyor. Öylece kalıyor orada. Sanki alevli bir ip var tam orada. Sanki bir dikenli örgü. Bir adım atsa yetecek gibi hissediyor. Dağılacak, gidecek içindeki kırmızı leke. Dönüp yeniden kara tahtalı sette oturuyor. Üzgün üzgün bacaklarını sallıyor. Geçip gidemediği yola bakıyor.

Zerrin niye seslenmedi ona?

Ekranda bir dikenli tel örgü var. İki insan boyunda. Dikenli tel örgünün bir tarafında askerler, öbür tarafında çocuklar, kadınlar, adamlar. Perişan bir vaziyette çocuklar, kadınlar, adamlar.

İnsanlık neden elini uzatmadı onlara?

*Eğer insanı tanımlayan kelimeler varsa beni tanımlayan
kelimelerden biri kesinlikle hüznün olurdu.
Aynur Dilber*

AYNUR DİLBER İLE

AZ HÜZÜNLÜ BİR YER ÜZERİNE

Konuşan: **Dürdane İsra Çınar**

Bir yazar için ilk kitap her anlamda önemli. Muhtelif dergilerde yazdığımız öyküler Az Hüzünlü Bir Yerde toplandı. Neden Az Hüzünlü Bir Yer?

Esasen çok hüzünlü bir yer. Bazı şeyler hatta çoğu şey kendiliğinden gelir bulur sizi. Aslında sizi bulması hiç de tesadüf değildir. Hüznün hep geldi, buldu beni. Onu ben çağırmış olmalıyım. Çünkü mizacımın bir parçası o. Eğer insanı tanımlayan kelimeler varsa beni tanımlayan kelimelerden biri kesinlikle hüznün olurdu. Ve ben bundan rahatsız olmazdım. Bu bir lütuf bir yerde çünkü. Hüznün gerçekten bizi insan yapan şey. Bir yüzün en güzel hâllerinden biri hüzünlü hâlidir, gülen değil. Çünkü yapay olmayan hüznünde derin bir mana vardır. Hüznün ve mana benim havsalamda birbirinin hemen yanbaşında bitveren bakış pencereleri. Örtüleri tek tek kaldırıp o hepimizin bahsettiği hakikate giden yol ben de hüznünden geçiyor çokça. O pencereden bakıyorum. Üzülerek, hüznülenerek öğreniyorum çünkü acı çekmek çok şeyi öğretiyor insana. Bizi kendimizin ve ötekinin varlığına en çok yaklaştıran şey hüznlerimiz, acılarımız oluyor.

Ayrıca insanlığın baş tacı Hazreti Muhammed Efendimiz için söylenen “Hüznün Peygamberi” tabiri de benim çok hoşuma gider. En kâmil insana hüznün peygamberi denmesi hiç de boşuna değil. Ve yine şairin o meşhur mısrası. *Yalnız hüznü vardır kalbi olanın* Hüznün kalplerimi çoğaltıp beni derde gark etse de ben onunla barışığım esasen. *Melâli anlamayan nesle aşına değiliz*, der gibi biraz. Bu kadar zulmün, sefaletin yaşandığı dünyada ben hayatı az hüzünlü yaşasam çok mu mesela? Biraz büyük laf etmiş gibi gelebilirim size ama samimiyim.

Hemen her yazara sorulan “Neden öykü yazıyorsunuz?” klişesi yerine asıl merak edilmesi gereken sorulardan biri şu belki: Bir öykücü, kendi ilk seçkisini nasıl oluşturur? Yani yazdıklarınız arasından bu on beş öyküyü bir araya getiren neydi?

Neden yazıyorsunuz, sorusunu severim. Neden yaşıyoruz gibi basit ama derin sorulardan biri bence. Klişeleri de severim. Klişelere de herkes klişe yaklaştığı için onların gizemlerinin ve basitliklerinin altında derinliklerin bana kaldığını düşünürüm. Klişeleri biraz düşünsem çarpılır ve hayran kalırım. Her klişe için değil tabii.

Sorunuza gelirsem öykücü, bizzat kendi hangi öykülerinin daha sağlam, daha etkileyici olduğunu bilir aslında. Ve en iyilerini kendisi seçer. Seçerken dergilerden aldığı dönütler bir yol çizdirebilir. Editörü yardımcı olur. Ben kitap aşamasında beğendiklerimi seçtim, sıraladım. Editörüm ikisini çıkardı zayıf bulup. Belki daha iyilerinden bazısını dışarıda bıraktım ama bu hâline razıyım. Razı olmak gerek. Kitabın kaderi de o öyküler demek ki.

İlk kitabınızı mutsuz aile çocuklarına ithaf ediyorsunuz. Ayrıca bu başlıkla bir öykü de yer alıyor kitapta. Okuyanlar fark edecek, birçok öyküde en fazla dikkat çeken imgelerden biri çocukluk. Bunun özel bir sebebi var mı?

Elbette var. Mutsuzluk insanın en çok korktuğu ve yaşamak zorunda kaldığı duygu. Bir kere ben, benler mutsuzluğu sonuna kadar tadıyoruz. Hepimizin amacı mutlu olmak oysa bu hayatta. Her şeyi bu yüzden yapıyoruz. Her şeyi de artık mutluluk üzerinden pazarlıyorlar bu yüzden. Hakikate gelirsek hakikatte asla o kadar mutlu değiliz. Zaten insan dünyaya mutlu olmak için de gelmiyor.

Bütünyle bir deneyim, imtihan. Buraya ebedî mutluluğu hak edebilmek için geliyoruz. Huzurlu hissedebiliriz dertlerimiz içinde ama. Huzur ayrı. Ama o da yok zamane insanı için. Çağ insana saldırıyor durmadan. Binalar binalar binalar... Arabalar arabalar arabalar... İş iş iş... Bugünkü hayatta mutluluk ve huzur bir hayal. Belki hep de öyleydi. Mutsusuz, yazarın “Yalnızız” dediği gibi. Mutsusuz ve bu yüzden mutsuzluk kavramının kitaba yansması çok doğal.

Çocukluğa gelirse çocukluk hakikaten önemli bir devre. Çünkü çocukluk geldiğimiz diyara, özümüze, ezelden bildiklerimize en yakın olduğumuz yer. Bu yüzden temiz ve saf. Korumasız daha. Çocukluk travmaları öyle kolay unutulacak şeyler değildir. Ve insan o unutamadıklarıyla iyileşmeyen bir yara gibi baş etmek zorunda kalabilir. Böylesi varken bazı çocukların ise daha şanslıymış gibi olduğunu görüyoruz. Yani hayatta hep birileri daha iyiymiş gibi değil mi? En azındanmış gibi, öyle mi gerçekte, sanmam. Bir dengenin olduğuna inanıyorum. Zaman zaman da görüyorum bu dengeyi. Peki ben neredeyim bu dengede? Ve durmam gereken yer neresi? Orasıydı. Benim kendimi yakıştırdığım yer, mutsuz aile çocuklarının yanı. Onların yanında olduğumu ve her ne yaşıyorlarsa onları anlayabileceğimi hissettirmek istedim. Çok mutluyum. Mış gibi değil bu üstelik. Belki onlar da bu ithafı ve o öyküyü okurlarsa, mutlu hissedeceklerdir bir an da olsa. Bu arada sürekli mutsuz ve ağlak bir hayat tarzından bahsediyormuşum gibi düşünülmesin.

Günümüz edebiyatı için yeni ve başka bir anlatının mümkün olup olamayacağı hep tartışılır. Aynur Dilber öyküsü postmodern öykünün neresine düşüyor?

Yeni bir anlatı derken türler belli zaten. Postmodern öykü de sanki bir çorba gibi veyahut aşure tatlısı gibi. Siz onun içine bir şeyler katıp karıştırabilirsiniz. Fakat çorbanın lezzetli, aşurenin de güzel olması icap eder. Yazar bu anlamda sonuna kadar özgür bence. Muhayyilesiyle türlü biçimler yaratabilir. Fakat öte yandan post modern öykünün içine atılanlara baktığımız zaman gelenek de var orada. Eskiler aslında her şeyi denemişler. Bizim yaşadığımız çağın ruhu sindiği için öykülere onları biraz daha farklılaşmış görüyoruz. Ahmet Mithat mesela okuyucusuyla konuşuyor. *Bin Bir Gece Masalları* öykü içinde öykü. Günümüz fantastik edebiyatı yine geçmişin izleriyle dolu. Bu anlamda biçimsel, kurgusal yenilikler bir yere kadar.

Fakat üslup biçimden ayrı düşünülmemekle beraber gerçekten yepyeni bir şey. Güray Süngü’den mesela geçmişte bir daha yok. Gelecekte de olamaz. Faulkner’ın *Ses ve Öfke*’nin ilk bölümündeki üslup bilhassa. Bilge Karasu, Ayfer Tunç, Beckett bunlar tamamen üslup sahibi ve onlardan bir daha yok. Onlara öykünerek kullanılan dil var ama. Bu anlamda özgünlük sonsuza kadar var olacak bir şey.

Benim öykülerime, yaşadığım zamandan ayrı düşünülmemeyeceğim için post modern öyküler diyebiliriz sanırım. Aşağı yukarı benim yaşitlarım da bu tarz öyküler yazıyor bence. Çünkü zihnimiz böyle kavlıyor gerçeği, hayali, her şeyi.

Öykü anlayışımızı etkileyen belirli bir kuşak ya da yazar var mı?

Belirli bir kuşak yok. Okuyup sevdiğim kitapların hepsi beni etkilemiştir. Bu anlamda birkaç isim örnek vereceksem; Ayfer Tunç, Güray Süngü, Samuel Beckett, Necip Fazıl Kısakürek, Sait Faik, Faulkner, Tolstoy, Dino Buzzati, Handan Acar Yıldız, Nihal Atsız, bu hafta okuduğum Engin Türkeldi... Benim kuşağımdan Elif Genç, Hüseyin Ahmet Çelik, Gülşen Funda Çelik, Ahmet Melih Karağuz. Bu son ikisinin kitabı henüz yok ama okuduğum öyküleri var.

Çok fazla çeviri metin okumaktan kaynaklanan bir maraz var. Romanda ya da öyküde kimi zaman bir başka eserin tercümesinde kullanılan dile benzer bir başka dil/ tavır bulaşıyor yazara. Sizin öykülerinizde özellikle dilin kendi bilinen imkânları içinde kalmayı yeğleyen bir tavır sezdim. Bunun özel bir gayret olduğunu söyleyebilir miyiz?

Dilde olabildiğince özgün olmayı önemsiyorum. Böyle bir bilinç hâli var. Kendi sesin olmak. Olabildiğince de özgür olmak istiyorum. Kendi özgürlüğümün sınırlarını da ben belirlemeye çalışıyorum. Bir de seçtiğiniz öykü karakteri anlatıcı ise nasıl konuşması gerekiyorsa öyle konuşmalı. Bodrum katta çalışan bir işçi bodrumda çalışan bir işçi gibi konuşmalı. Onu çeviri roman diliyle konuşturmak sahiciliği zedeler. Ama bahsettiğiniz bu maraz hep kendi olamamamızdan kaynaklı. Savaş Barkçin bu “kendi olamama” üzerinde çokça durur. Çok kıymetli fikirleri var. Kulak verilmeli sözlerine. Çünkü özgünlük özden gelir, taklitten değil. Biz kendi değerlerimizin farkında değiliz. *Bir Adam Yaratmak* dünya klasiklerinin en başında gelecek eserlerden biri bence. Toparlarsam bilincinde olduğum ve yazıda önemsenmesi gereken en temel mesele olduğu için bence.

Öykü, başlı başına bir tercih mi yoksa roman için bir temrin mi? Roman yazmak gibi bir tasarı var mı zihninizde?

Ben yazmaya atölyede başladım. Hocamız öykü yazın dedi, yazdım. Sonra şiir de yazdım. Sanki bir zorunluluk gibiydi. Yani mizacımın gereği. O yoğun hislerden kurtulmak için. Çünkü hislerim aşırı yoğun ve çok uçlarda, aşırı değişken. Beni çok yıpratıyorlar bir yandan var ederlerken. Bu yüzden mizacım şiire çok yatkın geliyor bana. Yazdığım o parçaları paylaştım tivitırda. Beğenenler oldu. Sonra üç tane şiir yayımladım daha bilinçli, ciddi olarak. “İki Dağ Arasında” adlı şiirimden olumlu manada çok fazla dönüt aldım. Ben dahi şaşırdım. Ben yazmayı seviyorum. Herkes de elinden geliyorsa her şeyi yazabilir. Sanki şiir yazmak çok zormuş, ilahi bir şeymiş gibi addediliyor. Niye zor olsun? Lale Müldür şiirlerini zorlanarak mı yazıyordu, Necip Fazıl? Eğer gayret gösterirseniz, kalemden yana düşmüşse nasibiniz, yazmak istediğiniz türde yazarsınız. Olur, olmaz o ayrı. O ölçütü zaman belirleyecek.

Eğer bir gün roman yazmak istersem yazarım. Hiç de uzak gelmiyor. Yazmak tır maksat. Ne varsa anlatmak istediğin onu, ona yakıştırdığın türde yazarsın.

Sorulara içtenlikle yanıt verdiğiniz için teşekkür ederim. Şansı açık, okuru bol olsun ilk kitabınızın.

Söyleşi için ben teşekkür ediyorum.

DÜRDANE İSRA ÇINAR

AZ HÜZÜNLÜ BİR YER'DEN ÇOK HÜZÜNLÜ ÖYKÜLER

“Her şeyin her şeyle bir alakası vardır.” diyen kendime
bazen yoktur, demek istemiştim.”

İz Yayınları’nın Muhayyel Kitaplar serisinden çıkan bir ilk kitap *Az Hüzünlü Bir Yer*. Aynur Dilber, küçük kurgular, büyük farkındalıklar, anlık izlenimler ve hiçbir yere gitmeyen çocukluk üzerine inşa ediyor anlatısını. Her hikâye kendi macerasına çağırıyor okuru. Yormadan, dolaştırmadan ve bilhassa gündelik dilin kendi imkânları içerisinde kalmayı yeğleyerek...

On beş hikâye okurda parça etkisi yaratıyor neredeyse. Hayatın içinde sık sık gözden kaçırdığımız ayrıntılar, sürekli dönüşüp duran gerçeklik algımızın önemli birer parçası aslında. Her zaman orada, gözümüzün önündeler ve fark edilmeyi bekliyorlar. *Az Hüzünlü Bir Yer*’deki öyküler fazlalıklarından arınmış, darası alınmış bir üslupla çıkıyor okurun karşısına. Hayatın içinde, hatta zihnimizde bir devediken gibi sert ve acı verici duran gerçekliğin hassas yanlarına uzanıyor. “Dünyanın Son Harikası”, gerçeğin temsilinden doğuyor mesela. Okur, aynı kadim şüpheye davet ediliyor. Dünya denilen bir sahnede miyiz yoksa? Her acı, her telaş gün geçtikçe seyirlik bir şeye mi dönüşüyor? Öykünün isimsiz kişisi haykırıyor: “Kör müsünüz, bu gerçek! Kan akıyor, gerçeğin ta kendisi bu!” Onu seyredenler ıslıklar ve alkışlarla eşlik ediyorlar: “Bravo! Ne kadar sahici!” Aynur Dilber, aslında hepimizin oy birliğiyle seçtiği dünyanın son harikasını sergiliyor bize; dünya sahnesinde öteden beri kendi gerçekliği içerisinde bocalayan insan... Kalabalık, o insanın yerinin seyirlik bir yer olduğunu, artık ona kimsenin dokunamayacağını çok iyi biliyor.

“Ben Hakkı, Buyurun” ismini taşıyan ve atmosferi itibarıyla kafkaesk diyebileceğimiz öykü sahiden enteresan. Malum Kafka’dan beri ceza, suçunu arıyor. Yirminci yüzyılda neden cezalandırıldığını bir türlü bilemeyen insan, bir yüzyıl sonra çektiği cezaya layık olduğunu düşünmeye ve mutlaka bir suç iş-

lediğini varsaymaya başladı. İşte bu öyküde, insanın bütün kuşkularının içini dolduran bir karakter görüyoruz. Hakkı, kocalarının kendisini aldattığını düşünen şüpheli eşlerin kâbuslarını gerçeğe çeviriyor. Mesleği bu. Kocaları basit bir “fotoşop” hilesiyle eşlerinin şüphelendikleri kadınlarla bir araya getiriyor ve onları haklı çıkarıyor. Çünkü erkeklerin çoğunluğunun eşlerini aldattığını biliyor ve bu yüzden yalancı çıktığı vaka neredeyse yok. Hâliyle vicdanı da rahat Hakkı’nın. Öte yandan ceza da suçuna kavuşmuş oluyor.

Kitaptaki kimi öykülerin zaman zaman sinematografik bir üslupla desteklenmesi, başka bir deyişle sahnelenmesi, vinyetleri anımsatıyor okuyana. Edebiyatta, daha çok postmodern tiyatroya has bir kavram olarak kullanılan vinyet, üzerine bir süreliğine yoğunlaşılacak düşünce, karakter, mekân veya obje hakkında izlenim yaratılacak sahne anlamına geliyor. En belirgin özelliği de geleneksel hikâye kurgusuna yer verilmemesi. Özellikle “*Aymısı*” ismini taşıyan öyküde anlatıcı üç farklı sahne ve karakter arasında gidip gelen ve o sahneye/karaktere bir süreliğine yoğunlaşan bir kameraman maharetiyle kuruyor öyküyü.

Annesiyle konuşurken hiçbir kelimenin kendi manasına gelmediğinin farkına varan bir çocuk, eşine annesinin şefkatli eliyle dokunan ve onun kocaman bir bebek olduğunu duyumsayan bir kadın ve zihninde akşam kendine biçtiği kaderi gerçekleştirmeye çabalayan bir başka kadın... Hemen her öyküde, çocukluk ve kadınlık deneyimi bazen bir çocuk ağzından bazen de dişil bir anlatımla geniş bir yer buluyor kendine.

HANDAN ACAR YILDIZ

MAUPASSANT'IN "YAĞ TULUMU" ÖYKÜSÜ ÜZERİNE

"Yağ Tulumu", Guy de Maupassant'ın edebiyat tarihine kazınmasına sebep olan öyküdür. Bu öykünün gördüğü kabul üzerine yazar, memuriyetten ayrılarak kendini tamamen yazma işine verir. Hiciv sanatından yararlanan bu öykü gerçeği komik hâle getirir. Toplumsal meseleler ironi üzerinden anlatıldığında kabullenilir forma dönüşürler. Bu öykü basıldığı dönemde sanat çevrelerinde gözlem dehası olarak kabul görür. Toplumsal ikiyüzlülük dediğimiz hadise bu eserle benzerine az rastlanır şekilde ortaya konur. Öykü toplumun en alt kademmesine dâhil kişi ile en üst kademede olduğu varsayılan kişiyi eşitler. Bu eşitleme ise savaş ortamında/insanların yoklukla en fazla sınıandığı, dünyanın maskesinin düşerek gerçek yüzünü en açık şekilde ortaya çıkardığı şartlarda gerçekleşir. Küçük bir arabanın içinde geçenler bütün bir toplumu özetler niteliktedir. Bu nedenledir ki uzay araçlarının konuşulduğu bu devirde dahi eserdeki at arabası önemini yitirmez. Bundan sonraki çağlarda da yitirmeyecektir. Çünkü burada geçen olay, kendinden önce ve sonraki benzer bütün olayları içinde barındırır. Bu noktada, olgu perspektifiyle yansıtılma başarısı açısından bir olay, geçmişte benzeri yüzlerce kez yaşanmış olayları hatırlatma gücüne ne kadar sahipse geleceği imleme gücünü de o kadar içinde taşır.

İki hususu en baştan vurgulamak gerekir. Toplumsal eleştiriler, doğrudan dile getirildiğinde kabul görmezler. İtiraz sesleri yükselir. Dış ses veya iç ses olarak. Bu nedenle pek çok yazar toplumsal ikiyüzlülüğü ortaya koyarken kalemını ironiyle biler. Ironi yaralamayan bir bıçaktır, neşterdir. Gerçeği komik, dolayısıyla kabullenilir hâle getirir. Bu tutum yazarın korkaklığıyla ilgili değil gözlem gücüyle ilgilidir. Kadim dönemden modern döneme değin en cesur yazarlar dahi sosyal yergi için ironiyi tercih etmişlerdir. Ironi, itiraz bahanesini ortadan kaldırır.

İkinci husus ise Maupassant'ın ayırım gözetmeksizin bütün sınıfları eleştirmesidir. Bu eşit eleştirel tutum, onu sınıf edebiyatçısı olmaktan korur. Her-

hangi bir sınıfın bilinciyle diğerini eleştirmez. Eleştirisini inandırıcı kılan ise eleştirdiği sınıfın içinde bulunmaya devam etmesidir. Hayatı boyunca en çok içinde bulunduğu sınıf da eleştirdiği sınıf da burjuvadır. İçeriden eleştirir. Annesi tarafından sırf asil bir unvana sahip olması için şatoda dünyaya getirilmiş yazarın eleştiri oklarından aristokrasi de nasibini alır. Burjuva ve aristokrasiyi eleştirirken köylü sınıfını yüceltmez. Bütün insanlar, varlıklarının çelişkisiyle aynı noktadadırlar. “Yağ Tulumu” öyküsünde burjuva ve aristokrasiyi eleştirirken “Coco” isimli öyküde şu tarifi yapar: “*Karmakarışık çocuk kafasında bir öfke büyüyordu: Yabanıl köylülere özgü sinsi, vahşi, kaba ve kalles bir öfke.*” Burada dikkat edilirse, köylü aristokrata göre daha masum olmadığı gibi çocuk da yetişkinine göre daha saf ve masum değildir. Maupassant, her sınıfın kendine has olumsuzluklarını ortaya koyar.

“Görünüm” isimli öyküde ise “Yağ Tulumu” öyküsünü de ilgilendirecek şekilde, hangi sınıfa ait olursa olsun bütün kadınların eşit olduğunu şu sözlerle dile getirir: “*Kadınların ne kastı ne de ırkı vardır. Güzellikleri, zarafetleri ve çekicilikleri sağlar asalet ve saygınlıklarını. Doğuştan gelen incelikleri, içgüdüsel zarafetleri, ruhlarının esnekliği tek hiyerarşi unsurudur onlar için ve sıradan genç kızlar en soylu kadınlarla eşit olabilir böylece.*”²

“Yağ Tulumu” öyküsünde olay şöyledir; yolcuların çoğunluğunu zengin kişilerin oluşturduğu, içerisinde rahibeler ile bir hayat kadınının da bulunduğu araba, düşman askeri tarafından durdurulur. Subay, arabanın geçişine “yağ tulumu” takma isimli hayat kadınının kendisiyle birlikte olması koşuluyla izin vereceğini belirtir. Kadın bunu kabul etmez. Fakat rahibeler de dâhil grubun üyeleri, kadının teklifi kabul etmesi için ikna çabalarına girerler, türlü planlar yaparlar. Rahibeler kadına, teklife boyun eğmekle sevaba dahi gireceği yönünde telkinde bulunur. Çoğunluk sonunda azınlığı/kötü kadını “erdemli bir iş” yapmaya ikna eder. Arabanın serbest bırakıldığı gün ise ikna ettikleri hayat kadınını ahlaksız olduğu gerekçesiyle aralarına almak istemezler. Bütün bu olaylar ironi ile anlatılır.

Öyküdeki şahısların tek tek portresi çizilirken aslında dâhil oldukları sınıfın resmi ortaya konulur. Aristokratlar hileyle asalet elde edenler, burjuvalar ise başkalarının yıkımını fırsata dönüştürenler olarak yansıtılır. Maupassant asaleti ilk kahramanla gözden düşürür. Yolculardan en asili Kont Breville makyaj hileleri ile kendini Kral IV. Henry’ye benzetir. Babasının kont unvanını alması ise annesinin kral tarafından baştan çıkarılması ile olur. Öykü kişisi annesinin baştan çıkarılmasına borçlu olduğu asaletini bir de makyajla vurgular.

¹ Maupassant, Guy de, Gündüz ve Gece Hikâyeleri, Oğlak Klasikleri, çev. Birsal Uzma, baskı 2004, s.109

² age. s.47

Asalet bu kadar gözden düştükten sonra artık kimsenin asil olmasında sakınca yoktur. Arabadaki diğer kahramanlardan biri mirasyedi diğeri fırsatları lehine çevirmiş düzenbazın tekidir. Zenginlik ve asaletin kazanılmasında alın terinden çok fırsata ihtiyaç olduğu öyküde vurgulanır.

Arabadaki ahlaklı kadınlar ise kocalarının nasıl kazandığını sorgulamaktan çok kazanca ortak olan tiplerdir. Fakat bu gerçek onları birlikte seyahat ettikleri hayat kadınına tavrı almaktan alıkoymaz. Başlangıçta birbirlerine karşı rekabetten ötürü soğukken, istenmeyen kadından farklarını ve aralarındaki benzerliği vurgulamak için kaynaşırlar. İstenmeyen kadın arabada olmasa meydana gelmeyecek dostluk, onun varlığıyla gelişir, pekişir. Yazar, bütün kadınların rastlantı eseri arabada “aynı tarafa” oturduğunu söyler ve bütün kadınların acılı, biberli yiyeceklerden hoşlandığını ilerleyen satırlarda öyküye ekler.

Bu dışlama açlık nedeniyle ortadan kalkar. Arabada yanında fazladan yiyecek getirmeyi akıl eden tek kişi hayat kadınıdır. Savaş koşullarında araba yavaşça ilerlemektedir. Kadınlar açlık karşısında asaletlerinden ödün verme kararı alırlar. En inatçı yolcu, bayıldıktan sonra direnmeyi bırakır. Rahibeler de dâhil bütün kadınlar hayat kadınının yiyecek sepetine ortak olur. Kısa bir süre sonra düşman ordusunun subayı arabayı durdurur. Kapıyı açarak yolculardan aşağı inmelerini ister. Maupassant’ın ironi yeteneği bütün muhteşemliğiyle kendini burada gösterir. Arabadan ilk inen kişi en zengin kişidir. Kaybedecek ne kadar fazla şeyi varsa o kadar uysaldır insanoğlu. Buna manevi kayıplar da dâhildir. Çünkü rahibeler arabadan fahişeden daha önce inerler. Düşman askerinin direktifine en son uyan kişi ise kaybedecek en az şeyi olandır. Fransız yazar Maupassant, bir Fransız sosyolog olan Auguste Comte’un organizmaya benzettiği toplumun nesneleşmeye ne kadar yakın olduğunu bir öyküyle, tez gücünde bize kanıtlar. Toplumu, yaşlı ve sofu bir kadın olarak tanımlayan³ yazar, bunu kurmacayla pekiştirir. Çünkü söz konusu kurmaca ise hiç kimse böyle bir hadise-

³ Troyat, Henri, Fransız Edebiyatının Özgür Tayı Guy de Maupassant, çev. Ahmet Ç. Ertürk, Hece, 2004, s.50

nin yaşanmadığının ya da sonsuza kadar yaşanmayacağını garantisini veremez. Maupassant’a göre toplumun toplum olması ikiyüzlülüğü dayatır. Hele de bu topluluk seçkinlerden oluşuyorsa. Seçkinler yağ tulumunu küçümser, yazar ise seçkinleri. Maupassant anlaşılmaz bir evren karşısında sınırsız özgürlüğü savunur.⁴ Topluma yönelik eleştirisinin altında yatan neden budur.

Aristokrasi ve burjuva üyelerinin oluşturduğu topluluk ortak değerde birleşir (!) Bu ortak değer; subayın geçişleri için şart koştuğu birliktelik teklifini hayat kadınına kabul ettirmektir. Bunun için bir araya gelirler. Subayın ne kadar yakışıklı olduğunu dahi onaylarlar. Hiç olmadığı kadar uzlaş içindedirler. En şaşırtıcı ikna gerekçesi rahibelerden gelir. Rahibeler, geçen her dakikanın yaralılara ulaşmalarını engellediğini öne sürerek, hayat kadınına düşman subayın teklifini kabul etmekle, *oğlunu kurban eden Hazreti İbrahim’in fedakârlığını göstermiş olacağını* söylerler. Kadını ikna etmek için malum eylemi erdem sınıfına sokarlar.

Toplumsal baskısına dayanamayan ve teklifi kabul eden “kötü” kadın, araba bir şekilde yola koyulduktan sonra eskisinden de kötü muameleye maruz kalır. Yolcular, yola çıkmayı başardıktan sonra kirinin kendilerine bulaşmaması için kadından uzak dururlar.

Maupassant, toplum denilen organizmanın ikiyüzlülüğünü ortaya koymakla yetinmez; bir topluluğun ipliğini pazara çıkartacağı zaman o ipliğin ipek olmasını özellikle tercih eder. İpekten kasıt, bu hadisede kahramanların toplumun seçkin (pahalı) kesiminden olmasıdır. Maupassant, bu topluluğu şu şekilde tarif eder: *“Kibar denilen bu insanlarda ne fikir var ne zekâ ne de bir şey. Hep para para para... Bu yetmez. Bu insanlar bana yaldızlı çerçevelerdeki kötü tabloları andırıyorlar.....Bu büyük denemelerin bende bıraktığı hissi bir bilerseniz. Hiç de tabiatımda olmayan kibir ile doluyorum. Sanki yöneten benmişim ve kendilerine sadece azizler tarihinin öğretildiği küçük çocuklarla sohbet ediyormuşum gibi bir hisse kapılıyorum.”*⁵

Bu ifadelerden anlaşılacağı gibi, yazar toplumun seçkin kesimini insanlığın henüz olgunlaşmamış çocukluk dönemine benzetir ve kibrin en başta bu kesime yönelik gösterilmesi gerektiğini dile getirir.

⁴ age. s.132

⁵ age. s.96

MEHMET AYCI

GÖZLER SÜRMELİ MERYEM

Ölen çocuğun adını yeni doğan çocuğa verirler, çocuk da olması gerekmiyor, göçen aile büyüklerinin adını da çocuklara verirler, genç ölmüşse, adı benzesin, huyu suyu benzesin, yaşı benzemesin diye dua ederler, Meryem Teyze'min de bir Mustafa'sı ölmüştü, sonra doğan çocuğuna yine Mustafa adını vermişti, Mustafa'yı bir 40 yıl önce kundakta gördüm, bir de geçen hafta Adana Mezarlığı'nda annesinin cenazesinde gördüm, bacası Fadime Teyze'm de erken ölmüş, sülalede epeyce Fadime var, Fadime Teyze'm Mustafa'dan da erken ölmüş, Meryem Teyze'm de kendi hâlince şair, oğlu ölünce ağıt yakmış, *"Yükseğinden bir kuş öttü/Sesini sesime kattı/Dedi bacın Fadime'yim/Dedim ki Mustafa'm tatlı"*, Allah'ım ne çok Mustafa var, Cennet Mustafa'nın bacası Bedriye de bu ağıt üzerine bir ağıt söylemiş, bir dörtlüğü aklımda, *"Geri gelmez ağıdınan/Ecel dönmez öğüdünen/Mezarlık dolu yeğenim/Nice babayığidinen"*, teyzem büyük annesinin adını almış, onun da adı Meryem, bir Meryem daha olacak galiba büyük teyzelerimden, son 160 yılda Avşar obalarının çektikleri bütün acılar, bütün dertler, bir ırmağın kuyulaşması gibi bir derinlikle annemin kendisinde, kardeşlerinde birikmiş de bize aktarılmak için yeniden kayalardan söz pınarı olarak çıkmış gibi, bu ağıtlardan 200'e yakını annemden derlemiş, Uçtu Ördük Viran Kaldı Gölümüz adıyla kitaplaştırmıştım, konuyu dağıtmayayım, işte Meryem Teyzem öldü, Kurban Bayramı'ndan bir gün sonra haberi verdiler, yeni dönmüştüm Adana'dan, oğlu Mustafa'yı aradım, sesi buğuluydu buğulu olmasına da, bir dağ ağırlığı kalmış gibi bir "kurtuldu" havası da vardı sesinde, uçakta yer yok, Kamil Koç'tan güç bela yer buldum, sabaha kadar uyumadım, Adana'ya indiğimde fırına inmişim gibi bir sıcak karşıladı beni, öğle namazından sonra toprağa vereceğiz demişlerdi, haber geldi, cenaze saat on birde kılınacak, hava sıcak olduğu için ve cenaze çok olduğu için Mezarlık Camii'nde vakit namazını beklemeden kılıyorlar cenaze namazını, sonrasında defin, toprağa oğulları ve kardeşlerimle birlikte indirdik, üzerine toprak da attım, Allah'ım ne sıcak, mezarlıkta taziye de bulunduk, ayrıldık, Ankara'ya döndüm

beklemeden, otobüs bilet aldığım otobüs değil, arızalanmış, tek kişilik koltuk yok, yanımda bir amca sürekli horluyor, yan koltuktaki kadını Meryem Teyze'ne benzetip irkiliyorum, ne zaman sarası tutacak diye içimde bir korku, teyze ilaç içmek için su istiyor, tansiyon ilacı, epilepsi hastasıydı teyzem, annemden iki yaş büyüktü, annemden dokuz yıl da fazla yaşadı, 84 yaşında gitti, çocuklarının mürüvvetini göremedi, kocası da hastalıklıydı, yoksulluk içinde geçirdi ömrünü, sarası tutar bayılırdı, eli ayağı kaşı gözü yarılr, kendine geldiğinde mutlaka bir yerinde başka bir hasar çıkardı, haline gram isyan etmezdi, çocuktum, annem babama ağladı, razı etti, Meryem Teyze'mi bize getirdiler, sol yanı, kolu, bacağı tamamen yanmıştı, ocaklıkta ekmek ederken bayılmış, o kadar yanmaya rağmen ayılmamış, doktora götürmüşler, tekrar eve getirmişler, ayağa kalkamıyor, annem sırtında götürdü ihtiyacını gidermeye, Mustafa o zaman emekliyor muydu, yeni mi yürümeye başlamıştı, bir altı ay baktı annem teyzeme, sonra dediler ki, bismillah demeden küllüğe kaynar su dökmüş, üç harflilerin çocuklarını yakmış, üç harfliler de intikam almışlar, halk kendi kafasında epilepsi krizine 'makul' bir açıklama getiriyordu, annem de böyle inanıyordu, aman üç harflileri yakmayalım diye, soğuk demliği boşaltırken bile besmele çekiyorduk, aradan yıllar geçti, orada bir Meryem Teyze'miz var, son teyzemizdi, bir yıl önce Kurban Bayramı'nda kardeşimle sözleşmiş, ona bir kurbanlık alıp evinde kesmiştik, annemizin canına değsindi, bir yıl sonra çok sevdiği annemizin yanına gitti, ondan çok yaşamış olmaktan mahcup, ondan daha fazla dert çekmiş olmayı yüksünmeyen, ondan daha çok şey görmüş olmayı önemsemeyen ancak onun hizmetlerinin hakkını helal et demekle ödemişmeyeceğini bilerek, bir de saçlarına ve ellerine kına yakardı, kına kokardı saçları, eller kınalı Meryem gözler sürmeli Meryem, bu bayram sonu doğan kız çocuklarından adı Meryem olanlar en az teyzem kadar çok yaşasın, huyu huyuna, suyu suyunu benzesin, bahtı bahtına benzemesin, Hazreti Meryem Validemiz de öbür dünyada teyzemle birlikte cümle Meryemleri meclisinde ağırlasın, sofrasından ikram etsin, amin...

TOPLANTI

DOKUZDOLAMBAÇ ÜZERİNE

Yöneten: Rûveyda Durmaz Kılıç

Katılanlar:

*Emin Gürdamur, Sema Bayar, Ali Necip Erdoğan,
Yunus Nadir Eraslan, Banu Altınova,
Tuba Dere, Fatma Aydar*

Rûveyda Durmaz Kılıç: *Sevgili arkadaşlar, Nagihan Şahin’in ilk öykü kitabı olan Dokuzdolambaç hakkında konuşmak üzere toplanmış bulunuyoruz. Bu minvalde, Şahin’in öyküdeki kurgu imkânlarını, dilinin yetkinliğini, karakter oluşturmadaki başarısını ve öykü dünyasında kendisine açtığı yeri, okumalarınız bağlamında konuşmak istiyorum. Öncelikle, Dokuzdolambaç hakkında kısaca genel izleniminiz nelerdir?*

Yunus Nadir Eraslan: *Dokuzdolambaç’taki öykülerin çoğunu severek okudum. Eserdeki ilk birkaç öyküyü yazarın mesleki birikimini, mesleğiyle ilgili temel hassasiyetlerini konu edinen öyküler olarak düşünüyorum. Bahsettiğim bu birikimin bir bilgi sağanağı şeklinde metne boca edilerek değil de metne ustaca yedirilerek işlendiğini gördüm. Ürün kalitesi, maliyet analizi, zamanı etkin ve verimli kullanma gibi konular, hayatın içinde yaşanması muhtemel olaylarla desteklenerek başarıyla işlenmiş. Bunların yanı sıra rahat ve kaygısız bir kalem Nagihan Şahin. Çoğu metinlerinde anın ya da kısa zaman dilimlerinin fotoğrafını çekmeye çalışıyor.*

Sema Bayar: *Kimi zaman bir okur olarak ilk kitaplara daha farklı yaklaşıyor ve olası aksaklıkları kolayca tolere edebildiğimizi düşünüyorum. Sonra, karşımıza ilk kitap olmasına karşın kendini gösteren, referans değerini ortaya koyan bir eser çıkıyor ve bu durumda da eseri gerçekten takdirle karşılıyoruz. Dokuzdolambaç bu anlamda daha ilk öykülerde beklentiyi yükselten bir kitap. Yazar, ilk öyküsü olan “Yatak Odası Günlüğü”yle okurun dikkatini çekmeyi başarıyor. Bu öyküyle ilgili tek eleştirim, daha ilk sayfada yığılıp kalan argo ifadeler olabilir, zira devamında bu yoğunluğu gözlemlemiyoruz. Onun dışında kurgusuyla, akıcılığıyla başarılı bir öyküyle selamlıyor Nagihan Şahin, okurlarını.*

Kitapta postmodern öykülerin ağırlıkta olduğunu görüyoruz. Fakat bu-

nunla birlikte bir zenginlik de göze çarpıyor. “Sihirbazın Kızı”, “Mitik” gibi öykülerde kurgunun bütün imkânlarından faydalanılıyor. “Üçken”de karnaval öykünün sesini duyuyoruz. “Bahçeyi Ne Yapacaklar”da Şahin, başarılı bir küçürek öyküyle karşımıza çıkıyor. Kimi öykülerde ironiyi etkin bir şekilde kullanması, satır aralarında toplumsal eleştirilere yer vermesi, abartıdan uzak, sade, akıcı ve yormayan bir dili tercih etmesi Şahin’i okunur kılıyor.

Emin Gürdamur: Konuşkan, renkli ve cesur bir kalem Nagihan Şahin. Kipta mitolojik ve destansı yanları ağır basan metinler olduğu gibi postmodern öyküler de var. Üstkurmaca, metinlerarasılık, bilinçakışı neredeyse kurmacanın bütün birikiminden faydalanılmış. Tabii kısa öykü yoğun bir dikkat gerektiriyor. Uzun bir öyküde görmezden gelinebilecek bir aksaklık kısa öyküde göze batıyor. Çünkü okur birkaç sayfa sonra nihayete erecek metinde hiçbir ayrıntıyı ıskalamamak için dikkat kesiliyor. Ne oluyor? Örneğin okur henüz metne girememişken, daha kıyısında gezinirken bir anda yazarın sesiyle karşılaşılıyor. Anlatı kendi gerçekliğini inşa etmeden yıkıyor. Ama bütün olarak baktığımız zaman ilk kitap için oldukça başarılı bir eserle karşılaştık. Zengin bir muhayyile. Yazar hayattan fragmanları, kimi biçimsel deneySELLİKLERİ de kullanmak suretiyle öyküleştirmiş. Yer yer antikapitalist, eleştirel, agresif bir dille karşılaşıyoruz ki bu şahsen bende bir okur merakı uyandırdı. Bu dil acaba bir sonraki öyküde başka neler ortaya koyacak türünden bir merak. Bu açıdan kitap kendini okutturuyor. Bunu önemsiyorum.

Ali Necip Erdoğan: Bir nehrin üzerine düşen yaprağın akıntıyla birlikte sürüklenmesi gibi öyküleri okumaya başladığınızda sürüklenip gidiyor; suyu, havayı, akıntıyı ve etrafı seyrediyorsunuz. Fotografik öyküler. Ayrıntıların zenginliği, akışın çekiciliği odaklanmanıza izin vermiyor. Kâğıtlardan sorumlu başkadın Suzan'ın dünyasına giriyor, oradan otobüs şoförü Ali İhsan ile Iowa'daki John Write'ın dünyalarına ulaşıyorsunuz. Kültürel/eleştirel bakış. Bir ilk kitap olarak *Dokuzdolambaç*'ın en önemli hususiyeti üslubu. Bu yüzden *Dokuzdolambaç*'ı okumadan bırakamıyorsunuz. Ancak dili biraz özensiz buldum. Argo kullanımı da rahatsız edici değil. Finaller çok tatmin edici değil, pat diye bitiyor. Sanki yazar, yazmaktan yorulmuş, bu kadar yeter, demiş gibi. Deneyisel arayışlar, biçim denemeleri güzel. İçerik biraz zayıf, bu da anlamın yatay çoğaltılması nedeniyle ortaya çıkmış. Anlamı dikey çoğaltmak yani ya derinlikli ya da ufuk açıcı bir bakış yok. Fakat ayrıntı zenginliği, üslubun güzelliği ve akıcılık etkileyici.

Tuba Dere: Nagihan Şahin gördüğüm kadarıyla zeki bir öykücü. Onun ayrıntıları yakalama becerisiyle, zengin kurgu dünyasıyla tanışmak elbette beni mutlu etti.

Fatma Efkeri Aydar: *Dokuzdolambaç*, geleneksel öykü kuramı dışında bir tarzda kaleme alınmış, anlatı ve karakter çeşitliliğiyle okuyucuya farklı heyecanlar yaşatan bir kitap. Çoğu öyküde okuru rahat bırakmayan, hiperaktif bir anlatıcının varlığına tanık oluyoruz. Bu yönü, kitabın farklı okuyucu kitlelerine ulaşmasında etkili olur düşüncesindeyim. Kimi öykülerdeki kurguda, yazarın hayal gücünün sınırsızlığına dair kuvvetli bulgulara rastlamaktayız. Bu hayal gücünün kimi zaman bir okuyucu olarak beni, öykünün geleneksel dünyasından uzaklaştırsa da genç okurlar için alternatif bir okuma zenginliği olacağını düşünüyorum.

Öykülerinde, sanki bir şizofren gibi, sorgulayan ama sürekli gezinen, odaklanamayan bir zihne sahip kahramanların kamu spotu gibi satır aralarında verdiği sosyal mesajlar anlatımı hareketlendirmiştir. Söz konusu bu anlatım biçimi okuyucuda merak unsurunu canlı tutuyor.

Kılıç: Nagihan Şahin, *Dokuzdolambaç*'ta kısa zamanları, anlık olayları genişletebilme başarısı ortaya koyuyor. "Öyküyü buradan nasıl çıkarttı ve bizi de bunun öykü olduğuna nasıl ikna etti?" sorusu okurun kafasında oluşuyor. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

Eraslan: Sorunuzda yazarın öykü tekniğine ilişkin bir belirleme var ki buna ben de katılıyorum. Bu belirleme öyküyü diğer yazınsal türlerden ayıran en belirleyici unsurlardan biridir aynı zamanda. Kısa öykülerde küçük zaman kesitlerinin içinden bir öykü çıkarmak; anı, atmosferi, durumu camit kılma, gösterme başarısıyla alakalıdır. Nagihan Şahin'in çoğu öyküsünde bu başarıyı görüyoruz.

Bayar: Gerçekten de öyküler hayattan kesitler sunuyor bize. Önünü ardını irdelemiyor yazar. Zamanda salınımlardan ziyade iki ucu kırılmış sahneler beliriyor gözümüzde. Bir de öykü devşirdiği yerler dikkat çekici. “Jiro”da kendinizi Hırvatistan’da buluyorsunuz. “Ali İhsan John Write’e Karşı”da kendi coğrafyanıza dönüyorsunuz. “Mitik”te ise yazar fantastik bir atmosfer kuruyor.

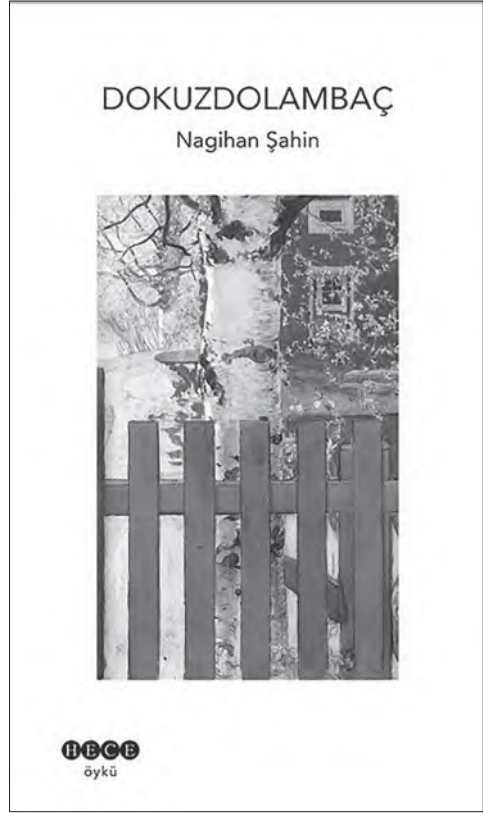
Erdoğan: Anlık olayları genişletiyor ama aynı zamanda anlık olayları “akış” içinde tutuyor, kopuk değil yani. Bu daha da etkileyici. Yukarıda da söylediğim gibi anlatıcının bakışı derinlik oluşturmayı ya da ufuk açmayı değil, her tarafa bakmayı/anlamı yatay olarak çoğaltmayı hedefliyor. Tabii bunu yaparken bazı

aksaklıklar oluşuyor, örneğin karakterler zayıf kalıyor, olaylardaki “olağanüstülük” keyfiliğe feda ediliyor, okuyucu kıvama gelmişken birden “ne oluyor” gibi bir kaybolmuşluğa uğruyor. Hırvatistan’da bir dama çıkabilen anlatıcı bizi olağanüstü bir durumla karşı karşıya getirirken anlatıcının intihar edeceğini zanneden Jiro’yu “Ayağa kalktım ve arkasından aşağı ittim. Oluverdi.” şeklinde bir şoka uğrattıyor.

Dere: Evet, öykü yazmak başkaları tarafından su çıkmayacağı düşünülen bir yere kuyu kazmak gibi. Nagihan Şahin de öyle yapmış, günlük ve anlık olayları, duygu ve durumları öyküye dönüştürmüş. İlk kitap olduğu için hem kurgusal hem de anlatım teknikleri bakımından arayışlar ve çeşitlilik söz konusu. Bazı öyküler yayımlanmakta sanırım biraz acele edilmiş. Ama kitaptaki öykülerin aynı kaleminden çıktığı belli. Yazarın bir öykü karakteristiği var.

Aydar: Açıkçası kitabın geneli için bunu söylemek şahsım adına çok mümkün görünmüyor. Anlık olayları öyküleştiren kimi öykülerde anlatımın sürekli kesintiye uğraması, anlatıcının okuyucuya ara cümlelerle müdahale etmesi, öykünün akışkanlığını sekteye uğratabiliyor.

Kimi öykülerde ise sıradan bir gün yaşarken bir anda bambaşka âlemler-

de kendinizi bulabiliyorsunuz. Yazarın hayal dünyasındaki hareketliliğin bir sonucu olarak okuyucu da ister istemez bu hareketliliğin içinde kendine yer bakıyor. Bu anlamda kitapla aynı adı taşıyan “Dokuzdolambaç” öyküsünü gayet başarılı buldum.

Banu Altınova: Birçok hikâyenin “an”lık çağrışımlardan hareketle oluştuğunu görüyoruz. Bu tür hikâyelerde genellikle beklenmeyen ya da birden biten sonlarla karşılaşılıyor. Bir market listesinden hareketle insanın caniliğinin anlatıldığı hikâyenin sıradan bir eylemle bitmesi gibi.

Kılıç: *Yazarın dilindeki çok yönlülüğün, esnekliğin ve cesaretin hemen fark edilebileceğini düşünüyorum. Tatlı, rahat, sade ve akıcı bir anlatımı var. Özellikle cinsiyetsiz bir dil başarısı ortaya koyduğu kesin. Bu konuda düşünceniz nelerdir?*

Eraslan: “Cinsiyetsiz bir dil başarısı...” vurgusu eserin genelinde gözlenebilir bir özellik olarak karşımıza çıkıyor. Eserde kadına özgü hassasiyetlerin ön planda tutulduğu bir metne hemen hemen hiç rastlamıyoruz. Bu durum, yazarın konuya odaklanma biçimiyle alakalıdır aslında. Yazar, anlatıcısını gözleme ve konuya dayalı duygusuz bir sesle konuşturuyor. Hâl böyle olunca cinsiyet çok geri planda kalıyor. Bir de günlük hayatta kullanılan rahat ifadelerin, argonun sakınmasız bir üslupla kullanılması, kimi yerde karakterlerin yüksek ve sert tonda yaptığı yorumlar yazarı daha çok eril bir dile yaklaştırıyor.

Bayar: Ben bu cinsiyetsizlik üzerine söz alayım. Nagihan Şahin öykülerinde, romantik kadınlara rastlamıyoruz, yazarın kadınların iç dünyalarına girmediklerini görüyoruz. Bu durum ister istemez, yazarın öykülerle, öykü kişileriyle ilişkisinin serinkanlı olduğu izlenimini veriyor. Fakat burada dikkat edilmesi gereken, Şahin’in genel olarak öykü kişileri üzerinde derinlikli bir anlatımı tercih etmemesi. Erkek ya da kadın olsun karakterler üzerinde yoğunlaşmıyor. Bu durumun bir başarıdan ziyade tercih olduğunu düşünüyorum.

Dere: Kitabı elinize alır almaz öykülerin kendini okuttuğunu görüyorsunuz. Sade ve rahat bir üslubu var Şahin’in, belagat kaygısına düşmemiş. Bu kırılğan, narin bir kadın dili değil tabii, bazı öykülerde daha cesur, yer yer şuur akışı, okurla söyleşi gibi farklı anlatım teknikleri denemiş. Örneğin ilk hikâyede altı çizilecek cümleler kurup yaşama dair felsefi çıkarımlar yaparken “Benoit’yi Bulmak” da daha şiirsel bir üslup kullanmış. Bir de bunlar coğrafyasız öyküler. Yerli, yerel, taşralı değil, herhangi bir Avrupa kentinde, İstanbul’da, metropollerde geçiyor olabilir.

Aydar: Bu konuda size katılıyorum. Dili hayli sakın, esnek ve cüretkâr buldum. Hatta özellikle “Jiro” adlı öyküde okur da cesaretlenip böyle değil şöyle olmalı diye öyküye kendi kurgusunu katabiliyor. Dildeki sadelik yazarın hayal gücünü yakalayabilmekte okura yardım ediyor. Öykülerin genelinde anlatıcının direk okura yönelen cümleleri bu cüretkârlığı daha belirginleştiriyor.

Kurgudaki akıcılığı destekleyen dildeki akışkanlık ve cinsiyetsizlik, kurgudaki hareketliliğe bir dalgakıran görevi vermiş diyebiliriz.

Altınova: Nagihan Şahin, anlaşılacak için yazmış. Rahat, söyleyeceğini açık ve öz söyleyen bir yazar var karşımızda. Kelime oyunlarına girmemiş, net bir şekilde ifade etmiş söylemek istediklerini. “Yatak Odası Günlüğü”ndeki argo ifadelerin, belki de kitabın ilk öyküsünde olmasından dolayı, olumsuz bir his yarattığını söyleyebiliriz. Çünkü ilk sayfada kullanılan kelimeler hikâyenin tamamında devam etmiyor, ortada kalmış gibi.

Kılıç: *Dokuzdolambaç, farklı kurgu ve biçim değişikliklerine sahip bir ilk kitap. Okuma sırasında bu imkân, okuru meraka sokuyor ve okurda farklı kurgular beklentisi yaratıyor. Çünkü Şahin, okurunu buna inandırıyor. Özellikle “Yatak Odası Günlüğü”, “Jiro” buna örnek olarak gösterilebilir. Buna katılıyor musunuz?*

Eraslan: “Jiro”da öykünün bir Hırvat çatısının üzerinde başlaması - bu yer herhangi bir çatı, balkon ya da uçurum olabilir- yazarın bu metni Jiro’yu çatıdan atmak üzere kurguladığını düşündürdü bana. Modern zamanlarda öykü, olanı anlatmaktan ziyade bir kader belirleme işine dönüşüyor.

“Yatak Odası Günlüğü” adlı öyküde birbirinden bağımsız üç farklı anlatı yer alıyor. Ana temanın bir aldanma ve aldatma olduğunu düşünüyorum. Acımasız piyasanın ya da vahşi kapitalizmin çekirge kuşu- atmaca anlatısında olduğu gibi insanın önüne sürekli tuzaklar kurduğunu düşündürdü bana.

Gürdamur: “Yatak Odası Günlüğü” başarılı bir öykü. Her şeyden öykü devşirilebileceğine dair güzel bir örnek. Öykü tam da bu demek. Bir anı, bir takıntıyı, bir zihin sürçmesini kazıya tabi tutmak. O zaman bir noktanın ne kadar bereketli bir vahaya açıldığını görmüş oluyoruz. Fakat bu öykünün özellikle ilk sayfasında yer alan argo ifadeler, öykünün devamında gözlenmiyor. Sorun ifadeler değil, küçük bir paragrafta zirveye çıkan tavrın, öykünün devamında gözlenmemesi. Az önce söylediğim şey vuku buluyor. Kısa öykü bir tür kusursuzluğu gerekli kılıyor. Yoksa dikkat çekiyor. Farklılaşan dil de öyle. Dildeki kriz, okurla metin arasına girebilir aksi hâlde, bunu kimse istemez.

Erdoğan: “Yatak Odası Günlüğü” anlatma başarısına bir örnek, ancak olaylar ile metaforlar arasındaki çelişki öyküyü zayıflatıyor ve finali güçsüz kılıyor. Atmaca yakalamak için kullanılan çekirge kuşuyla, insanın çocukluğu ve yetişkinliği arasında kurulan ilişki amaçlananı zayıflatıyor. Yetişkinliği yakalamak için mi çocukluğu kullanıyoruz, çocukluğu yakalamak için mi yetişkinliği? Atmacanın gözündeki korkunç anlam ile çocukluğun gözlerini kapatmak örtüşmüyor pek. Ancak yine de anlatım çok güzel. Öykünün mottosu da etkileyici: “Cinayet tek seferde işlenmiyor.”

Dere: “Jiro” gibi öyküleri kendini yalanlayan hikâye diye tanımlıyorum ben. Öykünün ters yüz edilme kısmı -kırılma noktasından sonrası- daha uzun

tutulsa ya da o kısma daha çok ayrıntı konulsa sonu daha mı çarpıcı olurdu acaba?

“Ali İhsan John Write Karşı” öyküsünde de okur ters köşe ediliyor, kurgusal bir erozyon gibi. Fakat öykü etkili finali ve mesajıyla oldukça başarılı.

Aydar: Öykülerin genelinde farklı etkilerde merak unsuru sürekli canlı tutuluyor. Yalnız şahsım adına öyküleri okurken, kurgudan çok anlatıcının vereceği mesaj ya da neye kızacağına dair bir merak unsuru ön plana çıktı. “Yatak Odası Günlüğü”nde özellikle öykünün ana öğelerindeki çeşitlilik dikkati çekiyor.

Altınova: İlk hikâyeden itibaren klasik dışı bir anlatımla, üslupla karşılaşacağımızın ipuçlarını veriyor yazar. “Yatak Odası Günlüğü” kurgusunun farklılığının yanı sıra öykü içerisine ustalıkla yerleştirilen eleştirilerle de dikkat çekici.

Kılıç: *Öyküler üzerinden gidersek, “Sihirbazın Kızı”, “Mitik” karşımıza çıkmasını ummadığımız tarzda yazılmış öyküler. Fantastik, masalsı bir kurgu ve anlatıma sahip. Bu öyküleri nasıl buldunuz?*

Eraslan: “Sihirbazın Kızı” adlı öykü masalsı ve başarılı bir anlatımla yazılmış. Yazarın ilerde bu tarz öykülerle karşımıza çıkacağını düşünüyorum. “Mitik” adlı öykü için fantastik bir üslup denemesi diyebiliriz sadece. Anlatımda efsane ve mit masal unsurlarının bir arada kullanılmasını eserin kurgusal bütünlüğü açısından sakıncalı buluyorum. Ayrıca yazarın destansı bir anlatıma göz kırptığını da görüyoruz. Bu açıdan “Mitik” adlı öyküyü deneysel bir metin olarak değerlendiriyorum.

Bayar: Öncelikle “Mitik” üzerine konuşacağım sanırım. Çin mitolojisinin kullanıldığı öyküde yazarın atmosfer kurma, karakterleri öykü içine yerleştirme başarısını görüyoruz. Çünkü öykü aslında bambaşka bir dünyayı anlatıyor ve okuru kaotik bir ortama terk etmiyor. Her bir ifade her bir karakter yerini yurdunu buluyor. “Sihirbazın Kızı” da dediğiniz gibi fantastik bir anlatıma sahip. Öykü müthiş bir ritim yakalıyor, fakat bir noktadan sonra hızla sona yaklaşıyor, merakınızı cezbeden ayrıntıların atlandığını görüyorsunuz. Öykü çarçabuk nihayete eriyor.

Dere: “Sihirbazın Kızı” ve “Mitik” aslında iyi kurgular, özgün fikirler, tarz olarak da çok benimsediğim öyküler. “Mitik”te Binbir Gece Masalı gibi olaydan olaya geçiliyor, kapı bir diğerine açılıyor, öykünün sonu ise kurguyu tamamen kuşatmıyor. “Sihirbazın Kızı”nda da ben metnin yazılış amacını/mesajını bulamadım, bu yüzden kurgu biraz havada kaldı.

Aydar: “Sihirbazın Kızı”nda daha çok masalsı bir anlatım “Mitik”te ise destansı bir anlatımla karşılaşıyoruz. Her iki anlatımda da yazarı, oldukça başarılı buldum. Özellikle bu iki anlatımın yazarın okur çeşitliliğinde muhatabı-

nı bulmasının yolunu açacağını düşünüyorum. Farklı kurgularda kısa öyküler yazmak zor iştir ve yazarın çokça yol kat ettiğini özellikle bu iki öyküde görebiliyoruz.

“Mitik” öyküsünü okurken fantastik bir sinema filmi izler gibiydim. Birbirinden bağımsız karakterleri ve kurgusu ile batı edebiyat tarihinde okuduğumuz yapay destan türüne benzeyen bir öykü olarak değerlendirebiliriz.

Kılıç: *Nagihan Şahin, genel olarak kısa öykülerle karşımıza çıkıyor. “Diyorum”, “Bahçeyi Ne Yapacaklar”, “Orka” dikkat çeken kısa öyküler arasında. Bu konuda Şahin’i başarılı buluyor musunuz?*

Eraslan: Evet, kitaptaki çoğu öyküyü bu kategoride değerlendirebiliriz. Öykülerin çoğunda bir yol ve yolculuk hâli hâkim. Kısa yolculuklar bunlar. Gündelik hayatın içinde bir yerden bir yere savrulmalar da diyebiliriz. Başta da söylemiştim, telaşsız ve kaygısız yazıyor Nagihan Şahin. Finaller de öyle, birden kestirip atıyor. Elbette öyküde iyi bir başlangıç ve final arayan okuyucu için bu metinler sıkıcı gelebilir.

Dere: “Orka” analojiyle kurgulanmış, sağlam bir öykü. Kısa öyküler arasında bence “Felix Domesticus”ın kurgusu çok cılız.

Aydar: Nagihan Şahin’in öykülerinde kısa öykü yazmanın zor ama çekiciliğine dair güzel örneklerle rastlıyoruz. “Diyorum” adlı öyküsü bu örneklerden sadece bir tanesi. Sıradan bir yolculuğun ayrıntılarında gizlenmiş romantizm, sitem, özlem ve beklentileri tamamen kahramanın kendi iç sesiyle bize duyurması ve hatta tümüne karşı duyarsızlığını itiraf etmesi, öyküye ayrı bir tat katmıştır.

“Bahçeyi Ne Yapacaklar” adlı öyküde diğerlerinden farklı bir tarzda diyalog yoğunluğu görüyoruz. Yazar, çok az öyküsünde bu şekilde aradan çekilip okuru öykü ile baş başa bırakmıştır.

“Orka” kitapta yer alan diğer öykülerin pek çoğunda karşılaştığımız türde bir kısa öykü. Nagihan Şahin, ayrıntılara saklanmış hayatın gerçekleri ve bu gerçeklere dair sosyal mesaj veren, insanların ilişkisizliği üzerine kurgulanmış başarılı bir kısa öykü örneğiyle buluşturuyor bizi.

Altınova: “Orka” kısa öykü olmasına rağmen balinadan hareketle insan ilişkilerinin irdelendiği, az sözle çok şeyin anlatıldığı, hüznün hâkim olduğu başarılı bir hikâye.

Kılıç: *Dokuzdolambaç’ın sizin için en güçlü öyküsü ya da öyküleri hangileri oldu?*

Eraslan: “Ali İhsan John Write’a Karşı”, “Çaylak” ve “Benoit’yi Bulmak” adlı öyküleri severek okudum.

Gürdamur: “Benoit’yi Bulmak” benim favori öyküm. Bu öyküde dil titizliği ileri düzeyde. Şiirselliğe yaslanan ve yer yer çağrışımlardan yararlanan bir akış söz konusu. Sadece bunun için mi? Hayır. Öyküde, özellikle ritmin ve şiirselliğin ön planda olduğu öykülerde, gündelik hayata temas edip tekrar o lirik

dile geri dönmek büyük bir dikkat gerektiriyor. Pek çok edebiyatçı bu geçişi kendine dert edinmiş. Örneğin Virginia Woolf, günlüklerinde kendi kendine söyleniyor, “Gündelik dilden lirik dile geçişi nasıl yapmalı, tikelden genele?” Veya bunun tersini. “Benoit’ı Bulmak” öyküsünde diyaloglar var. Diyaloglara giriş ve çıkışlar o kadar ustalıkla işlenmiş ki okur en ufak bir sarsıntı hissetmiyor. Budur dedirtiyor. Etkilendim.

Erdoğan: Benim en beğendiğim öykü “Çaylak” oldu. Zira beklentileri, hayal kırıklığını, anlatıcı ile özlem arasındaki ilişkiyi ve her ikisinin “iktidar” karşısındaki durumunu çok iyi işlemiş. Bu bakışı sevdim. Para kazanmak için varolmanın, fedakârlığını, ötekinin, iktidarın enteresan bir sorgulaması olmuş. Diğer sevdiğim öyküler ise, “Benoit’ı Bulmak” ile “Ali İhsan John Write Karşı”.

Dere: Ben en çok “Ali İhsan John Write Karşı”yı sevdim; orijinal, tastamam bir öykü.

Aydar: “Dokuzdolambaç”, “Orka”, “Elveda Memleketim” ve “Çaylak” öyküleri samimi kurgusu, sadeliği ve akışkanlığı ile dikkatimi çeken öyküler diyebilirim.

Altınova: “Orka”, “Yatak Odası Günlüğü” ve “Ali İhsan John Write’a Karşı” kitapta kurgusu ve anlatımıyla dikkat çeken öykülerden.

Kılıç: *Yazarın cesaretlenmesi, daha da güç alarak yürüyüp gitmesi gereken başka yollar var mı? Okur olarak, öykücüden beklentileriniz ve öykülerinden umduklarınız nelerdir?*

Eraslan: Yazar kurgusal metinlerden ziyade anlatıma yaslı metinleri daha çok seviyor. Akıcı ve sade bir anlatımı tercih ediyor. Kurgusal metinlerin daha zayıf olduğunu düşünüyorum. Bundan sonraki metinlerinde güçlü bir kurgu ve akıcı bir anlatımla karşımıza çıkarsa öykü gücü ve zevki yüksek metinler okuyacağımıza inanıyorum.

Gürdamur: Giriş ve çıkışları olabildiğince sade, hatta şaşırtıcı derecede sade kuruyor Nagihan Hanım. Bu elbette yazarın tercihi. Zaten öykülerine bütüncül gözle baktığımız zaman bu giriş ve çıkışlar yerli yerine oturuyor. Büyük hareketleri toz kaldırmadan, ironiyi kanırtmadan, insana dair kazıyı kazma küreksiz yapıyor. Hatta çoğu kez söylevsiz. Bir fotoğraf koyuyor okurun önüne. Buna siz ister metafor deyin, ister cevher. Bu ince bir dikkat. Okura saygı bir bakıma. Akıl vermiyor, gütmüyor, yönlendirmiyor. Fotoğraf budur ey okur, deyip çekiliyor. Bence postmodern tavrıyla da uyum içinde bir yaklaşım.

Dere: Nagihan Şahin ilk kitabında bize acemi bir öykücü olmadığını gösterdi. Bundan sonraki kitap için de beklentilerimizi yükseltti.

Aydar: Burada yazardan maksat Nagihan Hanım’sa cesaretlenmesi için dışarıdan bir müdahale veya yüreklendirmeye ihtiyaç duymayacak kadar özgür bir ruha, sınırsız bir hayal gücüne sahip olduğunu görüyorum. Masalsı

ve destansı anlatımın hâkim olduğu öykülerinin, özellikle fantastik edebiyat serilerini takip eden genç okurlara ulaştırılarak, yazı yolculuğunda Nagihan Hanım'a eşlik edilebilir.

Hayal gücündeki özgürlüğünden dolayı kendisini takdire şayan buluyorum. Özellikle hayal gücünün baskın olduğu teknolojik çağın öyküsünü yazma konusunda başarılı örneklerle buluşacağımıza inanıyorum.

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Ç a ğ d a ş İ r a n Ö y k ü s ü

MÜJDE ÜLFET

Türkçesi: Umut Başar

DUVAR

Dördünde de anahtar var. Hiçbir zaman zili çalmazlar. Kilidin sesi. Tilik, tuluk, tak. Pazarları kapı dört defa açılır. Yüksek ve daha yüksek sesle selam verirler. Kendileri, kocaları, karıları. Birbiri ardına bağırırlar: “Nasılsın baba?”

Telefon edip söylemem lazım. Yoksa her zaman olduğu gibi parkede birbirini kovalayan ayak sesleri, Nevşin’in kızının örümceğinin tekerleği veyahut da masaya, mobilyaya, abajura vurduğunda çıkardığı sesler. Herkese ateş eden Hamdi’nin küçük oğlunun pilli makineli tüfeğinin aralıksız sesi. Çocuğun öldürmek zorunda olduğu düşmanların çocuk zevk alsın diye sözde kurşun yiyince çıkardığı ah ile vahlar. Akabinde salona yuvarlanan birkaç ceset ve kocaman kocaman öpücük sesleri. Uyuyan güzel misali uykudan kalkan ölülerin konuşması. Konuşmalar...

Babamın kulağı biraz ağır. Gözleri de iyi görmüyor. Hamit’e “Neden Hamit gelmedi?!” diye soruyor. Hamdi’ye “Neden çocukları getirmedin?!” diyor. Hamdi’nin görünmeyen çocukları birbirini kovalayıp kırlentleri birbirlerine fırlatıyorlar. Babam Neda ile konuşuyor Nevşin’e bakıyor. Nevşin, Neda’nın yerine cevap veriyor. Babamın aklında pek bir şey kalmadığı için Nevşin’in mi yoksa Neda’nın mı cevap verdiğini pek fark etmiyor. Babamın neden getirmedin diye sorduğu çocuklar şimdi çılgık atmakta... Televizyonun sesi yükseliyor. Babam, Suriye’deki iç savaşta bugün tam olarak kaç kişinin öldüğünü, çünkü derbide kazanan tarafın kim olduğunu ve yarın havanın nasıl olacağını öğrenmek zorunda. Hamdi ile Hamit sesini daha da yükseltiyor. Bardaktaki kaşığın çıkardığı ses. Çilek şerbeti bulut misali bardakta şekilden şekle giriyor. Kızarmış patlıcanların kokusunu çeken aspiratörün sesi. Suyu tam kurumayan patlıcanların yağda cızırdaması. Blenderin ayran kabında çıkardığı ses.

Babam yeniden soruyor: “Direksiyon kilidini taktınız mı?” Hepsi birden cevap veriyor: “Evet baba.” Neda, Nevşin’in kızının oyuncak bebeğinin karnına

basıveriyor. Bebek on defa “Anne, Baba! Anne, Baba!” diye tekrarlıyor. Neda salondan bağıyor: “Yardım istemiyor musun?”

Hepsine birden mi telefon edeyim yoksa yalnızca birine mi? Babam holden bağıyor: “Niki, neden üzümle getirmiyorsun yiyelim?... Niki! Sana diyorum. Neredesin Babacım?”

Oda kapısının yanına gidip yüksek sesle “Hepsini kendim yedim baba.” diyorum.

Gülüyor. Takma dişleri sararmış. “İyi yapmışsın.” diye karşılık veriyor.

Yemedim, hepsini sirke küpüne döktüm. Ezilmiş ve dalları kürdan misali incelip kurumuş üzümler.

Polis telefon edip babanız bizim yanımızda deyince iyi olup olmadığını sormaya cesaret edemedim. Karakolda oturmuştu. Bir üzüm torbası dizlerinin üzerindeydi. Hızlı hızlı elindeki küp şekeri çay bardağına batırdıktan sonra ağzına götürüyordu. Şekerliği önünden aldım. İyi ki insülin yanımdaydı. Polislerden biri amirane bir edayla “Evin kapısını kilitleyin hanımefendi!” dedi. Kilitleyeyim mi? Seksen yaşındaki piri faninin üzerine mi? Sekiz aylık bebek mi bu? Görmeyen gözler duymayan kulaklarıyla nasıl sokaklarda dolaşıyordu bilemiyorum? Sokaklardaki girinti çıkıntıyı nasıl görüyordu? Bir anda adamın burnunun dibinde peyda oluveren motosikletlerin elinden nasıl kurtuluyordu? Şans eseri mi? Belki bir iki defa. On defa olmaz ki!

İlk defa kaybolduğunda ayağımda terlikle sokağa koşmuştum. Nerede aramalıyım? Hamdi’yi aradım. Bağırıldı: “Taa Veramin’den nasıl yetişeyim? Olacak iş değil!”

Hamit ise Tahran’da değildi. Neda vardiyadaydı. Nevşin’in daha süttten kesilmemiş çocuğu vardı. Birbirine paralel caddeleri bir aşağı bir yukarı ne kadar dolaşıp durmuştum. 32. Cadde’nin yokuşu. 34. Cadde’nin inişi... Yokuş, iniş... Bir caddenin başından adamın birinin elinden tutmuş geliyordu. Gene yanlış yere gitmiş, kaybolmuştu. Onlara doğru koştum. Adamın bakışları “Sorumusuz, sen nasıl evlatsın?” diyordu... Lakin dudaklarından “Babanıza daha fazla dikkat etmelisiniz hanımefendi!” diye bir cümle döküldü.

Öyle bir “daha fazla” demişti ki sanki kuşumun kafesini kapatmayı unutmuşum! İçimden “Ne diyorsun be adam? Ne biliyorsun ki konuşuyorsun? Kim olduğunu zannediyorsun? Ne hakla...” diye haykırmak geldi. ... “Peki, teşekkür ederim.” demekle yetindim.

Elini çay bardağına uzatıyor ve her gün olduğu gibi soruyor: “Evet kızım, anlat bakalım iş yerinde bugün ne var ne yoktu?”

Omuz silkiyorum, görmüyor. “Efendim?” diyor. Yüksek sesle cevap veriyorum: “Bir şey yok baba. Bugün de diğer günler gibiydi.”

Annem “Bir şey yok, her günkü gibi.” demezdi. Konuşurdu. Komşular,

akrabalar, kavgalar, tartışmalar on defa, yirmi defa anlatırdı. Yüz defa an-neme “Bağırıp duracağına ikna et ıştırme cihazını taksın.” dedim. O da yüz defa üzerime bağırırdı: “Hoşuna gitmediğini bilmiyor musun? Takmak zorunda mı? İstemiyor işte. Eğer rahatsız oluyorsan odana git...” Odama mı? Keşke şimdilerde odama gidebilseydim daha içeri girmeden dönmek durumunda kalıyorum. Babam sürekli sesleniyor: “Niki!... Niki!...” Bari en azından ne için seslendiği aklında kalsın!

Bastonunun üzerinde usulca titreyen eline dalmıştı. İş yerinde ne olup bittiğini bugün de anlatmadım yeniden sormadı. Acaba sormayı mı unutmuştu? Hamit “Babam unutkan olmuş.” diyor ama hayır sanırım kendini annemin yokluğunu unutmak için unutkanlığa veriyor. Zayıf gözleri ve kulaklarıyla haddinden fazla yorgun olduğumu ve beşimizin de bir cümleyi bir defadan fazla söylemeye hevesli olmadığımızı hatta beşimizin de bir işe yaramadığını anlıyordum!...

Keşke ona bir şeyler anlatsam. Mesela ne? Her ne olursa. Mesela bugün müşterilerden birinin çekini yanlışlıkla çöp kutusuna atıp “Hangi çek? Siz bana çek vermediniz ki!” diye inkâr edip durduktan sonra çek bulununca dilimin tutuluşunu.

Başını koltuğuna dayamıştı, gözleri kapalı ağız açıktı. Eli hâlâ bastonundaydı. Gündüzleri uyuyor geceleri evin içinde dolandır veya hışırtı çıkarırdı, naylonların içinde ne vardı? Bastonunu masa ve sandalyelere vurunca uykudan sıçardım.

Gene gol atırlar. Sokaktaki futbol maçı bitmek bilmiyor. Boş zaman var mı ki? Telefon etmem lazım. “Eve Dönüyoruz” programındaki aşçı krema torbasını sıkıyor, bir bağırıyor sonra pastaya kakao serpiştiriyor yeniden bağırıyor. Karıncalar babamın ayağının kenarından koltuğun altına gidiyor kesin şekerliği gene oraya sakladı. Ses o denli yüksek ki sokaktan gelip geçenler bile kakaolu kek tarifini öğrenmiş oldu. Bu gürültü arasında nasıl arayayım? Şımarık çocuklar misali zırlayan şu televizyondan uzaklaşmak için banyoya gitmem gerek. Tadı kalmamış sohbetler ve dinlemekten artık gına gelen hikâyeler. Karmakarışık şu tasvirlerle bakmaktan ne zevk alıyor? Uyuyor ancak televizyonu kapatacak olsam uyanır.

Pazar olmadan aramam lazım. Hangisine söyleyeyim? Gözlerimin altı mosmor oldu. Keşke imkân olsa yaza kadar uyuyabilsem. Ses kesilmiyor. Pazarları, pazarları bile sesler hücum ediyor. Babamın yemek esnasındaki öksürüğü, Hamdi’nin eliyle babamın sırtına vurduğunda çıkan tok ses, nargiledeki suyun fokurtusu, tavlada yuvarlanan zarların sesi, Hamdi’nin eşinin kahkahaları, Hamit’in eşi... Ses... Ses... Pazarları tam bir savaş; mantolar ile ceketlerin portmantoya, kirli bardak ve tabakların bulaşık makinesine, meyve kabukları-

nın çöp kutusuna hücumu. İtilmekten bıkkınlık veren sözlerin...

İçimden bütün yaz boyunca uyumak geldiğini söyledim. Hep birlikte güldüler. Neden diye sormadılar bile. Yolculuklarını anlatmazlardı. Yaptıkları âlemlerden ise hiç bahsetmezlerdi. Birbiri ardına hatıralar. Hatırlıyor musun ördüğün şal ile şapka ...? Aklına geliyor mu annem sürekli ...? Hatırlıyor musun tatil ödevleri ...? Aklında mı hani o yeşil bisiklet ...? Hatırında mı maç ...? Hatırlıyor musun...? Hayatımız hafıza testi, film tahlili, hayali sahneler ve diyaloglar, Hamdi ile Hamit'in cesur şövalyelerin amansız vuruşmalarını andıran kavgaları arasında sıkışmış ben, Nevşin ve Neda'nın çığlıkları karnaval müziğine dönmüş durumdaydı. Hatıralarımızı kesip yerine hayaller yapııştırıyoruz. Kimdik ki? Para içinde yüzen eşraftan aile çocukları mı? Nerde yaşıyorduk, periler diyarında mı? Hiçbir zaman geçtiğimiz son iki yıldan söz etmezlerdi. Sadece "Sen de iyi misin?" "Evet iyiyim, sen nasılsın?" "Ben de iyiyim..." İyi miyim?

Keşke biraz uyusaydım, olmaz ki akşama yemeğimiz yok. Babam gene dolabın içine girdi, meyve poşetleri tepe taklak oldu, ezilmiş vişnelerin suyu dolabı berbat etmişti, on leke, hayır on iki yok yok on beş.

Bir gün gene kayboldu. Caddede koşuyorduk, yoktu. Şansımıza üst komşu görmüştü. Pazarda balıkçı tezgâhının karşısında duruyormuş. Tezgâhın üzerine balık bağırsakları dağılmıştı. Balıkçının giydiği önlük, bir testere balığının testeresi karnına saplamış gibi kanlıydı. Babam adamın kanlı önlüğüne dalmıştı belki Hamit'in bir kavga esnasında meyve bıçağını Hamdi'nin pazısına sapladığı gün aklına gelmişti. Ya da başı ve kuyruğu olmayan balıklar ona Hamit ile Hamdi'nin başını kopardıkları güvercinleri hatırlatmıştı. O gün oğlanlara iyi dayak atmış, size yemek memek yok demişti.

Banyoda, biraz önceki programda bağırان sunucu artık fısıldıyordu. Babamın plastik sandalyesi kir tutmuş. Banyonun seramikleri ne renkti? Sabun ve şampuan kalıntısı terlikle kazımayla çıkmaz. Annem bunları nasıl temizliyordu da her daim parlıyorlardı? Neda nefes almıyormuşçasına konuşuyordu ama Zeribar Gölü'ne yaptığı seyahatten bahsetmedi. Geçen hafta Margun Şelalesi'ne giden Nevşin'den de ses seda çıkmadı. Neda soruyordu: "Ne var ne yok?" "Hiç, yaşıyorum işte.." "Babam iyi" "Hımm" "Evet, ben de iyiyim" "Hımm" "Sen nasılsın?" "Hımm..." "Vizen çıktı mı?... Nihayet ben ve babam pazar günü evde yokuz. Hepsi bu.

Nerede olduğumuzu söylemiyorum, sormuyor. Bir sonraki gelişlerinde anahtarı boşuna kilide sokmamaları için dün çilingir getirip kilidi değiştirdiğimi söylemiyorum. Artık "Annemin yaptığı dolmalardan" veyahut "çorbalardan" sipariş vermemelerini de söylemiyorum. Oturma odasının oyun parkı olmadığını, evin küçük kızının gene inadinın tuttuğunu da. Çocukluğunuzdaki bisikletlerin şimdiki rengârenk arabalarınızdan daha güzel olduğunu

kırk defa söylemenizden yorulduğumdan bahsetmeyeceğim. Gerçekten güzel miydi peki? Hayır değildi. Yokluk ve özlem illüzyon veyahut büyü gibidir adamı kandırır. Hoşunuza gitsin veya gitmesin televizyonu babamın odasına taşıyacağım diye açıklamada bulunmayı düşünmüyorum, ne zaman televizyonu salondan götürmek istiyorum dediysem hiçbiriniz “Niçin?” diye sormadınız. Dördünüz de yalnızca “Bu mevzuğu bir daha açma!” dediniz.

Hamdi’ye İngiliz anahtarıyla conta getirmesini her defasında unuttuğunda bir sürü yalan söylemesine lüzum yok demeyeceğim. Musluk artık damlamıyor kendim yaptım. Hamit’e artık duvar kâğıdı tutkalı istediğimi söylememe gerek kalmadı, duvar kâğıdı nerede? Hepsini dün gece söktüm. Duvarlar çok kirlenmişti sarı çay ve kahve lekeleri. Duvar aynı fiziki haritalarda çölü gösteren bölümlere benzemişti. Kâğıtları duvardan sökerken çıkan harç hurç sesleri oldukça rahatsız edici olsa da iyi oldu, çok iyi oldu. Duvar kâğıtları arasındaki yarık artık beni korkutmuyor, duvarın arkasında kimse yok ki çılgılık atsın. Bunları da kimseye anlatmayacağım sadece ben ve babam pazar günü evde yokuz diyeceğim hatta öbür pazar olup olmadığımızı bile söylemeyeceğim.

MEHMET AYCI

NE EKSİK NE FAZLA

Oralarda feleğin çemberinden geçmiş, elden ayaktan düşmüş yaşlı kadınlar yaşırdı.

Özgürlük vesikaları artık iş görmez olduktan sonra verilen kadınlar.

Kimsiz kimsesiz kadınlar.

Her sabah ve her akşam kapı tokmaklarına bir ekmek, birkaç yiyecek bir şey asılır, kapı biraz sonra açıldığında kimseler ortalıkta görünmezdi.

O ortalıkta görünmeyen adamı ben tanırdım.

Kale'nin dibinden tanırdım.

Caminin çevresinden.

Sabahçı kahvelerinden.

Beş lira isterse beş lira vereceksin, dört lirayı da altı lirayı da kabul etmezdi.

Kimlerden para isteyeceğini bilirdi.

Onun da kendine göre bir çevresi vardı.

Bir gün o adamı tanıyan uzak şehirlerden birinden bir dostumuz yüklüce bir parayı ona verilmek üzere bana yük etti.

Şehre geldim.

Gün boyu onun mekânlarında aradım.

Gül Baba'nın karşısında kaldırıma oturmuş buldum.

Vardım yanına oturdum.

Hatır sordum.

Az konuştu.

Ağustos sıcağında ceketini üzerindeydi.

Terlemiyordu.

Sağ eliyle ceketin sağ cebinin kapağını kaldırdı.

Anlamıştım.

Emaneti cebe koydum.

Eyvallah dedi.

Eyvallah dedim.

Oralarda feleğin çemberinden geçmiş, elden ayaktan düşmüş yaşlı kadınlardan o gün birisi rahmetli olmuş.

Mezarlıktaymış.

Üç kişilermiş.

Biraz zor olmuş toprakla buluşturması.

Anlatamadı.

Anladım da anlayamadım.

HÜSEYİN AKIN

YOL OĞLU

Karabük-Tosya yol ayrımı, otobüsteki bütün yolcular uyku saatinde. Şoförü uyanık tutan müzik ince bir sızı gibi aralarda dolaşıyor. Fahri orta kapıya yakın bir yerde basamaklara oturmuş uykusunu dinlendiriyor. Küçük yaştan beri uzun yol tutkusu bırakmamıştır peşini. Herkes oyuncak otomobillerle, traktörlerle oynarken onun favorisi hep tırlar kamyonlar otobüsler olmuştur. Mektep yönünden talihi pekiyi gitmemiş, zar zor ilkokulu bitirdikten sonra köyden kente geçebilmenin en kestirme ve kolay yolu olarak otobüslerde yardımcı eleman olarak çalışmayı görmüştür. Hem İstanbul'u görmek için bundan daha iyi bir fırsat olamazdı. Otobüsün hız göstergesi 140'ı gösteriyor. En arka koltuklarda oturan yolcuları en önde oturanlardan ayıran bir şey var sanki. Arkadakiler otobüse sanki geçerken atlamış gibiler. Koltuklarda oturuş biçimlerinde bile bir sınır tanımazlık var. Hangi koltuk kime ait belirsiz. Fahri, ıııklı ikazıyla yerinden kalktı koltuklardan dışarıya taşan bedenleri karanlıkta aralayarak şoförün yanında dikildi. Şoför dikiz aynasından Fahri'ye sadece onun anlayabileceğı bir şeyler söyledi. Fahri'nin adımları o kadar hızlıydı ki gitmesiyle gelmesi bir oldu. Otobüsün şoför istirahat mekânına kadar inmiş oradan istenilen şeyi bulup getirivermişti. Bu arada Fahri o acelecilikle koltuklardan kendisine doğru su ve poşet için seslenenleri duyamamıştı. Yolcular kalkıp kendileri su dolabından su poşet kutusundan naylon poşetleri çoktan almıştı bile. Fahri elindeki havlu büyüklüğündeki mendili tarif ettiği şekliyle boynundan ensesine doğru yerleştirmekle meşguldü. Gözlerinin önünden hızla Eskipazar bitimi ile Çerkeş başlangıcını gösteren tabela Fahri'nin gözlerinde yanıp söndü. Tam geçip orta kapı yanındaki yerine oturmaya hazırlanıyordu ki kendini ortalığa savuran bir istifra sesiyle yönünü değiştirip sesin geldiğı yere yöneldi. İki kadın -sonradan gelin görünce olduğı anlaşılan- karşılıklı aynı poşetin içerisine doğru istifra ediyorlardı. Ortada bir gariplik olduğunu seziyor ama bir türlü ne olduğunu çıkaramıyordu Fahri. Bu işe gireliden beri hep dalgınlıkla mücadele eder olmuştu. Gece ile gündüzü birbirine karışmış, yollar üzerine üzerine geliyor gibi; rüyalar ve hayalleri gecelere sı-

kıştırmıştı. Şimdi gelin ile görümcenin aynı naylon poşetin içerisine nöbetleşe istifra etmeleri kendi içinde bulunduğu garip durumun manzarası gibiydi. Hayallerle rüyaların aynı gecenin içerisine akması tam da böyle bir şey. İki kadının dertlerini birbirlerine dökmeleri gibi aynı poşete istifralarındaki garipliği fark eder etmez Fahri hemen koşarak bir avuç poşeti kadınların kucığına bıraktı. İçerdeki kesif kokuyu sadece burunları uyanık olanlar hissedebiliyordu. ‘Uyurken sadece insanların göz kapakları değil, burun delikleri de uyuyor’ dedi içinden Fahri. Dünyanın bütün kokularını sanki bir kavanoza sığdırmışlar da onu her yolculukta kendisine zorla koklatıyorlarmış gibi geliyordu Fahri’ye. Dünyanın ayak kokusu, dünyanın ağız kokusu, dünyanın mazot kokusu ve dünyanın yolculuk kokusu sanki birlikte uzun yola çıkmış da kendisini de yanlarına almış sanıyordu. Şoför Hamza’ya ne kadar çok şeyler borçluydu, onu yanında çalıştırmış, araba aksamını tanıtmış, koca otobüsü ileri geri almayı öğretmiş. İyi kötü üç beş kuruş para da geçiyordu eline. En önemlisi bu muavinlik sayesinde köylülükten kurtulmuş, şehirli olmuştu kendine göre. Birisi ona nereden böyle diye sorduğunda, rahatça ıkınıp sıkılmadan, “İstanbul’dan” diyebiliyordu artık. İstanbul’dan gelmek, İstanbul’a gitmek az şey değil böylesine köylük yerlerde. Adama kız vermez iken verir hale gelirler, kahvede adam yerine koyup çay bile ısmarlarlar. Gözleri ilk kez bile isteye bir kızın gözlerine böyle bir otobüs muavinliği esnasında değmişti. Muavinliğinin ilk zamanları mola sonrası kolonya servisinde annesinin yanında oturan bir genç kızın bakışlarına takılıp kalmış, o an eli ayağına, ayağı bakışlarına karışmış kolonyayı kızın üzerine doğru sıkırmıştı da nasıl utanıp zor anlar yaşamıştı. ‘Ah’ demişti Fahri ismini bile öğrenemeden uzaktan tutulduğu kıızı anlatırken kasabadaki arkadaşlarına “keşke bütün otobüsler ona gitse”, “bütün yolculuklar ona yapılsa, hiç olmazsa onla yapılsa”. Hamza Şoför o sıralar Fahri’nin sakarlığından yaşadığı gönül macerasını anlamış hatta kendine güveni gelsin diye mola anonslarını Fahri’ye yaptırmıştı. “Tosyaseyehatinsevyolcularfirmamızıyarsaatçayvestiraahhtolasıvermiştir. Çaylarşirketimizaittirafiyetsun.” Bu özgün duyuruyu biraz kibarca yapmış olsa da yolcuları uyandırmayı ve mola yerine hareket ettirmeyi başarmıştı. Kim bilir bu anonsu Fahri’nin ağzından duyan kız nasıl da takdir etmişti onu. O anonsu yaparken şoför Hamza ona yan yan bakmış “aferin kerata”ya dercesine bıyık altından çaktırmadan gülmüştü. İyice evi bilmişti otobüsü şoför Hamza. Ne de olsa evinden fazla vaktini bu seyr-ü sefer içerisinde geçiriyordu. Alıp onlarca insanı sırtında taşıyıp kapılarının önlerine bırakır gibi mesuliyet gerektiren bir vazifeydi yaptığı. Yollara o kadar alışmıştı ki gidiyor muydu yoksa geliyor muydu hiç farkında değildi. Bu yüzden sık sık kendisinden kimliğini soranlara “ben yol oğluyum” derdi. Gece ile yolun birleştiği zamanlarda sanki bu dünyayı da aşan bir yolculuk yapıyormuşçasına bir hisse kapılırdı. Mesafeleri yalayarak geçen otobüsün içinde mi yoksa

dışında mı olduğunu bile fark edemez hâle gelirdi bazen. Hep aynıdır otobüs şoförlerinin hikâyesi. Ayakları hep yerden kesik bir çocukluk ve gençlik dönemi geçirmişlerdir. Yarım kalan eğitim, hiç dikiş tutmayan iş hayatı, evden kaçma isteği nerdeyse bütün şoförlerin müşterek öykülerinin bir parçasıdır. Bir otobüse atlayıp bilinmeyene gitme arzusu şoför Hamza'yı da emsalleri gibi muavin yapmıştır. Uzun yıllar İstanbul-Erzurum arası çalışan otobüslerde muavinlik yapmış sonra da muavin olarak çalıştığı otobüs firmasının şoförü olmuştur. Meslekte 32.yıl, dile kolay. Geç evlenmişti şoför Hamza. İlk önceleri bir mesleği yok diye gittiği bütün kız evlerinden başı önde ayrılmıştı. Otobüs şoförü olarak işe başlayınca da bu sefer “gecesi belli değil, gündüzü belli değil” diyerek kimse kızını vermeye yaklaşmamıştı. O da çareyi anlaştığı kızı, isteyip de vermedikleri için kaçırmakta bulmuştu. “Dikiz aynasının dili olsa da konuşsa” diyerek söze başladı o günleri anlatırken şoför Hamza. Selma annesiyle sık sık Erzurum-İstanbul yolculuk yapmış. Evin tek kızı. Yirmili yaşların sonlarında olduğunu saklamayan bir çehresi var. Nedense hep sol yan ilk koltuktan almış anne kız biletlerini.” Allahın takdiri” diyor şoför Hamza muzipçe gülererek. Gecenin kesifliğinde herkesin gözünü yumma vakti Selma'nın gözlerinin sabahı başlarmış. Şoför Hamza bir gözün seyir halinde kendine çarptığını ilk fark ettiğinde sanki karşıdan uzunlarını yakmış bir otobüsün görüş alanını kararttığını sanmış ve başlamış üst üste selektör yapmaya. “Az daha tahtalıköyü boyluyorduk” diye anlatıyordu bu kritik anları anlatırken Hamza şoför. Bir keresinde gecenin sessizliğinde dikiz aynasından Selma'nın bakış radarlarına yakalanmış ve oracıkta gözleri çivilenip kalmıştı. Sonrası mı? ‘uçtuk’ diyor şoför Hamza ‘tarlaya doğru uçtuk’. Allah’tan bir şey olmamış kimseye. İstetmiş kızı ailesinden. Anne razı, kız razı, lakin baba Nuh diyor peygamber demiyor. Yine aynı hikâye, uzun yol şoförlerinin gecesi gündüzüne karışmış. Yine mutat Erzurum-İstanbul seferlerinin birinde anlaşılmışlar Selma ile. Mola saatinde alıp götürmüş uzun yol şoförü Hamza Selma'yı Amasya-Taşova dinlenme tesislerinde uzun bir yola çıkmaya razı eder. Her şey önceden ayarlanmıştır, yedek şoför bile meseleye vakıftır. Selma'nın annesi bilmekle bilmezlikten gelme arası bir yerde sessizliğe yaslanarak yolculuğunu tamamlar. “İyi de ikide bir anne-kız Erzurum-İstanbul arası ne diye gezerler?” Diye sorduğunuzu iştir gibiyim. Bunun cevabını biliyorum, ama hayırlı bir işi bozmak istemediğimden çok da söylemeye varmıyor dilim. Efendim şu kadarını söyleyeyim, kız hasta. Erzurum Numune Hastanesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne sevk etmiş kızı. Böbrek yetmezliği diyorlar, ama ben ayrıntısını bilmiyorum. Şu kadarını söyleyebilirim ki Selma rahatsızlığı hakkında şoför Hamza'yı bilgilendirmiş. Tam 13 yıl evli kalmışlar; hiç çocukları olmamış. Selma 13 yıl sonra bu hastalıktan vefat edince şoför Hamza bir daha da evlenmemiş. Babası bir türlü barışmamış Selma ile, cenazesine de gelmemiş. “Bir bakışı az görme-

mek lazım” diyor ne zaman bu bahsi açsa şoför Hamza. “Ben aşkın var olduğunu bu yollarda öğrendim” diye ekliyor her seferinde. Bu yüzden çok iyi anlıyor muavin Fahri’yi. Akıbeti kendisi gibi olsun da istemiyor. Fahri her şeyin farkında gibi hiç söylediklerinin dışına çıkmıyor kaptanının. Elleri sürekli çöp torbasına gidip geliyor. Çöp torbasından su dolabına, oradan kaptan koltuğuna. Oradan da belli terminallerde ya da yol üstlerinde yolcu indirme bindirme işlerinde, bagaj yerleştirmelerinde hiç durmayan bir saat gibi çalışıyor. İşte şimdi ta arka koltuklardan birinde bir yaşlı teyze sanki rüyasında görmüşçesine bir hararetle “muavin oğlum suuu” diye âdeta inliyor. Hangi birine yetişsin, tuvaleti gelene mi, midesi bulanana mı, koltuğu arkaya yatırmak isteyip de bunu başaramayana mı?... O hepsini bir yana bırakıp bilinmeyen yerden gelen bir emir telakki ederek gözlerinden su içtiği orta sırada annesinin omzuna yaslanarak uyumaya çalışan kıza doğru eğiliyor. “Efendim, bir arzunuz isteğiniz var mı?, Rahat mısınız?” Kız başını koyacak rahat bir yer aradığını ima edercesine boynunu ileri geri çeviriyor. Fahri ışık hızıyla koşup alt bölümden iki yastık bulup kıza uzatıyor. Uyuyor numarası yapıyor anne. Kız halinden şimdi daha bir memnun. ‘Ne çabuk gelmişiz’ diyor önündeki koltuktaki kadına Fahri. Heyecanından kiminle muhatap olduğuna dikkat etmeden söylüyor bunu. Kadın “anlamadım” der gibi bakıyor Fahri’nin yüzüne. “Tosya 25km” diye karşılık veriyor cılız bir sesle Fahri. Dışarıda gün doğumunu müjdeleyen bir kızılık. Kaptan radyo kanalını değiştiriyor. Yolun bundan sonrası Kastamonu-Karabük-Tosya bölgesel radyolarının kılavuzluğunda ilerliyor artık. Tosya Cihan radyoda sabah oldu uyanın anlamına gelen bir oynak türkü otobüsün içerisine doluyor birden: ‘Harmana kuyu kazdım/ Hem okudum hem yazdım/O dilberi görünce/Düştüüm de öleyazdım.”

Yol bütün oğullarını bir araya toplayarak onları gitmek istedikleri yönlere doğru yönlendirdi. Şoför Hamza ve muavin Fahri oldukları yerde öylece kaldılar. Çünkü onların gidebilecekleri bir yer yoktu. Kim bir yere gitmek isterse onların peşine takılabilirlerdi ancak. Ya da yolun çağrısına kulak vermeleri gerekiyor. Fahri gözlerini gözlerinden alamadığı ismini bile bilmediği kızın gittiği yere doğru gitmek istiyor, ama yol onu çağırmıyordu. Çantasını, bavulunu, torbasını alan yorgunluğunu otobüsün içerisinde bırakarak terminalden ayrıldı. Giderken kimse geriye dönüp bakmıyordu, bir kişi hariç. Fahri’nin “gözlerinden su içtim” dediği kız. Tam terminal duvarını dönüyordu ki elindeki valizleri yere bırakıp dinleniyormuş bahanesiyle son kez baktı Fahri’ye. Fahri’nin gözlerinden bir çift güvercin havalandı. Nerden geldiğini bir türlü anlayamadığı yorgunluk asıl şimdi başlıyordu. Böyle zamanlarda insanın yüreğini yakıp, acı veren yolculuğu unutmanın yolu bir başka yolculuğa çıkmaktı, yani uykuya. Ayakları onu terminal oteline doğru götürse de kalbi karanlıkta yüzü gibi ismini de seçemediği kişide kalmıştı.

MUSA EFFENDİ*

YANLIŞLIKLARLA ÖMÜR DEDİĞİMİZ O PERİŞANLIK

Anlatmak istediğim öykü böyle başlıyordu:

“Kapı çalınıyor. Kalkmaya üşeniyorum. Masa arkasına daha yeni geçtim ve eğer şimdi ara veririm devamını yazamam. Öykü yazıyorum ve başladım mı bitirmem lazım. Gerçi yazmakla sadece sıcak tüketilmesi gereken yemeği yemek arasında çok fark vardır ama ortak tarafları da yoktur diyemem.

Oysa bütün telefonları kapamıştım. Bütün dünyayla ilişkimi kestiğimi sanıyordum, demek öyle kolay değilmiş insanlardan kaçmak; birkaç butona basmakla olmuyormuş bu işler. Ama çok yaklaştım, demek bir tek kapıya çare bulamamışım. Açıkçası hiç aklıma gelmemişti. Belki de dünyanın en az vurulan kapısı olduğu için onu hiç hesaba bile katmamıştım.”

Yazmaya devam edemiyordum. Çünkü kapı çalınıyor. Kalkmaya üşeniyordum. Masa arkasına daha yeni geçtim ve eğer şimdi ara veririm devamını yazamam. Öykü yazıyorum ve... Kapı yine çalınıyor. Öykümdeki kapıya kimin vurduğunu biliyordum ama şimdi izninizle o meşhur soruyu sormam lazım.

“Kim o?”

“Musa Bey? Kapıyı açın lütfen. Biz polisiz, hakkınızda şikâyet var.”

Kapı deliğinden görüyordum polis olduklarını. Ama hakkımdaki şikâyetin ne olduğunu bilmem gerekiyordu. Ne de olsa benim adımla söylemişlerdi. Aradıkları bendim.

“Buyurun memur bey. Sorun neydi?”

“Komşularınız sizden şikâyetçi Musa Bey. Onları rahatsız ediyormuşunuz. Şikâyet için belediyeye başvurmuşlar, onlar da bize bildirmiş.”

“Herhâlde bir yanlışlık olmuş. Bakın ben kendi halinde yaşayan yaşlı bir yazarım. Evden pek çıktığım da söylenemez. Ne zaman nasıl rahatsız edebilirim ki onları?”

* Azerbaycanlı öykücü.

“Aslında onları siz değil, yarattığınız karakterler rahatsız ediyormuş. Hepsi de psikolojisi bozuk tipler. Mahalleli şikâyetçi; çocuklar onlara özenip anormal davranmaya başlamışlar. Bazıları da çok gürültücü. Üst kattaki kahramanınız mesela. Bütün günü evde spor yapıyormuş, gürültüsünden hiçbir şey yapamıyormuş komşularınız.”

Yukarıda da söylediğim gibi; ben kendi halinde yaşayan yaşlı bir yazarım. Evden pek çıktığım da söylenemez. Etrafı pek bilmem. Yıllardır evime kapalıyım, öykülerimi yazarım. Dünya benim için bu binadan ve binanın etrafındaki araziden ibaret. O da pencereden görüldüğü kadar. Uzun süredir başka yere gitmediğim, başka yer görmediğim için yarattığım kahramanları da bu binaya yerleştirdim. En fazla binanın önündeki çocuk parkında oturup çocukları izlerler.

Bütün bunları düşünürken memur beyin dediklerine bir cevap vermediğimi hatırladım ve hemen hızlı bir şekilde düşüncelerimi aktarmaya başladım.

“Bu nasıl olur? O kahramanların hepsi birer hayal ürünü. Ben bile onların neye benzediğini tam olarak bilmiyorum. Komşularım onları nasıl görebilir ki? Ayrıca bildiğim kadarıyla üst katta başka birisi oturuyor. En azından ben bu binaya taşındığımda oturuyordu.”

“Hayır beyefendi. Üst katta oturan kişi de sizin karakteriniz olduğunu kendisi itiraf ediyor. Ayrıca sizden o da şikâyetçi. Yıllardır spor yapıyormuş, çok yorulmuş ama adama öyle bir öykü yazmışsınız ki hayatının sonuna kadar spor yapmaya devam etmesi lazımmış. Allah aşkına söyleyin; bir karıncaya basıp onu öldürdü diye kendi kilosundan iğrenen, bu yüzden spor yapmaya başlayan karakter mi olur? Karıncayı ezmeyecek kadar zayıflamak olacak iş mi?”

“Niye öyle diyorsunuz ki? Karıncalar gayet güçlü hayvanlardır, kendi ağırlıklarından kat kat daha fazla ağırlık taşıyabilirler. Hem yine tekrar söylüyorum, bunların hepsi öykü. Birer hayal ürünü. Hayal. Gerçekte yok bunlar. Hayatımda böyle saçma şey görmedim. Bu bir şaka mı?”

“Rica ederim Musa Bey. Görev başındaki bir memura hakaret ediyorsunuz. Asıl sizin yarattığınız karakterler şaka gibi. Sporcuyla geçtim, bu çocuk parkındaki intihara meyilli adama ne demeli? Bütün gün çocuklara hayatın anlamsızlığını anlatıp duruyor. Sizin çocuğunuz yok belki, anlamıyorsunuz ama o çocuklar bundan etkileniyor. Hem hayata küsen birisi geceleri üşümesin diye niye pijama giysin ki? Affedersiniz ama çok saçma şeyler yazıyorsunuz.”

“Bu bir şaka olmalı. Doğru söyleyin kim kurguladı bunları? Abim mi? Kesin onun başının altından çıkmıştır bunlar.”

“Bunları az önce konuştuk Musa Bey. Bakın elimde yirmi üç tane şikâyet mektubu var. İmzalara bakın tanıyacaksınız. Hepsi komşularınız. Ve parkta oynayan çocukların anne babaları.”

“Yirmi üç ha? Demek yirmi üç şikâyet? Hepsi de bu ikisi yüzünden mi? Başka kimden şikâyet ediyorlar?”

“Hangisini söyleyeyim Musa Bey. Mesela bu çatıdaki kahramanınız.”

“Astronot mu?”

“Evet. Çorumlu. Gerçekten merak ediyorum Çorumlu astronotu nasıl hayal ettiniz?”

“Beni aşağılıyorsunuz.”

“Kusura bakmayın ama kahramanınız çatıda uzay mekiği kuruyordu.”

“Bakın. Tekrar ediyorum. Ben pek evden dışarı çıkmıyorum. Dolayısıyla da bilmiyorum bu dünyayı. Hatta bu şehri, bu semti, bu mahalleyi. Bir astronot karakter yazacaksam elbette bu binanın çatısından uzaya gitmeli”.

“Ama komşuları rahatsız ediyor.”

“Yeter ya. Yeter. Siz benimle düpedüz alay ediyorsunuz. Kesin abimin arkadaşlarındansınız. Sizi o göndermiştir kesin. O bulmuştur bu polis kostümünü de. Adınız ne sizin?”

“Adım Yücel. Yücel Nalbantoğlu. Bu da polis kimliğim.”

Doğru söylüyordu. Kimlikteki isimle ağzından çıkan isim aynıydı. Abimin bütün arkadaşlarını da tanırdım, onun bu isimde bir arkadaşı yoktu. Ama bu isim bana yabancı gelmiyordu. Daha önce duymuştum. Ya da...

“Bir dakika beni bekler misiniz?” dedim ve polisin cevabını beklemeden (kapıyı da açık bırakarak) yazı odama döndüm.

Aradığım kâğıtları bulmak zor olmadı. Yücel Nalbantoğlu benim yıllar önce yazdığım öykünün polis kahramanıydı. Görünce tanımamam normaldi. Öyküyü yazalı çok olmuştu. Ayrıca biliyorsunuz, demin polise de dedim, ben kahramanlarımı yolda görsem tanımam. Yücel’i de tanımamam gayet mümkündü. Aradan yıllar geçmiş, Yücel biraz kilo almıştı. Hem de ben onu daha kısa saçlı yazmıştım, yıllar içinde saçları da uzamış. Öyküye göre Yücel binanın karşısındaki polis karakolunda çalışıyordu. Bu kadar zaman geçmiş ama rütbesi bile artmamıştı. Tembel herif. Adam biraz kendini geliştirir, değil mi?

Gidip kapıyı kapatmam gerekiyordu. Ama gitmeden önce öyküyü yazdığım kâğıdı yırttım. Bu eyleminin karşılığını kapıda umduğum gibi buldum - polis gitmişti.

Yeniden masa arkasına geçtim. Yeni öyküye başlamam lazım. Eğer ara verirsem devamını hiçbir zaman yazamam. Bu öyküm böyle başlıyor:

“Kapısı olmayan bir evde bir yazar...”

ALİ NECİP ERDOĞAN

SIKIŞAN ZAMAN

Caddeden aşağı doğru yürürken, dükkânlardan birinin önünde ayaklarını uzatıp yere oturmuş meczup bir adam gördüm. Mevsim kış olmasına rağmen hava güneşliydi, yazı andıran bir gün,.. yaşı 60 civarlarında, ağarmış saç sakalı birbirine karışmış, renginin gri olduğunu tahmin ettiğim bir palto içinde bu adam, hep aynı cümleyi tekrarlıyordu: böyle olmamalıydı, böyle olmamalıydı.

Dükkândan çıkan yirmili yaşlarda bir delikanlı kâğıda sarılmış bir sandviç uzattı ona. Yaşlı adam kafasını kaldırıp delikanlıya baktı, böyle olmamalıydı, dedi sandviçe uzanırken. Gülümsedi genç adam ve tekrar dükkâna girdi. Karşı kaldırımdan onu seyrediyordum. Meczup sandviçi paltosunun cebine koydu. Benimle birlikte bu sahneyi seyreden arkamdaki bir beyefendi, onun da yaşı 60 civarındaydı, “Uzun zamandır yoktu, neredeydi kim bilir?” dedi. “Yıllardır böyledir, dediklerine göre bir kızı sevmiş ve o kızın kazaen ölümüne neden olmuş, ondan sonra da hayatla bağı kopmuş. Uzun zamandır görmediğim için, ne oldu ona diye merak ediyordum, dönmüş” dedi ve benim bir şey söylememi beklemeden yürüyüp gitti. Hayatın içinde ne dramlar var dedim, kendi kendime. İnsan zihni bir şeye takılıp kalabiliyor. Kendini durmadan çoğaltan tek bir an geri kalan bütün hayatı ele geçiriyor. Üzülmemek elde değil. Onu orada öyle bırakıp kendi hayatına dönmesi insanın çok şaşırtıcı, böyle bir sahne yaşanmamış gibi, hayatına devam etmesi insanın çok şaşırtıcı... o adamın kafasının içine girmeyi ve orada ne olup bittiğini anlamayı çok isterdim. Tek bir anın kendini sürekli tekrarlamasıyla daha geniş bir zamanın kendini tekrarlaması arasında belki de bir fark yok. Ben de sabah işe gidiyor, akşam işten çıkıp bir yerlerde çay içiyor sonra da eve gidip yatıyorum. Pazar günleri de tıpkı şimdi olduğu gibi bazen aynı yerlerde aynı güzergâhta yürüyüşler yapıyorum. Sonra da eve dönüyorum. “Böyle olmamalıydı” diyen adamla tek farkım, bu döngüyü daha geniş bir zamana yayıyor olmam. İlginç bu! Ona deli diyoruz, kendimizi normal kabul ediyoruz. Demek ki delilik, bir tür alan daralması. Kafamdan bu düşünceler geçerken güzergâhımı hiçbir neden yokken değiştirip

ara sokaklardan birine giriyorum. Bir süredir geçmediğim bu sokakta bulunan tarihi bir binanın önüne gelince şaşkınlıkla giriş kapısının hafif aralık olduğunu görüyorum. Bu metruk binanın kapısı ve pencereleri sıkı sıkıya kapalıydı ve dış cephesindeki süslemeler nedeniyle de koruma altındaydı. Belki de restorasyon çalışması yapacaklar diye düşünüp, aralık kapıyı elimle yavaşça ittirerek açıyorum.

Binanın içi tertemiz gözüküyor. Az önce birisi her tarafı pırıl pırıl parlatmış sanki. Girişteki taş zeminde baklava dilimlerine bölünmüş mermer bir mozaik var. Taş merdivenler ıslık ıslık yanyanıyor. Merdiven tırabzanlarının ahşabı son derece parlak. Fakat eskimişlik, toz ve küf kokusu genzini yakıyor insanın. Bir adım atıp içeri girince, yüzüme örümcek ağları kaplıyor. Korkuyla kendimi dışarı atıyorum. Derin derin nefes alıp sakinleştikten sonra girişteki örümcek ağlarını elimle temizleyip giriyorum içeri. ıslık ıslık tertemiz bir görüntüye karşılık toz ve örümcek ağlarıyla kaplı gerçeklik örtüşmüyor. Yavaşça tırmanıyorum merdivenleri, tırabzanları bir karış toz içinde. İnsanın tüyleri ürperiyor fakat merakımı yenemiyorum. Tam o esnada yukarıdan gelen anlaşılmas birtakım sesle olduğum yerde duruyorum.

Sesler birinci kattan geliyor sanki ancak ne dedikleri anlaşılmıyor. Cesaretimi toplayıp çıkmaya devam ediyorum basamakları. Merdiveni aydınlatsın diye konulmuş pencerelerden gelen ışık önümü görmemi sağlıyor. Birinci kata geldiğimde merdivenin bittiği yerdeki dairenin kapısında bir adamın durduğunu ve dairenin kapısını açmış bir kadın ile konuştuğunu görüyorum. Konuşmaları anlaşılamıyor. Adam kadını bir şeylere ikna etmeye çalışıyor galiba, kadın kafası öne eğik bir süre dinliyor adamı, sonra kafasını sallayıp, son derece üzgün, yavaşça kapatıyor kapıyı. Adam çaresiz, çökmüş bir vaziyette merdivenlerden inmek için bana doğru dönüyor. Ben hemen kenara çekiliyorum ama adamın bir görüntü olduğunu anlıyorum. Adam bütün basamakları inip çıkış kapısında yok oluyor. Ben şaşkınlıkla bu durumu anlamaya çalışırken, aynı adam bir anda dairenin kapısında beliriyor ve elini tereddütle havaya kaldırıp kapıyı çalıyor. Aynı kadın bir süre sonra açıyor kapıyı ve adam tekrar konuşmaya başlıyor. Kadın kafasını sallayıp, son derece üzgün, yavaşça kapatıyor kapıyı ve adam çaresiz ve çökmüş bir vaziyette merdivenlerden iniyor. Çıkış kapısında kaybolduktan sonra, hemen dairenin kapısında yeniden beliriyor ve bu sahne durmadan yineleniyor. Sanki akıp giden zamanın bir parçası kopmuş ve burada takılıp kalmış, döngüsel olarak sürekli kendini tekrar ediyordu. Tıpkı belleğin geçmişteki bir anıya takılıp kalması gibi. Genzimi yakan toz ve küf nedeniyle aşağı inip kendimi dışarı atıyorum.

SEGAH GÜMÜŞ

YAĞMUR ÇAĞIRAN

Bu hapishanenin yerlisi miyim ben? Bu taş duvarlar, bu demir kapılar, yumruk büyüklüğündeki şu sarı kilit ve ilaç kokulu bir bardak çay kadar burallı mıyım? Sırların, suçların, itirafların ortasında kendi benliğime gömülü yaşıyorum.

Mesela dışarıda gürül gürül bir yağmur. Islanmalıyım diyorum, sulara karışmalıyım. Çatılardan akmalı, camlara vurmalı, toprağa işlemeliyim. Oysa ben dokunamıyorum yağmura. Bir yağmur öyküsünde yerim yok. O hâlde çıkallım buradan.

Aslında şöyle öykü:

Kadın, adamla buluşuyor. Sinemaya gidiyorlar. Bir aşk filmi... Yağmur-la gelen bir aşkın trajik öyküsü. Filmden ziyade birbirlerinde ikisinin de akllı. Karanlıkta elleri buluşuyor. Terliyor kadının eli. Kalp atışları hızlanıyor. Yüzü daha bir güzelleşiyor filmin değişen ışığında. Adam memnun hâlimden. Film-den ziyade kadını izliyor.

Sonra bir otel odası. Baş başa kalıyorlar nihayet. Kadın bekliyor. Aynı filmdeki gibi olacak her şey. Ellerini tutacak, dudaklarına götürececek, gözlerine aşkla bakacak. Sevgiye dair sözcüklerini ortaya dökcek. Tüm şartlar hazır. Onları, duyguların zirvesine taşıyacak her şey.

Ama olmuyor. Bir zihinsel ayın yarım kalıyor. Bezgince çöküyor çift kişilik yatağın ucuna kadın. Adam ayırımına varamıyor. Karşısındaki baştan ayağa sadece kadın şimdi. Ne derin bir anlam ne uçsuz bucaksız aşk. Sadece kadın. Arzu nesnesi, güzelliğın temsilcisi, dişi... Yanına gidiyor kadının.

Odası hapishane koşuşuna dönüşmeden hemen önce son bir umutla bakıyor adamın gözlerine. Belki bir sığınak bulurum diye. Kusursuz bir sığınak. Siyah bir leke dikkatini çekiyor. Simsiyah bir boşluk... Daha önce görmediğini ayırımsıyor. Korkuyor. Saklıyor gördüklerini. İlk yara böyle açılıyor. Evcilik oynanacak yine de. Kaçınılmaz.

Adam da başka bir umutla bakıyor. Çağlar boyu aradığı ideal kadına. Bir

leke de o görüyor. Kadının gerdanında para büyüklüğünde bir leke. Yüzünü buruşturuyor. Kendine saklıyor gördüklerini. Bir yara da böyle açılıyor. O da biliyor. Oyun bu. Oynanacak.

Yaranın sancısından mı nedir terliyor kadının elleri, saç dipleri... Yağmurun sesine sığınıyor kadın. Sesin düşüncelerini dağıtmasını bekliyor, bekliyor... Odada kırkinci rüyalarındayken dışarıda serin serin yıkıyor yollar, yolcular, düş yolunda kalmışlar.

Oysa ne de güzel başlamıştı her şey. Buldum demişti her ikisi de. Bir daha kaybetmeyeceklerine ve hiçbir şeyin asla eskisi gibi olmayacağına inanarak. Bırakıvermişlerdi kendilerini bir düşün kollarına.

Islak kaldırımda, ay ışığında yüzü, gözleri... Mevsimlerden sonbahar. Sarı yapraklar ayaklarının altında. Ay ışığı gözlerinde. Hayatımızın güzünü yaşarken nedir bunlar, diyor kadın. Sanki ilk gençlik çağındayız.

Güz yağmurları, diyor adam. Sakin ama doymun yağar. Toprak iliklerine kadar suya kanar. Derinlere, can damarına değin işler toprağın. Her gün ikinci vakti başlar yağmaya... Tutarlıdır yağmur sonbaharda. Delişmen değildir nisan gibi. Ağır ağır usulca yağar.

Kış gelir aniden, diyor kadın da. Soğuklar bastırınca suya doyan toprak birden buz keser. Neye uğradığını bile anlayamadan donar kalır yüreği.

Gülümsüyor adam cevap olarak. Sıcacık gülümsüyor. İçini ısıtacak besbelli bu gülüş. İnaniyor bu defa. Hiç inanmadığı kadar inanıyor. Bir suçtan hüküm giymeyecek yüreği.

Düşünüyor şimdi hapishanesinin camından dışarıyı izlerken. Düşünürken istemsizce saçlarına gidiyor elleri. Pek çok beyaz tel siyah dalgalara karışmış. Geçmiş kurcalarken her zaman kendisine eşlik eder bu düş. Sadece bir görüntüden ibarettir. Ay ışığı, o ve mahzun bakışlar. Bu kadar. Gerisini zihni tamamlar. Düş müdür, filmlerden aklında kalmış bir görüntü mü bilinmez.

Camdan dışarıyı izliyor, her ikinci vakti. Bir mevsimdir yağmuru bekliyor. Bıkıp usanmadan. Mevsimler döndü, diyorlar. Kuraklık baş göstermiş. Yağmayacakmış yağmur artık. Desinler. Umurunda değil. O yine de biliyor yağacağını.

Sisli bir sonbahar günü. Yine hapishanesinin camında bir görüntüden ibaret kadın. Yağacak bugün. Yağmalı. Çok bekledi. Asırlardır neredeyse. Bu esaretin ortasında bir umutla beklemekte. Bulutlar kararsız. Hava bungun. Ha yağdı ha yağacak. Toz duman ortalık.

Derken bırakıyor içindekini gökyüzü. Sisler dağılıyor. Ağır ağır ve kararlı iniyor damlalar. İnerken hüzünlü bir sevinç bırakıyor arkasında.

Her seferinde başka bir damlaya tutunuyor. Tutunup süzüle süzüle iniyor camlardan dura ilerleye. Sonra tutunduğu damla hızlanıyor ve süzüldüğü

camdan yere damlıyor. Tıpır tıpır cama değiyor harfler. Birbirine çarpa çarpa aceleyle yağmaya başlıyor gökten kelimeler.

Aşkolsun size, diyor kadın hapishane camından dışarıyı seyrederken. Ben burada siz orada. Tenime değmiyorsunuz. Bir imgeye dönüştürmüyorsunuz beni. Hafızalardan silinmeyecek bir imgeye.

Duvarlar kalın. Duymuyor yağmur taneleri kadını. Dolu dolu iniyor toprağın göğsüne. Kadınsa kuru. Kupkuru. Çorak topraklar kadar kuru.

Geçmiş; sanki tozlu bir pencereden bakar gibi. Görebildiği ama dokunamadığı bir şeydi. Gördükleri de zaten bulanık ve belirsizdi.

Gardiyan kalem ver, kâğıt getir bana. Bir yağmur öyküsü yazacağım. Düşleri tutuklu bir kadını anlatacağım... Hangi harfle başlasın öykümüz gardiyan?

“Gardiyaan, kalem ver! Kâğıt getir bana!”

GÜLAY ÜNSAL BULDUK

ÇENGEL

Görüntü ve gürültüleri ile kocaman cümleler ve dev adımlarıyla geldiler. Gümbür gümbür ve sessiz sedasızdı gelişleri. Hüzünlü ve coşkulu ydu. Sıkıntılı ve ferah tı. Çoğaltan ve eksilt en bir şeyler vardı gelişlerinde. Kaosun rutini içinde varlık gibi bir şey oluştu. Bir şey; kütlesi yok, hacmi var bir şey. Bulut gibi, sis gibi... Kahkaha attılar, bağırıp çağ ırdılar, toparladılar, iyice dağıttılar, şefkat gösterdiler, yargıladılar. Vedalaşmak için kap ıyı açtıklar ında çölü kuşatan şey, o bulutsu varlık usul usul çekildi ve geriye en baştaki, kaostan önceki derin boşluk kald ı.

Çölün diğ er taraf ında yaşıyorlardı. Mevsim döngülerinin üçüncü gece-si gelirlerdi. Ateşler yakarak beklerdik gelişlerini. Etleri kaynatır, suları hazır ederdik. Gözlerimiz kocaman açık, kulaklarımız kabarık...

Ötediyar'dan heybeleri dolu gelirlerdi. Örgü saçlar, takma dişler, fildişi taraklar, hülyalı bakışlar olurdu bazen heybelerinde. İç çekişler, dualar, kahr ırlanmalar getirirlerdi. Küçük çocuklar hoş görülecek bir ş ımarıklıkla atılırlar, gelenlerin çantalarına asılırlardı. Büyüklerin, dizginlemeye çalış tıkları heyecanları, nereye koyacaklarını bilemedikleri ellerinden anlaşı lırdı. Coşkulu karş ılama sonrası yemekler yenir, ş erbetler içilir meydana daki ateş in baş ında bağdaş kurularak heybelerin boşalması beklenirdi. Başköşede, kendilerine ayrılmış yüksekçe postun üstünde oturan Ötediyarlılar mahsus ağırdan alır, heybelerin gözüne soktukları elleri ile içini yavaş yavaş karıştırır, bulduklarını aheste aheste çıkar ırlardı.

En güzel parçalar Zoradam'da bulunurdu. Herkes onun heybesinden çıkacaklar için heyecanlanır, sabırsızlanır, o ise bundan gizli bir haz alır, iri, kara, pos bıyıklar ının altına müstehzi bir sırıtış gizler, gür kaşlarını çatarak ciddi bir ifadeye bürünürdü. O gelişinde de farklı bir şey olmad ı. Zoradam heybesinin içini karıştırıp bir şeyi kavrad ı. Tuttuğ u şeyi ortaya çıkarmadan önce, ruhlarından yakalamak, dikkatleri iyice üzerinde toplamak, merak duygusu-

nu perçinlemek için gözlerini kalabalığın üzerinde gezdirdi. Dışarı çıkardı-ğında, elinde küçük çingıraklarla süslenmiş, gümüş bir halhal vardı. Gecenin ortasında ateşe doğru tuttuğu halhalın ışıltısı, ona doğru uzanan yüzlerde şöyle bir parlayıp geçmişti. Herkesin görmesi için bir yarım daire çizdi Zoradam. Sonra başladı halhalın hikâyesini anlatmaya. Köle pazarına düşmüş çok güzel bir kızın hikâyesiydi bu. Onu alan sahibini bu sihirli takıyla nasıl büyülediği, köle olarak girdiği evden, bütün mülkün sahibi Serkadın olarak nasıl çıktığı hakkındaydı. Hikâye bitince bir kaç el kalktı havaya. Ben, diye haykırdı ellerin sahipleri, ben istiyorum bu hikâyeyi. Zoradam şöyle bir süzdü talipleri, son söz onundu ne de olsa, heyecanı doruğa çıkarmak için ağırdan aldı, bıyığını ısırdı, sakalını çekiştirdi, sonra, sen, dedi, seni seçiyorum, hikâye senindir. Halhalı heybesine, elindeki çengeli ise adamın kalbine attı. Bir hikâye edinmenin bedeli buydu...

Budiyar'da herkesin çengeli vardı kalbinde. Kiminin bir kiminin üç kiminin beş... Her hikâye için bir çengel... Bu çengellerin onları Ötediyar'a, Zoradam gibilere nasıl bağladığının farkında değillerdi henüz. Ve ne tür bir kölelik olduğunun... Oysa ben, kalbime atılan ilk çengelden sonra bir şeylerin yolunda gitmediğini hissetmiştim. O gece rüya görememişim meselâ. Sonraki geceler de. İkinci çengelden sonra dilim uyuşmaya başlamıştı. Anlatmaya çalıştıklarımı toparlayamıyordum bir türlü. Ağzımı açıyor fakat kelime ağacının meyvelerini devşiremiyordum. Sözcükler, devrilen bir sepetteki elmalar gibi sağa sola yuvarlanıyordu. Anlam, cümlemi kuramadan geceyi yırtan yıldızlar gibi kayıyordu elimden.

Üçüncü çengelden sonra ise şu oldu:

Budiyar'dan bir kıza âşıktım. İçimin kaynadığı gecelerde çölün milyon yıldızlı göğü altında bir ezgi ile efkârımı bastırırdım. Ama o gece, üçüncü çengeli yediğim gece, ezgilerimin dili bağlandı, içimdeki şarkı sustu. Anladım ki, artık tutsaktık... Rüyasız, dilsiz, ezgisiz, ...

Çengelin bu tarafından bahsettim hep. Oysa bir de öbür tarafı vardı. Yani çengelden Ötediyar'a uzayan ipler. Bu ipler ile bağlıydık onlara. Yavaş yavaş bu iplerle emiyorlardı ruhumuzu. Bu iplerle çalışıyorlardı düşlerimizi, kelimelerimizi, ezgilerimizi. Bir farenin, buğday çuvalının dibinde açtığı delik gibiydi bu ipler. Çuval yavaş yavaş boşalıyor, ayakta duramayacak hale gelip olduğu yere çöküveriyordu.

Dağadam isimli, iriyarı, cengâver, yiğit bir adam vardı Budiyar'da. Hem güçlü kuvvetli, hem merhametli ve adaletli idi. Köyde bir sorun oldu mu hemen onun görüşü alınır, onun hakemliği ile mesele çözüldü. Bu gözler bir keresinde adaklık bir koyunu, kesildikten sonra sağ eliyle kavrayıp ağaca astığını, sonra tek bir hamleyle derisini gövdesinden ayırdığını görmüştü. Fakat

bir zaafı vardı Dağadam'ın. Hikâye dinlemek bir tutkuydu onda. Sadece dinlemekle kalmıyor, sahip de olmak istiyordu. Tam on iki çengeli vardı kalbinde. Biliyorsunuz işte her çengelden sonra, bana olanlar ona da oldu. Üçüncü çengelden sonra insanlara ne olduğunu hiç öğrenemedik ama. Anlatmak istiyor, anlatamıyor, boş gözlerle yüzümüze bakıyorlardı. Dağadam günden güne eridi malumunuz. Gücü kuvveti, heybet ve ihtişamı tükendi yavaş yavaş. Yüzü pörsüdü, boyu küçüldü ve bir gün oturduğu sandalyede, o boş çuval gibi, Dağadam da yığılıp kaldı. Ötediyarlılar onun ruhunu çekmiş ve kendi ruhlarına katmışlardı. Yani ki ölümsüzlüğün sırrına ermişlerdi. Anlattıkları hikâyeler, taktıkları çengeller, çengellere bağladıkları ipler ile başarmışlardı bunu.

Üçüncü çengelinden, yani ezgiler sustuktan sonra bir meclis daha toplandı. Yine heybelerden nesneler ve onlara ait hikâyeler döküldü meydana. Zoradam'ın, gümüş halhalın hikâyesini anlattığı geceydi. Bu sefer bir hikâye almadım ben. Bir çengel daha attırmadım kalbime. Ancak zihnim bulanmaya başladı. Geçmişe dair bazı anları hatırlamakta zorlanıyordum. Gözlerimi sımsıkı yumuyor, şakaklarımı başparmaklarımla eziyor, dişlerimi birbirine iyice kenetliyor ancak bir türlü başaramıyordum. Onların işiydi bu da. Efsunluyorlardı beni. Geçmişimi almaya çalışıyor, çengel istemediğim için cezalandırıyorlardı. İçimde çekiştirdikçe büyüyen bir isyan duygusu vardı. Hatıralarımın neresinden tutsam sünüyor, uzuyor, yapış yapış bir öfke kalıyordu elimde. Bozmalıydım bu oyunu. Kendi hikâyemi kendim yazmalıydım.

Koştum. Hiç durmadan koştum çöle doğru, sırtımdaki çengeller çatırdamaya başladı. İpler gerildikçe gerildi. En sonunda acı bir cıglık atarak koptular bedenimden.

Üç kanca, bedenimden üç parça et ile çekildi öz kaynağına... Ötediyar'a...

Üç kanca, savaş ilanı gibi gümbürdedi Ötediyar'da. Hikâye yeni başlıyordu. Benim hikâyem...

CAHİD EFGAN AKGÜL

OMZUMDAKİ EĞRİLİK

Sana omzumdaki eğrilikten bahsetmek istiyorum.

Dur, geri çekilme! Korktun ve şaşırdın biliyorum. Korkun mu önceydi, şaşkınlığın mı dikkatli gözlemleyemedim. Bu ayrıntıyı kaçırmamalıydım. Lütfen korkma. Şaşırabilirsin ama korkma. Sana bir çay içimlik sürede, omzumdaki eğriliğin sebebinin anlatacağım. Eğer dinlemek hoşuna giderse, bunu yazmayı düşünüyorum. Söylemeyi unuttum. Ben öykücüyüm. Bildiğim şeyleri yazıyorum şimdilik. Bilmediğimi nasıl yazacağım ki hem? Bu arada çayını soğutma, iç bir yandan.

Çocukken mahallemizde bir bakkal vardı. Yani her mahallede bakkal vardır tabii ama bizim mahallede bir tane vardı. Sonra pıtrak gibi çoğaldılar. Zamanla marketleştiler, yetmedi şimdi bir de alışveriş merkezi... Eskimiş tenekte levhada Turan Bakkaliyesi yazıyordu. Aslında Mehmet'ti bakkalın ismi. Şimdi ben öykü yazacağım ya, orada bazı isimleri, yerleri falan değiştirmem gerekiyor.

Turan Bakkaliyesi tüm mahalleyi gören bir tepedeydi. Turan Amca, yakınlarda ondan başka bir bakkal olmadığı için, buralara hâkimiyetini ilan etmişti. Sanki Orta Asya'dan göçen ilk bakkal oydu ve otağını bizim mahalleye kurmuştu. Sattığı tozlu ve paslı ürünler müzelik birer eşya gibiydi; çatapatlar, kızkaçıranlar, renkli ve uçan balonlar, sulugöz cikletler, cevizli şekerlemeler, gofretler, futbolcu çıkartmaları, ninja kaplumbağa maskeleri... Varoluşlarını Turan Amca'ya borçluydular. Gerçi mahallemiz de Turan Amca'ya borçluydu. Verisiye defteri güz yaprakları gibi dökülüyordu. Her şey değişirdi de hiç değişmezdi bu defter.

Omzumdaki eğrilikle bu anlattıklarının ne ilgisi var diyorsun değil mi? Aslında var ama biraz merakı artırıyorum. Sana bakkalın önündeki meydana, orda yaptığımız haylazlıklardan falan da bahsetmek isterdim. Hem seni fazla tutmak istemiyorum hem de öyküyü kısa tutmak istiyorum. Yazarken hikâyeye katkı sunmayan ayrıntılardan kaçınmam gerekiyor çünkü. Sahnede

silah varsa mesela, o silahın bir yerde mutlaka patlaması gerekmez mi? Bu arada yukarıdaki “tutmak” kelimesiyle tevriye sanatı yaptım. Not almama izin ver. Bunu kullanacağım.

Evet, bu Turan bakkal meselesini bir yere bağlamam gerekiyor. Oğulları vardı bakkalın. İkiydiler. -diler derken şu an hâlen ikizler ve ikiz olarak ölecekler hâliyle. İsimleri, İsa ile Musa. Şaka yapmıyorum gerçek isimleri bunlar. Yoksa bir gönderme falan söz konusu değil. Yazarken başka isimler bulurum ben onlara. Şimdilik gerçek isimlerini kullanacağım.

İsa ve Musa sınıftan arkadaşlarımdı. Okul çıkışlarında camiye gider, avluda top oynardık. Cami cemaati topumuzu alıp keserdi. (Cebinde çakı ile gezerdi cemaat. Sünnetmiş. Top kesmek de sünnet mi acaba?) Biz de başka bir meşgale bulamayınca incir ağaçlarına tırmanır, olgunlaşmış incirleri toplardık. Şimdi sen çayının son yudumlarındasın. Yoksa sana bu camideki mezarlıklarla ilgili ürpertici hikâyeleri de anlatırdım. Neyse, icap ederse yazarken ayrıntı verebilirim okuyuculara.

Bir gün yine İsa, Musa ve ben cami avlusunda oynuyorduk. İncir çekti canımız. Aramızda iş bölümü yaptık. Ben ağaca tırmanıp kopardığım incirleri onların kucağına atacaktım. Bir yandan da Musa, cami hocasını gözetleyecekti. Sonrasında topladığımız incirleri bir güzel mideye indirecektik. Ağaca tırmandım. Tozlu ve yapışkan yapraklar arasından olgunlaşmış olan incirleri koparıp aşağıya atıyordum. İsa ile Musa'nın kucaklarındaki incirler epeyce birikince inmeye karar vermiştim. Ancak ben ağaçtan inerken İsa, Musa'nın kulağına bir şeyler fısıldamış ve kakhaha atarak topuklamışlardı. Çocukken yaşadığım iki ihanetten biridir bu. Diğeri ne diye sorarsan onu da başka bir zaman anlatırım.

Ağaçtan iner inmez peşlerine düştüm. Tur dağına kadar da olsa kovalayacaktım onları. (Bu göndermeden emin olamadım. Düşüneceğim.) Ancak gözden kaybolmuşlardı. Soluğu Turan Amca'nın bakkalında almıştım. Onları şikâyet ettim. Turan Amca pek önemsememişti ama bu durum çok zoruma gitmişti. Üstelik çocuklarına arka çıkması (normal olarak) içime bir intikam hissi düşürmüştü. Ya incirlerden payımı vereceklerdi ya da sonuçlarına katlanacaklardı.

Bakkalın karşısındaki yatıra mevzilenmiştim. Dükkânın en kalabalık ânını bekliyordum harekete geçmek için. Bir süre sonra dükkâna üç kişi girdi. (İşte dükkânın en kalabalık ânı) Usulca yaklaştım meyve tezgâhlarının olduğu tarafta. Kaşla göz arasında birkaç tane elmayı koynuma soktum.

Tam işi bitirmiş olay mahallinden uzaklaşıyordum ki kocaman, siyah ve öfkeli bir çift gözle burun buruna geldim. Celâl'e yakalanmıştım. Celâl kim mi? Turan Amca'nın kardeşi. Hem de mahallemizin delisi. Öyle bildiğiniz

munis delilerden değil. Deli gibi deli. Çırılçıplak mahallede koşan, kendisiyle dalga geçenleri peşinden kovalayan, yatırlara işeyen, bunu yaptığı için Turan Amca'dan sürekli dayak yiyen bir deli. O yüzden sürekli zincirlenir ve bakkalın yanındaki boş depoya kilitlenirdi abisi tarafından.

Elmaları çaldığım sırada Celâl ne zincirlenmiş ne de kilitlenmişti. Bir yolunu bulup depodan çıkmış. Ben de bir yolunu bulup ondan kaçmayı başarmıştım. Eve vardığımda nefes nefese kalmıştım. Sobada yanan kömürler gibi kalbimden kütür kütür sesler geliyordu. (Bu benzetmeyi de not ediyorum izinle.) Celâl'in öfkeli bakışları gözümün önünden gitmiyordu.

Hadi bir çay daha iç, sonuna geldik hikâyenin neredeyse. Bitiriyorum.

Yüzüm bembeyaz olmuştu. Elmaları kapının girişindeki sayaç dolabının içine sakladım. Tahmin edersin, o gece korkudan uyuyamamıştım. Hem elmaları çaldığıma pişman olmuş hem de Celâl'in bakışlarından çok korkmuştum. Karar verdim. Sabah ilk iş, çaldığım elmaları yerine koyacaktım.

Ertesi sabah, ekmek almak bahanesiyle evden çıktım. Elmalar koynumdaydı. Hızlı adımlarla bakkala yürüyordum. Koynumdaki elmaları çıkarıp, meyve tezgâhının olduğu tarafa doğru yaklaştım. Tam elmaları yerine koyacaktım ki arkamdan gelen kalın bir sopa darbesiyle yere yığıldım. Celâl'in öfkesi benim pişmanlığımdan hızlı gelişmiş ve beni toprağa sermişti. Celâl, öfkesini alamamış beni yerde tekmelemeye devam ediyordu. Birden bir silah sesi duyuldu. (Bak, patladı işte!) Komşumuz Hüseyin Abi, beylik tabancasını çıkarmış, Celâl'i durdurmak için havaya bir el ateş etmişti.

Celâl'i zor almışlardı üzerimden. Doktora falan götürmediler. Çatlak var deyip içi hamur dolu bir tülbentle sarmışlardı omzumu. Oysaki kırılmış ve yanlış kaynamış kemik.

Böyle işte.

Neden ağlıyorsun? Anlattığım benim hikâyem. Bak bir tane daha var, çay içer misin?

MURAT MAHYA GÜRSES

GÜNLÜKTEKİ FOTOĞRAF

*“Ne kadar uzağa gittiğini bilmiyorsan, çok uzaktır.
Kimse bana söylememişti. Sanırım büyükbaba da bilmiyordu.”*

Forrest Carter/Küçük Ağaç'ın Eğitimi

Çay koyuyorum.

Yıllar önce kaybettiğim günlüğümü bulmuş olmanın sevinciyle ilk sayfadaki siyah beyaz fotoğrafa dalıyorum. Fotoğrafın altında bir beyitin yarı silik ilk mısrası gözüme ilişiyor.

“Çeşm-i insaf kadar kâmile mizan olmaz...”

Çürük iskemlede kederli bir hindi gibi kaykılıyorum. Duvardaki saatimin pili bitmiş, yelkovan bir ileri bir geri gidiyor; ihtimal ki saatim bitkisel hayatta. Masanın üstünde ipini âdi yaptıklarından, belki de akik yerine beş para etmez kırmızı taşlar koyduklarından kopmak üzere olan tespih... Yarıya kadar kullanılmış numaralı doldurma parfümler... Alerjik gribimin azacağını bilerek yine de... Henüz on üçüncü sayfasında bırakılmış Nehrin Dönemci Romanı... O romanın kapağında simsiyah ve ipince bedeniyle bir kadın başında kallavi sepet, sırtında bir küçürek, arkasında ortanca, en arkada uzun zenci evlatçıklar...

Fotoğrafa ikinci kez dalıyorum.

Ablam gençlik yıllarındaydı. Güçlü ve diri ydi kolları. Yüzünden etrafa yaşam enerjisi yayılıyordu âdeta. Eniştemin gece geç saatlerde geldiği yahut hiç gelmediği zamanları, o ıstıraplı vakitleri görmediği demlerindeydi henüz. Meme kanseri omurgasına sıçramamıştı daha. Güzeller güzeli ablamın sıfır kilometre bir mutluluk ile babam için hazırladığı papatya demetini ona uzatıyordu. Babamla ablamın solunda çimenlerin üzerine bağdaş kurup oturarak elindeki oyuncak kamyonla oynayan yeğenimin uzun saçları alnından aşağıya doğru sarkarak kara bir elmas gibi hem parlıyor hem de yüzünü kapatıyordu. Yeğenim de babasının gerçek yüzünü görmemişti, sorunsuz ak pak çehresiyle babasını dünyanın en iyi babası sayıyordu. Arka tarafta bodur çam ağaçları ve yapımı devam eden inşaatlar ve son olarak gökyüzünde kendi hâlinde süzülen

kül rengi bir güvercin vardı.

“Kızım buraya gelir misin?”

Babamın neden alnı kırışık bu genç yaşta? O el arabasının yanındaki marul mu? Yoksa kıvrırcık mı? Hep karıştırıyorum ikisini. Daha dün muz satıyordu ne güzel. Ona yardım ederken bir iki tane yememe de kızmıyordu. Ama şimdi neden bu kadar sert bakıyor? Buna bir türlü anlam veremiyorum.

Dudak büküyor küçük kız, bacağındaki kadife pantolonu en az iki beden büyük, diz kısımları yırtık, modadan değil yoksulluktan, ayağındaki lastik terlikler ablasından miras.

“Cık!”

Genç aile reisinin sesi bir ton daha sertleşiyor. Ya sabır! çekiyor. Dişlerini gıcırdatıyor. Yumruğunu sıkıyor.

Babamın alnındaki o damar da nereden çıktı. Babamdan korkuyorum Allah’ım.

“Kızım gelsene buraya!”

Küçük kız omuzlarını kaldırıp indiriyor.

“İııhhhh!”

Adam, patlamaya hazır volkan. Canhıraş haykırıyor. Handiye mahalle yerle bir olacak bu son tınıyla. Meraklı kadınlar balkonlara, pencerelere koşuyor. Evlerinin önündeki söğüt ağacının dalları titriyor. Eski wolswagen kamyonetlerinin dorsesi sarsılıyor. Kedi, köpek, karınca ne varsa bir boşluk bulup sıvışıyor.

“Fatmaaaaaaa!”

Küçük kız, ürkek bir kumrucasına neler olup bittiğinden habersiz çocukluk içgüdüleriyle tabanları yağlıyor. Baba kızın peşinden sokak sokak koşturuyor. Onları görenler de neler olduğunu anlamaya çalışıyor. Tamı tamına dört yokuşlu sokak ve nihayet fabrikaları da geçtikten sonra Star gazetesine varmadan baba kızı yakalıyor. Baba, Allah ne verdiyse vuruyor. Kız bir iki bağırır da ağlasa da biraz sonra hissizleşiyor. Küçük kız şoka giriyor. Adamın umurunda değil. Kız hastanelik olmadan baba duruyor. Daha doğrusu babanın, bol damarlı elleri vurmaktan yoruluyor. Küçük kız bir sonbahar günü kıraç toprağın üstünde ağzı burnu kan içinde yatıyor, önündeki binada seri hâlde gazete basılıyor. Makine sesleri, uzaktaki köpek havlamalarına karışıyor. Çocuk, kendisiyle erkek Fatma diye dalga geçtiği için dövdüğü erkek çocuklarını hatırlayıp gülümsüyor. Ve ezilmiş elmacık kemiğine dokunarak kendi kendine söz veriyor.

“Bir daha dövmeyeceğim sizi. İhhh!”

Fotoğraftaki ihtiyar benim babam, fotoğraftaki papatya demetini yapan benim ablam. Dayağı atan ve yiyen aynı karede. İkisi de gülümsüyor. Zaten baba;

gençtik, cahildik, ekmek parası, maişet derdine ne yaptığımızı bilmiyorduk diyor. Zaten kız da affetmiş, unutmüş bile, zaten kız haddinden fazla olgun. Kalkıp çaya bakıyorum. Ablamı arayıp aramamak arasında kararsızken telefonuma mesaj geliyor. Telefonumun üzerinde bir yeni mesaj: Fatma Ablam yazıyor.

“Yüzüm hep sivilce oldu. Mahir sabaha kadar gelmiyor. Telefonuna ulaşamıyorum. Kesin ulaşmayayım diye kapatmış. Geldiği zamanlar da sabaha karşı geliyor. Bir kadına ev açtı sanırım. Benimle uyumuyor. Her şeyimiz var, ama ağzımızın tadı yok. Para onu iyice yoldan çıkardı, ilk zamanlar böyle değildi bu adam. Onu tanıyamaz oldum. Üzüntüden saçlarım bembeyaz oldu. Görünmesin diye sürekli boyuyorum. Neyse ben hayatıma bakacağım, acı da olsa hayat devam ediyor. Ne var sanki erken gelse, çocukların sorumluluğu hep benim üzerimde. Kürşat biraz büyüdü, kendini kurtardı ama Kaan çok yaramaz, beni çok üzüyor. Kalbime ağrı giriyor onunla uğraşırken. Kaan beni anlamıyor. Kaan çok küçük daha. Bugün çok yalvardım. Erken gel Mahir dedim. Gelmedi yine. Sabah kapıyı açarken beni karşısında görünce gözlerini kaçırdı. Bir gün beni anlar ama ben kanserden ölüp gitmezsem. Bugün rüyamda babamı gördüm kardeşim. Küçükken beni sağlam dövmüştü onu hatırladım. O gün bile bugünkü kadar ağlamamıştım. O gün bile şimdiki kadar canım yanmamıştı.”

Çay taşıyor. Babamın yüzündeki sert çizgiler silinip yumuşuyor yaşılandıkça. Ablamın göğsündeki ur Kaan’dan önce büyüyor. Fotoğraflarda herkes mutlu...

ABDULBAKİ İŞCAN

YANIK KOKUSU

Her gece içine düştüğün şu alıp vermeleri bıraksan artık, dönüşü olmayan göz göz karanlık çeker insanı. Sürekli kabarıyor hayat ve soğuktan kırılmaya zor da olsa alışmak mümkün. İnsan her şeye alışıyor, azar azar alışıyor. Zemherinin tam da ortasında yüzün parçalı zırh gibi, az biraz mavi, biraz ak, biraz kara şu göğre baksan göreceksin. Yıldızlardan bir oka siper alman neye yarar, karşı koyamazsın. Gönül avcısıdır haber vermez ansızın vurur, bile isteye vurur, engel olamazsın. Tahtı tacı yağmaya verir gibi yerleşir içine, söz dinlemez, anlatamazsın. Biliyorum ne söylesem eksik kalıyor, yerli yerine oturmuyor hiçbir şey. Sessiz ol desem mesela, susmak bazen incitir; sen susacaksın, duyan olmayacak. Yüzüne bak desem, yarım yarım kalmanın dinmez sancısını sor desem; bir yarım diğer yarımı bekler demeyecek. Ve yine karakış umulmadık zamanlarda kendini gösterecek. Şehrin havasına ruhundan tesirli parçalar bırakacak. Yola düşene de, yolu gözleyene de kuru nefesinden üfleyecek. Evlerin sıklıkla tütmeyen bacaları hepten tıkanacak. Gecenin keskin ayazı sabaha el verdiğinde yeni taşlarını garipseyen toprak yolun huzursuz çukurları soluğunla yine kederlenecek.

Kar, her zamanki yumuşak huyunu bırakıp aniden fırtınaya dönüşerek şehrin altını üstüne getirmemiş olsaydı, bir caminin etrafı yarı açık son cemaat mahalline sığınan gözlerin onun gözlerine uğramamış olacaktı ve her gün kaderine biraz daha geciktiğini düşünmekle yetinecektin. Keşke öyle olsaydı, yetinmekle kalsaydın. Kader işte. Kalbin atışı kaderin sesidir diyenler haksız da değillerdir. Karlı bir kış gününün kesikler atan soğuşunda kaderin sesini işittin. Onu ilk gördüğün an ilk kalp acısını da tattığın andı. Acımasız bir istilacının tehdidi altında başını öne eğmiş oldun. Bazen hiçbir şey istediğin gibi olmuyor, o kadar ki niye olmadı diyemiyorsun. Yapmaman gerekenleri yapabiliyorsun söz gelimi, kadir kıymet bilmez birine gönlünü kaptırabiliyorsun. Oysa bin türlü gürültünün içinde yanlışlıkla çalınan kapıyı yanlışlıkla bir sevgili açmaz. Hangi cennet bağının

yamacına çıkardığının ya da hangi cehennemin hangi çukuruna indirdiğinin önemi yoktur, açmaz. Bak işte o gürültünün içine bir başınalığını bıraktın. Merhametli gözlerin, soğumuş cesetlerin kuruluşuna döndü sonunda. Alışık olduğun rüzgârın alışık olmadığı yanı seni çepeçevre kuşatarak kendini gösterdi. Tüm bedenini örtmek istiyor. Seninse buna karşı koyacak mecalin yok.

Onu en son fakültenin kantininde tek başına otururken gördün. Sonunda karartılar içinde kendi dünyandan sıyrılarak ayağa kalktın ve yanına yürüdü. Zor zamandı biliyorsun, aylarca kurguladığın ve azar azar diline dökülen üç beş kelimeyle bir çift söz edebildin sadece. Onları da derin bir kuyuya attın sanki. Bir çığın kucağına attın. Mahcubiyetin gururlu acizliğiyle tekrar edip durduğun o kelimeler kimsenin ardına takılmadı, kimse duymadı. O hiç duymadı. Duymuş olsa bile anlamadı. “Ben sana tutuldum” demen yeterliydi aslında. Onu bile beceremedin. Asıl söylenecekler hep sonradan söylenirmiş, sen sonradan da bir şey söylemedin. Konuşamadığın cümlelerin üzerinden geçerek yürüdü. İnsan ömründe bir kere olabilecek ve bir kere görebileceğin kanlı bir tutulma bu. Kanlı bir güneş tutulması. Dilinden eksik etmediğin bir şarkıyla sana bakmadığını gördün. Asla bir kızın gözlerine bakma der şarkının sözleri, asla gönlünü kaptırma, kabuk tutmayan yaralar açan asla ıskalamaz, asla âşık olma. Sahipsiz hayallerin yitik hazineye benzerliğine şahitlik ettiğinde, kendini beğenmiş kibirli bir yüzle tanışman zor olmadı. Şimdi tüm bakışların yerlere dağılıyor ve sen buna tahammül edebiliyorsun.

Yıldızların dahi parça parça üzerine yağdığı o anda nasıl bocaladığını, mahcup yanının gün yüzüne çıkarak nasıl kan revan içinde kaldığını kimse fark etmedi ama o gördü. Görmesi gereken en son o olduğu halde önce o gördü. Ona bir zavallı olarak göründün. Pek çoğu gibi senin de bütün gerçeklerin düşlerinden yana tavır aldı. Düşlerinden göveren bir Gonca’nın, bir burun kıvrmasına, bir dudak bükmesine yenildin. Kendi kendine sessizce var olmuş ve usul usul palazlanan bir yücelik devrildi böylece. Kalbinin içinde ayrı ayrı yerlere akmaya çabalayan bir uçurum var artık. Bu senin yolun. Bir yenilgiyle binlerce kez nasıl mağlup olunacağını hesap edemeden yürüdü. Şehrin başka şehirlere benzemeyen kışının çiğnenmeyen karında kat ettiğin bu yol, ayak parmaklarından başlayarak kendini gösteren bir sızıyla yetinip sana baş eğcek değildi ya.

Çöp bidonlarına uğramayı hâlâ ihmal etmeyen mahallenin eskilerinden yaşlı adamı hatırladın mı, yüzünde ve ellerinde derin yanık izleri olanı. Onun da alnı lekeli beyaz atına göz koymuştun. O adam için dünya hayatı, atıyla çöp toplamaktan ibaret. Çöpten bir dünya telaşı. Karısını ve iki çocuğunu yumuşamış toprağa verirken sen hıçkırıklarını tutamamış yine başını öne eğmiştin. Yağmurun narin elleriyle bastırmaya çabaladığı o kötü havayı sonuna kadar

soludun işte. Nefesinin yanık kokusu bundan. İçinde bir yerlerde her geçen gün büyüyen o yangından sana kalan ölümsüz bir hatıra.

Eskimişliğe sığmayan kırk çeşme suları, sıkıntılı bakışların sana yönelen ef-sunlu uçları, gecekonduları yurt bilmiş peri masallarının sihirli kahramanları berduş olup gezinirken seni kendi hâline bırakırlar mı sandın? De ki bıraktılar, ellerini eteklerini çekip divane solukluların esintisinden alasin diye deki seni sessizliğe saldırlar. Sessizlik ölümcül bir yaradır bilmez misin? Bu yaraya tuz basan annen de çok şey söyledi sonradan. Anneler her zaman doğru söyler bilirsin. İnsan toprağa yakın olmalı, yüzü yere bakmalı dedi durdu kamburu çıkana kadar. O yüzden başı yukarı hiç kalkmadı. Şimdilerde toprağı kimsenin umursadığı yok. Babanın ardından seni kaybetmek, onun için dünya hayatının sonu. Sen de bunu umursamıyorsun.

İnsanın kimyasını bozan amfilerde kaç yıl sessizliğini arka sıralara bıraktığını, kaç kere bu doyurgan sessizliği başka bir sessizliğe kaptırıp okuldan ayrıldığını, kaç aften yararlanarak geri döndüğünü, sonunda okumayı bırakıp kampüsü mesken tuttuğunu annen hariç herkes biliyor. Onun nazarında senden akıllısı, senden zekisi yok. Fakültenin kapısındaki yaşını almış nöbetçi memurlar pek de öyle düşünmüyor doğrusu. Bir dedikodunun eteğine serilmişler yıllardır aynı hikâyeyi anlatıp duruyorlar. Aynı fakültenin aynı sınıfını paylaşmana rağmen bir camiye sığınarak onu fark etmiş olman onlara göre tesadüf değil. Onun bu günlerde öğrencilerin karşısına geçip de insanların kimyasından bahseden konulardan konuşması bile tesadüf değil. Seni beyaz atla gezerken gördüklerinde yeşil parkalı kalabalığın bakışları dağılıyor, dağlara çağırın türkülerin ve uzak gençliklerinin peşine takıldıklarında dikkatleri dağılıyor. Onların her bir şeylerini dağıtıyorsun. Bunu her seferinde yapıyorsun, bu da tesadüf değil. Ama senin de yerlere dağılan bakışların var.

Ah be Kudret, yapamadığın şeyleri yaptın gibi yapmakla içlerinde eritici bir ateş var ettin hepsinin, her birinde eskiden kalma göz kılıçıkları peydahlandı. Celladına gülümseyen tavrın, balkonların sivri köşelerinden laf uzatanları ikna edemedi. Yürüyüşüne göz bırakanların oldu. Günlerin o bakışların üzerine doğdu, battı. Başka bir dünyanın kokmuş aralığındasın, etrafında kokmaya yüz tutmuş bir grup. Onlara göre her insan birbirine benzer, ölümler bile birbirine benzer. Aslında kimsenin kimseye benzediği yok. İhtiyar çöpçüyü herhangi birine benzetmen ona haksızlık değil mi, beyaz çelimsiz atını hangi doru atla kıyaslayabilirsin? Baban yeryüzünde kime eş, kim annen gibi kokar? Sen de kimseye benzemezsin. Bir kere aynı göze bakmamışlardır, aynı türküyü aynı şekilde okumamışlardır, kâbusları dahi aynı olmaz. Ata bile binmişliği yoktur çoğunun. Hayatın aynı acayıplığına ve aynı toprağın soğukluğuna mecburdurlar sadece.

İnsan bir kere umudun kenarından köşesinden yakalayıversin, bir kere içinde alabora olduğu düşlerin iplerini koyuverip, göğün yüceliğine uçurversin; o günü, o tutulma anını tekrar yaşamak için ömrünü heba edebiliyor. Şu beş para etmez alıp vermelerin darlığından çekip gidesi vardır insanın, doğrudur. Ancak kendi acısına acı katarak katmerlenen körkütük sözler, gece bilmez gündüz bilmez bu kara soğuk, bu can yakıcı iri kar, sana hala yoldaş mı sanırsın? Aslında bunları bilmiyor değilsin. Bu ağzı dolduramaz lafları kulağına ilıştirmemin belli bir nedeni de yok. Bir dert yanması benimkisi. Üstelik bu işin neresinden tutacağımı da bilebilmiş değilim. Her insan, gönlünde başka bir gözün izini taşıyıp dururken, gözlerin boşluğa kılıç sallayan yaralı cengaverleri hatırlatırken, geçtiğin yerleri adımlayan hiç kimse artık eskisi gibi değilken, ben bu işin neresinden tutayım? Dünyada herkes gibi olmak, olmamak gibi bir şey değil midir? Sustukça kırılarak her yana dağılmaz mı insan, ne yana dönse canı yanmaz mı? Sual olur mu kıyamette düşene kalkmadığından, görmeyene bakmadığından, susana konuşmadığından? Yaradan acıyıp da sana bir dil vermez mi, bir gök sunmaz mı başını kaldırasın diye? Bir bahar vakti bir kereliğine olsun açmaya durmaz mı Gonca?

Şu arzın ıslak çatısı altında namı yüreklere ince bir sızı bırakan bir çift sözü arıyorum ben. Meccubun dahi kulağına çalınan ve ezelden bana adanmış sözün peşindeyim. Açmaya durmadan solmaya yüz tutmuş ardı sıra ağıt yakılan bir Gonca'yım ve gecem gündüze karışmakta durmadan. İçimde baharın hakikatli çiçekleri uçuşurken bir yanımda hep kış. Kimseye gösterilmez bir tutkulu acının tutsağıyım uzun süredir, koynumdaki sırla yetim bir sessizlik dolaşır durur damarlarımda. Başımda hüznünlü bir kar yağar devamlı, küçük bir serçe gibi bakındığım yerde kalırım. Bazen güneş tutar elimden, ruhumdaki girdapla alnı lekeli bir beyaz at alır kanatlarına, yüreğimde bir sızının külleri uçar, hep uçar. Sabahın bilinmez saatlerinde ben bu yollarda ne ararım kim ne bilir? Şu geniş gök neden bana dar şimdi, şu derin yer neden yerinde durmaz, neden sıkılır boğazım tanıdık tanımadık insanlar beni sükut içinde dinlerken. Kalbim, beynim ve de bedenim neden ikiye bölünmüş gibi. Bu akıl alan deli soğuk, kimin kokusunu dolaştırır bu güzel rüzgâr, kimin saçına düşer bu kar ki beni böyle yakar?

Şu şehrin en uzak yerleri, dağ, taş ova, küçük büyük ağaçların her biri, kurtlar, kuşlar şahidim; karlı dağların göz değmemiş yamaçlarında çığların kucığına bırakılmış bir çift sözü arıyorum ben. Ta ezelden benim olan bir çift sözün peşindeyim.

HECE ÖYKÜDE İLKLER

FATMA SÜRER

HAFIZADA OYALANAN ZAMAN

Zaman, kağşamış ahşap merdivenlerden süzülüp avlunun beton zeminindeki oluktan akıp gitmişti. İshak Bey'in zihninde geçmişe dair ne varsa evin, ırmağa bakan odasındaki gömme penceresinde, yazdan kalma gün artığında demleniyordu. Sıcak yapışkan ve terli bir öğle uzantısının gün batımından devşirdiği bir parça serinlikte nefes aldığını hissetmişti. Toprak, sabahın kızısmaya meyyal sıcaklığını yutmuştu. Aslında İshak Bey günün, öğle vaktinde mide tufanına tutulmuşçasına bütün sıcaklığını kusup akşam tatlı bir serinlik sunmasına alışkındı. Lapis mavisi lacivert gece, siyaha evrilirken sessizliğin kol gezdiği ışsız odada geçmişin izlerini daha kolay sürer, pencere önüne oturup sıralı kavakların çıkardığı seslerle sabahı ederdi.

Ama nedense o akşam yadırgadı bu döngüyü. Hayretle karışık merak duygusu içinde düşüncelerde oyalandı bir müddet. Sağ çaprazda aynı avluda bulunan, bir zamanlar çimentosunu beraber karıp taşını, tuğlasını el birliğiyle döşeyerek inşa ettikleri evin balkonundan yayılan ışık, loş bir aydınlık olup odaya süzölmüş, dizlerinde konuşlanmıştı. İşte böyle anlarda zamanı durdurmak, hiç değilse geçmişin seyrinde zamanın kirlenmemiş sayfalarında gezip bir daralıp bir genişleyerek dönen helezonlarına hapsolmak isterdi. Giderek berraklaştırmak istediği solgun bir hayalin ötesine geçmek için çabaladı. Bereketle işlenen topraklar, ırgatların nizami çalışmalarından arta kalan yorgun ve bakımsız çehreler, sokakların akşamüstü kızıl telaşları, tozdan grileşmiş tavanelerde kaybolup gidiyordu. Tam ne zamandı hatırlayamadı. Ki hatırlamak için, yitip giden aklının sınırlarını bir hayli zorlaması gerekecekti.

Temmuz başıydı. 25 yıl öncesinin duru bir yaz günü. Evin güney cephesinden başlayan bahçe Koca Tarla'nın bulunduğu araziye doğru genişliyordu. Alt kattaki dış mutfaktan çıkan kestirme yoldan geçerek arı kovanlarının oluşturduğu koridorun sonundan ulaşıldı bahçeye. Öyle ki bahçe, Koca Tarla'nın parlayan altın sarısı buğday başakları arasında, birbirine dolanmış fasulye sırlıklarıyla, biber, domates, kabak gibi türlü sebze meyveleriyle yeşil bir vahayı

andırırdı. Aşılanmış vişne ağaçları, Napolyon kiraz ağaçlarıyla yarışircasına bahçenin sınırlarında nöbet tutar, az ilerde nöbeti elma ağaçlarına devrederlerdi. Kovanların önü sıra Emine Hanım'ın elleriyle diktiği iri papatyalar, sardunyalı, sakız çiçekleri, hüsnüyusuflar, kadife çiçekleri bu vahada yeşil ve sarıya en çok yakışan unsurlardı kuşkusuz. Hele petunyalar, asma üzümünün çitalarına sarılmış sarmaşıklar arasında pembe, mor köpükler saçarlardı. Küçük havuza kadar uzanan çiçek tarhlarının bitiminde avlunun orta yerinde dut ağacı yükselir, dallarından sarkan çocukluk her şeye meydan okurdu. İshak Bey'in ayak izleri ile doluydu avlu.

Mavi patoz makine, ırmak başında, Koca Tarla'nın girişinde zamana bekçilik edercesine beklemiş, bekledikçe eskiye dost olmuştu. İçinden yükselen yankılı çocuk seslerinde bir zamanın unutulmaz anıları kayboldu. Kurumuş kavak dallarından yaptıkları atlarını dörtlü süren çocukların önü sıra bir bilinmez mecraya sürüldü anılar. İshak Bey, başı bildik sonu meçhul bir dehşet gibi açılan, gün geçtikçe havsalasında yitmeye mahkûm anıları tazeleyerek doldurdu zaman kadehini. Bir nefes gibi ciğerine çekti bu iki zaman arasında kalan koca boşluğu. Sesini titreten tellerden söktü aldı boğazındaki yumruyu. Sesi, bir öfkenin iğneleri arasında cereyan ederken söylenmemiş türlü kelimelere gebeydi. Görmemek, duymamak için içine değil ama ruhuna sinmiş kelimelerin ellerine sarıldı.

Ta ki sesler duydu zamanın göğsünde inleyen. Duyduğu sesler rüzgârları teğet geçti, uçtu, savruldu ve kayboldu mahallenin sokak aralarında. Merdiven başlarındaki çatlaklardan toprağın derinliklerine sızdı. Besledi yabancı dikensi otların sert acımasız gövdelerini. Gün geldi, başından âlâ diken oldu, ayağına sardı, geceyi susturdu sesler. İshak Bey, bir susuşta saklı haykırışlarla güreşti. "Âh zaman!" diye ünlledi ve sordu kendine: İnsan bir günde dört ayrı iklimin cevherinden geçer mi? Bulutlarda kaybolup yağmurlarla yıkanır mı? Güneşte kederini kurutup sevincini doğurur mu? Soruların çemberinde dudaklarına dayadığı işaret parmağının ucuna yapıştı anılar. Ne laf dinlediler ne de söz.

İshak Bey, bir yolculuğa hazır gibi bekledi yılları yorgun döşesinde. Geride bıraktığı yılların alaca kuşağına baktı. Engin yeşilin sırtlarında şavkıyan maviliğin göz kamaştırıcılığından arındığı pek çok günden birine asılı kaldı gözleri. Buğday tarhalarının üstünde beliren kuşağın altında yıllarca usanmadan çalışmış, toprağı işlemişti. Şimdi loş odalarda, geçen ömrünün kalan hesabına matuf beklemekteydi. Boşanan yağmurun şeffaf ellerinde yoğrulurken her an düşüncelerini yutacakmışçasına arınmış bir dolu tanesinden bakardı bir zamanlar dünyaya. Deli fişek misali gençliğinde kimsenin önünü alamadığı çalışma hırsıyla ihya olan bağlar, bahçelerden ses verirdi eşe, dosta, ahaba.

Nasır tutmuş, derisi kalınlaşmış elleri; ırmak boyunca dikili kavaklar, yar boyunca dizilmiş kayısılar, şeftaliler şahitti toprakla ünsiyetine.

Eski hatıraların berrak şeridinde zaman kayarken karşı evden yükselen kahkahaların iç gıcıklayıcı tazyikine karşı içinde kabaran öfkeyi ve hissettiği onanmaz kırgınlığı anlamlandırmakta zorlanıyordu. Yaşlanmıştı, evlatlarını dahi hatırlamakta zorlandığı günler kapısının tokmağını aşındırıp onu bir çocuk gibi savunmasız ve bigâne kılıyordu. Eskisi gibi dirayetli ve cevval olmadığı doğrudur. Kendine dahi bakmaktan aciz olduğu günlerin esaretinde ölümün sıcak nefesine muhtaç olarak sınılandığını biliyordu. Yorgundu. Bezgin-di, hastaydı ve geçmiş, izlerini bir bir siliyordu hafızasından. Artan endişeleri, verilmesi gereken hesapların güçlüğüne gerekçe olarak karşısına dikiliyordu her seferinde. Toprak için kullandığı zirai ilaçların en kıymetli varlığı olan aklını zayıf edeceğini bilmeden, çoğu zaman geçmişin zırhına bürünmenin rehabetine kaptırıyordu kendini. Ummadığı sonda, yalnızlıkla cedelleşmenin katlanılmaz ezici günce direnmektense geçmişin silinmemiş saklı bahçesinde avunmayı yeğliyordu. Bir bilinmezliğin muammasına kapılıp gidiyordu. Anlam veremiyordu en yakın gördüğü, dost bildiği yakınlarının samimiyetsiz duruşlarına, susuşlarına. Bahse ziyan bulduğu hatıralardan devşirdi gençliğini. Dostun vefasızlığında acıdı geçmişin tükenmiş izlerinde. Kuytularda biriken güncelerin sakladığı kalem yaralarından sızan efsunlu kelimelere vurulmuş kilitler kadar paslıydı susuşları. Her susuşu diline kement olurken o sadece susuyordu. Susarken sorularla dolu beyninden sağa sola fırlatılmışçasına savrulan cevapların dahi menzilini bilemeden söyleniyordu:

“Hey gidi İshak Efendi, hey! Sen bu hâlin yolcusu olmaya ne zaman dıçar oldun? Emine Hanım’ın gidişinden bu yana, bir zaman evlere sığmayan çocukların, şen kahkahalarının çınlattığı şu odalarda şimdi in cin top oynayıp, cirit atar oldu.” Oysa kalabalık dev olur odalara sığmaz, avludan taşardı. Tıpkı taşarken önüne katılan koca bir geçmiş de sürükleyen zaman gibi. Artık, odalarda çocuk seslerinde harmanlanarak, gece yarısına devreden bitimsiz muhabbetlerin doyumsuz, yorgun seslerini hapseden kilitler arasında bir fazlalık gibi üzerine ağıyordu koca ev. Zamanın yalnızlığına itildiğini hissediyordu. Bu kadar düşünce sarfiyatı dahi içine düştüğü durumu anlatmaya kâfi gelmiyordu. Belki de bu gerçeklikle yüzleşmenin ıstırabıydı, koca gövdesine rağmen bükülmüş belinde oynayan. Kireç sıvalı duvarlardan sızan yalnızlığın dönüp dolaşıp bir çocuk gibi kucağına sindiği gecelerin ağırlığını hissediyordu o akşam. Yatağın ucuna oturmuş, sırtının kamburunu geçmişe dayamış, başı öne eğik bekliyordu. Kulaklarında gecenin sessizliğini bölen gülüşmeler yankılanıyor, geçmiş ve ânin anaforunda savruluyordu. Dizlerini elleriyle ovuştururken duvarlarda gezinen sessizliğin aksine bir yerlerde gülen neşeli insanların

varlığını düşünüyor olması yalnızlığını daha da belirgin kılıyordu. Düşünceler arasında başı omuzlarına düşerken sıçrayan gözleriyle direnmeye çalıştıysa da göz kapakları uykunun ağırlığına yenik, suskun bir bekleyişle kıvrıldı yatağına. Düşünde gördüğü bir bahçe rüyasının tesellisiyle ağarmaya yüz tutuyordu gece. Sesler susmuş, tatlı bir rüzgâr pencereden odaya yayılıyordu. Hüzün dinmiş, derin bir sessizlik kol geziyordu sokağın ardı sıra. Dut ağacının dallarından ışık huzmeleri süzülüyordu odadan içeri. Sabahın serinliği omuzlarından kayarken zamanı hazımsızca yutan akreple yelkovanın amansız mücadelesiyle uyanıyordu tabiat.

İshak Bey ovuşturarak açtığı gözlerini sunta kaplı tavana dikti. Tavandan gelen tıkırtılarda oyalandı bir müddet. Dışarıda sabahın bildik, mutat telaşı çoktan başlamış, kimi ağlayan kimi bağrıışan torunların sesleri ortalığı bastırmıştı. Ev, âdeta donmuş, geçmişe kilitli ve zamandan ayrı, geceye mihlanmış sessizliğini meraklı bir seslenme ile bozdu. Demir kapının ipi çekildi. Ev uyandı. İshak Bey, her biri ayrı melodik bir sesle gıcırdayan merdivenlerde duyduğu ayak sesleriyle doğruldu yerinden. Yüzünü anımsadığı ama kim olduğunu bilemediği kadının yüzüne dikkatlice baktı. Elinde bir tepsi ile ona yaklaşmakta olan kadından ayırmadı gözlerini. Bir şey hatırlamak ister gibi ela göz bebeklerinin derinliklerine sordu kim olduğunu. Ve fark etti ki karşısında duran kadın, bir zamanlar kovanların başında korkusunu tütsülere hapsederek, babasıyla arı tütsüleyen kıvrıcık saçlı çocuktan başkası değildi.

GAMZE ZEYNEB KAYA

DAĞLARA DA KIRGINIM

“Bana şimdi ninni gerek.”

Goethe

Kendini yatağa bıraktığında saatler sonra evde olmanın verdiği o ilk andaki rahatlama duygusunu, odasına sinmiş kiraz çiçeği aromalı parfüm kokusuyla birlikte derin bir nefesle içine çekti. Sanki yıllardır girmemişti bu odaya. Evde olmak normalleşince gözlerini tavandan ayırdı. Halı desenlerinin yoğunlaştığı yere baktı. Halıyla aynı renkte olduğu için zar zor seçilebilen mavi çakmağa takıldı gözü. Birden parmak uçlarından başlayıp kaburgasını ve kalbini delerek beynine hücum eden bir irkilme duydu. Kalbindeki tüm ağrı, eve girdiğinden beri etrafına dokundurduğu bu ilk ve tek bakışa sığmıştı. Allah’a içerledi Züleyha. “Keşke bir fanusun içine konsam.” dedi. Dünyayı dolduran bu acıdan böylece korumuş olacaktı kendisini. Öyle mi olacaktı sahi? Orada da beraber olmayacak mıydı kalbiyle? Kalbinden kaçan nereye gidiyordu ki?

Gönlünde türküsünü aradı Züleyha. Her şey sanki sessizliğin uçurumuna yuvarlanmıştı. Dünyanın bütün türküleri kaybolmuştu. Şehirleri, sokakları, caddeleri, evleri, odaları ağzına kadar yaşanmaz haldeydi. İçi sevmek maharetinden habersiz kalplerle dolu dünya... Betona ve unutmaya râm olmuş kalplerle. Aşk sudan bahanelerle bitebilen bir şeye dönüştürmüş ahmak kalplerle!

Dağlara seslenmişcesine yankılandı kelimeler zihninde: aşk, bitebilen, bir şey. Ne cüret! Züleyha kalbinde kâğıt kesiği bir sızı ile sessizce mırıldandı: “Sırtımda dağların yükü. Dağlara da kırgınım.”

Cemâl, Züleyha’nın hayatına tam bir sene önce girmişti. Züleyha’nın, evden aceleyle çıkarken toplamaya çalıştığı saçlarına dâhil edemediği kısa saç tellerinin çirkin görüldüğüne karar verdiği bir sabah. Bankadaki işine koşturarak giderken girmişti hayatına. Oysa geç kalınmış bu lanet günden hiçbir şey beklemiyordu.

Saçlarını düzeltmeye zamanı yoktu. Bu çirkinlik onun güzelliğinden bağımsız bir çirkinlikti. Tek başına saçlarına bakılınca fark edilebiliyordu ancak.

Sarıya çalan beyaz teni ve ince yüz hatlarıyla hâlâ çok güzeldi. Ama o güzelliğine inanmayan bir kadındı. Züleyha annesinin bahtına inanıyordu. Kendisinde hüküm süren bahtına... İki de sevilmemiş kadınlardı. Kimse sevilmemiş bir kadını güzel olduğunu inandıramazdı.

Evden aceleyle sokağa attı kendini. Üç senedir geçtiği bu yolun her yerini ezberlemişti, her sabah aynı kilit taşlara basarak yürüyordu artık. Evinin iki sokak aşağısında, durağa çıkan dar yola girdi. Her gün bu yolun başında yakıp, sonunda söndürdüğü sigarasını içmek için çantasını açtı. Bu onun kendine “Günaydın Züleyha, günaydın lan yaşamak!” demesiydi. Elini çantasına sokup gezdirdi, paketini çıkardı. Elini gezdirmeye devam etti ama çakmağını bulamıyordu. Evde unutmuştu. “Geldi mi üst üste gelir zaten.” diye söylendi. Az ileride, daha önce görüp varlığını önemsemediği bakkaldan çakmak almaya karar verdi. Bir müddet ayaklarına bakarak yürüdü. Adımlarının hızından memnun değildi ama giydiği dar eteği daha büyük adımlar atmasına müsaade etmiyordu. Nihayet bakkalın önünde durdu. Beyaz demir kapıyı ağır olduğu için yavaşça açabildi. İçeride loş bir aydınlık vardı. Düzensiz raflara özensizce dizilmişti her şey. Dışarıdan bakınca küçücük görünen fakat tuhaf bir şekilde istediğiniz her şeyin bir köşeden çıkarılıp elinize tutuşturulduğu bir mahalle bakkalıydı burası. Kapının tam karşısında, orta yerde bir soba duruyordu. Züleyha içerde bir kıpırtı göremeyince “Kimse yok mu?” diye seslendi. Böyle bakkalların sahibi hep görünmez adamlar olurdu zaten. Sobanın arkasından ona doğru şiveli bir ses bedeniyle beraber hareket etti: Buyrun hanımefendi.

Züleyha sese çevirdi gözlerini. İçeri girince orta yaşlı, tıknaz, gözlüklerinin üzerinden bakıp ne istediğini soracak bir adamla karşılaşacağını düşünmüştü. Ama karşısında yirmibeş-yirmialtı yaşlarında, uzun boylu, esmer, zayıftan karnı beline yapışmış, yakışıklı bir genç duruyordu. Loş aydınlıkta sobanın arkasından yükselen bu ince beden Züleyha’nın içinde adını bilmediği ve daha önce dinlemediği bir türküyü dokunmuştu. Cemâl’in sesi bu bilinmeyen türkünün içinden Züleyha’ya doğru bir daha ulaştı: Ne lazımdı?

Her şeyi hayatında hiç olmadığı kadar hızlı bir şekilde zihninde tekrar etti Züleyha. Çirkin saçlarını, evden aceleyle çıkışını, yakamadığı sigarasını, unuttuğu çakmağını, dünyaya ait olmayan bu bakkalı ve sesi... Cevap vermek için gecikmiş olduğunu hissediyordu fakat bilmediği ve susturamadığı bu türkü buraya niçin geldiğini söylemesine müsaade etmiyordu. Nihayet dudakları kıpırdadı, sesini duymuyordu: Çakmak var mı acaba?

Çakmağı alıp kendini yola tekrar attığında yürüme eylemi onun için, daha önce öğrenilmiş ve ezberlenmiş bir beceriden ibaretti. Türkü hâlâ aynı yüksek tonda çalmaya devam ediyordu. Züleyha sigarasını içmeyi unutmuş ve durağa varmıştı. Otobüse bindi. Otobüsten indi. Yürüdü. Bankanın kapısında duran

güvenliğe selam verdi. İçeri girip bilgisayarının başına oturdu. Bilgisayarı açtı. Ekranda çıkan hoşgeldiniz yazısına boş boş baktı. Tüm bunları ezberlemişti. İlk kez yapıyor olsa sanki her şeyi birbirine katacaktı. Türkü susmuyor, susmuyordu. Ta ki dibine kadar dünyaya ait bir ses gelip kulağına dokunana kadar: Merhaba hanımefendi. Ben kredi kartı limitimi arttırmak istiyorum, yardımcı olur musunuz?

Ses Züleyha'yı kendi gerçeğine döndürmüştü. Her şeyi ezbere yapmaya devam ediyordu. Hiçbir zaman aidiyet hissetmediği bu gerçeğe bugün, her zaman olduğundan daha yabancıydı. Türkü susmuştu ama Züleyha da öğrenmişti artık. İstese türküyü geri çağırabilirdi fakat o türküsünü bu bayat gerçeğin içine yakıştırmıyordu. Kredi yüzünden borç batağına batanlar, biriktirip biriktirip dokunamayanlar, dost kazığı yemiş kefiller, faizler, altın hesapları, dolandırılmış ihtiyarlar, lar, lar, lar... Türküsüyle konuştu fısıltıyla: “Şşş, susmalısın.” Gün boyu bir robot gibi hareket eden Züleyha'nın aklında iki soru vardı: Bu türkünün adı neydi? Ve gerçekte öyle bir bakkal var mıydı?

Daha evvel bu kadar uzun bir gün yaşamış mıydı bilmiyordu. Gün bitti nihayet. Her şeyi yine bir robot edasıyla yaptıktan sonra bankadan çıktı. Duruşa yürüdü. Otobüse bindi. Her gün bindiği bu otobüs bugün onu bambaşka bir yere götürüyordu sanki. Otobüsten indi. Az sonra dar sokağın sonunda göründü Züleyha. Tedirgin.

Sokağa adımını atar atmaz türkü göğüs kafesinden fışkırırcasına çalmaya başladı birden. Elleri terlemiş, dizleri titriyordu. Gitgide yaklaşıyordu. O yürüdükçe türkü şiddetleniyordu. “Acaba yanımdan geçen insanlar türküyü duyuyor mudur?” diye düşündü. Yanından geçenlere bu soruyla baktı. Kimsenin kendi türküsünü bile duyacak hâli yok gibiydi. Ve beyaz demir kapının önündeydi yine. Bakkal hâlâ yerinde duruyordu. Rüya değilmiş: “Ohhh...”

Dışarıdan oyuncak bir kutuya benziyordu bakkal. İki büyük kare pencere ortasında beyaz bir kapı. Maviye boyalı eski duvarlar. Züleyha'nın gözleri kapının solunda duran pencereye kaydı. Sisli havada görünmeyen uzaklar gibiydi içerisi. Gözlerini kıstı. Ordaydı! Masada oturuyordu Cemâl. Başı hafif öne eğik, bakışları aşağıda bir şeyler okuyor gibiydi. Züleyha bir şok halindeydi âdeta. Bakışları Cemâl'in yüzüne gitgide daha çok yaklaşıyordu. Onun yüzünde hem çok yaşamış bir insan kederi hem de onu asla bırakmamış çocuk masumiyeti bir aradaydı. Sanki her şeyin cevabını biliyordu bu yüz. Ne soracak olsa doğruluğu altında ezileceği bir cevapla karşılaşacaktı. Daha önce böyle bir yüz görmediğine emindi. Boğazına kadar gerçekliğe batmış hayatı bir yumurta gibi çatlamıştı. Züleyha ötmeyi ve uçmayı bilmeyen bir kuş yavrusu gibi kendini kabuklarından ayırmaya çalışıyordu.

Cemâl birden yüzünü yavaşça yukarı kaldırdı. Gözlendiğini hisseden in-

san bakışıyla cama döndü. Göz göze geldiler. Züleyha böyle birkaç saniye mi, yıl mı geçmişti anlamadı. Hemen yürümeye başladı. Eve yaklaştığında koşuyordu artık. Kendini eve attı. Bütün vücudu türkünün şiddetinden tir tir titriyordu. Yatağına uzandı. Adını biliyordu şimdi. Saatlerce hiçbir şey düşünmeden türküyü dinleyip durmadan mırıldandı: “Sevda türküsü, sevda türküsü, sevda türküsü, sevda tür...” Uyudu.

Züleyha bu uykudan uyandığında hiçbir şeyin aynı olmadığını ve olmayacağını iliklerine kadar hissetmişti. Bugünü izleyen günler ve aylar boyunca her sabah aynı saatte bakkala yeni bir çakmak almak için gidiyordu. Cemâl de artık Züleyha’nın geleceği saati ve ne alacağını biliyordu. Züleyha onun her hareketini beynine kazıyordu. Adını bile bilmediği bu adam ona her gün biraz daha tanıdık geliyordu. Hiç konuşmadan sessizce büyüyor büyüyordu Cemâl. Bazı akşamlar aldığı çakmağı karanlıkta gazı bitinceye kadar yakıp, gözlerini ayırmadan hiç susmayan türküsüyle bu alevi izliyordu: “Aşk yaşıyorsun aşk kahredici kıtlıkta!”

Cemâl, Züleyha’nın sadece bir müşteri olmadığını biliyordu. Olan biteni, bozmaya cesaret edemediği bu sessizliği ve Züleyha’nın kim olduğunu hissediyordu. Ama onun türküsü Züleyha’nın türküsünden başkaydı. Cemâl’in gönlünde Züleyha için sadece merhamet türküsü çalıyordu.

Züleyha 364. çakmağı çantasına koyarken yüzünü kaldıramadan Cemâl’e sordu: “Türkü bilir misin?”

Cemâl neredeyse içeride ondan başka biri olmadığını kendini ikna etmek için gözlerini etrafta gezdirecekti. Ama yapmadı. Sessizliğin sonuna gelindiğini anlamıştı. Her şeyine sinmiş yavaşlıkla gözlerini ona çevirdi: “Bilirim elbet.” Hiçbir şey demeden ayrıldı Züleyha ve o gece çakmağın gitgide küçülen alevine bakarken kararını verdi. Ertesi gün Cemâl’e türküsünü söyleyecekti.

Tam bir yıl sonra aynı güneşin bu başka sabahında Züleyha, Cemâl’inkine benzeyen bir yavaşlıkla hazırlandı. Evden çıktı. Üzerinde anlam veremediği bir rahatlık vardı. Her gün Cemâl’e yaklaştıkça şiddetlenen türküsü bugün git-tikçe daha sakin çalıyordu. Yine sokağın başındaydı. Bugün her şeyde onun yavaşlığı vardı. Yollarda bile. Züleyha yürüdü, yol bitti. Bakkalın önünde durdu. Beyaz demir kapının cam kısmındaki tabelada yazan KAPALI yazısına baktı. Kapıya biraz daha yaklaştı. Tabelanın hemen altında, uçlarından koli bandıyla cama yapıştırılmış küçük dikdörtgen saman kâğıdını okumaya başladı: “Züleyha ile Cemâl”....

Adını biliyordu artık. Bu iki ismi bir daha yan yana göremeyeceğini de. Camı kırdı. Davetiyeyi alıp çantasına koydu. Ve türküsüyle oradan uzaklaştı.

KORKUT KABAPALAMUT

BİR OTOBÜS YOLCULUĞU

Hayır bayım, size söylemedim. Siz lütfen hemen üzerinize alınmayın, işinize gücünüze bakın. Ben yokmuşum gibi davranın. Size neden bir şey söyleyeyim ki hem durduk yere, ne maksatla, kim oluyorsunuz yani? Diğerlerine oranla ne gibi bir üstünlüğünüz, ayrıcalığınız bulunuyor? Dörde katladığınız, tek elinizde tuttuğunuz gazetenizi keyifle okumayı sürdürün. Zaten saçma sapan bir yayın galiba. Sizden de ancak bu kadarı beklenirdi ya, doğrusu şaşırmadım... Ama durun bakayım, tam evli barklı bir adam tipi var sizde. Üstelik de en az yirmi yıllık. Karınızdan ve evlilik kurumunun kendisinden nasıl da ölesiye nefret ettiğiniz, beklediğinizi birazcık bile bulamadığınız çok belli. Bakışlarınızın bulanıklığından, gözlerinizdeki yorgun, dibe çökmüş karanlıklardan kolayca anlaşılıyor. Huysuz, sinirli de birisiniz. Karınız, kesin sizi terk etmek için fırsat kolluyordur. Gerekli maddi olanaklara sahip bulunsa, bahse girerim o basık, kasvetli, havasız evde bir dakika bile durmaz. Kızınız sizden resmen utanıyor, para isterken takındığı o sıkıntılı tavırlardan belli, bunu aslında kendine hiç yakıştıramadığı, buna salt mecburiyetten katlandığı açık. Zaten çok yakında, tanımadığınız bir oğlanla güle oynaya dünya evine girecek, size yol-da rastlasa belki bir selam bile vermeyecek, çok görecektir. Yazık. Kabul edin, onu düzgün, gereği gibi yetiştiremediniz; hainin, çıkarcının, insanın arkasından iş çeviren akrebin biri olup çıktı, yılandan, köpekbalıklarından farksız. Allah zavallı genç koca adayına sabır versin. Amin.

Peki ben kim miyim? Size ne canım şimdi bundan. Kimsem kimim. Ne diye soruyorsunuz sanki, neyinize gerek? Gazetenizi okumayı sürdürün, belki ummadığınız anda sansasyonel bir habere rastlarsınız, otobüs yolculuğunuz biraz olsun şenlenir, hiç yoktan anlamlı, katlanılabilir hale gelir, böyle şeylere çok gereksininiz var. Belli ki müthiş sıkılıyorsunuz, içiniz şişmiş, hayattan bezmişsiniz, bitse de gitsek yahu! der gibi olumsuz, protest bir dizi tavır içerisindeyiz. Hiç inkâra kalkışmayın şimdi. Ben insan sarrafıyım, adamın tipinden “şıp” diye anlarım. Bakmayın, aslında daha neler neler sezinliyorum da henüz samimi

olmayışımıza binaen bu korkunç malumatı şimdilik sadece kendime saklıyorum, kimseyle paylaşmaya yanaşmıyorum. Ama bana o kadar da güvenmeyin. Uyarayım, canımı sıkarsanız ne yapacağım hiç belli olmaz, anında satabilirim sizi, havai fişekler gibi patlarım, bildiklerimi tüm dünyaya ilan ederim. Sonra artık kolaysa ayıkla pirincin taşını. Ne yani, içime atayım da kanser mi olayım, benden bunu mu istiyorsunuz? Bana geleceğine size gelsin. Zaten sigortam da yok. Hastanelerden, polikliniklerden, dispanserlerden falan son derece nefret ederim. Uykumda masrafsızca geberip gitmeyi yüz bin kere yeğlerim.

Bugün az bir şey canım sıkkın. Yoksa durduk yere size böyle ne diye sataşayım. Ne kötülük ettiniz ki sanki bana? Kendi hâlinde bir adam, örnek de bir otobüs yolcususunuz. Gerçek bir aile babası. Fötr şapkanız güzel, alımlı. Kravatınız yepyeni, düğümü taze, kaliteli. Kerli felli, oturaklı bir adamsınız. Muhtemelen biricik kızınızla, prensesinizle de aranız gayet iyi. Onu mükemmel, dört dörtlük yetiştirdiniz. Paraya ve zamana acımadınız. Biraz daha olgunlaşınca okumuş, zengin kocaya vereceksiniz. Allah mesut bahtiyar etsin, herkesi çoğuğuna çocuğuna bağışlasın.

Siz bana aldırmayın. Normal biri değilim. Hayatta şansım yaver gitmedi. Böyle saçma sapan, ciddiye alınmaması gereken bir insan oldum. Kaç yaşında mıyım, ne fark eder ki? Bunun da bir önemi yok şimdi. Çocukluğumdan bu yana çok yaşlıyım. Gözlüksüz fotoğrafım yoktur desem yeri. İnanmazsanız aile albümümü derhâl evden getireyim, işim ne, beni en yakın arkadaşlarımdan sorun. Hepsi de beni çok sever, gerçek yüzümü, kişiliğimi pek bilmiyorlar, herkesi bir ömür boyu aldattım, boyadım gözlerini gitti, avanaklar, beni muteber bir dost, adamakıllı bir âdemoğlu sanıyorlar. Hiç de öyle değilim. Zaten şimdiye dek anlattıklararımdan da biraz olsun anlamışsınızdır. İçten pazarlıklıym, ruh hâlim anbean değişir, bir günüm sonrakine hiç uymaz, bana güvenerek katiyen, en kısa yola bile çıkılmaz, siz gene en iyisi ben burada değilmişim gibi davranın, o aptal gazetenizi son satırına dek aynı sinir bozucu dikkatle, iştahla okuyun, zira okuduklarınızı önemsediğiniz çok belli. Benimse dünya yansa umurumda olmaz. Dikili ağacım yok. Boş gezenin kıdemli kalfasıyım. Nereden gelip nereye gittiğim bile bir gizem, kocaman bir soru işareti. Sırf hınzırlık olsun diye sürekli kent içi seyahat ediyorum. Masum, savunmasız insanları gözlemliyorum. Peki bu yaptığım ne işime mi yarayacak, bu da soru mu yani, inanın ben de hiç bilmiyorum. Cebimde bir çorba parası genellikle bulunuyor. Bu kadarına da dünden razıyım. Hayatta fazla bir şey istemedim, iki lokma bir hırka bile bazen bana fazla geldi, lokmalardan birini tiksintiyle sokak köpeklerine fırlattım.

Acaba hangi durakta ineceksiniz? Eviniz, şu an bulunduğumuz noktaya yakın mı? Karınız sizi azıcık olsun özledi mi, örneğin oğlunuzla ilişkileriniz ne

âlemde... Tabii, ardı arkası gelmeyen sorularıma yanıt vermek zorunda değilsiniz. Hem zaten ben vermemenizi tercih ederim. Bunları size sormak bana yetiyor da artıyor beyim, bir de cevaplarıyla kıymetli kafamı meşgul edemem, uğraşamam, inanır mısınız, sonra günlerce nahak yere baş ağrısı çekiyorum, bana bu saatte gripin falan aratmayın, eczacı kalfaları nedense sinirlerimi kaldırıyor.

Ben, hâliyle son durağa kadar inatla gideceğim. Oradan tekrar kart okutup geri döneceğim. Sonra, muhtemelen bir ara durakta inip değişik bir hatta geçirim. Biraz da başkalarına musallat olurum. Muhtemelen bir daha size tesadüf etmem, yokluğumda rutin hayatınızı ne güzel böyle yarı gönüllü sürdürürsünüz. Benim gibisine neyse ki sık sık rastlanmaz. O açıdan içiniz ferah olsun, merak buyurmayın. Bu güzergâh normal şartlarda son derece güvenlidir. Bakmayın, bugün şansınız yaver gitmedi de benim gibisine denk geldiniz. Aksilik. Milyonda bir ihtimal. Artık kırk yılda bir o kadarı da olur. Ne yani, yoksa şikâyete, giderek bana karşılık vermeye mi kalkışacaksınız. Bunu önermem. Benim gibileriyle imkânı yok başa çıkılmaz, siz benden daha iyi mi bileceksiniz? Kaç yaşına gelmişsiniz ama hayat tecrübeniz eksik. Yani şimdi bana biraz öyleymiş gibi geldi. İyi, özenli giyinmekle hemen muteber kişi olunmuyor. İstesem sizin gibi on beş tanesini tek seferde cebimden çıkarırım. Arada bir kendimi hor gördüğüme aldanmayın, o sırf benim melâmi meşrebimden, güzel huyumdan. Yoksa parmakla gösterilecek bir adamım, hesap kitap, tarih mesel bilirim. Sohbetime doyum olmaz. İstesem, tatlı dilimle sizi burada saatlerce alıkoyar, mest ederim. Karınızdan azar işitmeyi göze alıp beni evinize bile davet edersiniz, ama ben öyle şeylere itibar etmem. Bir defa, dengim değilsiniz.

ÖMER VURAL

SÜVEYDA

Yağmurlu bir gündü. Su, şehrin can damarlarında ilerlerken, insanlar şemsiyelerle yüzlerini gölgeliyordu. Kalabalığı toplayan caddelerden birinin köşesine kurulmuş, iki katlı, önü caddeye arkası karanlığa açılan bir kafede “hadi günahlarımızdan bahsedelim”, dedi kadın. Çayını yudumladı, sigarasından bir nefes çekti, gözlerini kaçırdı ve bekledi. Bir-bir buçuk saattir şehirden, parklardan, ağaçlardan, çalışma hayatının yoruculuğundan söz etmişken şimdi sis kaplamıştı her yanı. Yoğun bir sis ...

Yol boyunca kaç kez ne konuşacağını düşünmüştü adam. Hayat felsefesini, beklentilerini ... Sorumluluklarını, sorumlu olduklarını, tutkularını, ağladıklarını, güldüklerini ... defalarca konuşmuştu.

“Peki, ben başlayayım ve ilk taşı sen at. Küçük bir isteğim var. Atacağın taş, benden önce kimseye değmiş olmasın.” Tedirgin değildi adam; bu da önceki savaşlar gibi göz açıp kapayıncaya kadar bitecekti.

Öyle bir yol açmıştı ki kadın; hangi anıyı ne kadar detayla paylaşacağını hesabını yapamıyordu. Yarının hesabı da dünün rakamları ile yapıyordu. Ve yarından bir ip, bir de adam bekliyordu. Kirli bir el yokluyordu belleklerini. Karartılmış her günahın başında nöbetçiler dikiliyordu. Teşhir edilmesin diye ağırlık takılmıştı prangalara. Dev bir topuz gibi ...

“Anlaştık...” dedi adam. Tatlı ile tuzlu suyun bir aradalığı gibi. Hayatla memat gibi... Derin derin öksürdü, çayından bir yudum aldı, bir sigara yaktı titrek elleriyle ve devam etti. “Gelincik ... geçen mayısta bir gelincik koparttım ; durdu öylece baktı, sonra bıraktı yapraklarını. Pişmandım, ancak pişmanlığın gelincige verebileceği yaprakları yoktu. Günah gibi . Kopartmadan önce gelincik kadar güzel, koparttıktan sonra gelincik kadar solgun. Kopartmadan bilemezdim belki ama kopartmamış olmayı yeğlerdim. Günahın en çekici yanı da bu; henüz yaşanmamış olmak.” Sigaradan bir nefes, bir nefes daha aldı. “Şimdi fırlat taşını, Âdem’in pişmanlığını yüklenen adamı görerek fırlat.”

Masanın üzerine kondu tekrar gözleri. Kül tablasına, tablanın içinde biraz içi-

lip söndürölmüş kırık izmarite, tablanın kömür karasına, ellere, yenik tırnaklara, çay bardağına, bardağın yanında upuzun yatan çay kaşığına, içine çay dökölmüş çay tabağına, ısrarla masaya konup kalkan sineğı, sigara paketlerine, telefonlara...

Kadın, âdemoğlunun yazgısını cadde üzeri bir kafenin masasına boca ettiğı için tedirgin olmuştu. Bir yandan elindeki çakmağı masaya sabitleyip daire çiziyordu bir yandan da göz gezdirilmedik yer arıyor gibiydi.. Bir günahın gizliliğı üzerine yapılmış tüm mutabakatları yok saymıştı. Ağlanmışlıkları, pişmanlıkları, uykuyu bölecek kadar derinleşen günahları... Bir günahın encamı olan dünya hayatını, günahsız olduğı için meleklerin daha güzel olduğunu, günahın bir çocuğı bile çirkinleştirdiğini yok saymıştı... Çirkinlik yansıyor-muş gibi yüzünü yokladı . Güçlölkle yutkunuyor gibi büzöldü. “Söz ile günah arasındaki anlaşmayı bozdum. Lütfen! arada gizli bir dehliz oluşmasını diye beni öldürene kadar taşılayabilirsiniz.”

Taşlar ellerinden düşmüştü ikisinin de. Çok çabuk bitmişti savaş. Yenik-tiler. Sis dağılmıştı, diğler masalar, sandalyeler, insanlar görölebiliyordu artık. Yorgundular. Kazananı ve kaybedeni belirsiz bu savaşın anlaşmasını yapmak üzere sözlerine davrandılar.

“Evlenelim o hâlde” dedi adam. “Söz ile günahın arasındaki anlaşmaya mutabık kalarak.” Gözlerine baktı kadının, oturdukları zamandan beri ilk kez göz göze geldiler. Kadının donuk kahverengi gözlerinde bir işaret aradı adam, bulamayınca tekrar masaya yöneldi gözleri. Nereye ait oldukları belli olmayan eller, sinekler gibi, anlamsız hareketlerle masanın üzerinde dolanıyor, masaya konup kalkıyordu...

“Bu kararı ilk verdiğimde evet demek kolay olmuştu. Şimdi ise tüm bu yaşananmışlıkların bende bıraktığı büyük bir ‘hayır’ var. Günahın söylenmemesi, yaşanmayacağı, kendiliğinden söneceğı anlamına gelmiyor, yaşanıyor ve bedeli de ödeniyor.” dedi kadın. Dışarı baktı, kafeden dışarı, kendinden dışarı... akışa daldı gözleri. İnsanlar, umursamaz bir tavırla şehrin başka bölgelerine dağılıyordu. Her şey o kadar hızlı değışiyordu ki kaldırımlar ve cılız bedenli birkaç ağaç dışında gerçeklik yoktu. Silüetler dolaşıyordu, tüm yaşananlar büyük bir yalanın öncülleri olmaktan öteye geçmiyordu. “Müşterek bile olsa hayat, herkes kendi gerçekliğini yaşıyor.” O kadar alçak seste söylemişti ki kadın, kendisi bile duymamıştı.

Anlaşma sürecine gelinmiş ancak taraflar uzlaşmamıştı. Geriye kılıçlarını kınına sokup meydandan ayrılmaktan başka bir şey kalmamıştı. “Başka bir isteğiniz var mı?” sorusunu bekliyorlarmış gibi ayağı kalktılar; düş kırıklıklarının, üzüntülerin, yalnızlığın sokaklarını kuşattığı ölkelerine doğru yola çıktılar.

Her şey olağandı , hesap ödendi, kadın önde adam geride ilerlediler; buyrun lütfenler, kapıyı açmalar, ayrılmadan önce durup birbirine bakmalar, görüşmek üzereler, iyi akşamlar, gözlerdeki yorgunluklar... Adamın ayrılırken kadına uzattığı kurutulmuş gelincik dışında...

KİTAPLIK

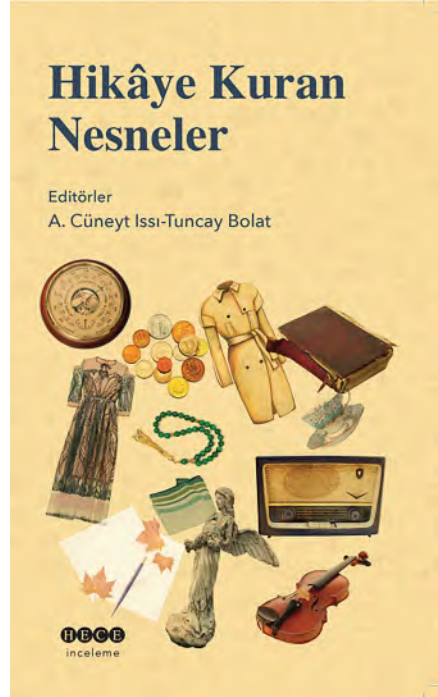
HİKÂYE KURAN NESNELER

BANU ALTINOVA

Hikâye Kuran Nesneler, A. Cüneyt İssı ve Tuncay Bolat'ın editörlüğünde Mayıs 2018'de yayımlandı.

Önsözde de ifade edildiği gibi; 1970'li yıllarda 'öykülerde-romanlarda şahıslar dünyası' adlı çalışmalar, 1990'lardan sonra ise eseri olay örgüsü, zaman, mekân çerçevesinde bir bütün olarak değerlendiren inceleme yöntemi hâkimdi. Bu çalışmaların en önemli eksikliği ise; *"kurmaca metni daha çok parçaya ayırmasına rağmen, aralarındaki ilişkilere ve bu ilişkilerin ortaya çıkardığı bütüncül anlama bir türlü gelememesiydi. Yapı sökülüyor ancak birleştirilmiyordu."* (s. 7) 1990'lardan itibaren ise gerek roman gerekse öyküde yazar odaklı bir eleştiri yöntemi yerine kurmaca metni esas alan, onu daha çok parçalayan eleştiri yöntemleri ortaya çıkar. Bu yöntemler, *"sonuca ulaşmayı ve parçaladıktan sonra unutmaya ihtimali"*ni ortadan kaldırılmayı hedeflemektedir. Cüneyt İssı, bu eserde dikey eleştiri yöntemini tercih ederek, hikâyeleri bir nesne üzerinden anlamaya çalıştıklarını ifade eder: *"Yani bakma noktamızı geniş tutup metni özetlemek yerine, mikro bir perspektifi tercih ederek derinleşmeyi esas aldık."* (s. 8)

Aslı Uçar'ın doktora tezi olan *"Teselliye*

Eşyada Aramak: Türkçe Romanda Nesneler" adlı çalışması, bu konudaki en önemli kaynak. Aslı Uçar, dokuz romanı nesne merkezli inceleyerek edebî metinlerde nesnelerin rollerini tespit ediyor. "Hikâye Kuran Nesneler" de hikâyeye nesne merkezli yaklaşımın sonucu olmuş bir eser. On yazıdan oluşan kitabın ilk yazısı, "Halit Ziya Öykülerinde Çatışma Unsuru Olarak

1 Aslı Uçar, "Teselliye Eşyada Aramak: Türkçe Romanda Nesneler", Yayımlanmamış Doktora Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012.

Nesneler". Yusuf Aydoğdu tarafından kaleme alınan bu yazıda Halit Ziya Uşaklıgil'in nesnenin ön plana çıktığı ve hikâyede çeşitli işlevler kazandığı beş hikâyesi incelenir. Yazar, Halit Ziya'nın klasik vaka hikâyelerinde çeşitli işlevler yüklenen 'nesne'lerin, hikâyenin olay örgüsüne yön vermesine dikkat çeker.

'Nesnenin insan hayatına girdiği andan itibaren anlam yüklendiğini' söyleyen Hasan Sakın, Memduh Şevket Esendal'ın hikâyelerini bu bakış açısıyla irdeler. Özellikle "Ev Kurdular" adlı hikâye hakkındaki yazı; 'elma'nın kutsal kitaplarda, masallarda, Kızılelma idealinde, günümüzde kazandığı anlamlarından hareketle hikâyedeki sunumunun örneklenmesi açısından dikkati haiz. Mehmet Özger de Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Abdullah Efendi'nin Rüyaları", "Geçmiş Zaman Elbiseleri", "Yaz Yağmuru" ve "Acıbademdeki Köşk" adlı hikâyelerini nesneler objektifinden değerlendirdiği bir yazı kaleme almış. Özger, bu çalışmada Aslı Uçar'ın doktora çalışmasındaki yöntemini temel alır. Aslı Uçar, romanlarda nesnelerin kullanımı ile ilgili; "nesne-karakter, karakter-nesne, nesnemi, metonomik nesne ve metaforik nesne" olmak üzere beş kategori oluşturmuş. Tanpınar'ın hikâyelerini bu yöntemle inceleyen Özger; 'medeniyet değiştirmenin sıkıntılarını yaşayan' Tanpınar'ın hikâyelerinde nesnelerin, 'yazarın niyeti'ne göre şekillendiği yani medeniyet değiştirmenin toplumda yarattığı derin etkilerin metne yansıtıldığı tespitinde bulunur.

Sait Faik'in hikâyeleriyle ilgili yazı ise Cüneyt İssı tarafından kaleme alınır. Yazarla âdetâ özdeşleşmiş olan "Semaver"

başta olmak üzere yedi hikâyeyi nesne merkezli inceleyen İssı, Sait Faik'in etrafındaki kişi ve olaylara hikâye konusu olarak baktığı gibi bu hikâyelerdeki nesnelere de aynı şekilde baktığını ifade eder. Haldun Taner'in on dört hikâyesini incelediği kapsamlı yazısında Tuncay Bolat, bu hikâyelerdeki nesnelerin olayların rutin akışını bozacak şekilde ele alınarak sıradanlığın kırılmasının sağlandığını ifade eder. Tarık Buğra'nın hikâyelerini inceleyen Dinçer Eşitgin ise nesne kavramını tartıştıktan sonra 'anamlı nesne' diye yeni bir terim teklifinde bulunur ve Buğra'nın hikâyelerini bu terim çerçevesinde irdeler.

Bilgin Güngör, Oğuz Atay'ın hikâyelerini incelediği yazısında; hikâyelerde kahraman arayan okurun, karşısında sadece bazı nesneleri bulacağını söyler. *"Her şey nesne ile başladı ve bitti."* (s. 192) "Bir Kadının Kanepelerdeki Hikâyesi"nde ise Alpay Doğan Yıldız, Cihan Aktaş'ın iki hikâyesinde kahramanın kanepelerle ilişkisini irdeler. Ramazan Arı'nın "Paltolu Hikâyeler" adlı çalışması ise 'palto' nesnesinin merkez alınıp beş farklı hikâyede, 'palto'nun hikâye kurgusundaki işlevinin irdelenmesi açısından diğerlerinden daha farklı bir çalışma olarak dikkat çeker.

Hikâye Kuran Nesneler; edebî metne yeni bir yaklaşım getirmesi ve edebiyatımızın önemli temsilcilerinin hikâyelerinin incelenmesi açısından olduğu kadar, bu alandaki eksikliği gidermesi ve yapılacak yeni çalışmalara ışık tutması açısından da çok önemli bir çalışma.

SEVİNCİNİ BULMAK

MEHMET DORUK KANDEMİR

*Bedevîler sükûn u rahatte;
Sürdüğü daima ganemle sefâ.
Beledî muttasıl esir-i cefâ;
İntiâş aleminde zulmette!
Biri endişeden aman bulmaz;
Biri endişeye zaman bulmaz.*

*Abdülhak Hamid Tarhan / Sahra (1879)

Cumhuriyet Dönemi Türk Öykücülüğü'nün başat isimlerinden Mustafa Kutlu'nun son eseri *Sevincini Bulmak*, Eylül ayı içinde raflardaki yerini aldı. Aslında kitabın ismi edebiyat dünyamıza hiç de yabancı değil. Prof. Dr. Ayhan Yücel'in manevi dünyası paramparça olmuş insanlığı aşkın aydınlığına davet ettiği eserin adı da *Sevincini Bulmak*'tır (2007, Dergah Yayınları). Tabiatla olan bağını, sevdasını terk etmiş, hatta ona âdeta düşman olmuş, kendini hodbin yalnızlığının pençelerine teslim etmiş insan için mağaranın ucunda görülen ışık aşkın aydınlığından gelmektedir. Yücel'e göre işte bu düşünce bile tek başına sevincimizi bulmaya yetecektir.

Eserde birçok figürün hikayesi yan yana sürüp gider. Pergelin sabit ayağı Suna'dır. Suna ve Suna'nın lisede tanıştığı arkadaşı Elif'in aile yapıları, şecereleri gözler önüne serilir. Bu zaman örgüsü belli bir düzen içinde gitmez, arada figürlerin çocukluk günlerine ve şahsiyetlerini inşa etmede ne gibi etmenlerin rol oynadığına dair bilgiler yer alır. Bu iki figürün en belirgin ortak yönü ikisinin de ailesinin büyük şehre göç etmesidir. Köyden kente göç sonrası değişen değer yargıları yüzünden Kutlu, kentle-

re ve kent ilişkilerine iyi gözle bak(a)mayan yazarlardandır. Bu yüzden hemen hemen bütün eserlerinde köy-kent çatışması vardır. Zira Kutlu'ya göre kırsal yerleşimler iyi-liğün, doğruluğun ve saflığın simgesiymiş kentler; kalabalığın, hengamenin, hırsın, düzenbazlığın ve kötülüğün sembolüdür. *Sevincini Bulmak*'ta da bu yabancılaşmanın getirdiği sancı fazlasıyla hissedilir:

"Anadolu'dan kopup büyük şehirlere akan insan seli önüne geleni yıkıp geçerek memleketi allak bullak etmişti. Eski düzen, eski sokak, eski mahalle, bahçe, çeşme, kuyu, ağaç, mezarlık, mescit, tekke, kahvehane, çarşı, mektep, komşuluk, arkadaşlık, ehliyet, emniyet, güven, kanaat, feragat, feraset, nezaket, güzellik, incelik, insan ile insan, insan ile eşya, , insan ile tabiat arasındaki ahenk yavaş yavaş çöküyordu." (s.49)

Bu türden sayıp dökmeler yoluyla 'şehrin insanı'nın maruz bırakıldığı manevi kuşatma gözler önüne serilmiştir. Eserde her figür geçmişini, hissiyatını, ailesini, manevi dünyasını kendi ağzından anlatır. Bu çok katmanlı anlatıcı şemasının en tepesinde hikâyeyi âdeta meddah havasında anlatan bir üst-anlatıcı vardır. Anlatıcı kurmaca yapının etkin bir figürü haline gelir. Yazar, hikayesini hem yazmakta hem de kurmacasının içinde kendine figüratif anlamda yer açmaktadır. Hikayenin anlatıcısı etkinliğinin boyutlarını kendi kurmacasında sınırlı tutmakla da kalmaz, okurla iletişim kuracak kadar genişletir:

"...Aziz okuyucu, burada şunu söylemeliyim. Yazar kahramanlarına karşı adil olmalıdır. Düşeni kaldırmalı."

Yazarın bu tutumu, metnin yorumlanış aşamasında okurla birlikte, ona yardımcılık etme niyetinin yanı sıra okurun

da bu kurmaca oyunun ayrılmaz bir parçası olduğu düşüncesinden kaynaklanır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın metindeki belirleyiciliği dikkat çeker. Yeni Türk Edebiyatı alanında doçent olan Suna, Tanpınar'ın *Günlükleri*'ni okur ve yazarın özel hayatının derinliklerine dalınca hayal kırıklığına uğrar. Ardından Tanpınar'ın poetik yönden tahlillerine girilir. Suna, yazarın eserlerindeki felsefi, düşünsel, psikolojik altyapıyı çözümlemeye çalışır. Bergson, rüya ve Freud gibi kavramlar çerçevesinde Tanpınar'ın estetik dünyası aydınlatılmaya çalışılır. Suna'nın evleneceği kişiyi bulması da "Tanpınar Sempozyumu" esnasında gerçekleşir. İleride hayatını birleştireceği uzman psikiyatr Ali Balkan'la bu sempozyumda tanışır. Suna'yı üniversiteden istifaya götürecek süreç de Tanpınar'la ilgili yazdığı makalenin akademik camiada acımasızca tepki görmesiyle başlar.

Metnin alt mesajını, temelini çocukluğunda köyden kente gelen, kent hayatına alışmakta güçlük çeken bir ailede yetişen ve hayatının dönüm noktasında tekrar köye geri dönen Suna'nın düşünsel ve

manevi sarsıntıları oluşturur. "Tanpınar Sempozyumu" esnasında tanıştığı Ali Balkan'la belli bir zaman sonra evlenen Suna, bu ele avuca sığmaz çapkını mistik ve dinî bir imtihanın öznesi yapar. Bir yerden sonra imtihanı nefesine ağır gelen Balkan, eski sefiş hayatına geri döner. Aynı günlerde akademik camiayla dik duruşu sebebiyle ters düşen Suna, çareyi üniversitenin odacısı Cemil Efendi'nin Taşoluk adlı köyüne gitmekte bulur. Toprağa, insana, hakiki olana özlemi bir nebze de olsa dinmiştir:

"Doğal olandan uzaklaşan insan doğallığı kaybediyor, yapay insan oluyor. Bu uzun bir meseledir. Lezzet düşünüyü, yemeye meraklı değilim. Ancak insan şu dağ başında bazı otlara, meyvelere rastlayınca yıllardır hasretini çektiği birine kavuşmuş gibi oluyor."

Kitabın sonu ise âdeta bir tiyatro sahnesi mahiyetindedir. Yazar-okur-Suna arasındaki diyaloglar postmodern metinlerde dahi çok fazla görülmeyecek yeniliktir. Bu üç figür hidayet, hakikatin veçhelerinin yazılıp yazılamayacağı üzerine bir tartışma içerisindedir. Nihayetinde Suna Hoca okurdan ve yazardan dua ister. Son noktayı ise okur koyar, sahne böylelikle kapanır:

"Okur: Dua müşterek, evet, çünkü dert müşterek."

KAPIDAKİ YÜZLER

YUNUS NADİR ERASLAN

Yıldırım Türk uzun bir aradan sonra ikinci kitabı *Kapıdaki Yüzler* adlı eserini okuyula buluşturdu. 2012'de yayımladığı *Ayrı Düşmüş Zamanlar* öyküde dil yönüyle iyi bir işçilik örneği idi. Yazar *Kapıdaki Yüzler*'de

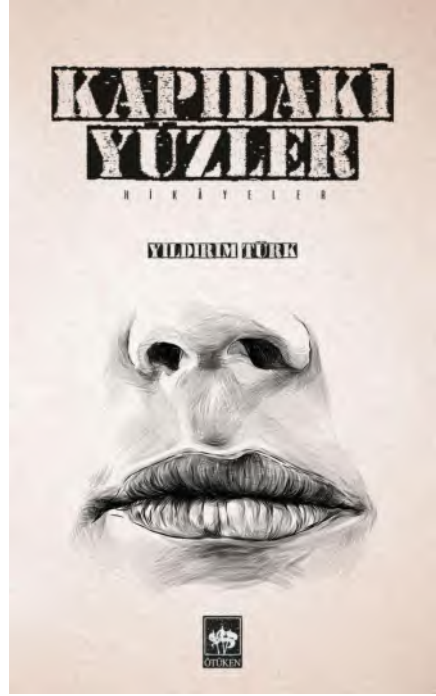
de bu titizliğini sürdürüyor. Her iki eser de toplam on sekiz kısa öyküden oluşuyor.

Yıldırım Türk öykülerinde daha çok taşradaki yaşamı konu ediniyor; taşradaki insanın çıkmazlarını, tutkularını, hayallerini, hayal kırıklıklarını, aşklarını, günlük hayatını, dünyaya bakışını, arayışını anlatıyor. Zamanın değiştirdiği insanı, toplumu, mekânı anlatırken sürekli eskiye olan özlemi dile getiriyor. Eskiye olan bu özlem kimi öyküde bir ahşap konağın kendi dilinden yıkılış öyküsünde o ihtişamlı günleri anlatılırken; kiminde ise teknolojinin doğa üzerindeki egemenliği, doğal hayatın yok oluşu ve değişen şartlar anlatıyor. Çaresiz bir insanın sesiyle eskinin betimlemesinde karşımıza çıkıyor.

Yazar hemen her öyküde bir sorunun üzerinde yoğunlaşıyor. Günümüz insanının kaybettiği değerlerin, kurulan ilişkilerdeki küçük hesapların, makam ve mevki uğruna kaybedilen dostlukların işlendiği metinlerde yazar öykü disiplininin uzaklaşmadan olay ve karakterler arasında sıkı bağlar kurarak konuyu başarıyla anlatıyor.

Kurgu tekniği açısından eserdeki iki öykü belirgin bir şekilde öne çıkıyor. “Geçtim Dünya Üzerinden” adlı öyküde bir kitabın serüveni yine kitabın ağzından kişileştirilerek verilirken, yazarın aynı tekniği “Son Konak” adlı öyküde de kullandığı görülüyor.

Bir öğretmeninin öğrencileri ile olan ilişkilerinin, eğitime ait düşüncelerinin, eğitim sistemine ait eleştirilerinin işlendiği “Akıp Giden Günler” adlı öyküde ise yazar günlük formatında bir kurguyu tercih ediyor.

Esere adını veren “Kapıdaki Yüzler” adlı öykü ise sembolik bir anlatımla diğer öykülerden ayrılıyor. Öykü karakteri Arif, üniversitede güvenlik görevlisi olarak çalışmaktadır. Kuruma giren personelin kimliklerini kontrol etmektedir. Bir gün kuruma giren dolmuştaki personelin kimliklerini kontrol ederken bazılarının gözlerinin ve kulaklarının olmadığını fark eder. Alışılmadık bu durum karşısında şaşkına dönen Arif’i ilk yadırgayan da eşi olacaktır. Yazar bu öyküsünde günümüz insanının hakikate kör ve sağır olma durumunu, zulümle mücadelede dilin işlevsiz kaldığını, kalbin köreldiğini metafizik bir gerilimle anlatıyor.

Eserin tamamında karşılaştığımız akıcı bir anlatım, ince bir dil işçiliği, abartısız ve sahici olay örgüsü Yıldırım Türk’ün öyküye ve dile vâkıf bir yazar olduğunu gösteriyor.

Hâsılı Yıldırım Türk derdi olan öykücülerden. Beğeniyle ve heyecanla okudum. Eser Ötügen Neşriyat'tan elimize ulaştı.

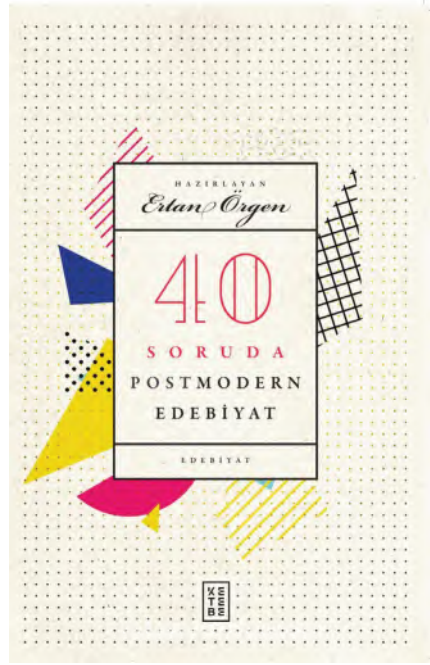
40 SORUDA POSTMODERN EDEBİYAT

FATMA AYDAR

Modernizm 17. yüzyılda Batı'da filizlenmeye başlamış; 19. yüzyılda etkilerini hissettirmiş, vahye karşı aklın ve bilimin egemenliğini esas almıştır. Doğru ve yanlış ölçüsünü sadece bilime dayandırırken, gelenekten hızla uzaklaşmanın bir ifadesi olan modernite, klasik sanatın estetik anlayıştan da ayrılışıdır. İnsanı önceleyen ve yüceltilmesini esas alan modernizm, kilisenin dogmatik ve skolastik düşünce sistemine bir tepki olarak doğmuştur.

Avrupa toplumunun aklın ötelenerek hümanistik değerlerin yok olduğunu, kapitalist pazar ekonomisi ile bireyin sömürüldüğünü görmesi, modernizm-ötesi/sonrası anlamına gelen bir tepkiye neden olur.

Postmodernizm, modernitenin değerler dünyasının karşısında konumlanan ve özellikle dünyanın son zamanlarda yaşadığı küreselleşmeden yana tavır alan bir kuramsal bakıştır. Aydınlanma ile birlikte gelen her türlü Batılı değerın bozulması, yok sayılması anlamındaki bu hareket, hâlâ tanımlar ve kurallar dünyasını oluşturmamıştır. Bunun sebebi kurala bağlı olmayı ve sınırlar koymayı reddetmesidir. Modernitenin rasyonalist ve epistemolojik bütün parametrelerine tepki gösteren postmodern söylem; kendini bilimden sanata, mimariden edebiyata her alanda hissettirir.

Ertan Örgen'in hazırladığı *40 Soruda Postmodern Edebiyat* Ketebe Yayınları'nın Kırk Soruda Dizisinden okurlarına sunulmuştur. Kitapta farklı alanlardaki on akademisyene sorulan 40 soruyla okuyucunun modern ve postmodernizmle ilgili kısa ve net cevaplara ulaşması amaçlanmıştır.

Sorulara genel çerçevede baktığımızda postmodernizmin hem edebiyat dünyasındaki etkileşimine hem de felsefe, ekonomi, siyaset ve teknoloji bağlamındaki ilişkisine dair cevapların arandığı görülmektedir. Sorularla aynı zamanda postmodern edebiyatın dünyada ve Türkiye'deki tarihsel seyrine; kavramsal çerçevesine, Türk edebiyatında özellikle öykü ve romandaki etkisine, postmodernizm etkisindeki edebiyat eserlerinin eleştiri ölçütlerine ilişkin teknik bilgilere dair cevaplara ulaşabiliyoruz.

Ertan Örgen sunuş bölümünde postmodernizmi; liberal ekonominin, ka-

pitalizmin bir üst aşamasına ulaşması, geleneksel değerlerin kayboluşuyla yeni söylemlerin geliştirildiği; düşünce çeşitliliği içerisinde kendini belirlemiş zihinsel ve pratik bir süreç olarak tanımlıyor.

Kitap üç bölümden oluşuyor. İlk bölümde “Tanım ve İlişkiler” genel başlığı altında sorular yer alıyor. Postmodernin modernle ayrılan yönleri, postmodern düşüncenin kaynakları, teoriler ve postmodern edebiyatın tanımına değinilmektedir. Modern edebiyatla postmodern edebiyat arasındaki temel fark olarak “edebiyat bilincinin farklılaşmasını” görüyoruz deniyor cevaplarda. Yine aynı başlık altında postmodern edebiyatın ekonomi, siyaset, teknoloji ile ilişkisi ve bu ilişkiler ağının sanat eserine yansımalarına dair sorulara yer verilmiştir. Soruların pek çoğunda yorumdan ziyade bilgi ağırlıklı cevaplara rastlıyoruz. Postmodern edebiyatın belli başlı dönemlerinden söz edilirken; dünyada Lyotard’ın *Postmodern Durum* adlı kitabının teorik ilk metinlerden olduğu; Türkiye’de *Süreyya Evren’in Postmodern Bir Kız Sevdim* adlı romanının ilk postmodern Türk romanlarından olduğu kabul edildiği vurgusu yapılmıştır. Umberto Eco’nun *Gülün Adı*; Patrick Süskind’in *Koku’su*; Daniel Kehlmann’ın *Dünyanın Ölçümü* gibi pek çok eser postmodern dönemin önemli eserlerinden sayılmaktadır. Bu eserlerin tipik özellikleri arasında; ironik tutum, parodiyi öne çıkaran anlatım, aşırı abartı, tek taraflı ve birbirine bağlantısı olmayan dünya görüşü, politik tutumlara metinde sıklıkla yer verilmesi olarak sayılıyor. Birinci bölüm postmoder-

nin dünya edebiyatında farklı yansıma ve yönelişlerinin değerlendirildiği sorularla tamamlanmıştır.

İkinci bölüm “Postmodern Kurmaca” başlığı altında sorulan soru ve cevaplardan oluşuyor.

Bu bölümdeki sorularla öncelikle postmodern edebiyatın sıklıkla başvurduğu türler açıklanmış ve kurmacadaki teknik öğeler irdelenmiştir. Postmodernliğin bilimkurgu, polisiye, ütopya ve distopya ile ilgisinin soruşturulduğu bölümde postmodern edebiyatın kahramanlarının tipik özelliğine dair bilgiler de veriliyor. Kahraman merkezli bir yapılanmadan uzak olan postmodernistlerin şahıs kadrosunun genelde pasif, sıra dışı refleksler sergileyen, modernizmin katı kuralları ile dalga geçen, dünyanın tüm kurallarına anarşist bir tutumla saldıran anormal insanlardan oluştuğu bilgisine bu bölümdeki cevaplardan ulaşıyoruz. Özellikle birkaç soruda değinilen postmodern anlatıdaki metinlerarasılık ve Türk romanındaki ilgili örneklerinde Orhan Pamuk, Hasan Ali Toptaş, Oğuz Atay, Altay Öktem, Buket Uzuner’in ismi sıklıkla geçmektedir. Bu bölüm; hem postmodern anlatılardaki tekniklerin, postmodernizmin öykü ve romanımız üzerindeki etkisinin açıklandığı hem de hangi yazar ve eserlerde karşımıza çıktığına dair sorularla tamamlanmıştır.

“Postmodern Edebiyat Eleştirisi” başlığı altındaki üçüncü bölümde; edebiyat eleştirisinde modernite, dijital ortamın postmodern edebiyatla etkileşimine, popülerlik ve kalıcılık açısından postmodern romanlar hakkındaki değerlendirmelere yer verilmiştir. Karma bir zevk anlayışı-

na hitap etmesi, elit kesim ile halk kesimi arasındaki uçurumu silmesi bakımından postmodern romanın günümüzde popüler romanların arasında olduğu söylenmiştir. Bu romanların sürekli kalıcılıktan ziyade daimi bir yenilenme ve değişim içerisinde olduğu verilen cevaplar arasındadır. Üçüncü bölüm okurlar için küçük bir kaynakça olabilecek Türkçeye çevrilen önemli postmodern romanların listesi ile tamamlanıyor. Kitabın sonunda eserin oluşmasına katkı sağlayan yazarların kısa biyografileri de verilmiştir.

İnsan merkezli medeniyet anlayışını benimseyen ve metni birey üzerine inşa eden modernizmin aksine henüz tanımlanamamış ve sınırları çizilmemiş postmodern yönelim, idealize edilmişliği yadsıyan metin anlayışını ve merkezsizliği hâkim kılmaya gayret etmiştir.

Ertan Örgen'in tanıtmaya çalıştığımız kitabı postmodernizmin sözlük anlamından bir adım öteye geçerek kavramın, onu tanımlaya çalışan her kişiye göre değiştiğini, farklılaştığını görebileceğimiz bir kaynaktır. Bu alanda kısa ve net bilgilere ulaşmak isteyen okurlar için tavsiye edebileceğimiz bir kitap. Yazarın konuya ilişkin kendi ifadeleri ile yazıyı bitirmeyi uygun gördük

“Modernlik sonrasında ortaya çıkan postmodern anlayışın aslında insanı tanımlayan, anlatan ve onu zenginleştiren bir gelişim olduğunun altını kalınca çizmek gerekir. Postmodern hala tartışılan ve yaşanan süreçleri ile hem insanlığın hem edebiyatın merkezindedir. Ona karşı olumlu veya olumsuz bir tavır takınmadan önce bilgi sahibi olunması için bu kitabın önerilecek zenginlik taşıdığı kanaatindeyim.”

ATLIK DAĞI TÜRKÜSÜ

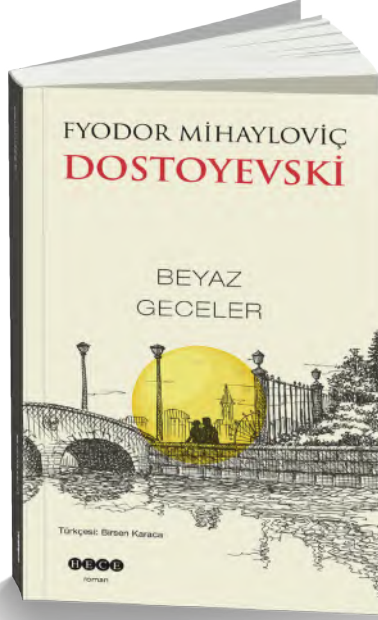
KAMİL AYDOĞAN

ROMAN | 286 Syf.

Yaşadıklarının ağır yüküyle yaralı, yorgun ve yenik düşmüş bir bürokrat olan Halil Yakup'un, yıkılmışlığını ve yenilmişliğini yeni bir umuda dönüştürmek üzere, çocukluğunun geçtiği toprağa doğru yola çıkışının, yol boyunca, çocukluğundan başlayarak hayatla yüzleşmesinin, hesaplaşmasının ve bu hesaplaşmadan bir umut yeşerterek yeniden yola koyuluşunun, hayatı yeniden kurma ve anlamlandırma çabasının öyküsü.

...

Bir ağıt olarak da okunabilir Atlık Dağı Türküsü: Erken kaybedilen annenin ömür boyu doldurulamayan boşluğuna, sarp dağlara, uçurumlara, yokluğa, yoksulluğa, gönlüne söz geçiremeyenlere, kalp ağrısı hiç dinmeyenlere yakılmış bir ağıt. Hayatın masallara ve şiire sığmayan yanı.

BEYAZ GECELER

F. M. DOSTOYEVSKİ

ROMAN | 96 Syf.

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski (1821-1881) romanları ve öyküleriyle dünya klasikleri arasında sarsılmaz bir yer edinmiş Rus yazar, gazeteci ve yayıncıdır.

Dostoyevski, eserlerinde ele aldığı konularla yalnızca edebiyat değil, kriminoloji, teoloji, sosyoloji, psikoloji, eğitim araştırmaları alanlarında çalışan araştırmacıların da ilgi alanında olan bir yazardır.

Dostoyevski eserlerinde kişilik çözümlemeleri yapar. Kimi zaman bu kişilikler Peterburg'a, evlere, sokaklara vs. ait olsa da onun temel malzemesi insandır. Rus edebiyatının "küçük insanları", "gereksiz insanları" Dostoyevski'nin öykülerinde "hayalperest" olarak adlandırılır. Bu hayalperestler gerçek dünyadan kopmuş, romantik hayallerle kurduğu düş dünyasında yaşayan tuhaf "yaratıklar"dır. Beyaz Geceler'in okuru bu verilerin hepsini gözlemleme olanağına sahip olacaktır.

"Hayalperest! Affedersiniz, ama nasıl bilmemiş olabilirim ki? Ben kendim bir hayalperestim! Bazen büyük annemin yanında otururken aklıma neler neler gelmez. Hayal kurmaya başlayınca dalar gidersin."